

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

HADİS'TE MÜSELSSEL TERİMİ MÜSELSSEL
HADİSLERİN TESBİTİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Veli ATMACA

HAZIRLAYAN
Mustafa GÖKMEN

ELAZIĞ-2018

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
HADİS BİLİM DALI

**HADİS'TE MÜSELSSEL TERİMİ, MÜSELSSEL
HADİSLERİN TESBİTİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Veli ATMACA

HAZIRLAYAN
Mustafa GÖKMEN

Jürimiz, 09/01/2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı / başarısız saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Prof. Dr. Saffet SANCAKLI
2. Prof. Dr. Veli ATMACA
3. Yrd. Doç. Dr. Musa ERKAYA

F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../..... tarih ve ..... sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Hadîs'te Müselsel Terimi
Müselsel Hadîslerin Tesbîti ve Değerlendirilmesi****Mustafa GÖKMEN****Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Hadis Bilim Dalı
Elazığ-2018; Sayfa: VIII+163**

Her bir ilim dalının kendine özgü birtakım kavram ve ıstılahı mevcuttur. İslamî literatürde hadîs ilminin de diğer İslamî ilimlerden farklı birtakım kavramları vardır. Bunlardan birisi de “*Müselsel*” terimidir. Müselsel, kelime olarak: “*Zincirlenmiş, zincirleme, dizi-seri halinde, sürekli, devamlı, peşpeşe gelen*” anlamına gelmektedir. Terim olarak: ““*Hz. Muhammed'in (s.a.s) veya hadîs râvisinin bir hadîsi söylediği sırada yaptığı bir hareketi veya kullandığı bir sözü ya da hem hareketi hem de sözü senetteki bütün râvilerin günümüze kadar değişikliğe uğratmadan aynen tekrarladığı hadîs*” anlamına gelmektedir.

Bu çalışmamızda müselsel hadîs'in çeşitlerini örnekleriyle beraber açıklamaya çalıştık, bunun yanısıra müselsel hadîs'in bilgi değeri hakkında âlimler'in görüşlerine yer verdik. Müselsel hadîs'in bazı durumlarda zorlama, özel gayret ve senedde kopukluk olmaması için zayıf râviye yönelme sonucu oluştuğunu, bu durumlarda müselsel hadîs'in teselsül vasfında güvenilirliği zedelediğine kanaat getirdik.

İkinci bölümde müselsel hadîsleri konularına göre bir taksime tâbi tuttuk, hadîslerin muteber kaynaklardan tahrîcini yapmakla beraber hadîs şerhlerinden bu hadîslerin güvenilirliği hakkında âlimlerin görüşlerine yer verildi. Son olarak bu son bölümün özeti mahiyetinde birtakım tablolara da yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hadîs, Müselsel, Silsile, Sıhhat (Güvenirlik), Tahrîc

ABSTRACT**Master Thesis****The Term of “Musalseal” in Hadith
the Determination and Evaluation of Musalsal Hadiths****Mustafa GÖKMEN****Fırat University****İnstitute of social sciences****The Department of Basic İslamic Science****Hadith Science****Elazığ-2018; Page: VIII+163**

Every branch of science has its own concept. In Islamic literature, The science of hadith has also its own concept which is different from other islamic sciences. One of these concepts is “Musalsal”. As a word meaning,“ Musalsal” means *sequenced, sequence, in serials, perpetual and continuous*. As a term meaning, a movement or a comment that the Prophet Muhammad made when he said a revelation is the same as all the narrators in his repetition.

In this study, we musalsal have tried to explain with the kinds of example of hadith, as well as musalsal hadith scholars about the value of the information included in the reviews. Müselsel hadith's in some cases coercion, special efforts and security in order to prevent disconnection in weak râviye musalsal hadith in these cases is occurring as a result of the move is parties would undermine the reliability of the attribute of that judgement.

In the second part müselsel Hadith, a distinction according to the topic subject. Müselsel hadiths are a trusted source of Hadith with making your identified the Sharh of the reliability of these hadiths as scholars opinions. The nature of the last chapter summary some tried to place the tables.

Key Words: Hadith, Musalsal, Sequence, Authenticity (Reliability),Extroction

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ	1
I.1. Araştırmanın Konusu	1
I.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
I.3. Araştırmanın Metodu ve Yararlanılan Kaynaklar	2
I.4. Hadis ve Önemi	3
I.5. Hadîs'in İletişimdeki Yansımaları	6
I.6. Hadîs Terimlerinin Doğuşu, Gelişmesi ve Önemi	7
BİRİNCİ BÖLÜM	
1. KELİME VE KAVRAM OLARAK MÜSELSEL HADİS	11
1.1. Müselsel'in Kelime ve Kavram Boyutu.....	11
1.1.1. Kelime Anlamı	11
1.1.2. Müselsel Kavramının Doğuşu	13
1.1.3. Müselsel'in Anlam Genişliği.....	15
1.2. Hadiste Müselsel Terimi	15
1.2.1. Müselsel'in Tanımı.....	15
1.2.2. Müselsel Hadîs Çeşitleri.....	18
1.2.2.1. Râvi Etrafında Ortaya Çıkan Teselsül	19
1.2.2.1.1. Râvideki Sözlü Durumun Teselsülü.....	19
1.2.2.1.2. Râvideki Fiilî Durumun Teselsülü	20
1.2.2.1.3. Râvideki Hem Sözlü hem de Fiilî Durumun Teselsülü	20
1.2.2.2. Rivâyet Etrafında Ortaya Çıkan Teselsül	21
1.2.2.2.1. Zamansal Müselsel.....	21
1.2.2.2.2. Mekânsal Müselsel.....	22
1.2.2.2.3. Tarihsel Müselsel	22
1.2.2.2.4. Edâ Sîğası.....	22
1.2.2.3. Râvi'deki Sıfatla Müselsel.....	23

1.2.2.3.1. Râvi'deki Kavli Sıfatla Müselsel	23
1.2.2.3.2. Râvi'deki Fiili Sıfatla Müselsel	23
1.2.3. Müselsel Hadîs'e Benzeyen Diğer Bazı Durumlar	23
1.2.4. Müselsel Hadîs'in Bilgi Değeri	24
1.2.5. Müselsel Hadisle İlgili Problemler	27
1.2.6. Müselsel Hadîs'in Faydaları	29
1.2.7. Müselsel Alanda Yazılan Eserler	31
İKİNCİ BÖLÜM	
2. KONULARINA GÖRE MÜSELSEL HADİSLER	35
2.1. İman	35
2.1.1. Allah'a İman	35
2.1.2. Meleklerle ilgili Müselseller	38
2.1.3. Peygamberlerin Şemâli Hakkındaki Müselsel Hadîsler	39
2.1.4. Kitaplara İman	40
2.1.5. Ahiret Gününe İman	45
2.1.6. Hayır ve Şerrin Allahtan Olduğuna İman	46
2.1.7. Kaza ve Kader'e İman	48
2.1.8. Husun ve Kubuh	51
2.2. İbadet	56
2.2.1. Namaz	56
2.2.2. Oruç	61
2.2.3. Zekât	62
2.2.4. Hacc	62
2.2.5. Dua	63
2.2.6. Tevbe	71
2.2.7. Sadaka	71
2.2.8. Takva	73
2.3. Ahlak	73
2.3.1. Allah'a Karşı Görevler	73
2.3.2. Şahsi Görevler	76
2.3.3. Ailevi Görevler	80
2.3.4. Toplumsal Görevler	80
2.3.5. Güzel ve Çirkin Huylar	84

2.3.6. Edeb	89
2.3.7. İhsan	93
2.3.7. İhlâs	103
2.3.8. Hüsni-ü Zân	107
2.3.9. İlim	109
2.3.10. Askerî, Siyasî ve Sosyal Konular	111
2.4. Ahbâr	112
2.4.1. Kabir	112
2.4.2. Kıyamet	113
2.4.3. Cennet ve Cehennem	116
2.4.4. Hesap ve Mizan	121
TABLÖLER	127
SONUÇ	147
KAYNAKÇA	149
EKLER	162
Ek 1. Orjinallik Raporu	162
ÖZ GEÇMİŞ	163

ÖNSÖZ

Kelâmullah'ın en önemli müfessiri durumundaki Peygamber (s.a.s.) efendimizin sözleri, fiileri ve takrirlerinden meydana gelen hadîs ilmi, geniş bir alana sahip olması bakımından derya gibidir. Hadîs'in islam dîni bakımından ehemmiyetine diyecek söz yok; hadîs olmadan İslam'ın gerektiği şekilde anlaşılmayacağı apaçık ortadadır. Bu sebepten ötürü hadîs ilminin en iyi şekilde anlaşılması gerekliliği ön plana çıkıyor.

Bu araştırmamız, hadîs ilmi ıstılâhlarından olan *müsel sel hadîs*'in kelime ve terim anlamı, çeşitleri, bilgi değeri, sınırlılıkları ve hadîs ilmine katkısı hadîs usulü ve tarihi kaynaklarından istifadeyle, bu alanda yapılan çalışmalar da göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Bu çalışmamızı hazırlarken Fadâni'nin 113 müsel sel hadîs başlığı altında hazırlanmış olduğu *Ucâle* adlı eseri, Eyyûbî'nin 212 müsel sel hadîs barındıran *Menâhil* adlı eseri ve Emine TANKUŞ'un hazırlanmış olduğu *Müsel sel Hadîs* adlı yüksek lisans tezi bu çalışmamızda bize yardımcı olmuştur. Bunların yanında Hadîs Usûlü, Hadîs Tarihi ve Müsel sel Hadîs alanında yazılmış diğer eserlerden de yeterince faydalanıldı.

Tezimiz iki bölüm'den oluşmaktadır: Birinci bölümde müsel sel kavramının genel bir izahını yapıp, Müsel sel Hadîs çeşitlerini maddeler halinde belirtmiş bulunmaktayız. İkinci bölümde ise Müsel sel Hadîs örneklerini konu başlıkları altında vermeye çalıştık. Ayrıca bu bölümde vermiş olduğumuz Müsel sel Hadîs örneklerinin muteber hadîs kaynaklarından tahrîcini yapıp, birinci el kaynakları kullanmaya itina gösterdik.

Bu çalışmayı hazırlarken emeği geçen değerli hocalarım Prof. Dr.Veli ATMACA, Prof. Dr. Saffet SANCAKLI, Yrd. Doç. Dr. Musa ERKAYA, Necattin ÇELİK ve Alaaddin SEYDAOĞLU'na teşekkürleri bir borç biliriz

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.md.	: Adı geçen madde
a.g.t.	: Adı geçen tez
b./bnt	: Bin / bint
bk.	: Bakınız
bsk.	: Baskı
c.	: Cild
DİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Fak.	: Fakültesi
h.	: Hicrî
Hz.	: Hazreti
İFAV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
(k.v)	: Kerremallahu Veche
m.	: Milâdî
M.Ü.	: Marmara Üniversitesi
md.	: Madde
no	: Hadîs numarası
Nşr.	: Neşreden / Nâşir
ö.	: Ölüm/ Vefat
r.a	: Radiyallâhuanh
s.	: Sayfa
s.y	: Sayı
(s.a.s)	: Sallalâhu aleyhi ve selem
terc.	: Tercüme eden
thk.	: Tahkik eden
ts.	: Tarihsiz
v.b.	: Ve benzeri
v.	: Vefat
Yay.	: Yayınları / Yayınevi

GİRİŞ

I.1. Araştırmanın Konusu

Konumuz genel olarak müselsel hadîs kavramının tanımını, çeşitlerini, bilgi değerini, zayıf yönlerini hadîs usûlü kaynaklarından faydalanarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra Fâdânî'nin *Ucale* adlı eserindeki müselsel hadîslerin sahih kaynaklardan tahrîcini ve hadîs şerhlerinden de faydalanarak sıhhati konusunda tezimize aldığımız hadîslerin genel değerlendirmesini yapmaya çalıştık.

I.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İslam denilince bilgi kaynağı itibariyle akla ilk gelen Kur'ân, ikinci olarak da Hadîs'tir. Kur'ân'ı en iyi şekilde anlamak ancak nebevî bir metod ile olabilir. Peygamber'i takip ederken de öncelikle nebevî metodun ilkelerini iyice anlamak gereklidir. Peygamber'in söz, fiil ve takrirlerini konu alan hadîs ilmi, Müslümanlar için hadsiz önemi haizdir. .

Hadis İlmi önemli bir kavram muhtevasına sahiptir. Bu önem arz eden kavramsal çerçeve içerisinde pek göz önünde bulunmayan ve anlaşılması güç olan müselsel kavramı da yerini almaktadır. Bu kavramı yeterli açıklığa kavuşturma amacını taşıyoruz. Yeterli açıklığa kavuşturduktan sonra müselsel kavramının hadîs ilmi açısından önem arz eden yönünü ortaya koymak, bu türden nakledilen hadîsleri anlamlı bir bütün halinde konusuna göre taksimini ve her bir hadîs'in tahrîcini yapma amacı içerisindeyiz.

Müselsel Hadîs konusunda ülkemizde bilimsel olarak bir yüksek lisans tezi dışında herhangi bir çalışmanın yapılmamış olması bizi bu konuyu çalışmaya yönlendirmiştir. Yapılan yüksek lisans tez'inde de özellikle müselsel hadîslerin sadece arapça metinlerinin verilmesinin yanında tercümelerinin olmaması, bu hadîslerin herhangi bir metod izlenilmeden sıralanması ve tez'e alınan hadîslerin sıhhati konusunda herhangi bir bilgiye yer verilmemesi sebebiyle böyle bir çalışmaya ihtiyaç olduğu kanaatine vardığımızdan dolayı bu konuyu çalışmaya karar verdik.

Kısaca bu çalışmamızı müselsel hadîslerin güvenilirliğini ve bize naklediliş şekliyle hareketle hadis ilminin önemini bir kez daha gözler önüne sermek amacıyla hazırladık. Çünkü müselsel denilince rivayet zincirinin her aşamasında aynı lafız, aynı davranış ve aynı yöntemlerin titizlikle korunması akla gelir.

Tez'in en önemli katkılarından biri hiç şüphesiz lafzi rivayetin müselsel hadis üzerindeki etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Bilindiği gibi günümüzde Hadis İlmi üzerinde birçok yersiz şüpheye düşürücü, ıspata muhtaç iddialar ileri sürülmektedir. Bunlardan biri de hadîslerin günümüze kadar olduğu gibi aktarılmadığı, zamanla değişikliğe uğradığı düşüncesidir. Râviler bir hadîs'i naklederken, hadîs'i olduğu gibi lafzını tamamen muhafaza etmeye çalışarak nakletmeye çaba gösteriyorlardı. Sadece bazı özel ve meşakkatli durumlarda mana ile rivayete başvuruyorlardı. Bu durumlar da çok nadir gerçekleşmekte idi. Bunun dışında tamamen lafzi rivayet gerçekleşiyordu, bunun en güzel örneğini müselsel hadîsler teşkil etmektedir. Müselsel hadîs'lerin tamamına yakını, Peygamber (s.a.s) efendimizin hadîsi naklettiği günden günümüze kadar râvilerin çabası sayesinde değişikliğe uğramadan (pek azı hariç) intikal etmiştir.

I.3. Araştırmanın Metodu ve Yararlanılan Kaynaklar

Bu çalışmamızın birinci bölümünde hadîs usulü eserleri, lughat kitapları ve hadîs tarihi eserlerinden faydalanmaya çalıştık. İkinci bölümde ise birçok kaynaktan yararlanmakla beraber hadîs metinlerinin çoğunu Muhammed Yasin Fâdânî'nin¹, *el-Ucâle*² adlı eserin'den ve Eyyubî'nin³ *el-Menâhil*⁴ adlı eserlerinden tesbit edildiğini özellikle belirtmek istiyoruz. Son dönemde Emine Tankuş tarafından hazırlanmış olan yüksek lisans tezi'nin⁵ de bulunduğunu belirtmekte fayda vardır. İkinci bölümde yer alan hadîslerin tahririni de öncelikle Kütüb-i tis'a'yı temel alarak yapmaya çalıştık. Kütüb-i tis'a'da yer almayan hadîsleri de diğer hadîs eserlerinden dipnot vererek kaynaklandırmaya itina gösterdik.

¹ Ebu'l-Fayz İlmüddin Muhammed Yasin b. Muhammed İsa el-Fâdânî, aslen Endonezyalıdır, fakat doğumu (1335/1916), gelişimi ve vefatı (1410/1996) mekkede gerçekleşmiştir. Şafî mezhebine mensuptur, zamanının en büyük hadîs âlimlerindendir. 70 kûsür eseri mevcuttur. Geniş bilgi için bk. : (<http://www.esnady.com/vb/showthread.php?14>)

² Fâdânî, Muhammed Yasin b. Muhammed İsa (v.1411/1991), "*el-Ucâle fi'l-Ehâdîsi'l-Müselsele*, Dâru'l-Besâir, Dimeşk, Suriye, 1985.

³ Muhammed Abdu'l-Bakî b. Molla Ali b. Molla Muhammed Muayn b. Muhammed Mübîyn el-Kenevî el-Hanefî el-Medenî'dir. Hicri 1286 senesinin 18 Recep, Pazar gününde doğmuştur. El-Kenevî, Hindistan'ın kentlerinden biridir. Meşhur âlim ve muhaddisler mevcuttur bu şehirde, babasını dört yaşında kaybetti, buna rağmen Allah ona çok büyük bir lütuf olarak anlayış ve beceri kaabiliyeti bahşetmiştir. 1364 senesinde vefat etti. 20'ye yakın eseri bulunmaktadır. Geniş bilgi için bk. : (<http://www.taibanet.com/showthread.php?t=2886>)

⁴ Eyyübî, Muhammed Abdalbâkî, *el-Menâhilü's-selsele fi'l-ehâdîsi'l-müselsele*, Daru'l-kutubi'l-ilmîyye, Beyrut, 1983.

⁵ Tankuş, Emine, "*Müselsel Hadîs*", (Bailmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri, Hadis Bilim Dalı, İstanbul, 2010.

Hadiste müselsel terimi, müselsel hadîslerin tesbîti ve değerlendirmesi hakkında hazırlanmış olan tezimiz tanım, bilgi, örnek, yorum ve analizlerden oluşmaktadır. Müselsel hadîs alanında yapılan son devir araştırmalarını tedkîk ederken rastladığımız birtakım eksiklerin olduğu görülmüştür. Meselâ yeterince kavramsal çerçevenin çizilmediğini ve konuya dair hadîsler'in başlıklar halinde örneklendirilmediğinin farkına vardık. Bu sebepten tezimizde yer verdiğimiz müselsel hadîsleri konularına göre tasnif edip müselsel hadîslerin her birini, hadîs âlimlerinin ve şarihlerinin o hadîs hakkındaki görüşlerine yer vermeye çalıştık.

I.4. Hadis ve Önemi

Hadîs'in Kur'ân'dan sonra İslâm dininin ikinci kaynağı olduğu, baştan beri Müslümanlar arasında ihtilafsız olarak kabul edilegelmiş bir gerçektir. Başta sahabiler olmak üzere Müslümanların hadîsi tesbit ve aslına uygun olarak sonraki nesillere nakletme gayretlerinin temelinde, Hz. Peygamber'in tebliğ ve beyan görevlerinin sonuçlarına sahip çıkma niyeti yatmaktadır. Hadîs ilimlerinin ve ıstılahlarının işte bu niyet ve ilmi gayretlerin mahsulü olduğu söylenebilir.⁶

Hadîsler dinde Kur'ânı Kerim'den sonra ikinci hüküm kaynağı olması bakımından birçok dini hüküm hadîslerden faydalanılarak elde edilmiştir. Bu bakımdan hadîsler önemli bir muhtevayı haizdir. Biz de bu tezimizde hadîs ilminin ıstılahlarından olan müselsel terimini titiz ve etraflı bir şekilde araştırıp, doğru anlaşılıp yorumlanması için elimizden gelen gayreti göstermeye çalışacağız. Tarihi ve dini bir metni doğru anlamının gereklerinden bir tanesi de o metnin zuhurundaki bağlamı, ortamı, kişi ve çevre faktörlerini doğru anlamak ve rivayeti buna göre anlamlandırmaktır. İşte bizim bu çalışmamız, müselsel terimine dâhil ettiğimiz hadîslerin bir araya getirilmesine ve bunların anlam zenginliğine sahip olmaktır. Bu çalışma ile birlikte elde etmek istediğimiz hedeflerden birisi de hem Şârihlerin hem de Fakihlerin Hadîsleri yorumlama ve onlardan hüküm çıkarmada bağlama ne derece riayet ettiklerini tesbit etmektir. Sadece bu çalışma ile zikrettiğimiz amaca ulaşmak mümkün olmayabilir. Bunu temin için mütemmim çalışmalara ihtiyaç duyulabilir. Ancak bu araştırma ile amaca giden yolda önemli bir adım atmış olmayı temenni ediyoruz.

Yüce Allah'ın insanlığa gönderdiği doğrudan mesajın (vahyin) en son aracı, son elçi Hz. Muhammed (s.a.s), inananlara bu dünyadan ayrılırken iki miras bırakmıştır:

⁶ Yücel Ahmet, *Hadîs İstılahlarının Doğuşu ve Gelişimi*, İFAV yay., İstanbul, 2014, s.17.

“Size iki şey bırakıyorum, Onlara sınıksız sarıldığınız sürece doğrudan ayrılmamış olursunuz: Allah’ın Kitabı ve benim sünnetim.”⁷ Kur’ân ve Sünnet, son elçinin Rabbimizden aldığı mesaj’ın nihaî ürünleridir. İslâm bu iki temel üzerine bina edilmiştir. Bu ikisi kıyamete kadar son ilahi mesajın güvenilir limanları olacaktır. Kur’ân Allah’ın sözü ve Hz.Muhammed’in hayatında tecessüm eden İslâmi yaşam modelinin adıdır.⁸

Kur’ânı Kerim’in yegâne hakiki tefsiri hayat olabilir ve bilindiği gibi, Hz. Muhammed’in hayatı tam olarak buydu. İslâm’ın öğretisi Kur’ân’ın yazılı şeklinden anlaşılabilir ve bâzen de mütenakız görünebilir. Fakat Hz. Muhammed’in hayatında tam manasıyla tabî bir ahenk içinde, sevgi ile kuvvet, ulvî ile tabîi, ilahî ile insani hususların pek etkili ilişkisi ortaya çıkar.⁹

Sünnet’in önemi hakkında Allah (c.c) şöyle buyurmaktadır: “*And olsun ki Allah mü’minlere büyük lütufta bulundu. Zira daha önce açık sapıklık içinde bulunuyorlarken onlara, kendi içlerinden kendilerine Allah’ın ayetlerini okuyan, onları arındıran ve kendilerine Kitap ve hikmeti öğreten bir elçi gönderdik.*”¹⁰ Bir başka ayette de: “*Peygamber size ne verdiyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının, Allah’tan korkun.*”¹¹ Bu ve diğer ayetler sünnete ittibânın bir tercih hakkı değil, mecburi bir vazife olduğunu apaçık ortaya koymaktadır.

Sünnet’in, Kur’ân ile beraber olması ve hemen onu izlemesi, amel ve uygulama ile beraber İslâm’ın öğrenilmesi ve öğretilmesi için Kur’ân ile beraber ikinci kaynak hükmündedir. Kur’ân-ı Kerim, genel kaideler, külli prensipler koyar, genel bir çerçeve çizer ve gerekli cüz’i hükümlere bazı örnekler verir. Sünnet ise, anlamı kapalı olan Kur’ân ayetlerini açıklar ve yönlendirme açısından uygulamalı örnekler ortaya koyar. Yani Kur’ân anayasa konumunda, sünnet ise onu açıklayıp yorumlayan kanun ve yönetmelikler pozisyonundadır.¹²

Peygamber’in sünneti asla herhangi bir bâtili içermez. Çünkü ister kavli, ister fiilî, isterse takriri sünnet olsun, Yüce Allah, Resulünü (s.a.s) bundan korumuştur. Allah Peygamberini yaşayış ve içtihatlarında yanlış üzere bırakmaz. Zira bunların hepsinde, insanlar için bir örnek alma ve bunlara uyma söz konusudur. Nitekim Allah şöyle

⁷ Tirmizi, *Sünen*, Menakıb, 31.

⁸ Bedir, Murteza, *İslam’ın Yolu: Sünnet*, İsam yay, İstanbul, 2012, s.9.

⁹ İzzetbegoviç, Aliya, *Doğu-Batı Arasında İslam*, (çev: Salih Şaban), Klasik yay., İstanbul, 2011, s.23.

¹⁰ Ali İmran, 164.

¹¹ Haşr, 7.

¹² Kardâvî, Yusuf, *Sünneti Anlamada Yöntem*, (çev: Bunyamin Erul), Nida yay., İstanbul, 2009, s.78.

buyurmuştur: “Gerçekten, sizin için Allah Rasulü’nde güzel bir örnek vardır.”¹³ Başka bir ayette : “De ki: Eğer siz Allah’ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın.”¹⁴ “Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, -Allah’a ve ahret gününe inanıyorsanız- onu Allah’a ve Resulüne götürün”. Bu ayetlerde, Peygambersiz, hayatımızın birçok alanda zorluklarla dolu olduğunu gösteriyor.

Sünnet’in bir kısmı, Allah tarafından Resulüne (s.a.s), gizli veya açık, uykuda veya uyanıkken vahiy yoluyla gelmiştir. Yüce Allah’tan, meleklerinden, peygamberlerinden ve bunlardan başka gayb konularından bahseden Hadîsler olduğu gibi. Yine, “Allah şunu farz kıldı, bunu helal kıldı” veya “Şunu haram kıldı, şunu kerih gördü.” gibi Allah’tan vermiş olduğu haberler de bu cümledendir ve bunlar da ancak vahiyle söylenebilecek bilgilerdir.¹⁵

Kur’ân-ı Kerim’in nuzulü ve akabinde tebliği ile başlayan İslâmî yapılanma, özellikle yorum ve uygulama yönüyle hemen tamamen Sünnet’in yönlendirmesi sonucunda gerçekleşmiş, elle tutulur, gözle görülür hale gelmiştir. Çünkü ilkeler, uygulandıkça hayata geçer ve belli bir yapının oluşumunu ifade eder. Meseleye bu açıdan baktığımızda Kur’ân ilkelerinin pratiğini Sünnet’in somutlaştırdığını görürüz.¹⁶

Allah’ın kitab’ı ve resûlü’nün sünneti ayrılmaz ikili olarak İslâm toplum yapısının hem teşekkülünü hem de özelliklerini yitirmeden devamını sağlamıştır. Kùltürler arası rekabet ve çatışma ortamını her zamankinden daha yoğun olarak yaşadığımız günümüzde sünnet, toplum yapısı, din pratiği ve kimlik orijinalitesi açısından Müslümanlar için dünden daha büyük bir önemi hâizdir. Kur’ân hidâyet kitabıdır. İslâm hidayet ve mutluluk sistemidir. Sünnet, bu hidayet kitap ve sisteminin dünya çapında ve beşeri zeminde uygulama yol, yöntem ve örneğidir.¹⁷

Kur’ân, Hz. Peygamber’e (s.a.s) dört farklı görev yüklemiştir: “Kur’ân’ın açıklayıcı olması, şâri (yasa koyucu) olması, mutâ’ (itaat edilmesi gereken) olması, müslüman davranışına model olması. Bu, şu demektir; Müslümanlar hayatın her vechesinde Peygamber’i örnek olarak takip etmelidirler. O’nun fiilleri, bütün Müslümanlara örnek olabilecek şekilde Allah tarafından tasvîp edilmiştir. Gösterdiği

¹³ Ahzab, 21.

¹⁴ Âli İmran, 31.

¹⁵ Kardâvî, *a.g.e.*, s.54.

¹⁶ Çakan, İsmail Lütfü, *İslam Toplumu ve Sünnet*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı yay., İstanbul, 2010, s.206.

¹⁷ Çakan, *a.g.e.*, s.252.s

uygulamalar daha sonra Allah tarafından, toplumun standart uygulaması şeklinde Kur'ân'da bahsedilmiştir.¹⁸

Sünnet, şer'î kaynakların ikincisi olması hasebiyle Cenâb-ı Allah, müteaddit ayeti kerimelerde kendisine ve resulüne itaati emretmiştir. Bunu Kur'ânı Kerimdeki ayetlerden aşikâr bir şekilde anlayabiliriz. “*Ey İman edenler! Allah'a ve Resulüne itaat edin.*”¹⁹ ayeti, “*Kim Resulullah'a itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur.*”²⁰ ayeti bunu apaçık ortaya koymaktadır. Bu demektir ki; murâd-ı ilahiyi beyân etmeleri bakımından Kur'ân ve sünnet arasında fark yoktur. Fakat çoğu sünnetlerin bize gelişinde tevâtür bulunmadığından, Kur'ânı Kerim gibi kat'i bilgi arzetmemektedir.

I.5. Hadîs'in İletişimdeki Yansımaları

Şüphesiz Kur'ân'daki emirlerin, yasakların anlaşılması ve doğru bir şekilde gelecek nesillere aktarılması için Peygamber (s.a.s)'ın sünnetinin büyük önemi vardır. Günümüzde sünnetsiz bir anlayışın, İslâm'dan nasıl da kopuk olduğu, ilk dönem hâricilik anlayışını nasıl canlandırdığı ve toplumu nasıl terörize ettiği, berâber yaşamaktan, sulh ve selâmetten nasıl uzak olduğu, gıdasını şiddet ve kandan nasıl aldığı, İslâmi isim altında ortadoğudaki akım ve gurupların canlı örnekleri konumuzun önemi için yeterli bir neden olacaktır.

Özellikle yaşamakta olduğumuz bu zaman diliminde Kur'ân ve Sünnetin doğru anlaşılması gerekmektedir. Bilgiye ulaşmanın rahatlaştığı, insan zekâsının ilerleme kaydettiği bu zamanda nedense insan vicdanı sürekli irtifa kaybetmektedir. Asr-ı saâdette olduğu gibi Peygamberin yaşayış tarzını hayatımıza uyarlamak için, O'nun mübarek sözlerinden hareket etmeliyiz.

Müslüman kimliğimizin müşekkili olarak kabul ettiğimiz Hz. Muhammed'e (s.a.s) tabi olup, O'nun Kur'âni ahlakı ile ahlaklanmak gerekir. O'nun insanlara davrandığı gibi davranıp, O'nun insanlarla iletişim kurduğu gibi iletişim kurmaya gayret sarfetmeliyiz. Özellikle bu konunun önemini, Müselsel Hadîsler ile daha güzel bir şekilde ortaya koyabiliriz. Bilindiği gibi Hz. Peygamber (s.a.s) bir söz söylerken bazen bu sözünü fiili ve sözlü birtakım hareketlerle (mimiklerle) o ortamda bulunanlara aktarır, ortamda bulunup, hadîs'i, Peygamberin kendilerine aktardığı şekilde öğrenen

¹⁸ A'zamî, Muhammed Mustafa, *İslâm Fıkhi ve Sünnet: Oryantalist Schacht'a Reddiye*, (Çev: Mustafa Ertürk), İz yay., İstanbul, 2010, s.30-31.

¹⁹ Nisa, 59.

²⁰ Nisa, 80.

sahabiler, o hadîsi, Peygamberin anlattığı gibi aynı hal-hareket ve tavır içerisinde nakletmeye çalışıp, rivâyet zincirine devam etmeleri, bu konunun önemini gözler önüne sermekte olup anlatım ve muhataba yaklaşım tarzı itibariyle Peygamberi örnek almamız konusunda bize ilham vermektedir. Peygamber (s.a.s) bir durumu arz ederken, bir sorunu çözerken ya da eğitici bir şeyler anlatmaya çalışırken bunu sadece sözle değil, mimiklerini de kullanarak daha kalıcı şekilde öğrenilmesine katkıda bulunmuştur. Bu da Peygamber (s.a.s)'in öğretim metodunun ne kadar özenle korunup günümüze kadar geldiğini bize göstermektedir.

I.6. Hadîs Terimlerinin Doğuşu, Gelişmesi ve Önemi

Herhangi bir bilim dalının muhtevasını doğru kavrayabilmek o bilim dalına ait bilimsel sınırların tam olarak belirlenmesine, bu belirleme de büyük ölçüde o ilimde kullanılan terimlerin kendilerine özgü anlam çerçevesinin tarihi seyir içinde takip edilip ortaya konulmasına bağlıdır. Bu bağımlılık ve ihtiyaç, İslâmi ilimler içerisinde “İstılahlar İlmi” diye anılmaya belki en çok layık olan hadîs ilmi’nde daha büyük çapta kendisini göstermektedir.²¹

Her ilmi disiplin, ıstılahları vasıtasıyla kendine has özellik ve sınırları içinde anlaşılabilir. Bu durum “*İstılahlar İlmi*” denilebilecek bir terim zenginliğine sahip olan Hadîs İlmi’nde daha da önem kazanmaktadır. Bilimsel araştırmalar yapanlar da terimler gerçeğine verdikleri önem ve gösterdikleri sadakat ölçüsünde isabetli sonuçlara ulaşabilir. Bu temel tesbîtin tabîî bir uzantısı olarak belirtmeliyiz ki, ıstılahları bilmeden Hadîslerin sıhhatını ortaya koymak, doğru olarak anlamak ve sonraki nesillere aslına uygun olarak nakletmek mümkün değildir.²²

Hadîslerde kullanılan tabirlerin çoğu hicri ikinci asrın sonu ile üçüncü asrın ilk çeyreğinde oluşturulmaya başlamıştır. Muhaddisler, sahih, zayıf, merfu, mevkuf, mürsel, munkatı, muttasıl, münker, şâz, muzdarib, tedlis,²³ telkin gibi tabirleri kullanarak hadîs ilimlerinin başlıca ıstılahlarını icad etmişlerdir.²⁴

²¹ Yücel, *Hadîs İstılahlarının Doğuşu ve Gelişimi*, s.15.

²² Yücel, *Hadîs İstılahlarının Doğuşu ve Gelişimi*, s.17.

²³ Mücteba Uğur, *Hadîs Terimleri Sözlüğü* adlı eserinde Tedlis’in tanımı hakkında: “*Bir Râvinin isnadında tedlis yaparak yani karşılaşmadığı veya karşılaştığı halde Hadîs almadığı şeyten işittiği zannını uyandıracak şekilde rivayet ettiği Hadîs*” demektedir. (bk., Uğur, Mücteba, *Ansiklopedik Hadîs Terimleri Sözlüğü*, Ankara, 1992, s.208)

²⁴ Birgivî, Muhammed b. Alî (v.981/1574), *Usûlu Hadîs*, (terc: Talha Alp), Yasin yay., İstanbul, 1998, s.11.

Hadîs ilminin anlaşılmasında büyük bir önemi haiz olan hadîs ıstılahları Peygamber döneminden günümüze kadar gelişerek var olagelmiştir. Özellikle hadîslerin yazıya geçirilmesinden sonra ayrı önem kazanan bu terimler, Hadîs ilmi açısından önemlidir. İlk dönemde genel olarak hadîs metninin yazıya geçirilmesi, tedvin ve tasnif döneminin sonlarına doğru hadîs usulü ile alakalı eserler yeni yeni ortaya çıkmaya başlayacaktır.

Muhaddisler ilk olarak sahabe döneminde Hadîsler'in Ayetler ile karışıklığını giderip, Uydurma Hadîslerin önüne set olmak için Hadîs Rivayeti işini belli kaideler altında disipline etme çalışmaları başlatmışlardır. Hz. Ömer'in Hadîs nakleden'den şahid istemesi, Hz. Ali'nin yemin ettirmesi buna en güzel örneklerdendir.²⁵ Bu da hadîslerin çoğunun sağlam bir şekilde bize kadar ulaşmasında katkı sağlamış olup, hadîs uydurmacılığını engellemiş; uydurma rivayetlerin merfu' hadîslere karışması önlenmiştir.

Hadîs usulü edebiyatına *Mustalahu'l-Hadîs* edebiyatı da denmektedir. Bu da hiç kuşkusuz Hadîs ilmine ait ıstılahların usul edebiyatında bulunacağını ifade eder. Hadîs ıstılahları Hadîs usulü edebiyatından önce de mevcuttu. Bu ıstılahlar Hadîs edebiyatının şekillenmesinde etkili olmuştur. Usul edebiyatında önce bu ıstılahlar *Rivayetu'l-Hadîs* kitaplarında da kısmen yer alıyordu. Tirmizi'nin *Cami'si* buna en güzel örnektir.²⁶

Hadîslerin resmi olarak ilk defa kitaplara yazılarak tedvin edilmesi, Ömer b. Abdulaziz'in emriyle bu işe koyululardan birisi olarak İbn Şihâb ez-Zührî ile başlamıştır. Akabinde bu dönemde önemli eserlerin neşredilme tarihi de başlamış bulunmaktadır. İmam Mâlik (ö.179)'in *Muvatta'ı*, Ahmed b. Hanbel'in (ö.242) *Müsned'i*, Buhârî (ö.256) ve Müslim (ö.265)'in *el-Câmiu's-Sahihleri*, Ebû Davud (ö.275), Tirmizî (ö.279), İbn Mâce (ö.275), Nesâî (ö.303)'nin *Sünenleri* ve sair eserler bu dönemin meşhurlarıdır.²⁷

İlk Hadîs usulü müellifleri sayılan Râmehürmüzî (v.360), Hâkim en-Nîsâbûrî (v.405) ve Hatîb el-Bağdâdî (v.463) bu dönemde yaşamış ve Hadîs usulü eserlerini telif etmişlerdir. İlk dönem kaleme alınan Hadîs usulü eserler, Ehl-i Hadîsi eleştirenlere karşı savunmak ve eleştirenleri de benzeri ifadelerle tenkit etme amacı taşımaktadır.²⁸

²⁵Birgivî, *Usûlu Hadîs*, s.10.

²⁶Çakan, İsmail Lütfî, *Hadîs Edebiyatı*, İFAV yay., İstanbul, 2011, s. 267.

²⁷Birgivî, *Usûlu Hadîs*, s.11.

²⁸Yücel, Ahmet, *Hadîs Tarihi*, İFAV yay., III.bsk., İstanbul, 2011, s.99.

Hicri dördüncü ve beşinci asırlar Hadîs ilimlerinden İlelü'l-Hadîs, Garîbü'l-Hadîs, Muhtelifü'l-Hadîs, nasih ve mensûh konularında temel kaynakların te'lîf edildiği bir dönem olmuştur. Nitekim Ebû'l-Fadl b. Ammar eş-Şehîd'in (v.317), İmam Müslim'in Sahihindeki illetli Hadîsleri konu ettiği *İlelü'l-Ehâdîs fî Kitâbi's-Sahîh li Müslim b. Haccac* gibi birçok eser telif edilmiştir. *Garibü'l-Hadîs, Müşkilü'l-Hadîs* vb. konuları ihtiva eden eserler bu dönemde telif edilmiştir.²⁹

Hadîs ilmi kavramlarının tanımlanma süreci de mantık ilminin İslâm dünyasında meşruiyetini kazanması ve yerleşmesi sonrasında gerçekleşmişti. Nitekim başta temel Hadîs kaynakları olmak üzere Hadîs Râvileriyle ilgili kitaplar ve Hadîs usulü eserlerinde birçok terim kullanılmıştı. Hatta Hadîs ilmindeki ıstılahları incelemesi sebebiyle Hadîs usulü "*Mustalahu'l-Hadîs*" olarak isimlendirilmiştir. Ancak kullanılan Hadîs terimlerinin mantık ilmindeki tanım şartlarına uygun olarak başka bir ifadeyle bütün fertlerini içine alacak, kendisine yabancı fertleri de dışarıda bırakacak şekilde tanımları eserlerin nakil döneminde yapılmıştır. İmam Şafi'î (v.204), *Haber-i Vahid'in* delil olabilmesi için taşıması gereken şartları tesbit etmiş, şâz Hadîsi tanımlamış, Tirmizi (v.279), kullandığı hasen teriminin özelliğini zikretmişti. İlk Hadîs usulü müellifi kabul edilen Râmehürmüzî eserinde herhangi bir kavram tanımına yer vermemiş, Hâkim en-Nisaburî birkaç kavramın tanımından söz etmiş, Hâtib el-Bağdâdî bazı kavramların kısa tanımlarını vermişti. Ancak mantık ilminde zikredildiği şekilde Hadîs terimlerinin tanımını yapma gayreti ilk defa İbnu's-Salah'da görülmektedir. O, öncelikle eserini *sahih, hasen, zayıf, müsned, muttasıl, merfû, maktû, mevkuûf, mürsel, munkatî', mu'dal, tedlis, şâz, münker* şeklinde Hadîs kavramlarını esas alarak telif etmiştir. Ayrıca *sahih, hasen ve zayıf* Hadîslerin tanımlarında görüldüğü gibi mantık ilmindeki tanımda aranan "*Efradını câmi, Ağyarını mâni*" vasfıyla kavramın özünü tanıtan ve başka kavramlardan farkını belirleyen şartını uygulamaya çalışmıştır. Nitekim sahih Hadîsin tanımını verdikten sonra zikredilen bu özelliklerin sahihi, mürsel, munkatî', mu'dal, şâz, ve muallel Hadîsten ayırdığına dikkat çekmiştir. Hasen Hadîsin tanımını vermeden önce Tirmizî ile Hattâbî'nin tanımlarını Hasen Hadîsi, Sahih Hadîsten belirgin şekilde ayırmadığı için yeterli görmemiştir. Böylece İbnu's-Salâh, Nevevî (v.676), Suyûtî gibi Hadîs âlimleri mantık ilmüne karşı çıkıp onu eleştiren eserler yazıp fetva vermişlerse de kavramların tanımında ondan etkilenmişlerdir. Başta İbnu's-Salah olmak üzere nakil dönemi Hadîs usulü âlimlerinin Hadîs terimlerinin

²⁹ Yücel, *Hadîs Tarihi*, s.112.

tanımlanmasın'da mantık ilminde olduğu gibi tanımın tam olması prensibine uygun yapmaya çalıştıkları görülmektedir.³⁰

Günümüzde Hadîs ıstılahları konusunda Türkçe olarak faydalanabileceğimiz üç önemli eser mevcuttur. Bunlardan ilki Talat KOÇYİĞİT'in hazırlamış olduğu *Hadîs İstılahları* eseridir. İkinci olarak Abdullah AYDINLI'nın *Hadîs İstılahları Sözlüğü*'dür. Üçüncü olarak Mücteba UĞUR'un hazırlayıp sunmuş olduğu *Ansiklopedik Hadîs Terimleri Sözlüğü* adlı eseridir.

İslâmi ilimlerde *Istılah*, fizik, kimya, matematik gibi fen bilimlerindeki formüller gibidir. Söz konusu ilimlerde formülsüz problem çözülemeyeceği veya problemi çözecek formülün seçiminde hata yapıldığında sonuç yanlış olacağı gibi; İslâmi ilimleri de terimlerini bilmeden anlamak veya terim yanlış anlaşılırsa konuyu doğru anlamak mümkün değildir.³¹

Sosyal bilimlerde yapılacak hatanın topluma vereceği zararın fen bilimlerindeki kadar fazla olacağı ise açıktır. Konfüçyüs'ün, toplumun kaderi eline geçtiğinde onu düzeltmek için yapacağı ilk işin isim ve kavramları değiştirmek olacağını söylemesi, bunun sebebini de toplumun isim ve kavramları yanlış tabir edip kullanmakla bozulduğu şeklinde açıklaması, terimlerin doğru anlaşılmasının ne derece önemli olduğunu ifade ettiği gibi, yanlış anlaşıldığında vereceği sosyal zararı da ortaya koymaktadır.³² Bu düşünce de bize kavramların doğru yerde doğru şekilde kullanılmasının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

---

³⁰Yücel, *Hadîs Tarihi*, s.159.

³¹ Yücel, *Hadîs İstılahlarının Doğuşu ve Gelişimi*, s.21.

³² Yücel, *Hadîs İstılahlarının Doğuşu ve Gelişimi*, s.22.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KELİME VE KAVRAM OLARAK MÜSELSEL HADİS

1.1. Müsel'sel'in Kelime ve Kavram Boyutu

Bu bölümde müsel'sel kavramının öncelikle kelime anlamı lügat kitaplarından izahı yapılacak, ardından kavramsal boyutu ele alınıp hadîs ilmi içerisindeki anlamına değinilmeye çalışılacaktır.

1.1.1. Kelime Anlamı

Müsel'sel **المسلسل** kelimesi, *selsele* **سلسله** kökünden türemiştir ve temelde 'ardışık ve yapışık olarak dizilip sıralanmış' anlamındadır. *Boğazda rahatça akan tatlı su, rüzgârın esmesi*³³ gibi süreklilik anlamını içeren eylemleri ifade etmek için de kullanılan bu kökün dilimizde en bilinen örneği *zincir* anlamına gelen 'silsile' sözcüğüdür.³⁴

سلسله : "Eklemek, zincirleme yapmak, peşpeşe getirmek, bağlamak, zincire vurmak, prangaya vurmak, zincirlemek, dayandırmak, sürekli olmak, zincirleme gitmek, silsileler oluşturmak, iki şeyi birbirine bağlamak, suyun akması, bir şeyin ardı ardına gelmesi, Demir zincir, değerli madenlerden yapılan zincir, dizi, seri, silsile, omurga, peşpeşe, şecere" gibi manalara da gelmektedir.³⁵ **سلسلة** de *Zincir*³⁶ anlamındadır.

Rağıb el-İsfahanîde şu şekilde bir tanım yapmıştır: **تسلسل الشيء / Şey sallandı**. Sanki o, peşpeşe gelip gitmiş diye düşünülmüştür. Bundan dolayı mananın tekrarına dikkat çekmek için lafızda tekrar olmuştur.³⁷

مسلسل : " Birbirini takip eden nesne, elbise ya da kılıç için kullanıldığı zaman üzerinde çizgili işleme bulunan giysi veya nesne, dokusu ince ve çürük olan elbise, incelinceye (eskinceye) kadar giyilen elbise, kılıcın yüzeyinin parlaması ve yansıması,

³³ İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed el-Ensarî (v.711/1311), *Lisânü'l-Arab* (I-XV), Daru's-Sadr, III. bsk., Beyrut, 1414/1994, XI, 344-345.

³⁴ İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, XI, 344.

³⁵ İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, XI, 344-345; Tahhân, Mahmud, *Teysîru Mustalahi'l-Hadîs*, Mektebetü'l-Mearif li'n-Neşri ve't-Tevzîi', X. bsk., Riyad, 1431/2010, s.229.

³⁶ "Silsiletü'z-Zehab", "Silsilename" için bkz: (Cebecioğlu, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Ağaç Kitapevi Yay., V. Bsk., İstanbul, 2009.)

³⁷ Rağıb el-İsfahânî, Ebü'l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. el-Mufaddal er-Râğıb el-İsfahânî (v.502/1109), *el-Müfredât*, (Terc: Abdalbaki Güneş ve Mehmet Yolcu) III. bsk, Çıra yay., İstanbul, 2012, s.506.

Zincirleşmiş, zincirleme, dizi/seri halinde, sürekli, devamlı olan şey” anlamında kullanılmıştır.³⁸

Kur’ân-ı Kerîm’de de bu kelime ve onun çoğulu olan *selâsil* سلاسل kelimeleri üç yerde ahirette cezalandırma amacıyla kullanılacak olan zincir manasında yer almıştır.³⁹

ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ

-“Sonra da (diğerleriyle birlikte) onu yetmiş arşın uzunluğunda bir **zincire** dizeyin!”⁴⁰

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا

-“Ama biz inkârcılar için zincirler, halkalar ve alevli bir ateş hazırlamışızdır.”⁴¹

إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ

-“ O zaman boyunlarında halkalar ve zincirlerle şiddetli ateşe sürüklenirler; ardından da ateşte yakılırlar.”⁴²

Silsile kelimesi hadîslerde de geçmektedir. Meselâ:

- Hz. Peygamber (sav) zincirlerle cennete girenlerden bahsederken يا عجباً لقوم يا عجباً لقوم /يقادون الى الجنة بالسلاسل/ Zincirlerle cennete sevk edilen toplum ne ilginçtir.⁴³,

- Ramazan’da şeytanların zincire vurulmasından bahsederken ise سلسل ibarelerini kullanmıştır. /تفتح فيه ابواب الجنة و تغلق فيه ابواب النار و تسلسل فيه الشياطين/ Cennet kapıları açılır, cehennem kapıları kapanır ve şeytanlar zincire vurulur.⁴⁴

-Abdurrahman b. Avf’a cennette soğuk su içirilmesi için اللهم اسق عبد الرحمن بن /عوف من سلسبيل الجنة/Allahım Abdurrahman b. Avf’ı cennetin akıcı soğuk sularından içir.⁴⁵

Kısaca tanımlamak gerekirse *teselsül* ve *silsile* kelimeleri birbiri peşinden gelme, silsile ve zincir oluşturmak anlamlarına gelmekte, buna mukabil *Müselsel* terimi de “*ard arda, peşpeşe gelen şey*” anlamına gelmektedir.

³⁸ İbn Manzûr, *Lisânü’l-Arab*, XI, 344-345; Mutçalı, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık yay., İstanbul, 2012, s.438.

³⁹ Muhammed Bessâm, Rüşdî ez-Zeyn, *Mu’cemu’l-Müfehres li-Meânî’l-Kur’âni’l-Azîm* (I-II), Dâru’l-Fikri’l-Muâsır, Lübnan, 1995-1416, II, 583.

⁴⁰ Hakka, 32.

⁴¹ İnsân,4.

⁴² Mü’min, 71.

⁴³ Buhârî, *Sahîh*, Cihâd, 144.

⁴⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 236.

⁴⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 299.

1.1.2. Müselsel Kavramının Doğuşu

Müselsel hadîs kavramının ne zaman ortaya çıktığını tesbit etmek için öncelikle usul eserlerine başvurmak isabetli olacaktır. Klasik hadîs usulü eserlerinin bilinen ve elimize ulaşan ilk örneği olan *el-Muhaddisu'l-fasil*'da müselsel kavramıyla ilgili bir açıklamaya rastlayamamış bulunmaktayız. Bu durum, müellifin döneminde (Râmeühürmizi, v.360) müselsel kavramının pek yaygın olmadığını düşündürse de h.IV asırda müselsel hadîs ihtiva eden eserlerin vücuda getirilmiş olması bu fikri çürütmektedir. Anlaşılan o ki müselselin bu eserde yer almaması *el-Muhaddisu'l-fasil*'ın bütün hadis usulü konularını ihtiva etmemesi sebebiyledir.⁴⁶

“Müselsel” diye bir kavramın niçin ortaya çıktığı, neden böyle bir adlandırmaya ihtiyaç duyulduğu ise ayrı bir merak konusudur. Bilindiği gibi hadis âlimleri hadisleri kabul etmede çeşitli kriterler geliştirmiş, bir hadisin sahih kabul edilebilmesi için hem sened hem de metinle ilgili bazı özellikler taşımasını şart koşmuşlardır. Bunlardan senedle ilgili olanlar, hadisin “sika” râviler tarafından, “muttasıl” bir şekilde nakledilmesidir.⁴⁷ Râvilerde “güvenilirlik”; isnadda da “inkıtanın olmaması” bir de illetin bulunmaması dışında herhangi bir şart koşulmamıştır. Ancak zamanla, bazı durumlarda, Hz. Peygamber'e (s.a.s) tam bir ittiba düşüncesinin bir uzantısı olarak, râviler aldıkları hadisi sadece lafız ve manasıyla değil; alış esnasında hocasının kullandığı ifade tarzı ve ortaya koyduğu özel hal ve hareketlerini de koruyup yansıtmaya başlamışlardır. Bundan dolayı hadisi irâd ederken Hz. Peygamber'in söylediği bir söz veya yaptığı bir hareket varsa bütün râvilerce onun tekrarı, özel bir günde söylenen hadisin o özel günlerde rivayet edilmesi gibi şeyler önem kazanmıştır. Bu uygulamanın ilk döneme kadar uzandığı, sahabî râvisine kadar teselsülü tam olan müselsellerden anlaşılır.⁴⁸

Müselsel Hadîslerin tarihî seyrine bakacak olursak, hicrî ilk üç asırda (milâdî VII-IX) doğal bir şekilde nakledilmiş, IV. (X.) yüzyılın ortalarından itibaren bu tür rivâyetlere ayrı bir önem verilmiş ve bunlar müstakil eserlerde toplanmaya başlanmıştır. İlk defa İbn Hıbban el-Büstî'nin (ö.354) “*el-Müselselat*” adıyla bir eser meydana getirdiği bilinmektedir.⁴⁹ Daha sonra aynı isimle Ebu Bekir b. Şâzan el-Bağdadî (ö.383),

⁴⁶ Tankuş, *a.g.t.*, s.9.

⁴⁷ İbnü's-Salâh, Ebû Amr Takıyyüddin Osman b. Abdurrahman eş-Şehrezûrî (v.643/1245), *Ulûmu'l-Hadîs*, (thk: Nureddin İtr), Dâru'l-Fikr, Beyrut, Lübnan, 1406/1986, s.11-12.

⁴⁸ Tankuş, *a.g.t.*, s.11. Sakalı tutma ve tebessüm ile müselsel olanlar bu duruma en güzel örnektir.

⁴⁹ Zehebî, el-İmam Şemsüddin Muhammed b. Ahmed b. Osman (v.1374/748), *Siyeru A'lami'n-Nübela* (I-XXV), (thk: Şuayb Arnavud), Müessesetü'r-risale, Beyrut, 1985, XX, 452.

Ebu Nuaym el-İsfehanî (ö.430), Mustâğfirî (ö.432) ve daha başka müellifler eserler yazmışlardır.⁵⁰

Anlaşılan o ki hadisin sahihinin sakiminden ayıklanıp müstakil kitaplarda bir araya getirilmesi ve hadis eserlerinin çeşitli şekillerde tehzib'e başlanması rivayetlere de yansımış, senedle ilgili hususlarda asgari olanla yetinilmeyip mükemmel olana ulaşmaya çalışılmıştır. Yani rivayetlerin muttasıl olması ve hadis lafızlarının aynen korunmuş olmasının yanı sıra rivayet ederken aynı hal ve vasıf üzere nakledilip, aynı hareket veya tavsiyelerin yapılması, aynı uzmanlık alanına sahip olunması hatta çok ilginç sayılacak şekilde isnadın aynı isimlerden oluşması ayrı bir önem kazanmıştır. Zabt bakımından mükemmel ve tedlisten uzak olduğu düşünülen böyle hadislere "Müsel" denilmiştir.⁵¹

Müsel rivayete sahip olmak Râvi açısından kimi zaman rical kitaplarında zikre değer bir meziyet haline gelmiştir. Özellikle "evveliye" müselseli bu bakımdan oldukça önemli görülmüştür.⁵² Anlaşılan o ki yaklaşık h.6. asırdan sonra ilim çevrelerinde bu konuda özel bir hassasiyet geliştirilmiş, ilk defa karşılaşılan bir hoca, "evveliye müselsel"ini rivayet hakkına sahipse ondan ilk olarak o rivayetin alınmasına gayret gösterilmiştir. Veya hoca kendisine yeni gelen talebeyle ilk defa o hadisi rivayet etmiştir.⁵³

Mesela Hz. Peygamber (s.a.v) ve ilk râviler döneminde teselsül özelliği taşımayan rahmet (ya da evveliyye) Hadîsi ve benzeri pek çok Hadîs daha sonraki râviler ve müellifler tarafından Müsel olarak rivâyet edildikleri için Müselât türü eserlerde yer alan en meşhur Hadîslerden olmuşlardır. Hz. Peygamber'den (sav) ilk râviler tarafından Müsel olarak zikredilen bazı Hadîsler ise daha sonraki râviler ve müellifler tarafından Müsel olarak alınıp rivâyet edilmedikleri için Müselât eserlerinde görebildiğimiz kadarıyla fazla yer bulamamıştır.⁵⁴ Örnek olarak:

Behz ve İbn Ca'fer - Şu'be - Nu'mân b. Sâlim - Amr b. Evs - Anbese - Ümmü Habîbe (ra) senediyle, Resûlullâh (s.a.v) şöyle buyurdu: "*Abdest alıp, ama güzelce abdest alıp da Allah rızası için günde on iki rekât kılan Müslüman bir kula, mutlaka cennette bir ev yapılır.*" Ümmü Habîbe dedi ki: "*Bu sözü duyduktan sonra o on iki*

⁵⁰ Efendioğlu, Mehmet, "Müsel", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2006, XXXII, 85-86.

⁵¹ Tankuş, a.g.t, s.12.

⁵² Zehebî, *Siyeru A'lami'n-Nübelâ*, XVII, 264.

⁵³ Tankuş, a.g.t, s.12.

⁵⁴ Tankuş Emine, Müsel Hadîs: Problemleri ve Çeşitleri, *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Güz 2011, s.149.

rekâti hiç bırakmadım.’ Anbese dedi ki: *‚Bu sözü duyduktan sonra o on iki rekâti hiç bırakmadım.‛* Amr b. Evs dedi ki: *“O on iki rekâti hep kıldım.”* Nu’mân dedi ki: *“Ben de o on iki rekâti neredeyse hiç bırakmadım.”*⁵⁵

Nakledilen hadîs müselsel olmasına rağmen, müselsel hadîsleri toplayan eserlerde zikredilmemektedir. Buna benzer sayısız müselsel hadîsler mevcuttur.

1.1.3. Müselsel’in Anlam Genişliği

Teselsül ifadesinin birçok anlamda kullanıldığını tezimizin geneli incelendiği zaman görülecektir. Birkaç örnek vermek gerekirse: Senedde teselsül, rivayet lafzında teselsül, Râvinin hal hareket ve işaretleriyle teselsül, mekânsal-zamansal teselsül gibi Müselsel türler vardır. Teselsül denilince ilk akla gelen anlam ise Hadîsin Hz. Peygamber’den (s.a.s.) vurûdu sırasındaki işaret veya davranışının Râvi tarafından aynen tatbik edilerek aktarılmasıdır. Görüldüğü gibi teselsül/müselsel anlam bakımından geniş bir muhtevaya sahiptir.

Müselsel hadisin hayrete düşüren bir benzerlikle bütün Râvilerden aynı şekilde gelmesi, ona estetik bir boyut da kazandırmıştır. Müelliflerin eserlerinde müselsel rivayetlere yer ayırmaları biraz da buna bağlıdır. Çünkü bu durum bir övünç vesilesi olduğu gibi ayrıca eser güzellik kattığı düşünülmüştür.

1.2. Hadiste Müselsel Terimi

Bir hadîs terimi olarak müselselin tarifi ve zaman içerisinde kazandığı anlam genişliğine işaret ettikten sonra konuyu örneklerle izah etmeye çalışacağız.

1.2.1. Müselsel’in Tanımı

Sözlükte *“birbirini takip etmek”* manasındaki *“silsile”* kökünden türeyen müselsel kelimesi, hadîs terimi olarak *“Resul-i Ekrem’in bir hadîsi söylediği sırada yaptığı bir hareketi veya kullandığı bir sözü ya da hem hareketi hem sözü seneddeki bütün râvilerin aynen tekrarladığı hadîs”* anlamında kullanılmaktadır. Hadîsi bu şekilde nakletme işine *“teselsül”*, bu tür nakilde bulunan râviye *“müselsil”* denir.⁵⁶

Râviler’in bir sıfat, kavli veya fiilî bir hal üzere birleşmeleri ve bu durumu uygun biçimde devam ettirmeleri için *müselsel* terimi kullanılır. Bu isnad ki hadîs râvilerinin bir hal veya bir sıfat üzere aynı şekilde birleşmeleridir. Bu sıfat, râvi veya

⁵⁵ Müslim, *Sahih*, Salâtü’l-Misâfirîn, 103.

⁵⁶ Efendioğlu, a.g.md, *DİA*, XXXII, 85-86.

isnad için olabilir. Eda siğasında da meydana gelebilir. Rivayet, zaman veya mekâna bağlı olabilir.⁵⁷ Müselsel kelimesi bir hadîs ıstılahı olarak bir hadîsin isnadındaki bütün ricalin o hadîs rivayet ederken bazen râvilerin, bazen de rivayetın belirli bir hal ve sıfatını aynen tekrarlamak suretiyle nakledilegeldikleri hadîs'e verilen isimdir.⁵⁸

Bir şeyi başka bir şeyle birleştirmeye, hadîsin bir hali üzerinde tüm râvilerin birleşmesine müselsel denir.⁵⁹ Hâkim, sema'nın (ışitmenin) açık bir şekilde olmasının en büyük fayda olduğunu belirtiyor. İbnü's-Salâh: "*Bir hal veya bir sıfat üzerine isnad zincirindeki râvilerin ortak bir vurûd şeklinde birleşmelerinden ibarettir*"⁶⁰ demektedir. İbn Cemâa: "*Rivayet sırasında Râvi'deki ya da rivayetteki bir hal veya sıfat üzerine Râvilerin birleşmesine denir.*" demektedir.⁶¹ Bir başka yerde şu şekilde bir tanım yapılmıştır: Müselsel, râvilerin gerek rivâyet eden, gerek rivâyet ile ilgili aynı husus üzerine ittifak etmeleri demektir.⁶²

İbnü's-Salah, Ulûmu'l-Hadîs adlı eserinde teselsül hakkında şöyle bir vermektedir: "*Teselsül, isnadın özelliklerindedir ve isnaddaki râvilerin bir sıfat veya hâl bakımından aynı şekilde yahut kesintisiz olarak ard arda gelmesinden ibarettir*"⁶³. Bu tanımı, daha sonraki müellifler de kullanmış ve aynı şekilde şârihler tarafından çeşitli yönleriyle açıklanmıştır.⁶⁴ Tahhân da bu düşüncenin aksine şöyle bir tanım yapmaktadır: "*Sened'in tamamında teselsül şart değil, sened'in ortasında ya da sonunda kopukluk meydana gelse dahi müselsel'dir. Teselsül olmadan da hadîs, sahîh olabilir.*"⁶⁵

Çağdaş hadîs müelliflerinden sayılan Acâc, müselseli şu şekilde tarif eder: İsnadı, râvî, rivayet veya rivayet zamanı ve mekânıyla ilgili bir kavli-fiilî vasıf veya halin tekrarlanmasıyla muttasıl olan hadîs'e denmektedir.⁶⁶ Daha çok Hz. Peygamber'in bir davranışını veya sözünü râvilerin birbirine göstererek veya söyleyerek rivâyet

⁵⁷ İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.275-276; Ebû Muaz, Tarık b. İvedillah b. Muhammed, *Şerhu Luğati'l-Muhaddis; Mustalahi'l-Hadîs*, Mektebetü İbni Teymiyye, Kahire, 2002, s.64.

⁵⁸ İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.275; Koçyiğit, Talat, *Hadîs Usulü*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1967, s.226.

⁵⁹Hâkim en-Nîsâbü'rî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed (v.405/1014), *Ma'rifetü Ulûmi'l-Hadîs*, (thk: Dr. Ahmed b. Fâris es-Selûm), Mektebetü'l-Meârif, Riyâd, 1431/2010, s.187.

⁶⁰ İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.275.

⁶¹Abdullah el-Feyyâz, Ahmed Eyyûb Muhammed, *Mebâhis fi'l-Hadîsi'l-Müselsel*, Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1428/2007, s.138.

⁶²Salih el-Useymin, Muhammed b. Salih b. Muhammed el-Useymin (v.1421/2001), *Hadîs Usûlune Giriş*, (çev: M.Beşir Eryarsoy), Guraba yay., İstanbul, ts, s.24.

⁶³ İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.275; Tahhân, *Teyşîru Mustalahi'l-Hadîs*, s.229.

⁶⁴Tankuş, a.g.t, s.7.

⁶⁵ Tahhân, *Teyşîru Mustalahi'l-Hadîs*, s.232.

⁶⁶ M. Acâc Hatib, *Usulu'l Hadîs*, Daru'l-fikr, Beyrut, 2006, s.248.

ettikleri hadîs anlamında kullanılan bir terimdir.⁶⁷ Bazı tabakalarda bazen kopukluk meydana gelebilir, bu durum teselsülün olmadığı anlamına gelmez.

Hatîb el-Bağdâdî (ö.463) *el-Kifaye*'de en üstün eda lafzı olan “سمعت/semi'tu”nun bir isnaddaki bütün râvilerce kullanıldığı rivayete müsel sel denildiğini ifade etmiştir.⁶⁸ Tüm bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere, teselsül sadece senede ait bir özelliktir. Merfu veya sahih kavramlarda olduğu gibi metinle alakası yoktur.⁶⁹

Teselsül bazen rivayetin sıfatında olur: “اخبّرنا , حدثنا سمعت” gibi⁷⁰. Bazen de râvi'nin sıfatında olur. Rivayeti olduğu gibi şeyhi ona söyler veya rivayetteki fiilî durumun yapılışını şeyhi ona gösterir. Daha sonra hadîs başından sonuna kadar teselsülen naklolunur.⁷¹ Râvilerin sıfatlarından maksat onların söz ve fiilleridir. Bunun, başka birçok çeşitleri de vardır. Mesela parmaklarını birbirine geçirmek ve onları saymak, baştan sona tüm râvilerce aynen devam ettirilmiştir.⁷² İsnâdındaki ricalin, bazen râvinin, bazen de rivâyetin sıfat ve hallerini aynen devam ettirerek naklettikleri hadîs'e müsel sel hadîs denilmiştir. Râvinin sıfat ve halleri, fiilî ve kavli olduğu gibi, değişik şekillerde de olabilir.⁷³

Teselsül bazen bir hadîsin sened kısmında yer alan hadîs râvilerinin rivâyet sırasında sakalını sıvazlaması, belli bir yere dayanması, tebessüm etmesi, ağlaması, musâfaha yapması, elini başına koyması, Hadîsi ayakta rivâyet etmesi, parmağına yüzük takması veyahut da eliyle yere dokunması gibi davranışları tekrarlamaları şeklinde olur. Bununla birlikte senetteki tüm râvi isimlerinin Ahmed veya Muhammed olması, Mekkî, Irakî, Mısri ve Mağribî gibi aynı bölgeye mensub bulunması, senedin tamamının baba-oğuldan teşekkül etmesi, senedeki râvilerin hadîs imamı veya fakih yahud hafız, kâdı, şâir olması, her râvinin rivâyet esnasında “سمعت” veya “قرأت” yahut “اخبّرنا” gibi eda sigalarını tekrarlaması şeklinde de meydana gelebilir.⁷⁴

Biz de bu tanımlardan yola çıkarak şu şekilde bir tanımlama yapabiliriz: “Müsel sel hadîs, Peygamber (s.a.s)'in bir hadîsi rivâyeti esnasında var olan bir hareketini veya durumunu, râvi veya rivâyetle alakalı herhangi bir özelliğin tüm

⁶⁷ Efendioğlu, a.g.md, *DİA*, XXXII, 85-86.

⁶⁸ Hatîb el-Bağdâdî, *el-Kifaye*, (nşr: Ticânî), Kahire, 1972, s.412.

⁶⁹ Ali el-Karî, Ali b. Sultan Muhammed el-Harevî, *Şerhu Şerhi Nuhbeti'l-Fiker*, Beyrut, s.659,

⁷⁰ İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.275.

⁷¹ İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.276; İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ İmâdüddin İsmail b. Şihâbüddin Ömer b. Kesîr (v.774/1373) *el-Bâisü'l-Hasîs Şerhu İhtisâri Ulûmi'l-Hadîs*, (thk: Ahmed Muhammed Şakir), Mektebetü'l-Meârif li'n-Neşri ve't-Tevzî', Riyad, 1996, s.465.

⁷² İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.275.

⁷³ İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.275; Koçyiğit, *Hadîs Usûlü*, s.128.

⁷⁴ Efendioğlu, a.g.md, *DİA*, XXXII, 85-86.

tabakalarda râvilerce aynen tekrarlanması suretiyle rivâyet edilen hadîslere müselsel hadîs denilir.”

Hadiste teselsül konusuna yer veren klasik eserler ve mevzuyu inceleyen son devir çalışmaları çeşitli tarifler yapmaktadır. Hemen hepsinde ortak olan taraf, teselsülün tarifinde “râvi ve rivayetteki bir hal ve sıfatın, bütün ravilerce nakledilmesi” vurgusudur. Ancak hadiste teselsülün yer aldığı unsur hadîsin metni değil, isnadıdır diyebiliriz. İsnad kısmını da kaynaksız düşünemediğimize istinaden yapacağımız yeni bir tarif ile hem öncekilerin tariflerini kapsamasını hem de verilen örnekler bakımından önceki tariflerin dışında kalan misalleri de ihata edecek bir tarif olmasını arzu ediyoruz. Daha şümüllü; öncekileri muhafaza etmekle beraber konunun bütün örneklerini ve isnadda vâki olan teselsül çeşitlerini de kapsayacak genişlikte olmak üzere: “*Teselsül, hadîsin kaynağına nisbetle vürûd bakımından, tahammül ve eda açısından da rivayeten vâki olan râvi ve rivayetteki halin her tabaka tarafından nakledildiği hadîslerdir.*” şeklinde tarif edilebileceğini düşünüyoruz.

1.2.2. Müselsel Hadîs Çeşitleri

Müselsel hadisler teselsül özelliklerine göre yani rivayetin veya râvinin hal ve sıfatlarına göre adlandırılıp sınıflandırılmıştır.

İbn Hacer, müselseli iki özellikte toplamış olup:

- Birincisini, râvilerin eda sigası üzerine ittifak etmeleri diye nitelemiştir. *سَمِعْتُ فُلَانًا*, gibi eda sigaları bu grubun ilkidir.
- İkincisini de râvideki veya rivayetteki bir hal üzere birleşmeleri diye diğerinden ayırmıştır. Şerhte buna şu şekilde örnekler vermiştir:

-Kavli: *سَمِعْتُ فُلَانًا يَقُولُ أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ حَدَّثَنِي*

-Fiilî: *دَخَلْتُ عَلَى فُلَانٍ فَأَطْعَمَنِي تَمْرًا*

-Kavli ve Fiilî: *سَمِعْتُ فُلَانًا وَهُوَ أَخْزَ بِلَحِيَّتِهِ قَالَ أَمِنْتُ بِالْقَدْرِ* şeklinde üçe ayırmıştır.⁷⁵

“*Teselsül, isnadın sıfatlarındandır, isnad zincirindeki ricâl’in bir sıfat veya bir hal üzere birleşmelerinden ibarettir.*” diye tarif eden İbnü’s-Salâh, müselsel hadîs’i rivayet’in ve tahammul’ün sıfatı, râvi’nin hal ve sıfatı, fiil, söz ve ahvali’nin sıfatı şeklinde ayırmıştır.

⁷⁵ İbn Hacer, Ebu’l-Fazl Şihabuddin Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî (v.852/1449), *Nuhbetü’l-Fiker fî Mustalahi Ehli’l-Eser*, (thk: Abdulhamîd b. Salih b. Kasım), Dâru İbn Hazm, Lübnan, 2006, s.341.

Hâkim, müselsel hadîsi sekiz kısma ayırmıştır.⁷⁶ Müselsel hadîsin birden çok çeşidi bulunmakta olup İbnü's-Salâh bunları sıralamanın mümkün olmadığını belirtmekte; Kettâni ise 400 civarında müselsel hadîs bulunduğunu eserinde zikretmiştir.⁷⁷

Müselsel hadis örneklerini incelediğimizde genel olarak, “Râvi etrafında Ortaya Çıkan Teselsül” veya “Rivayet etrafında Ortaya Çıkan Teselsül” teselsül diye ayırabiliriz. Örnekleriyle birlikte aşağıda detaylı şekilde taksimi yapılacaktır.

1.2.2.1. Râvi Etrafında Ortaya Çıkan Teselsül

Temelde râvinin hal ve hareketlerine dayanan teselsül uygulamaları, râvideki üç durumun her tabakada tekrarlanması şeklinde üç ana başlıkta değerlendirilebilir⁷⁸

- 1) Sözlü
- 2) Fiilî bir durumun
- 3) Hem sözlü hem de fiilî

1.2.2.1.1. Râvideki Sözlü Durumun Teselsülü

Seneddeki her râvinin tekrar ettiği sözü aktaran hadîslerdir. Rivayet eden her râvi bu sözleri dâimî bir şekilde tekrar etmişlerdir.⁷⁹ Örnek olarak: Resulullâh (s.a.s) Muâz b. Cebel'e (r.a) “*Muâz, ben seni çok seviyorum. Her namazın ardından 'Allah'ım, seni zikretmem, sana şükretmem ve sana güzel bir şekilde ibadet etmem için bana yardım et' de!*”⁸⁰ buyurmuştur. Hz. Mu'az da hadîsi rivâyet ettiği kişiye önce onu *sevdiğini* söyleyip sonra da bu tavsiyede bulunmuş ve bu şekilde her râvî bir sonrakine aynı ifadelerle hadîsi nakletmiştir.

Bu şekildeki teselsül, ilk râvi'den itibaren hadîsin sened kısmında meydana gelen sözlü durumun son râviye kadar aynı şekilde devam etmesi sonucu oluşmuştur.

⁷⁶Hâkim en-Nisabûrî, *Ma'rifetü Ulûmi'l-Hadîs*, s.178-187.

⁷⁷Efendioğlu, a.g.md, *DİA*, XXXII, 85-86 (er-Risaletü Müstedrafe, s.85). Diğer Müselsel Hadîs çeşitleri için II. bölüm'e bk.

⁷⁸ Tahrîr, *Teyşîru Mustalahi'l-Hadîs*, s.230.

⁷⁹İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.276.

⁸⁰ Ebû Dâvud, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (v.275/888), *es-Sünen* (I-V), Çağrı yay., İstanbul, 1992, Vitr, 26; Mâlik b. Enes, Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî (v.179/795), *el-Muvattâ'* (I-II), (thk: Muhammed Fuad Abdulkâfi), Çağrı yay., İstanbul, 1413/1992, *Şii'r*, 16; Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdirrahman Abdullah b. Ahmed Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî (v.241/855), *el-Müsned* (I-VI), Çağrı yay., İstanbul, 1992, III/141, V/ 229, 233, 236, 239, 245, 247, 328.

1.2.2.1.2. Râvideki Fiilî Durumun Teselsülü

Bu teselsül türünde, râvilerin her biri senedin başından sonuna kadar fiilî bir durumu aynı şekilde tekrarlaması sonucu meydana gelen teselsül türüdür. Ravîlerin fiilî hallerine delâlet eden Müselsel Hadîslerin en meşhuru, Ebû Hureyre'nin **شَبَكَ بِيَدِي أَبُو الْقَاسِمِ** (s.a.s) hadîsidir. Burada **تشبيك بليد**, isnadın başından sonuna kadar her râvi halkasında teselsül etmiştir.⁸¹

Resulullah (s.a.s) Ebû Hüreyre'nin elini tutup mübarek parmaklarını onun parmaklarına geçirmiş ve şöyle buyurmuştur: *“Allah Teâlâ yeri cumartesi günü, dağları pazar günü, ağaçları pazartesi, mekruhu salı, nûru çarşamba, hayvanları perşembe ve Âdem'i de cuma günü yaratmıştır.”*⁸² Ebû Hüreyre'den itibaren bütün râviler bu hadîsi aynı şekilde ellerini birbirlerinin eline kenetleyerek nakletmiş, böylece hadîs müselsel hâle gelmiştir.

Muhammed b. İsa, Ğassân b. Yahyâ, Ali b. Âsım, Süheyl b. Ebî Sâlih'ten, O da babasından, O da Ebû Hureyre'den, O da Peygamberin şöyle dediğini haber verdi: *“Sizden hiç kimseyi ameli cehennem'den kurtarıp cennete koymaz; ancak Allah'ın rahmeti sizi cennet'e koyar”* dedi. Peygamber'e (s.a.s) sordular: *Sen de mi öyle?* Peygamber (s.a.s): *“Ben de, Allah beni rahmet ve lütfuyla kuşatmıştır.”* dedi ve elini başına koydu.⁸³

Her râvi rivayet ettiği bu hadîsi okuduktan sonra elini başına koymuştur.

1.2.2.1.3. Râvideki Hem Sözlü hem de Fiilî Durumun Teselsülü

Râvilerin her biri hem sözlü hem de fiili bir durumu başından sonuna kadar aynı şekilde gerçekleştirmesi sonucu ortaya çıkan teselsül örneğidir. Her iki durum için de teselsül söz konusudur. Musâfaha (Tokalaşma) konulu müselsel hadîs bu kısma dâhildir. Enes b. Mâlik (r.a) Hz. Peygamber'le (s.a.s) musâfaha ettiğini ve onun avucundan daha yumuşak ne ipek ne de ibrişim bir kumaşa dokunduğunu söyler. Bunun üzerine râvî Ebû Hüzmü, Enes b. Mâlik'e (ra) *“Resulullah ile musâfaha ettiğin avucunla bizimle de musâfaha et.”* der. Enes b. Mâlik onunla musâfaha eder ve

⁸¹ İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.276.

⁸² Müslim, *Sahîh*, Munafikîn, 27; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/327.

⁸³ Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil (v.256/870), *el-Câmiu's-Sahîh* (I-VIII), Çağrı yay., İstanbul, 1992, Rikâk, 18, Merdâ, 19; Müslim, *Sahîh*, Münafikîn, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78; İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd b. Mâce el-Kazvinî (v.273/887), *es-Sünen* (I-II), Çağrı yay., İstanbul, 1992, Zühd, 20; Dârimî, Ebû Muhammed Abdullâh b. Abdurrahman (v.255/868), *es-Sünen* (I-II), Çağrı yay., İstanbul, 1413/1992, Rikâk, 24; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/235, 256, 264.

“*Selâmun aleykum*” der. Bu şekilde hadîsi nakleden her râvî hocasından musâfaha talep eder, hocası da musâfaha edip selâm verir.⁸⁴ Dolayısıyla bu tür rivâyetlerde hem kavli hem fiilî hâlden kaynaklanan bir teselsül oluşur.

Keza Enes b. Mâlik’in Hz. Peygamberden rivâyet ettiği:

قال رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَجِدُ الْعَبْدَ حُلَاوَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرَهُ وَشَرَّهُ حُلُوهُ
ومره

hadîsi’nde, Hz. Peygamber’in (s.a.s) sakalını avucu içerisine alarak:

وَأَقُولُ وَأَنَا قَابِضٌ عَلَى لِحْيَتِي عَنْ نِيَّةٍ صَادِقَةٍ وَعَقِيدَةٍ صَحِيحَةٍ آمَنْتُ بِالْقَدْرِ خَيْرَهُ وَشَرَّهُ حُلُوهُ ومره

demesi de, isnadın başından sonuna kadar, hem kavli ve hem de fi’li hale delâlet eden müselsel hadîslerdir.⁸⁵

1.2.2.2. Rivâyet Etrafında Ortaya Çıkan Teselsül

Rivâyetteki herhangi bir özellikten oluşan müselsel hadîslerdir. Ya hadîs’in söylendiği vakti belirtir; ya hadîs’in nakledildiği mekânı belirtir; ya da hadîs’in nakledilme sîgasının müteselsil bir şekilde nakledilmesiyle ortaya çıkan hadîslerdir. Bunları da aşağıdaki gibi örneklendirmek mümkündür.

1.2.2.2.1. Zamansal Müselsel

Râvilerin tamamının hadîsi belli bir günde veya zamanda nakletmeleriyle müselsel olan hadîsler vardır.⁸⁶ Ebû Katâde Peygamber’den (s.a.s) rivâyet etmiştir: Peygamber (s.a.s) aşura orucu hakkında şöyle demiş: “*Aşure günü orucunun önceki yılın günahlarına kefaret olacağını umarım.*”⁸⁷ Bu hadîs genel olarak aşura günü rivâyet edilmiştir.

İbn Abbâs demiştir: Ben Peygamberle beraber ramazan bayramı veya kurban bayramına kavuştum, Peygamber namazı bitirince bize döndü ve dedi ki: “*Ey insanlar,*

⁸⁴ Buhârî, *Sahîh*, Savm, 53, Menâsik, 23; Müslim, *Sahîh*, Fedâil, 82; Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (v.279/892), *es-Sünen* (I-V), Çağrı yay., İstanbul, 1413/1992, Birr, 69; Dârimî, *Sünen*, Mukaddime, 10; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/108, 200, 227, 228, 265, 270.

⁸⁵ Koçyiğit, *Hadîs Usûlü*, s.128.

⁸⁶ Tahhân, *Teysîru Mustalahi'l-Hadîs*, s.230.

⁸⁷ Ebû Dâvud, *Sünen*, Savm, 54; Tirmizî, *Sünen*, Savm, 48; İbn Mâce, *Sünen*, Siyam, 41; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V/308, 311.

siz hayra ulaştınız, gitmek isteyen gitsin ve kim de hutbeyi dinlemek için kalmak istiyorsa kalsın.”⁸⁸ Bu hadîs bayram günleri naklolunmuştur.

1.2.2.2.2. Mekânsal Müselsel

Bazı müselsel olarak kabul edilen hadîsler, râvilerin tümü tarafından aynı mekânda rivâyet edilmelerinden dolayı müselsel sayılmışlardır. İbn Abbâs, Peygamberden şöyle duydum dedi: “*Mültezem, duanın kabul olduğu yerdir, mültezemde dua eden her kulun duasına Allah cevap verir.*”⁸⁹ Bu hadîsi nakleden râviler genel olarak *mültezem*’de rivâyet etmişlerdir.⁹⁰

1.2.2.2.3. Tarihsel Müselsel

Tüm râviler, rivâyeti meselâ hocalarından en son alan kişi olmaları dolayısıyla müselsel olan hadîsler bu grupta değerlendirilir. Ebû Hüreyre (r.a) tarıkıyla gelen “*Boynuzlu koyun boynuzsuz koyundan hakkını almadıkça kıyamet kopmaz.*”⁹¹ rivâyetini her râvi bir öncekinden en son alan kişi olarak rivâyet etmiştir. Bilindiği gibi her râvi bir önceki râvi’den en son alan kişi olarak naklettiği için müselsel kabul edilmiştir. *Âhiriyye müselsel*’i diye de meşhur olmuştur.

1.2.2.2.4. Edâ Sığası

Rivâyetle ilgili teselsüle gelince, bu da rivâyet esnasında her bir râvinin aynı tabirleri kullanmasıyla tahakkuk eder. Mesela, isnadın başından sonuna kadar *سمعت فلان* yahud *اخبرنا فلان يقول*, yahut da *حدثنا فلان قال* gibi tabirler kullanılır.⁹²

أخبر-سمعت-حدثنا lafızları senedin başından sonuna kadar aynı şekilde kullanılarak nakledilen hadîslerdir. Örneğin: “*Bir kul Müslüman olur, Müslümanlığını da güzelleştirir ise Allah onun geçmiş günahlarını affeder. Ondan sonra mükâfat ve ceza vardır. İyiliğin karşılığı on ile yedi yüz misline kadar verilir. Kötülük ise sadece misliyle*

⁸⁸ Abdulaziz el-Kettânî, Abdulaziz b. Ahmed b. Muhammed b. Ali et-Temîmî, Ebu Muhammed el-Kettânî (v.466/1074), *Müselselü İydeyn*, (thk: Mecdî Fethi es-Seyyid), Mektebetü’l-Fuad, 1416/1995, s.23.

⁸⁹ Fadânî, *Ucâle*, s. 34; Suyûtî, Ebü’l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî (v.911/1505), *Ciyâdü’l-Müselselâti lis-Suyutî*, (thk: Muhammed Avvâme), Dâru’l-Beşâiri’l-İslâmiyye, Beyrut, 1423/2002, s.198.

⁹⁰ Tahhân, *Teysîru Mustalahi’l-Hadîs*, s.231.

⁹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/442.

⁹² Koçyiğit, *Hadîs Usûlü*, s.129.

verilir. Dilerse Allah onu affeder.”⁹³ hadîsi de “İhbâr” lafzıyla müselsel rivâyete örnek verilmektedir. Senedindeki bütün râviler **أخبر** lafzıyla rivâyette bulunmuşlardır.

1.2.2.3. Râvi’deki Sıfatla Müselsel

Râvilerin isim veya hadîs tekniğine dâhil halleri veya evsafıyla ilgili müselsel örnekleri de bir hayli çoktur. Râvideki kavli ve fiili Sıfat ile müselsel diye iki gruba ayırabiliriz.

1.2.2.3.1. Râvi’deki Kavli Sıfatla Müselsel

Saff Suresinin sebebi nüzulünün tüm râvilerce baştan sona tekrarlanması⁹⁴ bu tür müselsele örnek olabilir. Çünkü her râvi bu hadîsi naklederken şöyle demektedir: “**فقرأها**” “Falan kişi de böyle okudu”. Bu da râvi’deki kavli bir sıfatla müselsel olmasını sağlamıştır.⁹⁵

1.2.2.3.2. Râvi’deki Fiili Sıfatla Müselsel

Râvi isimlerindeki ittifak gibi, “*Muhammedlerin müselseli*” gibi, hafız, fukâha, memleket ya da neseb benzerliği gibi bir durumla olan müselsel buna örnek gösterilebilir.⁹⁶ Râvilerin sıfatlarıyla ilgili teselsül, onların isim veya nisbetlerinin aynı olmasıyla tahakkuk eder. Mesela, rivâyet edenlerin hepsinin ismi *muhammed* olabilir; yahud hepsi *dimeşkî*, yahud *misrî*, yahud *kufî* veya *irakî* olur. Hepsi fukahâ’dan olur; *şafi*, *hanefî* veya *mâlikî* olur; *hafız*, *kâtip* veya *şair* olur.⁹⁷

1.2.3. Müselsel Hadîs’e Benzeyen Diğer Bazı Durumlar

Bazen müselsel ismi, zabtın sıhhat bakımından zirvede olduğu durumlara değil de tam aksine ardı ardına zayıf râvilerin gelmesiyle oluşan senedlere verilmiştir. Bu durum teselsül kavramıyla tam bir çelişki arz etmekte, fakat bir vasfin aynı şekilde tekerrür etmesi şartını sağladığından dolayı bu tür bir adlandırma geçerli sayılmaktadır. “*Zayıflardan oluşan müselsel*” “*Mechullerden oluşan müselsel*” gibi ifadeler sözlük anlamına uygun olarak “*baştan aşağı zayıf/mechul râvilerle gelmiştir*” anlamını

⁹³ Buhari, *Sahîh*, îman, 31.

⁹⁴ “*Göklerdeki ve yerdeki herşey Allah’ı tesbih eder. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.*” (Saf 1-2)

⁹⁵ Tahhân, *Teyşîru Mustalahi’l-Hadîs*, s.231.

⁹⁶ Tahhân, *Teyşîru Mustalahi’l-Hadîs*, s.231.

⁹⁷ Koçyiğit, *Hadîs Usûlü*, s.128.

taşıyabilmektedir.⁹⁸ Müselsel hadîs içerisinde kabul edilmemelerine rağmen zayıf/meçhul râvilerden oluştuğundan dolayı bu isimle anılmaya gerek duymuştur.

Bu duruma en güzel örnek İbn Mâce'nin *Sünen*'inde İbn Abbâs'tan naklettiği bir hadîs'tir: "*Resûlullah (s.a.s) cuma namazından önce dört rek'ât namaz kıları. Bu dört rek'atın arasında selâm vermezdi.*" rivâyeti için Bûsîrî, bu "*Zayıflar'dan oluşan müselsel bir isnaddır.*" demektedir. Aynı eserde benzer başka örnekler de mevcuttur.⁹⁹ Hâkim, eserinde sekiz tane semâ' ile nakledilen müselsel hadîsten bahsetmekte olup, bunların içinde sahîh, zayıf, münker, hasen, mevzu hadîslerin olduğu da belirtilmektedir.¹⁰⁰

1.2.4. Müselsel Hadîs'in Bilgi Değeri

Müselsel hadîsler, râvilerin hadîs rivayete verdikleri önem ve titizlik derecelerini gösterir, ayrıca hadîs râvilerinin isnada ve rivayet esaslarına ne derece titizlikle riayet ettiklerinin belgesini oluştururlar. Öte yandan müselsel hadîsler aynı zamanda hadîs rivayetinin nasıl en uç noktalara ulaşmaya kadar büyük bir dikkat ve titizlikle yapıldığını gösterir. Bu yönleri ile hem teselsül'ün hem de müselsel hadîslerin, hadîs ilminde önemli bir yeri vardır.¹⁰¹

İbnü's-Salâh'a göre müselsel hadîsler, tedlîs ve inkitadan uzak olmaları nedeniyle en sağlam hadîsler kategorisinde sayılmaktadırlar.¹⁰² Bununla birlikte teselsül, hadîsin sahîh sayılabilmesi için tek başına yeterli delil olmamaktadır.¹⁰³ Ayrıca söz konusu âlimlerin bu yargıya varırken sema' ifade eden¹⁰⁴ veya o kategoriye dâhil edilebilecek müselselleri kastettiklerini gözden kaçırmamak gerekmektedir. Zira râvilerin hepsi meselâ mısırlı olduğu için veya aşure gününde rivâyette bulunduğu için müselsel sayılan bir rivâyette teselsül vasfının tedlîs veya inkitayı herhangi bir surette bertaraf ettiği düşünülemez.¹⁰⁵ İbn Kesîr de müselsel tarikle gelen hadîsin sahîh

⁹⁸ Tankuş, *a.g.t.*, s.27.

⁹⁹ Bûsîrî, Ebu'l Abbâs Ahmed b. Muhammed (v.840/1436) *Misbahü'z-Zücece fî Zevaidi İbn Mâce* (I-II), Camietü'l-İslamiyye, Medine, 2004/1425, I/213.

¹⁰⁰ Hâkim en-Nîsâbü'rî, *Ma'rîfetü Ulûmi'l-Hadîs*, s. 190.

¹⁰¹ İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.276.

¹⁰² İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.275; Tahhân, *Teysîru Mustalahi'l-Hadîs*, s.232.

¹⁰³ Uğur, *Ansiklopedik Hadîs Terimleri Sözlüğü*, s.280.

¹⁰⁴ İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.276.

¹⁰⁵ Tankuş, *a.g.t.*, s.23.

olduğunu belirterek, inkita'dan ve tedlîs'den uzak olduğunu; bazı hadîsler'in de başından ya da sonundan inkıtaya uğrayabileceğini belirtmektedir.¹⁰⁶

Zehebî de İbn Şihab'dan alıntı yaparak genel olarak müselseller zayıf, kırılğan ve dayanıksız olduğunu; râvilerinin kizbinden dolayı çoğunun da batıl olup sahih olmadığını söylemekle beraber müselsellerin en sağlam olanlarının: “Saf suresinin nuzulünü okumak ile müselsel”, “dimeşklilerin müselseli”, “mısırlıların müselseli”, “muhammedlerin müselseli” olduğunu söylemektedir.¹⁰⁷ Burada dikkate almamız gereken şöyle bir husus da vardır ki râvilerin, mekkeli, medinelî, muhammed isimli v.s olması, babalardan, sûfilerden, kurra'dan oluşması sihhate veya zabta delalet etmez. Bunlar güzel birer rastlantı yahut bilinçli olarak elde edilen zahiri birer payedir. Zabt veya iktida gibi meziyetler ifade etmez.¹⁰⁸

Müselsel hadîsin müsned ve muttasıl olup, tedlîsten salim oluşu o hadîsin sahih olduğunu zannettirebilir. İbn Kesîr bu konuda, “*Müselsel hadîsin faydası, tedlîs ve inkita'dan uzak oluşudur; bununla beraber müselsel tarikle gelen bir hadîs nâdiren sahih olur.*” demektedir.¹⁰⁹

Subhi es-Salih, müselsel hadîs için: ‘*Müsned ve muttasıl olduğunu, içinde tedlîs (hatayı gizleme) bulunmayan ve rivâyet şekli hakkında Rasullallah'a varıncaya kadar her râvinin bir önceki râvideden naklettiği birbirinin aynı olan sözlerin ve hareketlerin senesinde tekrar edildiği hadîstir.*’ diyerek, müselsel hadîs'in tanımını yaparak aynı zamanda önemine değinmiştir. Bununla beraber ‘*Hadîsin tedlîs ve inkita'dan salim oluşu, bu ilme yeni başlayanlara, O hadîsin sahih olduğuna dair çabucak bir hüküm verdirebilir. Bu takdirde râvi bu hükmünde pek acele davranmış olur. Çünkü o bu sözlerin ve birbirinin aynı olan hareketlerin müteselsil oluşunda rivâyetin aynen eda edilip edilmediğine dair mevcut olan şüpheden habersizdir*’ diyerek aksi yönünü de ele almış, devamında da şu şekilde bir bilgi vermiştir: *Müselsel bir hadîsin metni, tedlîsten salim olduğu için bazen sahih olur. Fakat haberlerin nakl edilmişinde bu derece teselsülün imkânsız ve böyle bir benzeyişin nadir olacağı için, aynı rivâyette bazı akvâl veya ef'alın her cihetten mükemmel bir surette müteselsil oluşu yüzünden Hadîse*

¹⁰⁶ İbn Kesîr, *el-Bâisü'l-Hasis Şerhu İhtisâri Ulûmi'l-Hadîs*, s.465.

¹⁰⁷ Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dimaşkî (v.748/1348), *el-Mükıza fî İlmi Mustalahi'l-Hadîs*, (thk: Abdulfettah Ebu Ğudde), Dâru'l-Beşâiri'l-İslamiyye, Lübnan, 1405/1985. s.43-44.

¹⁰⁸ Tankuş, *a.g.t.*, s.23.

¹⁰⁹ İbn Kesîr, *İhtisâru'l-Ulûmi'l-Hadîs*, (thk: Dr. Mahir Yasin el-Fehl), Neşr ve't-Tevzi'î, Riyad, 1431-2013, s.261.

*zayıflık âriz olur. İşte bu sebeple birçok hadislerin sadece rivâyetleri, anlattığımız tarzdaki bir teselsül ile metinleri sahîh olur.*¹¹⁰ Anlaşılan o ki, Subhi es-Salih'e göre rivayetin müteselsil oluşu tek başına sıhhatın garantisi olmasa da sebeplerden birisidir. Subh-i es-Salih'in bu bilgisini pekiştirecek, dayanak olacak bir bilgiyi İbnü's-Salâh vermektedir. İbnü's-Salâh, en sağlam müselsel hadislerin sema' (işitme) ifade eden hadisler olduğunu söylemekle beraber; teselsülde bir zafiyet olsa da hadis metninin aslında sıkıntı olmadığını da dile getirmektedir. İsnadın ortasında teselsül kesilse de o hadis'in müselsel'den sayıldığını da ifade etmektedir.¹¹¹

Subh-i es-Sâlih, sahîh sayılan müselsellerden birinin hafızların müselseli olduğunu, bir diğersinin de her biri hıfz mertebesine ulaşmış aynı sıfattaki râvilerin rivayet ettiği hadis olduğunu belirtmiştir. Yine müselselin bu türüsün kesin ilim ifade ettiğini ifade ederek rivayet edilen müselsel hadislerin en sahihlerinden birisinin de Saff suresinin kıraatı hakkındaki hadis olduğunu aktarmıştır.¹¹²

Râvilerin diğer râviler'den hadis aldıklarında *zabt'larının açıklanması* ve her râvi'nin kendinden öncekine tabi olması müselsel hadis'in en önemli özelliği sayılabilir.¹¹³ Muhammed b. Salih'in bu bilgisine göre, daimi bir silsile şeklinde devam eden hadis aktarımı, müselsel'in sağlamlığına işaret ettiğini gözler önüne sermektedir. Abdullah et-Tancî de teselsül'ün râviler'in zabtının bilinmesini sağladığını da ifade etmektedir.¹¹⁴

Ebû Mu'az da bu konuda '*Hadîs isnadındaki teselsül, her tabakada işitme sigasıyla olduğu için, hadislerdeki tedlis'i ortadan def eder. Zabtın ziyadeliği sayesinde de zayıflıktan uzaktır.*' diyerek bu konunun önemine değinerek müselsel hadislerin zayıflıktan arî olmadığını, buradaki zayıflığın teselsülden kaynaklandığını; metnin aslında sıkıntı olmadığını da dile getirmiştir.¹¹⁵ Yani zayıflık, teselsül vasfında meydana gelir; metnin aslında zayıflık söz konusu olmaz. Çünkü birçok hadisin metin kısmı sahîh sayılmasına rağmen, bunların teselsül ile rivayet edilmesi sahîh olmamıştır. Teselsül, hadis'in rivayetinde uyulması gereken bir uygulama değildir; bilakis bu teselsülün

¹¹⁰ Subhî es-Sâlih, İbrahim es-Sâlih el-Lübânî (v.1407/1986), *Hadîs İlimleri ve Hadîs İstılahları*, (çev: Yaşar Kandemir), İfav yay., İstanbul, 2012, s.200.

¹¹¹ İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.275.

¹¹² Subhî es-Sâlih, *Hadîs İlimleri ve Hadîs İstılahları*, s.203.

¹¹³ Salih el-Useymîn, Muhammed b. Salih b. Muhammed el-Useymîn (v.1421/2001), *Mustalahü'l-Hadîs*, Mektebetü'l-İlim, Kahire, 1415/1994, s.38.

¹¹⁴ Abdullah et-Tancî, Ebu'l-Fadl Bedr b. Abdulillah el-İmranî, *Mecmu'u'l-Müselselat fi'l-Hadîs*, (thk: Muhammed Ali Beydûn), Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1424/2003, s.6-7.

¹¹⁵ Ebû Muaz, *Şerhu Luğati'l-Muhaddis; Mustalahi'l-Hadîs*, s.66.

devam ettirilmesi âlimlerce güzel karşılanmıştır. Teselsül'ün bizzat kendisi hadîs sayılmamaktadır, bilindiği gibi teselsül hadîs'in senedine ait bir özelliktir. Bu sebepten dolayı zayıflıktan âri olan bir teselsül vasfı, zabtın kuvvetine delalet etmektedir. Bu da Peygamber'e (s.a.s) uymanın (ittiba) önemini gözler önüne sermektedir. Bir hadîs'in metni sahih olur; lakin senedindeki teselsül vasfı sahih olmayabilir. Bu durum hadîs'in metin kısmına herhangi bir zarar vermez.

Useymîn de müselsel hadîslerde râvilerin birbirlerinden rivâyet alışlarını iyice zabtettiklerini ve her birisinin kendisinden öncekine tabi oluşta itina gösterdiğini açıkça ortaya koymakta olduğunu belirterek müselsel hadîslerin önemine değinmiştir.¹¹⁶

Müselsel hadîslerin tamamı sahîh sayılmıyor, bazen zayıf, bazen hasen ve bazen de zayıf olabiliyorlar. Bu yüzden hadîs sıhhati konusunda âlimlerin muteber kabul ettikleri tevâtür şartlarına bakmak gerekir.¹¹⁷ Herhangi bir müselsel hadîsin sahih veya zayıf olduğu kesin olarak söylenemez. Sened ve metnin hâiz olduğu vasfı isâbetli ve temkinli bir şekilde verebilmek ve hataya düşmemek, -büyük ölçüde- senedle metni, her durumyla araştırmaya bağlıdır.¹¹⁸

Özetlemek gerekirse müselsel hadîsler birtakım özelliklerinden dolayı en sağlam hadîsler olarak kabul görse de¹¹⁹, bazı özelliklerinden dolayı da merdud sayılabiliyorlar. Özellikle hadîs vadda'larının (uydurucu), kendi menfaatleri-çıkarları için müselsel tarzda zikrettikleri hadîsler buna örnek olabilir. Bununla beraber genel olarak incelediğimiz eserlerden çıkardığımız genel hüküm, müselsel hadîslerden bize ulaşılanlar içerisinde sağlam denilebilecek hadîs pek çoktur. Aralarında merdud seviyedeki hadîslerin de var olması bu gerçeği değiştirmez.

1.2.5. Müselsel Hadisle İlgili Problemler

Düşüncede ideal özellikler taşımaya rağmen vakiada neden aksi bir görüntü sergilediğine bakacak olursak bizzat kendi vasfının buna sebep olduğunu görürüz. Yani sahip olduğu ideal özellikler, şekli güzellikler doğal rivayet ortamında nadir bulunacağından pek çok kimse bu durumu yapay olarak sağlamaya çalışmıştır. Bu da birtakım illetlere maruz kaldığının apaçık göstergesidir.¹²⁰

¹¹⁶Salih el-Useymîn, *Hadîs Usûlüne Giriş*, s.24.

¹¹⁷Gavrî, Seyyid Abdulmacid, *Mustalahâtü'l-Hadîsiyye*, Daru İbni'l-Kesir, Beyrut, 2007, s.723; Aydın, Abdullah, *Hadîs İstılahları Sözlüğü*, V.bsk, İFAV. Yay. İstanbul, 2011, s.218.

¹¹⁸Subhî es-Sâlih, *Hadîs İlimleri ve Hadîs İstılahları*, s.204.

¹¹⁹İbnü's-Salâh'ta bu duruma örnekler müselsel kavramından bk.

¹²⁰Tankuş, *a.g.t.*, s.24.

Bu illetlerden birincisi olarak “zorlama” ile teselsül oluşturmayı örnek verebiliriz. Yani müselsel sayılabilmesi için gerekli şartları taşımayan râvilerin birtakım zorlama yorumlarla taşıyor hale getirilmesidir. Bu illet hadisin sıhhatine etki etmez, sadece teselsül vasfı ya da başka deyişle teselsülün sıhhati ile ilgilidir. Yemenlilerle müselsel hadis bu duruma en iyi örnektir. Ebu Zerr, yemenli olmamasına rağmen sırf yemen’e giriş yapıp çıkmış diye yemenli sayılmıştır. Hasanlarla müselsel hadis’te bu türden bir sıkıntı mevcuttur. Burada hem kişi var hemde sıfat (güzellik) var olduğundan tam teselsülü sağlamamaktadır.¹²¹

İbnü’s-Salah müselsel hadisi taksim ederken râvilerdeki hal ve sıfatlardan dolayı sayamayacağımız kadar sınıflandırılabilceğini söyler.¹²² Çünkü bir kişinin sahip olabileceği sıfatlar, yapabileceği hareketler, söyleyeceği sözler sınır koyamayacağımız kadar çoktur. Ancak özel olarak belirtilmese de teselsül vasfı için “normal dışı” hal ve sıfatların şart koşulduğu anlaşılır. Mesela bütün râvilerin oturmasıyla müselsel kabul edilen bir durum yoktur zira hadis rivayet ederken oturmak sıradan bir davranıştır. Ancak ayakta olmakla müselsel rivayet vardır¹²³, Çünkü rivayet ederken ayakta olmak, oturmak gibi sıradan bir davranış değildir.

Teselsülde bir diğer problem de, doğal olarak oluşmayınca kasıtlı bir biçimde gerçekleştirmeye çalışma durumlarıdır. Bu durum da metnin sıhhatine veya teselsüle herhangi bir olumsuz etkide bulunmaz. Sadece teselsülün kimi zaman özel gayretlerle elde edilen bir hadis çeşidi olduğunu gösterir.¹²⁴ Mesela Ebû Şâme el-Makdisi, haçlıların Dımyat’ı kuşatmaları sırasında Melik Nureddin’in Müslümanların durumu hakkında ne kadar üzgün olduğunu nakledildiğinden bahsederken şöyle bir bilgi kaydeder: “... *Melik Nureddin’e kendisinde rivayet yetkisi bulunan bir cüz okundu. Tebessüm etmekle müselsel bir ifade geçti. Bazı talebeler de ondan, silsilenin tamam olması için tebessüm etmesini istediler. O ise öfkelenip, ‘Müslümanlar haçlılar tarafından kuşatılmışken Allah’ın beni mütebessim görmesinden utanırım’ diye cevap verdi.*”¹²⁵ Bu bilgiden de anlaşılıyor ki teselsül her zaman doğal biçimde oluşmamıştır, bazen özel gayret gösterilmiştir.¹²⁶

¹²¹ Nevevî (v.631/676), *İrşadu Tullabi’l-Hakâik* (I-II), Mektebetü’l-ıman, Medine, 1987/1408, II, 806-813.

¹²² İbnü’s-Salâh, *Ulumu’l-Hadis*, s.275.

¹²³ Eyyubî, *Menahil*, s.84.

¹²⁴ Tankuş, *a.g.t.*, s.27.

¹²⁵ Ebû Şâme, Şehâbeddin Abdurrahman b. İsmail b. İbrahim el-Makdisî ed-Dımeşkî, *Kitâbü’r-Ravzateyn fî ahbari’l-devleteyn (en-Nuriyye ve’s-Salâhiyye)*, (nşr. İbrahim ez-Zeybek), Beyrut, 1997, II, 143.

¹²⁶ Tankuş, *a.g.t.*, s.28.

Görüldüğü gibi teselsül kimi zaman özel bir gayret sonucu oluşmuştur. Ne var ki bu gayret her zaman masum boyutta kalmamış, kimi zaman da sırf hadisi tarikiyle edinebilmek için zayıf da olsa müselsel sahibi râvilerle teveccüh edilmiş ve bunun neticesinde sahih olmayan senedler ortaya çıkmıştır. Çünkü tahammül edilecek olan rivayet sika râvilerden müselsel tarikle gelmeyince râvinin yapabileceği iki şey vardır; ya sika râviye yönelip teselsülü inkıtaya uğratmak ya da teselsülü devam ettirmek için zayıf olan râviye yönelmek. Bu yüzden müselselin çoğunlukla maruz kaldığı, ya teselsülün munkatı olması ya da za'fıyla devam etmesidir. İkinci durumun seçilmesi, müselsel literatürüne pek çok zayıf sened dâhil edilmesine sebep olmuştur. Meşhur bazı müellifler ise teberrük niyetiyle böyle zayıf hatta kimi zaman asılsız haberleri eserlerinde yer vermişlerdir.¹²⁷

Değinmemiz gereken bir nokta daha var ki bazen müselselin ilk kaynağında ciddi problemler olabilmektedir. Örneğin musafaha müselsellerinden bazı tarikler vardır ki muhakkik hadisçiler bu rivayetleri ciddi bir biçimde eleştirmiştir. Söz konusu tariklerden biri olan muamerûn musafahasında Ebû Abdullah el-Muamer isimli, 400 yıl yaşadığı iddia edilen bir zât Resulullah (s.a.s) ile musafaha ettiğini söyleyip kendisinden sonrakilere musafaha ederek ve bu silsilede musafaha edenlerin cennete gireceğini söyleyerek böyle bir müselsel oluşturmuştur.¹²⁸ Bazı râvilerin ise rüyada Resulullah (s.a.s) ile musafaha etmesiyle veya ellerini kenetlemesiyle böyle bir müselsel başlangıçlık ettikleri görülmektedir.¹²⁹

1.2.6. Müselsel Hadîs'in Faydaları

Hadîs Usulü âlimleri, teselsülün sağlamış olduğu birçok faydadan bahsetmektedir. Bu faydalardan biri, yaptığı şeyde Hz. Peygamber'e (s.a.s) tam uymanın gerçekleşmesi ve bunun yanında ittisalin tam olduğuna, inkıtanın olmadığına delalet etmesidir. Bir diğer özellik de râvilerin zabtının üst derecede olduğuna işaret olmasıdır. Bilindiği gibi râviler, sadece hadîsin metnini değil, söylendiği hali de hatırlamakta ve o şekilde rivayet etmektedirler. Bunun tam tersi de vuku'û bulmuştur.¹³⁰

Müselsel hadîsler, râvilerin hadîs rivayetindeki titizlik derecelerini gösterirler. Ayrıca hadîs râvilerinin isnada ve rivayet esaslarına ne derece titizlikle riayet

¹²⁷ Tankuş, *a.g.t.*, s.28.

¹²⁸ Eyyubî, *Menahil*, s.49.

¹²⁹ Eyyubî, *Menahil*, s.52-55.

¹³⁰ İbnü's-Salâh, *Ulûmu'l-Hadîs*, s.276.

ettiklerinin belgesini oluştururlar. Öte yandan müselsel hadîsler aynı zamanda hadîs rivayetinin nasıl küçük noktalara varıncaya kadar büyük dikkat ve itina ile yapıldığını gösterir. Bu yöntemleriyle hem teselsülün hem de müselsel hadislerin, hadîs ilminde önemli yerleri vardır.¹³¹

Müselsel hadîs türü hem hadîs ilmi açısından hem günümüz insanının hadîs'e duyduğu güven açısından hem de Peygamber'in (s.a.s) günümüz insanına bırakmış olduğu bir eğitim metodu-faaliyeti açısından önemli bir yere sahiptir.

Hadîs ilmi açısından önemi, hadîslerin günümüze kadar silsile yoluyla sağlam kaynaklardan intikal etmesidir. Bilindiği gibi Peygamberden nakledilen çoğu müselsel hadîs o tarihten bu güne kadar değişikliğe uğramadan gelmiş olması, hadîslerin sağlamlığına dair en kat'î delildir. İddiaların aksine hadîsin lafzının ihmal edilmediği bilakis lafzın korunması için a'zamî gayretin sarfedildiği, hadîslerdeki teselsülün muhafaza edilmesiyle sabittir.

Eğitim metodu açısından önemine gelince, Peygamber (s.a.s) efendimiz'in bir hadîs'i el-kol hareketleri, mimikleri ya da akılda kalmayı sağlayacak özel bir zaman-mekân'da söylemesi ve o hadîs'in râviler'in zihninde kalıcı olmasını sağlaması, râviler'in de o hadîs'i unutmadan bizlere kadar iletmesi Peygamberî eğitim metodunun etkinliğini ve kalıcılığını bizlere apaçık göstermektedir. Bizlerin de geleceğin gençlerini bu methodla eğitime tabî tutma konusunda iletişimi, eğitim ve öğretimde etkinliği arttırmak bakımından vücut delilinin ve hitabetî vurgunun kullanılması itibariyle bir nebze de olsa bizlere yol göstermektedir.

Biz, Peygamberimizin, konuşma anındaki ses tonu özelliklerini bilmemekteyiz. Hadîs metinleri bunu araştırıcıya vermemektedir. Soru mu sordular, konuşmalarında öfkeli mi idiler, güleç bir tavırla mı bunları söylediler, üsluplarında nasihat hali mi mevcuttu; sözün neresinde mübarek seslerini yükselttiler, neresinde vurgu yaptılar? Elleriyle, yüz hatlarıyla konuşmaya katıldılar mı? Arz ettiğimiz gibi ne yazık ki yazılı malzeme bunların pek azını vermektedir. Biz biliyoruz ki, bir cümle ayrı ses tonlarında ve ifade üsluplarında ayrı anlama gelir, farklı etki gösterir. Yani, aynı cümleyi üç-beş tarzda seslendirirsek, anlamlar değişik olur. Bize bunun pek az örneğini verebilecek olan "*Müselsel hadîsler*" dediğimiz; işaret, ses ve yüz hareketleri taşıyan hadîslerde de bu tür yardımcı bilgiler pek azdır. Birkaç el ve kol işareti, yere çizilen birkaç şekil

¹³¹ Uğur, Mücteba, *Ansiklopedik Hadîs Terimleri Sözlüğü*, Ankara, 1992, s.280.

dışında, cümlenin gerçek hedefini gösteren yan unsurlar maalesef bilinmemekte ve sezilememektedir.¹³²

1.2.7. Müselsel Alanda Yazılan Eserler

Bazı müellifler müselsel hadîsleri müstakil eserlerde, birçok müellif de kendisine ulaşan senedlerle bir cüzde toplamış veya eserlerinin bir yerinde bunlara işaret etmiştir. Müselsel hadîsleri ilk defa İbn Hıbban el-Büsti'nin el-Müselselat¹³³ adıyla bir araya getirdiği bilinmektedir. Kettanî, eserinde birçok müselselat türündeki eserlerin isimlerini zikretmektedir. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

- *Müselstelâtü* Ebî Bekir b. Şâzân: Bağdat Hadisçilerindendir, 455 senesinde vefat etmiştir.
- *Müselselâtü* Ebû Nuaym el-Esfehanî
- *Müselselâtü* Ebî Sa'd es-Semmân
- *Müselselâtü* İbrahimî: Şeyh Ebû Muhammed Abdullah b. Ataullah el-İbrahimî'dir.
- *Müselselâtü* Kadı Ebî Bekir İbnü'l-Arabî el-Meâfirî
- *Müselselâtü* İbn Beşkuvâl
- *Müselselâtü* Dimyatî: İmam Hafız Dünya Abdülmümin b. Halef'dir.
- *Müselselâtü* İbn Müsdî: Bu kişi Hafız Cemaleddin Muhammed b. Yusuf b. Musa b. Yusuf el-Ezdî el-Endülisi'dir. Mekke'de 663'de vefat etmiştir.
- *Müselselâtü* Teymî: Bu eser 8 kısımdır ve ilk kısmı da “*Perşembe günü turnak kesme*” hadisi ile başlıyor.
- *Müselselâtü* Ebi'l Hasan el-Lübnan: Bu kişi Ebu'l Hasan Ali b. Muhammed b. Nasr ed-Dînurî el-Lübnanî'dir.
- *Müselselâtü* 'l-Ğıfarî: Bu Ebu'l-Hasan Ali ibn Ahmed'tir.
- *Müselselâtü* Dîbâcî: Bu Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman ed-Dîbâcî'dir.
- *Müselselâtü* Turaysinî: Bu Ebu Bekir Ahmed b. Ali'dir.
- *Müselselâtü* Hafız İbnü'l-Cevzî: Bu eser 1 cilttir.
- *Müselselâtü* Tücîbî: Bu Abdullah Muhammed b. Abdurrahman et-Tücîbî'dir.

¹³² Koçkuzu, Ali Osman, “*Hazret-i Peygamberin Mizâcî ve Hadiste İşârî Tefsîr*”, IV, Kutlu Doğum Sempozyumu, 19-20 Nisan, Isparta, 2001.

¹³³ Bu eserin basılıp basılmadığı hakkında yaptığımız araştırma sonucu herhangi bir bilgiye ulaşmadık.

- *Müselselâtü* İbn Taylesân
- *Müselselâtü* İbni'l-Cezerî
- *Müselselâtü'l Erbeîyniyye*: Hafız Ebi'l Hasan İbn Mufaddal'ın eseridir. 40 Hadîs ve şartları var bu eserde.
- *Müselselâtü* Ziya Muhammed b. Abdulvahid el-Makdisî
- *Müselselâtü* Kazerûnî: Fars ülkesinde bulunan muhaddislerin şeyhi olan Allame Said b. Muhammed b. Muhammed el-Kazrunî'dir. H.758'de vefat ediyor.
- *Müselselâtü* Hafız Muhammed b. Nasreddin ed-Dîmeşkî
- *Müselselâtü* Necm Ömer b. Fehd
- *Müselselâtü* Hafız es-Sehavî: 100 hadîs'ten oluşan bir eserdir.
- *Müselselâtü* Kübrâ: Hafız Suyûtî'nin eseridir. 85 Hadîsten oluşuyor. Aynı zamanda *Ciyadu'l-Müselselat* eseri de Suyûtî'nindir.
- *Müselselâtü Kübra*: Hafız Muhammed b. Tulûn ed-Dîmeşkî'dir.
- *Müselselâtü Vustâ*: Hafız Muhammed b. Tulûn ed-Dîmeşkî'dir. 149 Müselsel Hadîs barındırıyor.
- *Müselselâtü Suğrâ*: Hafız Muhammed b. Tulûn ed-Dîmeşkî'dir.
- *Müselselâtü* Ebî'l Feth el-Mizzî: Muhammed b. Muhammed ed-Dîmeşkî'dir.
- *Müselselâtü* Cemal Yusuf b. Hasan b. Müberrid
- *Müselselâtü* Necm el-Ğaytî
- *Müselselâtü* Acemî
- *Müselselâtü* İbn Akîle: Hicaz, Yemen ve Suriye bölgelerinde yaygın olan kırkbeş Müselsel Hadîsi ihtiva eden hadîsleri barındırıyor.
- *Müselselâtü* İbn Tayyib eş-Şarkî: 300 tane Müselsel Hadîs barındırıyor.
- *Müselselâtü* Veliyullah ed-Dehlevî: Hindistan'da basılan bir eserdir.
- *Müselselâtü* Hafız Mürteza ez-Zebîdi
- *Müselselâtü* İşbûlî: Mısırlı Seleme b. Muhammed el-Hanefî'dir.
- *Müselselâtü* Muhammed b. Salih Radvî
- *Müselselâtü* Emire'l-Kebîr elletî Hateme biha Fihrisuha
- *Müselselâtü Aşura*: Allame Şems Muhammed b. Muhammed el-Emire's-Sağîr el-Malikî el-Ezherî el-Mısırî'dir.
- *Müselselâtü* Bacûrî

- *Müselâtu el-Aşeretü'l-Muntehibe*
- *Müselâtu Hasrû's-Şarid*
- *Müselâtu'l Bedr Abdullah b. Ali*
- *Müselâtu Şems Muhammed b. Nasır el-Hatemî*
- *Müselâtu Ebi'l-Mehasin el-Kâvucî: 'Son dönemde tüm Müselâ Hadîsleri toplayan ve en sağlam olan eserlerdendir' diye övgüye layık görülmüş bir eserdir.*
- *Müselâtu İbn Zahir: Medineli Ebu'l-Hasan Ali İbn Zahir el-Medenî'dir. 50 tane Müselâ Hadîs barındırıyor. Kazan Şehrinde basılmıştır. "Tuḥfetü'l-Medine fi Müselâti'l-Vitriyye" şeklinde isimlendirilmiştir. 99 sayfadır.*
- *Müselâtu Valid*
- *Müselâtu Kettânî¹³⁴*

Bu saydığımız Müselâat eserlerinin isimleri sadece bu eserlerle sınırlı değildir. Abdullah et-Tancî'nin *Mecmu'ul-Müselâat* adlı eserde de Müselâat ile alakalı eserler geçmektedir:

- *Müselâtu Hatib el-Bağdadî*
- *Müselâtu İbn Asakir*
- *Cevahirü'l-Mufassala fi'l-Ehadisi Müselâe li-İbn Taylesân*
- *el-Mevaridü's-Silsile fi'l-Ehadisi Müselâe li-İbn Tayyib eş-Şarkî el-Fasî el-Medenî el-Malikî*
- *el-Menahilü's-Silsile fi'l-Ehadisi'l-Müselâe li-Abdulkakî el-Eyyubî*
- *el-Ayetü'l Beyyinat fi Şerhi ve Tahrîci'l Müselâat li-Abdil Hafız el-Fasî*
- *el-Ucale fi'l-Ehadisi Müselâe li'l-Fadanî*

Müselâ Hadîslerin tamamını bir araya getirme gayretleri yanında belli konularla ilgili olanları ihtiva eden birçok cüz ve risale de telif edilmiştir:

- *Müselâtu İydeyn li'l-Hatib el-Bağdadî*
- *Müselâtu İyd li-İbn Asakir*
- *Ehadîsü'l-İydiyyetü'l-Müselâe li's-Selefi*
- *el-Müverredü's-silsile fi Hadîsi'r-rahmeti'l Müselâe li-İbni'l-Ebâr*
- *Müselâtu Aşûra li-Şemseddin el-Emir*
- *el-İşraf bi Tahrîci'l Erbaîyne'l-Müselâe bi'l-Eşrafi leh*

¹³⁴ Kettânî, *Fihrisu'l-Fehâris*, II, 655-666.

- *Tuhfetü'l-Aziziyye fi'l Hadîsi'l Müselsele bi'l-Evveliyye* li-Abdulaziz b. Sıddîk¹³⁵
- Ebû Tahir es-Silefî, *el-Müselsel bi'l-Evveliyye-Hâdisü'l-Musâfaha*
- Alâeddin Ali b. İbrahim eş-Şâfi'î, *el-Cüzü'l-Müselsel bi'l-Evveliyye*
- Takiyüddin es-Subkî, *el-Müselselat bi'l-Evveliyye*
- İbnü'l-İrakî, *el-Müselselat bi'l-Evveliyye*
- Ahmed b. Hasan el-Cevherî, *el-Cevahirü'l-Behiyye ala Hadîsi'r-Rahmeti'l-Müselseli bi'l-Evveliyye*
- İbrahim Tahir efendinin *Senedü Fatihati'l-Müselsel bi'l-Kasem*¹³⁶

Müselsel alanda yazılan eserleri incelediğimizde, bu eserlerin geneli müselsel hadîsleri ayırt etmeksizin eserlerinde yer vermişlerdir. Bunun yanısıra özel türdeki müselsel hadîsleri barındıran birçok eser de kaleme alınmıştır. Evveliye müselseli, ahiriye müselseli, bayram günü (müselselatü İydeyn) ile müselsel gibi sadece bir türden oluşan müselsel hadîsleri barındıran muhtelif eserler de vücuda getirilmiştir. Ulaşabildiğimiz müselselât eserlerini incelediğimiz vakit, genelde birbirinin tekrarı şeklinde karşımıza çıkmaktadırlar. Bu sebepten biz sadece geniş muhtevaya ve bilgiye sâhip eserlerden dipnot vermeye gayret gösterdik.

¹³⁵ Abdullah et-Tancî, *Mecmu'ul-Müselselat fi'l-Hadîs*, s.6-7.

¹³⁶ Efendioğlu, a.g.md, *DİA*, s.85-86.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KONULARINA GÖRE MÜSESEL HADİSLER

Çalışmamızın bu bölümünde müselsel hadîsleri konularına göre tasnif etmeye çalıştık. Tasnifi yaparken önem sırasına göre îman, ibadet, ahlak ve ahbâr bölümü olmak üzere dört başlık altında müselsel hadîsleri anlamlarıyla beraber yer verdik. Bunun yanı sıra şerhler'den faydalanarak bu hadîslerin sıhhati hakkında da bilgi vermeye çalıştık.

2.1. İman

İslam dinini insanların durumu ve yaşayışı bakımından çeşitli tarif ve sınıflandırmalarla tanıtmak mümkündür. Konumuz ile ilgili rivayetleri de buna bağlı olarak İman, ibadet, ahlak ve ahbâr anakonuları altında vermeye çalışacağız.

2.1.1. Allah'a İman

Allah'a îman konusu bilindiği gibi Usûl bakımından öncelikli bir değere sahiptir. Allah'a îman konusunda tesbit edebildiğimiz teselsül vasfına sahip rivayetleri burada vereceğiz.

1. Saf Suresinin Sebebi Nuzulünü Okuma ile Müselsel

عَنْ مُحَمَّدَ بْنِ كَثِيرٍ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ عَنِ يَحْيَى هُوَ ابْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ هُوَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ قَالَ قَعَدْنَا نَفْرًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَذَاكَرْنَا فَقُلْنَا لَوْ نَعْلَمُ أَيَّ الْأَعْمَالِ
أَقْرَبَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ لَعَمَلْنَاهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ {سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ يَا
أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ} [سُورَةُ الصَّفِّ] حَتَّى خَتَمَهَا قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ قَرَأَهَا عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى خَتَمَهَا قَالَ أَبُو سَلَمَةَ فَقَرَأَهَا عَلَيْنَا ابْنُ سَلَامٍ حَتَّى خَتَمَهَا¹³⁷

Muhammed b. Kesîr bize Evzâ'i'den, O da Yahya b. Ebî Kesîr'den, O da Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf'dan, O da Abdullah b. Selâm'dan: “Peygamber sahabîlerinden bir gurup oturmuştuk”, dedi ki: “Bizi Allaha yaklaştıracak bir şeyi bilseydik onu yapardık” diye müzakere ediyorduk ki Yüce Allah şu sureyi: “Göklerdeki ve yerdeki her şey Allah'ı tesbih eder. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. Ey İman edenler! Niçin yapmadığınız şeyi söylüyorsunuz?”.¹³⁸ Sonuna kadar

¹³⁷ Fâdânî, *Ucâle*, s.22.

¹³⁸ Saf,1.

indirirdi. Abdullah İbn Selâm der ki: “Peygamber bize sureyi sonuna kadar okudu.” Abdullah b. Selâm şöyle devam eder: “Bu sureyi bize Resulullah sonuna kadar okudu.” Ebû Seleme de: “Onu bize Abdullah b. Selâm sonuna kadar okudu.”¹³⁹dedi.

Bu isnadda da görüldüğü gibi her râvi bu saf suresinin sebebi nuzûlü rivâyet edince aynı zamanda sureyi baştan sona okumuştur. Bu rivâyetin nakli esnasında her hoca hadîsi talebesine aktarırken saf suresini baştan sona okumuş ve böylece bu müselsel rivâyet ortaya çıkmıştır. Bu hadîs aynı zamanda kavli sıfat türündeki müselsele örnektir.

Zehebî göre, müselsel olarak bize ulaşan hadîsler içerisinde en sahihidir. Teselsül ve isnadı muttasıldır, sened ricali güvenilirdir.¹⁴⁰

2. On Baba ile Oluşan Müselsel Hadîs

..عَنْ أَبِي يَعْنِي أُسَدًا يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي يَعْنِي اللَّيْثَ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي يَعْنِي سُلَيْمَانَ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي يَعْنِي الْأَسْوَدَ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي يَعْنِي سُفْيَانَ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي يَعْنِي يَزِيدَ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي يَعْنِي أَكْبِيَةَ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي يَعْنِي عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ سَمِعْتُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ يَقُولُ وَقَدْ سُئِلَ عَنِ الْحَنَانِ الْمَنَانِ فَقَالَ الْحَنَانُ الَّذِي يَقْبَلُ عَلِيَّ مِنْ أَعْرَضِ وَالْمَنَانُ الَّذِي يَبْدَأُ بِالنَّوَالِ قَبْلَ السُّؤَالِ

..Babam’dan yani Esed’den işittim şöyle diyordu, O da babam’dan yani Leys’ten işittim şöyle diyordu, O da babam’dan yani Süleyman’dan işittim şöyle diyordu, O da babam’dan yani el-Esved’den işittim şöyle diyordu, O da babam’dan yani Sufyan’dan işittim şöyle diyordu, O da babam’dan yani Yezid’den işittim şöyle diyordu, O da babam’dan yani Ekîne’den işittim şöyle diyordu, O da babam yani Abdullah’dan işittim şöyle diyordu, O da Hz. Ali’den şöyle işittiğini söyledi: “Hennân ve Mennân nedir?” diye soruldu. O da dedi ki: “Hennân odur ki yüz çevireni kabul eder; Mennân ise ni’meti istemeden önce verir.”¹⁴¹

Bu müselsel hadîsin senedinde on tane “Ebi” ile başlayan (baba-oğul) râvi bulunduğu için müselsel sayılmıştır. Yani oğullar babalarından dinlemek suretiyle aile isnadı olarak müselseldir. Bu silsilede âbâ sayısı yani ailenin babadan oğula 8 nesil rivayet ettiği mevkûf bir hadîstir. Ayrıca isnadda görüleceği gibi rivayetin vasfi bakımından tahammül ve eda sigası itibariyle de teselsül vardır. O da يَقُولُ سَمِعْتُ dür.

¹³⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.22, Benzer rivayetler için bk...: Tirmizî, *Sünen*, Tefsîr, 61; Dârimî, *Sünen*, Cihad, 1.

¹⁴⁰ Zehebî, *Mûkızâ*, s.103-104.

¹⁴¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.68, Benzer rivayetler için bk...: İbnü’s-Salâh, *Ulûmu’l-Hadîs*, s. 316, 422.

3. Muhammed İsimlilerin Oluşturduğu Müselsel Hadîs

أخبرنا مُحَمَّد بن بشار أَنَا مُحَمَّد بن جَعْفَر أَنَا شُعْبَةَ عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ وَالْأَشْعَث بن سليم سمعنا الأَسود بن هِلَال عَنْ مَعَاذ بن جَبَل قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا مَعَاذ أَنْتَدْرِي مَا حَقَّ اللَّهُ عَلَى الْعِبَادِ قَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا أَنْتَدْرِي مَا حَقَّهُمْ عَلَيْهِ قَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَنْ لَا يَعْذِبَهُمْ

Muhammed b. Beşşar, Muhammed b. Ca'fer'den, O da Şu'be'den, O da Ebî Husayn ve Eş'as b. Süleyym'den, Onlar da Esved b. Hilal'den, O da Mu'az b. Cebel'den işittiğini haber verdi: *“Ya Mu'az Allahın insanlar üzerindeki hakkının ne olduğunu bilir misin?”* Dedi ki: *“Allah ve Rasulu daha iyi bilir.”* Dedi ki: *“O'na ibadet etmek ve hiçbir şeyde ona şirk koşmamak.”* *“Kulların Allah üzerindenki haklarını bilir misin?”* Dedi ki: *“Allah ve Rasulu daha iyi bilir.”* Dedi ki: *“Onlara azab etmemesidir.”*¹⁴²

Bu hadîsi nakleden râvilerin isimlerinde *“muhammed”* ismi bulunduğu için müselsel sayılmıştır. Biz muhammed isimlerinin çoğunu tabakât eserlerinden tesbît edemedik bunun nedeni de bu tür müselsel hadîslerde ya râvi'nin bizzat kendi ismi, ya babasına nisbetle ya da çocuğuna nisbetle oluşan fiili bir teselsül söz konusu olmasından dolayı müselsellik söz konusudur.

Ebû İsa'ye göre bu hadîs hasen ve sahihtir.¹⁴³

4. Eli Omuza Koyma ile Müselsel

حدثني أبو إسحاق إبراهيم بن سعيد بن عبد الله النعماني ويده على كتفي: حدثنا أبو سعد أحمد بن محمد بن أحمد الحافظ ويده على كتفي: حدثنا أبو الحسن أحمد بن عيسى العرضي ويده على كتفي: حدثنا أبو الحسن أحمد بن الحسن بن محمد المكي ويده على كتفي: حدثنا أبو عمرو هلال بن العلاء ويده على كتفي: حدثني أبي ويده على كتفي: حدثنا عبيد الله بن عمرو ويده على كتفي: حدثنا زيد بن أبي أنيسة ويده على كتفي: حدثنا أبو إسحاق السبيعي ويده على كتفي: حدثنا عبد الله بن الحارث ويده على كتفي: حدثنا الحارث الأور ويده على كتفي: حدثني علي بن أبي طالب ويده على كتفي: حدثني رسول الله صلى الله عليه وسلم ويده على كتفي: حدثني الصادق الناطق رسول رب العالمين وأمينه على وحيه جبريل ويده على كتفي: سمعت إسرافيل يقول: سمعت القلم يقول: سمعت اللوح يقول: سمعت الله من فوق العرش يقول للشيء: كن، فلا يبلغ الكاف والنون أو يكون الذي يكون.

Ebû İshak İbrahim b. Saîd b. Abdullah en-Nu'manî eli omuzumda olduğu halde bana haber verdi, Ebu Sa'd Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Hafız eli omzumda olduğu halde bana haber verdi, Ebu'l Hasan Ahmed b. İsa eli omzumda olduğu halde bana haber verdi, Ebu'l Hasan Ahmed b. Hasan b. Muhammed el-Mekki eli omzumda olduğu halde bana haber verdi, Ebu Amr ve Hilal b. Alâi elleri omzumda olduğu halde

¹⁴² Fâdânî, *Ucâle*, s.78, Benzer rivayetler için bk...: Buhârî, *Sahîh*, Tevhîd, 1; Tirmizî, *Sünen*, İman, 18.

¹⁴³ Tirmizî, *Sünen*, İman, 18.

bana haber verdiler, Babam eli omzumda olduğu halde bana haber verdi, Ubeydullah b. Amr eli omzumda olduğu halde bana haber verdi, Zeyd b. Ebî Enîse eli omzumda olduğu halde bana haber verdi, Ebu İshak es-Sebîî eli omzumda olduğu halde bana haber verdi, Abdullah b. Hâris eli omzumda bana haber verdi, Haris el-A'ver eli omzumda olduğu halde bana haber verdi, Ali b. Ebî Talib eli omzumda olarak bana haber verdi: Cebrail'in vahyi ile emin olan ve doğru konuşan Âlemlerin Rabbinin Rasulü: İsrâfilî duydum diyordu, İsrâfil de Kalemi duydum, diyordu, Kalem de Levhi duydum, diyordu, Levh de : “*Arşın üzerinde Allahı duydum, bir şeye ol (kun) derdi, Kaf, Nun'a ulaşmadan o şey oluverirdi.*” dedi.¹⁴⁴

Bu hadîsi nakleden her râvî, ellerini naklettiği kişinin omuzlarına koyarak naklettiğinden müselsel hadîs olarak kabul edilmiştir.

Sehâvî, bu hadîsin metni ve teselsülü batıldır, dedi. İbn Tayyib de manasının sıhhatında herhangi bir şüphenin olmadığını söyledi.¹⁴⁵

2.1.2. Meleklerle ilgili Müselseller

Melekler'e imanla ilgili rivayetlerden bazıları da Müselsel tarzda nakledilmiştir. Bunlardan bir örnek aşağıda verilmiştir.

5. Babalar ile Müselsel

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَبِيطِ بْنِ شَرِيطِ الْأَشْجَعِيِّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا وَلَدَ لِلرَّجُلِ ابْنَةً بَعَثَ اللَّهُ تَعَالَى عَزَّ وَجَلَّ مَلَائِكَتَهُ يَقُولُونَ السَّلَامَ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ يَكْتَفُونَهَا بِأَجْنَحَتِهِمْ وَيَمْسَحُونَ بِأَيْدِيهِمْ عَلَى رَأْسِهَا وَيَقُولُونَ ضَعِيفَةٌ خَرَجَتْ مِنْ ضَعِيفَةٍ الْقِيمِ عَلَيْهَا مَعَانٍ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

Ahmed b. İshâk b. İbrahim b. Nebît b. Şerît el-Eşcaî, Peygamberin şöyle dediğini bize haber verdi: “Birinin bir kız çocuğu doğunca Allah meleklerini o eve gönderir, melekler ev sahibine : “*Selamun aleykum*” derler. O kız çocuğunu kanatlarıyla alırlar, elleriyle başlarını okşarlar ve kız çocuğuna derler ki: “*Zayıftan çıkan zayıf, kıyamete kadar onların koruması altındadır.*”¹⁴⁶

¹⁴⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.95, Benzer rivayetler için bk.: Humeydî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ebî Nasr (v.488/1095), *Ahbâr ve'l-Eş'âr*, (thk: Hilâf Mahmûd Abdusseмі), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1423/2002, s.379; Fadanî, *Ucale* s.96.

¹⁴⁵ Eyyûbî, *Menâhi*, s.76.

¹⁴⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.66, Benzer rivayetler için bk.: Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-Dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (v. 360-971), *Mu'cemü's-Sağîr* (I-II), (thk: Muhammed Şakûr Mahmud el-Hacc), Mektebü'l-İslami, Beyrut, 1405/1985, I, 393.

Müselsel'in bu türünde her râvi babasından rivayette bulunmasından dolayı müselsel kabul edilmiştir. Râvideki fiilî sıfat ile oluşan müselsel'e örnek olarak gösterilebilir.

Bu hadîs, bu senedle Nebî't dâhîrânda hiç kimseden rivayet olunmadı, bu sebeple garîb'tir diyebiliriz.¹⁴⁷

2.1.3. Peygamberlerin Şemali Hakkındaki Müselsel Hadîsler

Teselsülün görüldüğü bir hadîs örneği de şemal'e dair bir rivayet çeşididir. Özellikle Peygamberlerin başından geçen kısa ve bilgilendirici konuları kapsamaktadır.

6. Musâfaha (Tokalaşma) ile Müselsel

حَدَّثَنِي أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ الْخَزَاعِيِّ وَهُوَ أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدِ الْمَطْوَعِيِّ وَهُوَ أَبُو غَانِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّاءَ وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ كَامِلٍ وَهُوَ أَبَانُ الْعَطَّارِ وَهُوَ ثَابِتُ الْبُنَانِيِّ وَهُوَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ صَافَحْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ أَرْ خَرْأًا وَلَا حَرِيرًا كَانَ أَلْيَنَ مِنْ كَفِّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Abbas'ın babası Eba'l-Fadl Muhammed b. Ca'fer el-Huzaî, Ğanim'in babası Ahmed b. Saîd el-Muttavvî'den, O da Muhammed b. Muhammed b. Zekeriyya'dan, O da Muhammed b. Kâmil'den, O da Ebân el-Attar'dan, O da Sabit el-Bünânî'den, O da Enes b. Mâlik'ten şöyle rivâyet etmiştir: “Peygamberle musâfaha ettim, ipek ve pamu'ğun Peygamber elinden daha yumuşak olduğunu görmedim.”¹⁴⁸

Müselsel hadîsin bu çeşidini her şeyh, hadisi naklettiği kişinin elini tutarak hadîs aktarımı yapmıştır. Râvideki hem fiilî hem de kavli teselsüle örnektir.

Ebû İsa, bu hadîsin hasen ve sahih olduğunu belirtmektedir.¹⁴⁹

7. Yemenlilerin Oluşturduğu Müselsel Hadîs

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ هُوَ الْمَسْنَدِيُّ أَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ نَا مَعْمَرُ هُوَ ابْنُ رَاشِدِ الْأَزْدِيِّ الْيَمَنِيِّ عَنْ هَمَامِ هُوَ ابْنُ مُنَبِّهِ الْيَمَانِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بَيْنَمَا أَبُوبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا خَرَّ عَلَيْهِ رَجُلٌ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ فَجَعَلَ يَحْنِي فِي نَوْبِهِ فَنَادَاهُ رَبِّهِ يَا أَيُّوبُ أَلَمْ أَكُنْ أَعْنَيْتَكَ عَمَّا تَرَى قَالَ بَلَى يَا رَبِّ وَلَكِنْ لَا غَنَى لِي عَنْ بَرَكَتِكَ

Abdullah b. Muhammed el-Müsnedî'den¹⁵⁰, O da Abdurrezzak'tan¹⁵¹, O da Ma'mer İbn Raşid el-Ezdi el-Yemenî'den¹⁵², O da Hemmam ibn Münebbih el-

¹⁴⁷ Eyyûbî, *Menâhi*, s.226.

¹⁴⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.11, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Savm, 53, Menâsik, 23; Müslim, *Sahîh*, Fedâil, 82; Tirmizî, *Sünen*, Birr, 69; Dârimî, *Sünen*, Mukaddime, 10; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III,108, 200, 227, 228, 265, 270.

¹⁴⁹ Tirmizî, *Sünen*, Birr, 69.

¹⁵⁰ Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil (v.256/870), *Tarîhu'l-Evsât* (I-II), (thk: Mahmud İbrahim Zayid) Mektebet'ü Daru't Turas, Kahire, 1977.II, 358.

¹⁵¹ Mencûye, Ahmed b. Ali b. Muhammed b. İbrahim (v.428/1037), *Ricâlü Sahîhi Müslim* (I-II), (thk: Abdullâh el-Leysî) Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, h.1407, II, 8.

Yemâni'den¹⁵³, O da Ebû Hureyre'den, O da Peygamberin şöyle dediğini haber verdi: “Hz. Eyyub çıplak yıkanırken, altından bir çekirge bacağına kondu, elbisesinde aramaya başladı, rabbi ona seslendi: “Sana gördüğünden daha değerli şeyler vermedim mi? O dedi ki: Evet, Ya Rabbi. Fakat bereketinden istiğnam olmaz.”¹⁵⁴

Görüldüğü kadarıyla bu hadîsi rivâyet eden râvilerin tümü yemenli olmasından dolayı müselsel sayılmıştır. Râvi'deki fiilî sıfat teselsülüne örnektir.

Muhammed Âbid, teselsül ve metnin sıhhati gizli değil, dedi. İbn Tayyib, teselsülü sahih, ama metnin sıhhati açık değildir.¹⁵⁵

8. Muhammedlerle

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ وَهُوَ بَنْدَارٌ نَا مُحَمَّدَ بْنَ جَعْفَرَ وَهُوَ غُنْدَرٌ أَنَا شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ عِبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِنَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ

Muhammed b. Beşâr (Bündar), O da Muhammed b. Ca'fer (Ğunder)'den, O da Şu'be'den, O da Katâde'den, O da Enes b. Malik'ten, O da Ubâde b. Sâmit'ten, O da Peygamberden bize şöyle haber verdi: “Mü'minin rüyası, nübüvvetin kırk altı parçasından bir parçadır.”¹⁵⁶

Bu hadîsi nakleden râvilerin isimlerinde “muhammed” ismini veya sıfatını bulundurduğu için müselsel sayılmıştır. Burada ya râvi'nin bizzat kendi ismi, ya babasına nisbetle ya da çocuğuna nisbetle oluşan fiili bir teselsül söz konusudur.

Ebû İsa, Ubade b. Sâmit'ten dolayı sahih olduğunu haber verdi.¹⁵⁷

2.1.4. Kitaplara İman

Bu başlık altında ilahî kitaplar'dan ve özellikle Kur'an-ı Kerim'i konu alan müselsel hadîslere yer vermeye çalıştık.

¹⁵² Suyûtî, Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfîî (v.911/1505), *Tabakatü'l-Huffaz*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1403/1982, s.89.

¹⁵³ İclî, Ebu'l Hasan Ahmed b. Abdullah b. Salih (v.261/875), *Ma'rifetü's-Sikât min Ricâli ehli'l-İlm ve'l-Hadîs ve mine'd-Du'afâ' ve Zikru Mezahibihim ve Ahbârihim* (I-II), (thk: Abdalâlim Abdulazîm el-Bestevî), Mektebetü'd-Dâr, Medine, 1985, II, 334.

¹⁵⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.62, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Gusül, 20, Tevhîd, 35, Enbiyâ, 20; Nesâî, *Sünen*, Gusül, 7; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/314.

¹⁵⁵ Eyyübî, *Menâhil*, s.280; Fâdânî, *Ucâle*, s.63.

¹⁵⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.76, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Ta'bîr, 2, 4, 10, 26; Müslim, *Sahih*, Rüya, 6, 7, 8, 9; Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 88; Tirmizî, *Sünen*, Rüya, 1, 2, 6, 10; İbn Mâce, *Sünen*, Rüya, 1, 3, 6, 9; Dârimî, *Sünen*, Rüya, 2; Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, Rüya, 1, 3; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/18, 50.

¹⁵⁷ Tirmizî, *Sünen*, Rüya, 1.

9. Muhammedlerle

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: سَمِعْتُ قَتَادَةَ يُحَدِّثُ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي: ” إِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ: {لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا} [البينة: 1] “ قَالَ: وَسَمَائِي؟ قَالَ: «نَعَمْ» فَبَكَى

Muahmmmed b. el-Müsennâ bize haber verdi, Muhammed b. Ca'fer bize haber verdi, Şu'be bize haber verdi: Katâde'yi işittim Enes b. Malik'ten şöyle haber verdi: Peygamber (s.a.s) Ubey (b. Ka'b)'a : “Allah bana sana beyyine suresini okumamı emretti.” Ubey: Allah beni isimlendirdi (adımı söyledi) mi? deyince, Peygamber: Evet! dedi. Ubey ağladı. ¹⁵⁸

Bu hadîsi nakleden râvilerin isimlerinde “muhammed” ismi bulunduğu için müselsel sayılmıştır. Burada ya râvi'nin bizzat kendi ismi, ya babasına nisbetle ya da çocuğuna nisbetle oluşan fiili bir teselsül söz konusudur.

Buhârî ve Müslime göre isnadı sahihtir. ¹⁵⁹

10. Ayn harfi ile ismi başlayan râvilerle

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: «أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ لَا أَقْرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَقَلِّ مِنْ ثَلَاثِ»

Abdullah b. Saîd bize haber verdi, Ukbe b. Hâlid, Abdurrahman b. Ziyâd'dan bize haber verdi, Abdurrahman b. Râfi bana Abdullah b. Amr'dan haber şöyle verdi: “Peygamber bana Kur'anı üç günden az bir sürede okumamı emretti.” ¹⁶⁰

Bu hadîsi nakleden râvilerin baş harfi “ayn (ع)” harfi ile başladığından dolayı müselsel hadîs olarak kabul edilmiştir. Aynı zamanda bu hadîs'te râvideki fiilî sıfat teselsülüne örnektir.

Ebû İsa, bu hadîsin hasen ve sahih olduğunu belirtmektedir. ¹⁶¹ İbn Tayyib, bu hadis şevâhiddendir, afrikalıların zayıf yönlere sahip olması hadîse zarar vermez, demektedir. ¹⁶²

¹⁵⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.76, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Tefsir, 98; Müslim, *Sahih*, Salatü'l Misafirîn, 246.

¹⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIX, 328.

¹⁶⁰ Fâdânî, *Ucâle*, s.81, Benzer rivayetler için bk.: Dârimî, *Sünen*, Fedâilü'l-Kur'ân, 33; Tirmizi, *Sünen*, Kıraat, 11.

¹⁶¹ Tirmizi, *Sünen*, Kıraat, 11.

¹⁶² Eyyübî, *Menâhil*, s.212.

11. Mushafa Bakmakla Müselsel

مُحَمَّدُ بْنُ حَمِيدِ الرَّازِيِّ قَالَ اشْتَكَيْتَ فَشَكَوتَ إِلَى جَرِيرِ بْنِ يَعْنِي ابْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ فَقَالَ لِي انْظُرْ فِي الْمُصْحَفِ وَقَالَ اشْتَكَيْتَ عَيْنِي فَشَكَوتَ إِلَى مَنْصُورِ بْنِ الْمُعْتَمِرِ فَقَالَ لِي انْظُرْ فِي الْمُصْحَفِ وَقَالَ اشْتَكَيْتَ عَيْنِي فَشَكَوتَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ فَقَالَ انْظُرْ فِي الْمُصْحَفِ فَأَيُّ اشْتَكَيْتَ عَيْنِي فَشَكَوتَ إِلَى عُلْقَمَةَ فَقَالَ انْظُرْ فِي الْمُصْحَفِ فَأَيُّ اشْتَكَيْتَ عَيْنِي فَشَكَوتَ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَقَالَ انْظُرْ فِي الْمُصْحَفِ فَأَيُّ اشْتَكَيْتَ عَيْنِي فَشَكَوتَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ انْظُرْ فِي الْمُصْحَفِ فَأَيُّ اشْتَكَيْتَ عَيْنِي فَشَكَوتَ إِلَى رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ فَقَالَ لِي انْظُرْ فِي الْمُصْحَفِ

Muhammed b. Hamîd er-Razî, Cerîr'e yani İbn Abdulhamîd'e şikâyetinde bulundu ve bana dedi: *Mushafa bak!* ve Mansur b. el-Mu'temir'e gözlerinden şikâyetinde bulundu ve dedi ki: *Mushafa bak!* ve İbrahim en-Nehâi'ye gözlerinden şikâyetinde bulundu ve dedi ki: *Mushafa bak!* O da Alkame'ye gözlerinden şikâyetinde bulundu ve dedi ki: *Mushafa bak!* O da Abdullah b. Mes'ud'a gözlerinden şikâyetinde bulundu ve dedi ki: *Mushafa bak!* O da Peygambere gözlerinden dolayı şikâyetinde bulundu. Peygamber de Cibrîl'e şikâyetinde bulundu. Cibrîl de Rabbine şikâyetinde bulundu. Allah da: "*Mushaf'a bak!*" dedi"¹⁶³

Bunu nakleden her râvi bir önceki râviye gözlerinden dolayı şikâyetinde bulunuyor, şikâyetinde bulunduğu kişi de ona *Mushaf'a bak*, sözüyle karşılık vermesi sonucu oluşan bir tür müselsel hadîs'tir. Râvi'deki kavli teselsüle örnektir.

Sehâvî, bu hadîsin metni ve teselsülü batıldır. İbn Neccâr, Enes'ten merfu olarak: "*Kim Kur'an okursa, gözleriyle ona baksın*" dedi. Sehâvî dışındakiler, hadîsin zayıf fakat teselsülün kaideye uygun olduğunu ifade etmişlerdir.¹⁶⁴ Müslimde mushafa bakma hadîsi mevcuttur.¹⁶⁵

12. Fatiha Suresini Okumakla Müselsel

بِرَهَانَ الدِّينِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ اللَّقَائِيِّ قَالَ قَرَأْتُهَا عَلَى عِلْمِ الدِّينِ سُلَيْمَانَ مَوْلَى عَبْدِ الْجَنِّ قَالَ قَرَأْتُهَا عَلَى شَمُورِشِ قَاضِيِ الْجَنِّ قَالَ قَرَأْتُهَا عَلَى مَنْ أَنْزَلَتْ عَلَيْهِ سَيِّدَنَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَذَا السَّنَدِ إِلَى مُحَمَّدِ عَابِدِ السَّنَدِيِّ عَنِ حُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الطَّيِّبِ قَالَ وَسَمِعْتُهَا عَنِ الْوَالِدِ وَهُوَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الطَّيِّبِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُوسَى بْنِ مُحَمَّدِ الشَّرْقِيِّ ثُمَّ الْفَاسِي عَنِ الْإِمَامِ الْعَارِفِ بِاللَّهِ سَيِّدِي أَحْمَدُ بْنُ نَاصِرٍ عَنِ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ الْجَنِيِّ الْبَدْرِيِّ الصَّحَابِيِّ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقِرَاءَةِ وَرَشِ مَقْصُورَةَ مَالِكٍ

¹⁶³ Fâdânî, *Ucâle*, s.92, Benzer rivayetler için bk.: Nebîl Sâduddin, Selim el-Cerrâr, *el-Îmâ ilâ Zevâidi'l-Emâli ve'l-Eczâ* (I-VII), Advâu's-Selef, Riyad, 2007, IV, 503.

¹⁶⁴ Eyyûbî, *Menâhil*, s.142.

¹⁶⁵ Müslim, *Sahîh*, Fedâilü's-Sahâbe, 113.

Burhaneddin İbrahim b. Muhammed el-Lekkânî Fatiha'yı İlmüddin Süleyman Müeddib el-Cinn'e okudum dedi, O da Fatiha'yı Şemhureş Kadî el-Cinn'e okudum dedi, O da Fatiha'yı önderimiz Peygamber'e (s.a.s.) bu sened ile okudum, Muhammed Abid el-Müsnedî Hüseyin'den, O da Muhammed b. Tayyib'den. O da Valid'den (Ebu Abdullah et-Tayyib Muhammed b. Muhammed b. Musa b. Muhammed eş-Şarkî, el-Fasî) işittiğini söyledi, O da İmâm Ârifbillah seyyidî Ahmed b. Nasır'dan, O da Abdu'l Mü'min el-Cinnî el-Bedrî es-Sahabî, Peygamber'den (s.a.s): “Peygamberin Fatiha suresini verş'in kıraatiyle “Mâlik'i”, “Melik” şeklinde kısaltarak okuduğunu işittim.¹⁶⁶ Dedi.

Bu hadîsi nakleden her râvi fatiha suresini de hadîs naklettiği hadîs talibine okuması sebebiyle râvi'de ortaya çıkan kavîlî sıfat sebebiyle müselsel sayılmıştır.

13. Haşr Suresi Sonunda Eli Başa Koymakla Müselsel

عَنْ أَبِي بَكْرٍ الْخَطِيبِ الْبَغْدَادِيِّ عَنْ أَبِي نَعِيمٍ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ الْحَافِظِ عَنْ أَبِي الطَّيِّبِ مُحَمَّدَ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يُوسُفَ ابْنِ جَعْفَرَ الْمُقْرِي عَنْ أَبِي الطَّيِّبِ مُحَمَّدَ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ يُوسُفَ ابْنِ جَعْفَرَ الْمُقْرِي يَعْرِفُ بِغَلَامِ ابْنِ شَنْبُودَةَ قَائِلًا كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ قَرَأَتْ عَلَى فَلَانِ سُورَةَ الْحَشْرِ فَلَمَّا بَلَغَتْ هَذِهِ الْآيَةَ قَالَ لِي ضَعْ يَدَكَ عَلَى رَأْسِكَ فَوَضَعْتُ يَدِي عَلَى رَأْسِي عَنْ إِدْرِيسَ بْنِ عَبْدِ الْكَرِيمِ الْحَدَّادِ قَالَ قَرَأَتْ عَلَى خَلْفٍ فَلَمَّا بَلَغَتْ هَذِهِ الْآيَةَ قَالَ لِي ضَعْ يَدَكَ عَلَى رَأْسِكَ فَإِنِّي قَرَأْتُ عَلَى سَلِيمٍ فَلَمَّا بَلَغَتْ هَذِهِ الْآيَةَ قَالَ لِي ضَعْ يَدَكَ عَلَى رَأْسِكَ فَإِنِّي قَرَأْتُ عَلَى حَمْرَةَ كَذَلِكَ قَرَأْتُ عَلَى الْأَعْمَشِ كَذَلِكَ قَرَأْتُ عَلَى يَحْيَى بْنِ وَثَابٍ كَذَلِكَ قَرَأْتُ عَلَى عَلْقَمَةَ وَالْأَسْوَدَ كَذَلِكَ قَرَأْنَا عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَى خَاتِمَةِ سُورَةِ الْحَشْرِ قَالَ ضَعَا أَيْدِيكُمَا عَلَى رُؤُوسِكُمَا فَإِنِّي قَرَأْتُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا بَلَغَتْ هَذِهِ الْآيَةَ قَالَ ضَعْ يَدَكَ عَلَى رَأْسِكَ فَإِن جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمَّا نَزَلَ بِهَا عَلَيَّ قَالَ لِي ضَعْ يَدَكَ عَلَى رَأْسِكَ فَإِنَّهَا شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ إِلَّا السَّامَ وَهُوَ الْمَوْتُ

Ebî Bekir Hatîb el-Bağdâdî'den, O da Ebî Nuaym Ahmed b. Abdullah el-Ensârî'den, O da Ebî Tayyib Muhammed b. Ahmed b. Yusuf İbn Ca'fer el-Mukrî'den (ki O İbn Şenbûde'nin kölesidir) şöyle haber verildi, râvilerin hepsi “Fulan kişiye Haşr suresini okudum taki bu ayete ulaşana kadar” bana o kişi şöyle dedi: “Elini başına koy” dedi, bende elimi başıma koydum. İdrîs b. Abdulkerim el-Haddad, Halef'e bu ayete ulaşınca kadar okudum, O da bana: *Elini başına koy*” dedi, Hamza'ya bu şekilde okudum, A'meş'e bu şekilde okudum, Yahya b. Vessâb'a bu şekilde okudum, Alkame ve Esved'e bu şekilde okudum, Abdullah b. Mes'ud'a Haşr suresini bitimine kadar okuduk, O da bize: *Ellerinizi başınıza koyun*” dedi. O da bu sureyi (Haşr) Peygamber'e bitinceye kadar okudum, O da bana : “Elini başına koy” dedi, muhakkak

¹⁶⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.120.

ki Cebrail (a.s) bu ayetlerle bana geldi ve bana: “*Elini başına koy, o tüm derterle devâdır ancak sâ'm hariç. O da ölümdür.*”¹⁶⁷

Hadîsi nakleden râvi'ler haşr suresini okudukları zaman bu ayete geldiklerinde ellerini başlarına koyarak sonraki râvi'lere nakletmişlerdir. Bu hadîs'te hem kavli hem de fiilî teselsül meydana gelmiştir.

Ebû İsa, bu hadîsin hasen ve sahih olduğunu belirtmiştir.¹⁶⁸

14. İşaret Parmağını Isırmakla Müselsel

عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْجَوْهَرِيِّ أَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ مُحَمَّدَ بْنَ أَحْمَدَ أَنَا أَبُو زَيْدٍ عَمْرُ بْنُ شَيْبَةَ أَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الزَّبِيرِيِّ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ {فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ} [سُورَةُ إِبْرَاهِيمَ 14 الْآيَةِ 9] قَالَ وَقَالُوا هَكَذَا وَعَضَ عَلَى أَصْبُعِهِ السَّبَابَةَ عَضَ أَبُو زَيْدٍ عَلَى أَصْبُعِهِ السَّبَابَةَ وَهَكَذَا عَضَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنَ الرِّوَاةِ عَلَى أَصْبُعِهِ السَّبَابَةَ

Ali b. Muhammed b. İbrahim el-Cevherî'den haber verildi, O da Ebu'l Ahvas Muhammed b. Ahmed'ten haber verdi, O da Ebû Zeyd Ömer b. Şibih'ten, O da Ebû Ahmed Muhammed b. Abdullah ez-Zübeyrî'den, O da Ebî İshâk'tan, O da Ebî Ahvas'ten, O da Abdullah b. Mes'ûd'dan bu ayeti haber verdiler: Allah “*Onlar (öfkeden parmaklarını ısırmak için) ellerini ağızlarına götürdüler*”¹⁶⁹ dedi ve bu şekilde Ebû Zeyd bu ayeti okuyup işaret parmağını ısırmıştır, yine bu ayeti okuyup nakleden râvilerin her biri işaret parmağını ağızına götürüp ısırmıştır.¹⁷⁰

Bu hadiste râviler, bu ayeti okudukları vakit ellerini ağızlarına götürüp işaret parmaklarını ısırmışlardır. Bu hadîs'te hem kavli hem de fiilî teselsül söz konusudur.

İbn Abbâs, şaşırıp ellerini ağızlarına götürdüler. Katâde ve Mücâhid: Peygamberleri yalanlayıp, onun getirdiklerini reddettiler, birinin sözünü reddettiklerinde onu yalanlardı. Kelbî: Ellerini ağızlarına götürerek Peygamber'e sükût ile inanmadıklarını işaret ederlerdi. Mukatil: Onlar sükût edip ellerini ağızlarına götürdükleri vakit onlara gülerek ‘Ellerinizi ağızlarınıza götürün’ denilir.¹⁷¹

¹⁶⁷ Fâdânî, *Ucâle*, s.94, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Tıbb, 7; Müslim, *Sahih*, Selâm, 88, 89; Tirmizî, *Sünen*, Tıbb, 5, 22; İbn Mâce, *Sünen*, Tıbb, 6, 8, 9; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/241, 261, 268, 389.

¹⁶⁸ Tirmizî, *Sünen*, Tıbb, 5.

¹⁶⁹ İbrahim, 9.

¹⁷⁰ Fadanî, *Ucâle*, s.100.

¹⁷¹ Eyyûbî, *Menâhil*, s.80.

15. Ayetü'l-Kürsi'yi Okumakla Müselsel

عَنْ مُحَمَّدَ بْنِ شُعَيْبٍ بْنِ شَابُورٍ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي عَاتِكَةَ الْهَلَالِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي أَمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ يَقُولُ مَا أَرَى رَجُلًا أَذْرِكُ عَقْلَةَ الْإِسْلَامِ أَوْ وَلَدَ فِي الْإِسْلَامِ بَيْتَ لَيْلَةٍ حَتَّى يَقْرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ {اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ} [سُورَةُ الْبَقَرَةِ 2 الْآيَةَ 255] إِلَى آخِرِهَا تَمَّ قَالَ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا هِيَ أَوْ قَالَ مَا فِيهَا لَمَا تَرَكْتُمُوهَا عَلَى حَالٍ إِنْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُعْطِيَتْ آيَةُ الْكُرْسِيِّ مِنْ كَنْزٍ تَحْتَ الْعَرْشِ وَلَمْ يُوْتَهَا نَبِيٌّ قَبْلِي قَالَ عَلِيٌّ فَمَا بَتَ لَيْلَةٍ قَطُّ مُنْذُ سَمِعْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى أَقْرَأَهَا وَلَا تَرَكْتُهَا مُنْذُ سَمِعْتُ هَذَا الْخَبَرَ مِنْ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ أَبُو أَمَامَةَ مَا تَرَكْتُ قِرَاءَتَهَا مُنْذُ سَمِعْتُ هَذَا مِنْ عَلِيٍّ وَقَالَ الْقَاسِمُ مَا تَرَكْتُ قِرَاءَتَهَا مُنْذُ حَدَّثَنِي أَبُو أَمَامَةَ بِفَضْلِهَا حَتَّى الْآنَ وَهَكَذَا قَالَ جَمِيعُ الرِّوَاةِ حَتَّى وَصَلَ إِلَيْنَا

Muhammed b. Şuayb b. Şabûr'dan haber verildi, O da Osman b. Ebî Atike el-Hilalî'den, O da Ali b. Zeyd'den, O da Ebû Abdurrahman el-Kasım b. Abdurrahman'dan haber verdi, O da Ebî Ümame el-Bahilî'den haber verdi, O da, Ali b. Ebî Talib'ten şöyle işitti: “Ben akli İslamı idrak eden bir adam tanımıyorum veya İslam toplumunda doğan bir adam tanımıyorum ki bu ayeti okumadan gece yatsın.” (Allah kendisinden başka ilah olmayan, hayy ve kayyumdur¹⁷²) sonuna kadar okudu ve sonra şöyle dedi: “Eğer bilseydiniz bu nedir ve içinde ne var, siz hiçbir durumda onu bırakmazdınız. Peygamber: Ayete'l kürsi arşın altındaki hazineden verildi, bundan önce hiçbir peygambere verilmemiştir.” dedi. Ali bu sözü peygamberden işittiği günden beri gece okumayı terk etmediğini, Ebû Umame de bu sözü Ali'den işittiği günden beri gece okumayı terk etmediğini, el-Kasım bu sözün faziletini Ebû Umame'den işittiği günden beri gece okumayı terk etmedi, tüm râviler bize ulaşana kadar bu sözü terk etmediler.¹⁷³

Bu müselsel hadiste, ayetü'l-kürsi'nin faziletini aktaran her râvi, ayete'l kürsiyi okumuş ve şu zamana kadar terk etmediğini de ifade etmiştir. Râvi'deki kavli sıfatla oluşan teselsüle örnektir.

2.1.5. Ahiret Gününe İman

16. Eli Başına Koymayla Müselsel

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى الرَّهْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَسَانَ مَالِكُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يُنْجِيهِ

¹⁷² Bakara, 255.

¹⁷³ Fâdânî, *Ucâle*, s.24, Benzer rivayetler için bk... Şirâzî, *Menâkib*, 58.

عَمَلُهُ مِنَ النَّارِ، وَلَا يُدْخِلُهُ الْجَنَّةَ إِلَّا بِرَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ»، قَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ ، قَالَ: «وَلَا أَنَا، إِلَّا أَنْ يَتَّعَمَدَنِي اللَّهُ بِرَحْمَتِهِ، وَفَضْلِهِ»، وَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ

Muhammed b. İsa ez-Zührî bize haber verdi, Ebû Ğassân Malik b. Yahyâ bize haber verdi, Ali b. Âsım Süheyl b. Ebî Sâlih'ten bize haber verdi, O da babasından, O da Ebû Hureyre'den, O da Peygamber'in şöyle haber verdiğini söyledi: “Sizden hiç kimseyi ameli cehennem'den kurtarıp cennete koymaz; ancak Allahın rahmeti sizi cennet'e koyar. Peygambere sordular: Sen de mi öyle? Peygamber de: Ben de. Allah beni rahmet ve lütfuyla kuşatmıştır.” dedi ve elini başına koydu.¹⁷⁴

Ameller kurtuluş için açık bir sebeptir; fakat ameller tek başına kurtuluşa vesile olmaz eğer Allahın rahmeti olmazsa. Yani kişi sadece amelle cennete giremez, ameller sadece sebeptir. İbn Mace, şayet Allah semadaki ve yerdekilere azab ederse, bu onlara zulm ettiği anlamına gelmez, Allahın rahmeti onlar için daha hayırlıdır.¹⁷⁵

Her râvi rivayet ettiği bu hadîsi okuduktan sonra elini başına koymuştur. Bu hadîs'te hem ravîdeki hem fiilî hem de kavli teselsülün oluşmasından dolayı müselsel sayılmıştır.

İbn Tayyib, bu hadîsin sahih olduğu, teselsülün Ebû Ğassân ile devam ettiğini ve müselselât sahipleri bunun tamamını eserlerine aldığını ifade etmiştir.¹⁷⁶

2.1.6. Hayır ve Şerrin Allahtan Olduğuna İman

17. Hanbelî Fukahasının Oluşturduğu Müselsel Hadîs

عَنْ أَبِي بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنِ جَعْفَرَ الْقَطِيعِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الْإِمَامِ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ حَنْبَلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ حَمِيدِ بْنِ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا اسْتَعْمَلَهُ قَالُوا كَيْفَ يَسْتَعْمَلُهُ قَالَ يُوَفِّقُهُ لِعَمَلٍ صَالِحٍ قَبْلَ مَوْتِهِ

Ebû Bekir Muhammed b. Ca'fer el-Katî¹⁷⁷, Abdullah İbnü'l-İmam Ahmed b. Muhammed b. Hanbel¹⁷⁸ babasın'dan, O da Ebî Adîy'den, O da Humejd'den O da Enes'ten nakletti. Peygamber (s.a.s) buyurmuşlar ki: “Allah bir kula hayır dilerse, onu

¹⁷⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.93, Benzer rivayetler için bk.: Müslim, *Sahih*, Münafikîn, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78; İbn Mâce, *Sünen*, Zühd, 20; Dârimî, *Sünen*, Rikâk, 24; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/235, 256, 264.

¹⁷⁵ Şebbîr Osmanî, Fazlullah Cabir Dîyûbendî, *Fethü'l-Mülhim* (I-VI), (thk: Mahmud Şakir), Daru İhyau't-turasi'l-arabî, Beyrut, 2006/1426, VI, 128,129.

¹⁷⁶ Fadanî, *Ucâle*, s.94.

¹⁷⁷ İbn Ebû Ya'lâ, Ebu Hüseyin İbn Ebî Ya'lâ, Muhammed b. Muhammed (v.526-1132), *Tabakâtü Hanabile* (I-II), (thk: Muhammed Hamid el-Fakî), Dâru'-Ma'rife, Beyrut, ts, I, 288.

¹⁷⁸ İbn Ebû Ya'lâ, *Tabakâtü Hanabile*, I, 69. Diğerleri benzerleri için de bk.

kullanır.” dediler ki: “Allah kulu nasıl kullanır?” O da dedi ki: “Ölmeden önce onu salih amel işlemeye muvaffak eder.”¹⁷⁹

Bu müselsel hadîsin tüm râvileri hanbelî fukahâsındandır. Râvi'deki fiilî sıfat'tan dolayı müselsel içerisinde yer almıştır.

Ebû İsa, bu hadîsin hasen ve sahih olduğunu söylemiştir.¹⁸⁰

18. Medînelilerin Oluşturduğu Müselsel Hadîs

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي عَتِيقٍ هُوَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرِ الصَّدِيقِ النَّيْمِيِّ الْمَدَنِيِّ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ هُوَ الزُّهْرِيُّ الْمَدَنِيُّ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزَّبِيرِ هُوَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْمَدَنِيُّ أَنَّ زَيْنَبَ بِنْتَ أَبِي سَلَمَةَ هِيَ الْمَخْزُومِيَّةُ الْمَدَنِيَّةُ رَبِيبَةُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ بِنْتَ أَبِي سُفْيَانَ هِيَ رَمَلَةٌ أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ هِيَ أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَيْهَا يَوْمًا فَرَعَا يَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَيَلُّ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرِّ قَدْ اقْتَرَبَ فَتَحَ الْيَوْمَ مِنْ رَدْمٍ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ مِثْلَ هَذِهِ وَحَلَقَ بِإِصْبَعِيهِ الْإِنْهَامَ وَالَّتِي تَلِيهَا قَالَتْ زَيْنَبُ بِنْتُ جَحْشٍ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنهْلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ قَالَ نَعَمْ إِذَا كَثَرَ الْخَبِيثُ

Muhammed b. Ebî Atîk'den haber verildi ki O Muhammed Abdullah b. Ebî Atîk Muhammed b. Abdurrahman b. Ebî Bekir es-Sıddîk et-Teymî el-Medenî'dir, O da İbn Şihâb'dan haber verdi ki O ez-Zührî el-Medenî'dir, O da Urve b. Zübeyr'den haber verdi ki O Ebû Abdullah el-Medenî'dir, Medinenin Mahzum kabilesinden olan ve Resulullah'ın rebîbesi (üvey kızı) olan Zeyneb binti Ebî Seleme, Mü'minlerin annesi olan Zeyneb bint Cahş'tan naklediyor: Bir gün Peygamber telaşlı bir şekilde odama girip şöyle dedi: “*la ilahe illallah*” yaklaşmakta olan azaptan ötürü araplara onlara yazıklar olsun! Allah bugün ye'cüc ve me'cüc'ün seddini açmıştır.” Baş parmağını ve ardından gelen işaret parmağını boğazına koydu. Zeyneb dedi ki: *Ya resulallah! Bizde salihler olmasına rağmen mi helak olacağız?* Peygamber: “*Evet, kötülük çoğalınca.*”¹⁸¹ dedi.

Bu müselsel hadîste râvilerin tümü medine şehrine mensubiyetiyle oluşmuştur. Râvi'deki fiilî sıfatla oluşan müselsele örnektir. Aynı zamanda başparmağını ağzına götürmesi ve râviler de aynı şekilde bu teselsüle devam etmeleri bu hadîs'in râvideki fiilî durum ile de müselsel olduğunu bizlere gösteriyor.

¹⁷⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.40, Benzer rivayetler için bk.: Tirmizî, *Sünen*, Kader, 8; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/106, 120, 230, IV/135, V/224.

¹⁸⁰ Tirmizî, *Sünen*, Kader, 8.

¹⁸¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.48, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Fiten, 4, 28, Enbiyâ, 7, Menâkıb, 25, Talak, 24; Müslim, *Sahîh*, Fiten, 1, 2, 3; Tirmizî, *Sünen*, Fiten, 23; İbn Mâce, *Sahîh*, Fiten, 9; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/341, 530, VI/428, 429.

Ebû İsa, bu hadîsin hasen ve sahih olduğunu söylemiştir.¹⁸² İbn Hacer, Buhari'de en uzun senede sahip olan hadîsin bu olduğunu, dokuzuncu kişide son bulunduğunu da söylemiştir.¹⁸³

19. Meşriklilerin¹⁸⁴ Oluşturduğu Müselsel Hadîs

أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدَ بْنِ يَعْقُوبَ أَبُو بَكْرٍ الْخَرَّازُ الْأَصْبَهَانِيُّ نَا شُعَيْبَ بْنِ أَيُّوبَ الصَّرِيفِيَّ نَا مُصْعَبَ بْنِ الْمُقَدَّامِ هُوَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَنْعَمِيُّ الْكُوفِيُّ عَنْ دَاوُدَ الطَّائِيَّ عَنِ النَّعْمَانَ بْنِ ثَابِتٍ هُوَ الْإِمَامُ أَبُو حَنِيفَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا ارْتَفَعَ النَّجْمُ رَفَعَتِ الْعَاهَةُ عَنْ كُلِّ بَلَدٍ

Ahmed b. Muhammed b. Yakub Ebu Bekir el-Harrâz el-Esbehanî¹⁸⁵, Şuayb b. Eyyub es-Saryefînî¹⁸⁶ bize haber verdi, Mus'ab b. Mikdâm Ebû Abdullah el-Has'amî el-Kûfî¹⁸⁷ bize Davud et-Tâî'den haber verdi, O da İmam Ebû Hanife Nu'mân b. Sâbit'ten, O da Atâ b. Ebî Rebâh'tan, O da Ebû Hureyre'den: Peygamber buyurmuş ki: “Yıldız yükselince her şehir'den afet kalkar, yani oranın meyveleri artık telef olmaz.”¹⁸⁸

Bu hadîs'i nakleden râvilerin hepsi meşriklî (Suriye, Filistin, Ürdün, Irak) olmasından dolayı müselsel içerisinde yerini almıştır. Râvi'deki fiilî sıfatla oluşan müselsel türüne örnektir.

İbn Tayyib, bu hadîsin garîb olduğunu, isnaddaki ricâlin ise güvenilir olduğunu ifade etmiştir.¹⁸⁹

2.1.7. Kaza ve Kader'e İman

20. Müşâbeke ile Müselsel

عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ أَبِي يَحْيَى وَشَبَّكَ بَيْدِهِ عَنِ صَفْوَانَ بْنِ سَلِيمٍ وَشَبَّكَ بَيْدِهِ عَنِ أَيُّوبَ بْنِ خَالِدٍ وَشَبَّكَ بَيْدِهِ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعٍ وَشَبَّكَ بَيْدِهِ عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ وَشَبَّكَ بَيْدِهِ قَالَ شَبَّكَ بَيْدِي أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ خَلَقَ اللَّهُ الْأَرْضَ يَوْمَ السَّبْتِ وَالْجِبَالَ يَوْمَ الْأَحَدِ وَالشَّجَرِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْمَكْرُوهَ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ وَالنُّورَ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ وَالذُّوَابَ يَوْمَ الْخَمِيسِ وَأَدَمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

İbrahim b. Ebî Yahya ellerini Safvân b. Selîm'in ellerine kenetleyerek Safvân b. Selîm'den, O da ellerini Eyyûb b. Hâlid'in ellerine kenetleyerek Eyyûb b. Halid'den, O

¹⁸² Tirmizî, *Sünen*, Fiten, 23.

¹⁸³ Eyyûbî, *Menâhil*, s.277,278.

¹⁸⁴ Maşrik: Suriye, Irak, Filistin, Ürdün kastediliyor.

¹⁸⁵ el-Mansûrî, Ebu't-Tayyib Nâyif b. Salah b. Ali, *İrşâdu'l-Kâsî ve'd-Dânî ilâ Terâcimi Şuyûhi Taberânî*, Mektebetü İbn Teymiyye, Riyad, ts, s.180.

¹⁸⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, IV, 348.

¹⁸⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, XX, 165.

¹⁸⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.53, Benzer rivayetler için bk.: Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/388.

¹⁸⁹ Eyyûbî, *Menâhil*, s.298.

da ellerini Abdullah b. Râfi'in ellerine kenetleyerek Abdullah b. Râfi'den, O da ellerini Ebû Hureyre'nin ellerine kenetleyerek Ebû Hureyre'den, O da ellerini Ebu'l Kasım'ın ellerine kenetleyerek Ebu'l Kasım'dan (s.a.s) nakletti. Peygamber (s.a.s) de elini elime, kenetleyerek şöyle dedi: “Allah yeri cumartesi, dağları pazar, ağaçları pazartesi, kötü şeyleri salı, nuru çarşamba, hayvanları perşembe ve âdemi de cuma gününde yarattı”¹⁹⁰

Görüldüğü gibi hadîste her şeyh, öğrencisine hadîs aktarırken elini diğerinin eline çarparak veyahut da ellerini birbirlerinin eline dokundurarak aktarması sonucu râvi'deki fiilî teselsül ile müselsel sayılmıştır.

Hâkim, bu hadîs'in senedinin muttasıl olduğunu, içerisinde tedlis'in bulunmadığını ifade ederek açık bir işitme (sima') olduğunu da belirtmektedir.¹⁹¹ Kettânî bu hadîs'in sahih olduğuna dair bir bilgi aktarmıştır.¹⁹² Sehâvî, teselsülsüz bu hadîsin sahih olduğu ifade ediyor.¹⁹³ Ayrıca Şuayb Arnavud, bu hadîsin Ka'b'ın sözü olması sebebiyle mevkuף olduğunu söylüyor.¹⁹⁴

21. “Vallâhi” Sözüyle Müselsel

أخبرنا أبو بكر مُحَمَّد بن أحمد الحافظ أنا والله مُحَمَّد بن الحسن الحارثي أنا والله عن مُحَمَّد بن عكاشة الكرماني أنا والله الحارث أنا والله عبد الرزاق أنا والله معمر أنا والله عبد الله بن كعب هو الصحابي أنا والله عبد الله ابن عباس أنا والله علي بن أبي طالب أنا والله أبو بكر الصديق قال سمعت والله من حبيبي مُحَمَّد صلى الله عليه وسلم قال سمعت والله من جبريل وسمعت والله من ميكايل سمعت والله من إسرافيل سمعت والله من الرفيع سمعت والله من اللوح سمعت والله من القلم سمعت والله من الرب تبارك وتعالى يقول إني أنا الله لا إله إلا أنا فمن آمن بي ولم يُؤمن بالقدر خيره وشره فليلتمس ربًا غيري فليست له برَب

Ebû Bekir Muhammed b. Ahmed el-Hâfiz *Vallahi* diyerek Muhammed b. Hasan el-Hârisi'den haber verdi, O da *Vallahi* diyerek Muhammed b. Ukaşe el-Kirmâni'den haber verdi, O da *Vallahi* diyerek Hâris'den haber verdi, O da *Vallahi* diyerek Abdurrezzak'tan haber verdi, O da *Vallahi* diyerek Ma'mer'den haber verdi, O da *Vallahi* diyerek Abdullah b. Ka'b'dan haber verdi, O da *Vallahi* diyerek Abdullah b. Abbâs'tan haber verdi, O da *Vallahi* diyerek Alî b. Ebî Talib'ten bize haber verdi, O da Ebû Bekir'den, O da *Vallahi* (yemin ederek) sevdiğimden işittim diyerek arkadaşı

¹⁹⁰ Fâdânî, *Ucâle*, s.13, Benzer rivayetler için bk.: Müslim, *Sahih*, Sıfatu'l-Munâfikîn, 27; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/327.

¹⁹¹ Hâkim en-Nisâbûrî, *Ma'rifetü Ulûmu'l-Hadîs ve Kemmiyeti Ecnâsîhâ*, s.196.

¹⁹² Kettânî, *Müselselü İydeyn*, s.4-6.

¹⁹³ Fâdânî, *Ucâle*, 14.

¹⁹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsnedü İmam Ahmed b. Hanbel* (I-VL), (thk: Şuayb Arnavud), Müessesetü'r-risale, 2001/1421, XIV, 82.

Muhammed'den(s.a.s), Peygamber de *Vallahi* diyerek Cebrail'den, o da *Vallahi* diyerek Mikail'den işittiğini, Mikail de *Vallahi* diyerek İsrail'den işittiğini, İsrail *Vallahi* diyerek Gökten, Gök de *Vallahi* diyerek Levh'ten, Levh de *Vallahi* diyerek Kaleminden işittiğine yemin ederek Allahın şöyle dediğini işitmiştir: “*Ben kendisinden başka ilah olmayan tek ilahım, bana imân edip de kadere hayır ve şerre imân etmeyenin rabbi değilim, kendine benden başka rabb arasın.*”¹⁹⁵

Bu hadîs rivâyetinde râvi, aldığı hadîs'i *Vallahi* lafzını kullanarak bir önceki râviden haber verir, bu durum son râvi'ye kadar aynı şekilde devam edegelmiştir. Bu hadîs'te rivayet'in eda sigasındaki *Vallahi* sözünün tekrarıyla oluşan teselsüle örnektir.

Bu hadîs Muhammed b. Ukâşe'nin kizbi sebebiyle uydurmadır. On bin'e yakın hadîs uydurmuştur.¹⁹⁶

22. Mâlikî Fukahannın Oluşturduğu Müselsel Hadîs

عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى اللَّيْثِيِّ الْأَنْدَلُسِيِّ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَبِي الزَّنَادِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ ذَكْوَانَ عَنِ الْأَعْرَجِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هُرْمُزٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ تَحَاجَّ آدَمُ وَمُوسَى فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى فَقَالَ لَهُ مُوسَى أَنْتَ الَّذِي أُغْوِيَتِ النَّاسُ وَأَخْرَجْتَهُمُ مِنَ الْجَنَّةِ فَقَالَ لَهُ آدَمُ أَنْتَ مُوسَى الَّذِي أُعْطَاهُ اللَّهُ عِلْمَ كُلِّ شَيْءٍ وَاصْطَفَاهُ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِهِ قَالَ نَعَمْ قَالَ أَتَلُومَنِي عَلَى أَمْرٍ قَدْ قَدَّرَ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُخْلَقَ؟

Yahya b. Yahya el-Leysî el-Endelüsî¹⁹⁷, Malik b. Enes'ten, O da Ebû Zinnâd Abdullah b. Zekvân'dan¹⁹⁸, O da Abdurrahman b. Hürmüz el-A'rec'den, O da Ebû Hureyre'den Peygamberin şöyle dediğini naklediyor: “Âdem Musa ile tartıştı, Âdem Musa'ya galip geldi, Musa Âdem'e dedi ki: *Sen o Âdemsin ki insanları saptırdın ve cennetten çıkardın.* Âdem de Musaya dedi ki: *Sen o Musa'sın ki Allah sana her şeyin ilmini verdi ve kendi risaletiyle insanlara üstün kıldı, Musa evet, dedi, Âdem de dedi ki: Ben yaratılmadan üzerime takdir edilen bir şeyden mi kınıyorsun?*”¹⁹⁹

Bu müselsel hadîsi rivâyet eden râviler mâlikî fukahasıdır. Ravî'deki fiilî sıfatla müselsel olmuştur.

¹⁹⁵ Fâdânî, *Ucâle*, s.19, Benzer rivayetler için bk.: Müttakî el-Hindî, Ali b. Hüsâmiddîn b. Abdilmelik b. Kâdîhân (v.975/1567), *Kenzü'l-Ummâl fî Süneni'l-Akvâl ve'l-Ef'âl*, (I-XVIII), (thk: Bekrî Hayyâti), Müessesetü'r-Risale, 1981, I, 334, no:1539.

¹⁹⁶ Fettehî, Muhammed Tahir b. Ali es-Sadîkî (v.986/1578), *Tezkiretü'l-Mevzûât, İdaretü't-tabaiyyeti'l-müniriyye*, 1343, s.189; Eyyübî, *Menahil*, 181.

¹⁹⁷ İbn Yunus, Ebû Saîd Abdurrahmân b. Ahmed b. Yûnus b. Abdila'lâ es-Sadeffî el-Mısırî (v.347/958), *Tarihü İbn Yunus el-Mısırî* (I-II), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1421, II, 31.

¹⁹⁸ İbn Sa'd, Ebu Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Haşimî (v.230/845), *et-Tabâkâtül-Kübrâ* (I-VIII), (thk: Muhammed Abdulkadir Atâ), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1410/1990, V, 486.

¹⁹⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.36, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Tefsîr, 20 (1), Kader, 11, Enbiyâ, 31, Tevhîd, 37; Müslim, *Sahîh*, Kader, 13,15; Ebû Dâvud, *Sünen*, Sünnet, 16; Tirmizî, *Sünen*, Kader, 2; İbn Mâce, *Sünen*, Mukaddime, 10; Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, Kader, 1; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/248, 264, 268, 287, 392, 398, 448, 464.

Ebû İsa, hasen ve sahih olduğunu, Süleym et-Teymî'nin A'meş'ten olan veçhi ise garîbtir, dedi.²⁰⁰

23. Sakalı Tutmayla (Sıvazlama) Müselsel

شَهَابُ بْنُ خَرَّاشٍ قَالَ سَمِعْتُ يَزِيدَ الرَّقَاشِيَّ يَحْدِثُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَجِدُ الْعَبْدُ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حَلْوَاهُ وَمَرُّهُ قَالَ وَقَبِضَ رَسُولُ اللَّهِ عَلَى لِحْيَتِهِ وَقَالَ أَمَنْتُ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حَلْوَاهُ وَمَرُّهُ وَهَكَذَا قَالَ كُلُّ رَاوٍ مِنَ الرَّوَاةِ وَأَقُولُ وَأَنَا قَابِضٌ عَلَى لِحْيَتِي عَنْ نِيَّةِ صَادِقَةٍ وَعَقِيدَةٍ صَاحِبَةٍ أَمَنْتُ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حَلْوَاهُ وَمَرُّهُ

Şihâb b. Hirâş, Yezîd er-Rekâşî'den işittim dedi, O da Enes b. Malik'ten haber veriyor. O da Resulullah'ın şöyle dediğini bildirmektedir: “Kişi kaderin hayırına ve şerrine, tatlılığına ve acısına inanmadıkça imanın tatlılığını bulamaz” Resulullah sakalını tutarak dedi: “Kaderin hayır ve şerrine, tatlılığına ve acısına iman ettim.”²⁰¹

Hadîsi nakleden her râvi bu hadîsi, sakalını tutarak niyetinin doğru olduğunu ve akidesinin sahih olduğunu belirterek nakletmektedir. Bu hadîs'te de hem fiilî hem de kavî teselsül sebebiyle müselsel kabul edilmiştir.

Eyyûb el-Halvetî, bu hadîsin sahih olduğunu söyledi; fakat Muhammed b. Ahmed b. Akîle, bu hadisi Hâkim ve Ebû Nuaym zayıf olarak eserlerine almışlardır, dedi. Kavukçî de İbn Asâkir'in müselsel olarak eserlerinde tahrîcini yaptığını söylemiştir.²⁰² Buhârî, sahîhinde sadece imanın tatlılığına değinmiş olup, kader kısmına değinmemiştir.²⁰³

2.1.8. Husun ve Kubuh

24. Ehl-i Beyt Râvilerinin Oluşturduğu Müselsel Hadîs

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرِ الْمَلْقَبِ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيَّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشَّاهِدُ يَرَى مَا لَا يَرَاهُ الْعَائِبُ

²⁰⁰ Tirmizî, *Sünen*, Kader, 2.

²⁰¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.96, Benzer rivayetler için bk.: Suyutî, *Ciyâdü'l-Müselselât*, s. 223; İbn Hacer, Ebu'l-Fazl Şihabuddin Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî (v.852/1449), *el-Metâlibü'l-Âliye bi Zevâidi'l-Mesânidi's-Semaniyye* (XIX), (thk: İmam Muhammed b. Saûd), Dâru'l-Âsîmeti lin-Neşri ve't-Tevzîi, Suud, 1419/2000, XII, s. 484.

²⁰² Eyyûbî, *Menâhil*, s.69.

²⁰³ Buhârî, *Sahîh*, İman, 14, İkrâh, 1. Bu hadîsin kader kısmı yer almıyor buralarda, sadece imanın tadı (helaveti) geçiyor.

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Şahid, kimsenin görmediğini görendir.*”²⁰⁴

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Hasen li-gayrihi'dir, ricali güvenilirdir.²⁰⁵

25. Muhammedlerle

أَخْبَرَنَا أَبِي بَكْرٌ مُحَمَّدَ الْجَبَانِي أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ الصَّاعِدِي الْفَرَاوِي أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَلِيدِ الزَّبِيدِي أَنَا مُحَمَّدُ الزُّهْرِيُّ عَنِ عُرْوَةَ بْنِ الزَّبِيرِ عَنِ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى فِي بَيْتِهَا جَارِيَةً فِي وَجْهَهَا سَفْعَةً فَقَالَ اسْتَرْقُوا لَهَا فَإِنَّ بِهَا النَّظْرَةَ

Ebû Bekir Muhammed Cîyânî bize haber verdi, Muhammed b. Fazl es-Sâidî Furavî bize haber verdi, Muhammed b. Velîd ez-Zebîdî bize haber verdi, Muhammed ez-Zührî, Urve b. Zübeyr'den, O da Zeyneb bint Ebî Seleme'den, O da Ümmü Seleme'den haber verdi: Peygamber bir kızı Ümmü Seleme'nin evinde yüzü siyaha yakın bir kırmızılık bürümüş bir cariye gördü ve dedi ki: “*Onu tedavi (koruyun) edin, çünkü bunda nazar vardır (yani nazar edilmiştir).*”²⁰⁶

Bu hadîsi nakleden râvilerin isimlerinde “*muhammed*” ismi bulunduğu için müselsel sayılmıştır. Burada ya râvi'nin bizzat kendi ismi, ya babasına nisbetle ya da çocuğuna nisbetle oluşan fiili bir teselsül söz konusudur.

Bu hadîs, Buhârî ve Müslimin şartlarına göre sahihtir.²⁰⁷

26. “Eşhedü billâh” Sözüyle Müselsel

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ الْمَكِّي، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْمُقْرِيءُ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَفْصٍ الْمَزِينِي، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ، أَخْبَرَنَا عَمْرٌ بْنُ سَعِيدٍ، أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْقَاسِمِ السَّمْرَقَنْدِي يَقُولُ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ بِنَ عَطَاءٍ يَقُولُ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ يَقُولُ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ مُحَمَّدٍ يَقُولُ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ الْمَسْتَمْلِي يَقُولُ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ يَقُولُ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ ابْنَ الْمُصَفِيِّ يَقُولُ: حَدَّثَنَا أُصْبَغُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَسَمِعْتُ عَفِيرَ ابْنَ مَعْدَانَ يَقُولُ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَسَمِعْتُ سَلِيمَانَ بْنَ عَامِرٍ يَقُولُ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَسَمِعْتُ أَبَا أَمَامَةَ الْبَاهَلِي يَقُولُ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِنَّ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِي الْقَدْرِيَةِ {إِنَّ الْمَجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسَعْرٍ يَوْمَ يَسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ}.

²⁰⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 83.

²⁰⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 63.

²⁰⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.76, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Tıbb, 35; Müslim, *Sahîh*, Selâm, 59.

²⁰⁷ Hâkim en-Nîsâbü'rî (v.405), *Müstedrek ala's-Sahihayn* (I-IV), Daru'l-kutubi'l-ilmîyye, Beyrut, 1990/1411, IV, 460.

Ebu Bekir el-Mekkî bize haber verdi, Ebu Abdullah el-Mukrî bize haber verdi, Ebu Hafs el-Mizzî bize haber verdi, Ali b. Saîd bize haber verdi, Ömer b.Saîd bize haber verdi, Yahya b. Mahmud bize haber verdi, İsmail b. Muhammed bize haber verdi ve dedi ki: Ebu'l Kasım es-Semerkandi'yi işittim şöyle diyordu: *Allah'a şahadet ederim ki*, Eba Muhammed b. Atâ'yı işittim şöyle diyordu: *Allah'a şahadet ederim ki* Abdurrahman b. Muhammedi işittim şöyle diyordu: *Allah'a şahadet ederim ki* Abdussamed b. Muhammedi işittim şöyle diyordu: *Allah'a şahadet ederim ki* İbrahim el-Müstemlî'yi işittim şöyle diyordu: *Allah'a şahadet ederim ki* Ebu Bekir'i işittim şöyle diyordu: *Allah'a şahadet ederim ki* Babamı işittim şöyle diyordu: *Allah'a şahadet ederim ki* İbnü'l Musaffâ'yı işittim şöyle diyordu: Asbağ b. Selam bize haber verip şöyle dedi: *Allah'a şahadet ederim ki* Ufeyr b. Ma'dân'ı işittim şöyle diyordu: *Allah'a şahadet ederim ki* Süleyman b. Amir'i işittim şöyle diyordu: *Allah'a şahadet ederim ki* Ebû Ümâme el-Bahilî'yi işittim şöyle diyordu: *Allah'a şahadet ederim ki* Resulullah'ın (s.a.s.) şöyle dediğini duydum: “*Hiç şüphesiz suçlular günahkârlar, bir sapmışlık ve çılgınlık içindediler*”²⁰⁸ ayeti kaderiyye hakkında nâzil oldu.”²⁰⁹

Râvilerden her biri “*Eşhedü billah*” (*Allaha şahadet ederim ki*) ben bunu kıraat ettim veya bizzat samâ' ettim veyahut bize haber verdi diye zikretmeleri sebebiyle müselsel olmuştur.

Allâî, bu isnad sebebiyle hadîsin garîb olduğunu söylemektedir.²¹⁰

27. “*Eşhedü Billâh ve Üşhidü Lillâh*” Sözüyle Müselsel

عَنْ زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ بْنِ سَيِّدِ شَبَابٍ أَهْلِ الْجَنَّةِ الْحُسَيْنِ الشَّهِيدِ بْنِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ الْمُرْتَضَى ابْنِ أَبِي طَالِبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ إِلَى عَلِيِّ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ كُلِّ وَاحِدٍ مِنَ الرِّوَاةِ يَقُولُ أَشْهَدُ بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ لِلَّهِ لَقَدْ أَخْبَرَنِي فَلَانٌ إِلَى عَلِيِّ قَالَ أَشْهَدُ بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ لِلَّهِ لَقَدْ حَدَّثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَشْهَدُ بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ لِلَّهِ لَقَدْ حَدَّثَنِي جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ مَدْمَنَ الْخَمْرِ كَعَابِدٍ وَثَنٍ

Zeynelâbidîn Ali b. Seyyid Şebab ehl-i cennet Hüseyin Şehîd b. Emire'l Mü'minîn Ali Murteza İbn Ebî Talib'ten haber verildi, O da babasından, O da dedesinden, Ali İbn Ebî Talib'e kadar tüm râviler: “*Eşhedu billah lekad ahberanî fulan*” diyorlar. Ali *Eşhedü billah ve üşhidü lillah lekad haddesenî Rasulullah* diyerek şöyle nakletti: Peygamber efendimiz şöyle demiştir: “*Allaha şahitlik ederim ki ve Allah için*

²⁰⁸ Kamer, 47.

²⁰⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.16, Benzer rivayetler için bk.: İbn Ebî Âsım, Ebu Bekir b. Ahmed b. Amr b. ed-Dehhâk (v.287/900), *es-Sünne* (I-II), (thk: Muhammed Nasırüddin el-Elbânî), Mektebetü'l-İslâmî, Beyrut, 1400/1979, I, 146.

²¹⁰ Eyyübî, *Menâhil*, s.196.

şahit şahitlik ederim ki Cebrail benimle konuştu” ve dedi ki: “*Ya Muhammed! İçki imalat eden puta tapan gibidir*”.²¹¹

Bu müselsel hadîs çeşidi, râvilerden her birisi ‘*Allaha şahitlik ederim ki veya Allah için şahitlik ederim ki filan kişi bana haber verdi*’ böylece her râvi bu hadîs’i naklettiği zaman be eda sığasını da son râvi’ye kadar ayrı ayrı tekrarlanması sonucu oluşan teselsül örneğidir.

İbn Cezerî: “*Bu üstün meziyetli bir hadîstir; çünkü râvileri seçkin seyitler ve temiz olan Ehl’i beytin imamlarıdır.*” diyerek bu hadîsin önemime değinmektedir.²¹² Muhammed b. Salih, bu hadîsin zayıf olduğunu, sıhhati konusunda kesin bir bilginin olmadığını ifade etti.²¹³

28. Dilcilerle Oluşan Müselsel Hadîs

عَنْ أَحْمَدَ بْنِ خَلِيلِ الْبَغْدَادِيِّ ثَنَا الْأَصْمَعِيُّ هُوَ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ قَرِيبٍ نَا أَبُو هِلَالٍ مُحَمَّدَ بْنَ سَلِيمِ الرَّاسِبِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيِّدَ أَدَمَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اللَّحْمُ وَسَيِّدَ رِيحَانِ الْجَنَّةِ الْفَاغِيَّةِ

Ahmed b. Halîl el-Bağdâdî’den²¹⁴ haber verildi, O da Esmâ’î’den haber verdi ki O Abdumelik b. Kureyb’dir²¹⁵, O da Ebû Hilâl Muhammed b. Selîm er-Rasibî’den²¹⁶ haber verdi, O da Abdullah b. Büreyde’den²¹⁷, O da babasından, O da Peygamberin şöyle dediğini haber verdi: “*Dünya ve Ahiret lezzetlerinin efendisi ettir. Cennet kokularının efendisi de kına (çiçeği) kokusudur.*”²¹⁸

Bu müselsel hadîsin tüm râvileri, dilcidirler yani nahiv ilmi ile uğraşan kişilerdir. Esmâî, kına çiçeğinin burada kınanın parlaklığı anlamında kullanılmıştır, dedi. Kuteybî, Peygamber (s.a.s)’in cennet kokularının önderi olarak kastı, cennet ağaçlarının parlaklığıdır.²¹⁹

²¹¹Fâdânî, *Ucâle*, s.15, Benzer rivayetler için bk.: İbn Mâce, *Sünen*, Eşribe, 3.

²¹²Fâdânî, *Ucâle*, s.16.

²¹³Bûsîrî, *Misbahu’z-Zücâce fî Zevâidi İbn Mace*(I-IV), (thk: Muhammed el-Muntekâ el-Keşnavî) Daru’l-arabî, Beyrut, 1403, IV,38.

²¹⁴Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Alî (v.303/915), *Meşihetu’n-Nesâî*, (thk: eş-Şerif b. Hatim b. Arif el-Avnî), Dâru’l-Alemi’l-Fevaid, Mekke, 1423/1993, s.79.

²¹⁵İbn Hacer, *Tehzîb*, VI, 415.

²¹⁶Müslim, Ebu’l-Hüseyn Müslim b. Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî (v.261/875) *el-Kunâ ve’l-Esmâ* (I-II), (thk: Abdurrahim Muhammed Ahmed el-Kaşkarî), İmâdetü’l-Bahsi’l-İlmi el-Câmi’atü’l-İslamiyye, Medine, Suud, 1404/1984, II, 890.

²¹⁷İbn Hacer, *Tehzîb*, IV, 412.

²¹⁸Fâdânî, *Ucâle*, s.44, Benzer rivayetler için bk.: Beyhâkî, *Şuâbu’l-İman*, VIII, 187; Suyuti, *Ciyâdü’l-Müselselât*, I, 93; İbn Akîle, Muhammed b. Ahmed b. Said el-Hanefî el-Mekkî, *el-Fevâidü’l-Celile fî Müselselâti İbn Akîle*, (thk: Dr. Muhammed Rıza), Dâru’l-Beşairi’l-İslamiyyeti, Beyrut, 2000, I, 121.

²¹⁹Beyhâkî, *Şuâbu’l-İman*, VIII, 187.

Sehavî, Taberani'nin Mu'cemu'l-evsâd'ında bu hadîsin zayıf olduğuna işaret ettiğini belirtmektedir.²²⁰ Kına kokusundan bahseden hadîsler de mevcuttur.²²¹

29. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيٍّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كَفْرًا

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Fakirlik (neredeysel) küfür olacaktı.*”²²²

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

30.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيٍّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْفَأَجْرَةَ تَذُرُ الدِّيَارَ بِلَاقِعٍ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Yalan yemin, evleri kurak ve çorak bir araziye çevirir.*”²²³

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, İbn Mes'ûd'dan nakledilen hadîsin hasen ve sahih olduğunu belirtmiştir.²²⁴

²²⁰ Eyyûbî, *Menâhil*, s.311.

²²¹ İbn Mâce, *Sünen*, Et'ime, 27; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/153.

²²² Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Taberânî, Ebû'l-Kâsım Müsnidü'd-Dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (v.360/971), *Kitâbü'd-Dua*, (thk: Mustafa Abdulkadir Atâ), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1413/1992, s.319.

²²³ Ebu Abdullah Muhammed b. Selâme el-Kudâi, *Müsnedü Şihab*, I, 176 Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1986; Tirmizî, *Sünen*, Büyü'', 42'de Yalan Yemin'den bahsediyor.

²²⁴ Tirmizî, *Sünen*, Büyü'', 42.

2.2. İbadet

2.2.1. Namaz

31. “*Vallâhi innehu le-hakkun*” (Vallahi Muhakkak Doğrudur) Sözüyle

Müsel

مُحَمَّدَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَعْفَرَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَمَةَ بْنِ أَسْلَمَ الزَّرْقِيِّ عَنِ أَبِيهِ سَلَمَةَ وَسَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ كِلَاهُمَا عَنِ أَبِي سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ قَائِلًا كُلٌّ مِنَ الرِّوَاةِ وَاللَّهُ إِنَّهُ لِحَقٌّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَقَالَ إِنَّهُ لِحَقٌّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَنَّهُ قَالَ مَا حَدَّثَنِي رَجُلٌ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ إِلَّا سَأَلْتُهُ أَنْ يَقْسِمَ لِي أَنَّهُ سَمِعَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا أَبَا بَكْرٍ فَإِنَّهُ كَانَ لَا يَكْذِبُ عَنِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ وَصَدَقَ وَاللَّهُ أَبُو بَكْرٍ أَنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا ذَكَرَ عَبْدُ دُنْبَا فَقَامَ عِنْدَ ذِكْرِهِ إِيَّاهُ فَنَوَّضًا فَأَحْسَنَ وَضُوءَهُ ثُمَّ صَلَّى رُكْعَتَيْنِ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ذَنْبَهُ قَالَ أَبُو بَكْرٍ وَاللَّهُ إِنَّهُ لِحَقٌّ مِثْلَ مَا أَنْتُمْ تَتَطَقُونَ

Muhammed b. İsmâil b. Ca'fer b. İbrahim, Abdullah b. Seleme b. Eslem ez-Zürekî'den, O da babası Seleme ve Saîd b. Ebî Saîd el-Mekburî'den, Onlar da Ebî Saîd el-Mekburî'den, tüm râviler de Ebû Hureyre'den “*innehu le-hakkun inşaAllah*” diyerek naklettiler. Ebu Hureyre de Hz. Ali'den “*innehu le-hakkun inşaAllah*” diyerek nakletti. Hz. Ali dedi ki: “*Ebû Bekir hariç hadisten bana haber veren herkesi, o hadîsi peygamber'den işittiğine dair yemine verdim. Çünkü Ebû Bekir, Peygamberden yalan konuşmazdı.*” Ebû Bekir bana haber verdi ve yeminle tasdikleyerek peygamberin şöyle dediğini haber verdi: “*Kul herhangi bir günahını hatırladığında, kalkıp güzelce abdest alsın, sonra iki rekât namaz kılsa Allah günahını bağışlar.*”²²⁵ Ebû Bekir dedi ki: “*Vallahi bu gerçekten konuştuğunuz gibi haktır.*”²²⁶

Bu teselsül çeşidinde bütün râviler “*Vallahi innehu le- hakkun*” sözünü günümüze kadar değişikliğe uğratmadan tekrarlayarak rivâyet ettiklerinden dolayı müseleldir.

İbn Tayyib, seneddeki bazı ricalin zayıf olduğunu, Ebu Nuaym da bu hadîsin metruk olduğunu belirtiyor. Hadîs metni konusunda herhangi bir olumsuz yargı söz konusu değildir.²²⁷ Ebû İsa da buna benzer bir hadîsin hükmü konusunda hasen ve sahih olduğunu belirtmektedir.²²⁸

²²⁵ Ebû Dâvud, *Sünen*, Salât, 48, 50, 51, 158, 203, Cenâiz, 3; Tirmizî, *Sünen*, Cuma', 5; Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali (v.303/915), *es-Sünen* (I-VIII), Çağrı yay., İst, 1413/1992, Tahâret, 108, İmâmet, 52; İbn Mâce, *Sünen*, Tahâret, 6, 60, Mesâcid, 14, İkâme, 81; Dârimî, *Sünen*, Vudû, 44, 45; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/19, 57, 64, II/252, 380, 424, IV/117, 151, 157, V/437, VI/450.

²²⁶ Fadanî, *Ucâle*, s.19.

²²⁷ Eyyübî, *Menâhil*, s.194.

²²⁸ Tirmizî, *Sünen*, Buyu', 5 bk.

32. On iki Rekât Namazı Bırakmamayla Müselsel

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَوْسٍ، عَنْ عُبَيْسَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَنَّهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ: «مَا مِنْ عَبْدٍ مُسْلِمٍ يُصَلِّيَ لِلَّهِ كُلَّ يَوْمٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً تَطَوُّعًا، غَيْرَ فَرِيضَةٍ، إِلَّا بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ، أَوْ إِلَّا بَنَى لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ» قَالَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ: «فَمَا بَرِحْتُ أُصَلِّيهِمْ بَعْدُ» وَقَالَ عَمْرُو: «مَا بَرِحْتُ أُصَلِّيهِمْ بَعْدُ»، وَقَالَ النُّعْمَانُ مِثْلَ ذَلِكَ.

Muhammed b. Beşşar bize haber verdi, Muhammed b. Ca'fer bize haber verdi, Şu'be, Numan b. Salim'den bize haber verdi, O da Amr b. Evs'ten, O da Anbese b. Ebî Süfyan'dan, O da Ümm-i Habîbe'den (Nebinin zevcesi), Resûlullâh (s.a.v) şöyle söyledi: “Allah için hergün on iki rekât farz olmaksızın nafîle namaz kılan Müslüman bir kula Allah cennette bir ev yapar ya da cennette kendisine bir ev yapılır.” Ümm-i Habîbe dedi ki: “Bu sözü duyduktan sonra o on iki rekât namazı hiç bırakmadım.” Anbese dedi ki: Bu sözü duyduktan sonra o on iki rekât namazı hiç bırakmadım.” Amr dedi ki: “O on iki rekât namazı hep kıldım.” Nu'mân benzerini söyledi.²²⁹

Bu hadîsi tüm râviler Bu sözü duyduktan sonra o on iki rekât namazı hiç bırakmadım sözünün tekrarlanması sonucu oluşan teselsüle örnektir. Kavli teselsüle örnektir. Müselsel olmasına rağmen müselselat'ta kendisine yer verilmemiştir. Burda bahsedilen ob iki rekât namaz, farz dışında gönüllü olarak kılınan namaz için söylenmiştir.²³⁰

33. İnşikak Suresinde Secde Etmekle Müselsel

حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ بَكْرِ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ الْعِنَمَةَ، فَقَرَأَ: إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ، فَسَجَدَ، فَقُلْتُ لَهُ: قَالَ: «سَجَدْتُ خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَا أَرَأَى أَسْجُدُ بِهَا حَتَّى أَلْقَاهُ»

Ebû Numan bize haber verdi, dedi: Mu'temir bize babasından haber verdi, O da Bekir'den, O da Ebû Rafî'den şöyle dedi: Ebû Hureyre ile beraber gece namaz kılıyorduk ve şunu okudu: “Gök yarıldığı ve Rabbine boyun eğdiği zaman”²³¹ ve peşinden secde etti ve O'na dedim. Ebû Hureyre şöyle dedi: “Ebi'l-Kasım'ın (s.a.s) arkasında secde ettim, onunla karşılaşana kadar buna devam ettim.”²³²

²²⁹ Müslim, *Sahîh*, Salâtü'l-Misâfirîn, 103.

²³⁰ Şebbîr Osmanî, *Fethu'l-Mülhim*, IV, 481.

²³¹ İnşikâk,1.

²³² Fâdânî, *Ucâle*, s.23, Benzer rivayetler için bk.: Buharî, *Sahîh*, Ezân, 100; Müslim, *Sahîh*, Mesâcid ve Mevâdii's Salât, 110. Tirmizî, *Sünen*, Tefsîr, 81.

Ebû İsa, bu hadîsin hasen ve garîb olduğunu²³³, İbn Tayyib de sahih oldunu ifade etmektedir.²³⁴

34. Bayram Günü ile Müselsel

أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ التُّورِيُّ يَوْمَ عِيدِ قَالَتْ نُنَّا ابْنُ جَرِيحٍ يَوْمَ عِيدِ قَالَتْ نُنَّا عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَجَاحٍ يَوْمَ عِيدِ قَالَتْ نُنَّا ابْنُ عَبَّاسٍ يَوْمَ عِيدِ قَالَتْ شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ عِيدِ فِطْرٍ أَوْ أَضْحَى فَلَمَّا فَرَّغَ مِنَ الصَّلَاةِ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ أَصَبْتُمْ خَيْرًا فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَنْصَرِفَ فَلْيَنْصَرِفْ وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُقِيمَ حَتَّى يَسْمَعَ الْخُطْبَةَ فَلْيَقُمْ

Süfyân es-Sevrî bayram günü bize haber verdi ve dedi: İbn Cüreyc bayram günü bize haber verdi ve dedi: Atâ b. Ebî Rebâh bayram günü bize haber verdi ve dedi: İbn Abbâs Bayram günü bize haber verdi ve dedi ki: Ben Rasulullahla beraber ramazan bayramı veya kurban bayramına kavuştum, Peygamber namazı bitirince bize döndü ve dedi ki: “Ey insanlar, siz hayır üzerine sabahladınız, gitmek isteyen gitsin, hutbeyi dinlemek için kalmak isteyen de kalsın.”²³⁵

Bu müselsel hadîs her râvi rivâyet ettiği kişiden bayram günü işitmiştir. Bu hadîs rivayetin zamansal teselsülüne örnektir.

Kettanî bu hadîsin mürsel, isnadının da mevzu olduğu bilgisini vermektedir.²³⁶ Hâkim’in şartına göre sahihtir, Ebu Davûd’a göre de mürseldir.²³⁷ Bayram günü ile alakalı 36 tane müselseli barındıran Kettanî ’nin *Müselselü İydeyn* eserine bk.²³⁸

35. Medineli Râvilerle Müselsel

عَنْ ابْنِ شَهَابٍ هُوَ مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ الزُّهْرِيُّ الْمَدِينِيُّ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَزِيدٍ هُوَ اللَّيْثِيُّ الْمَدِينِيُّ أَخْبَرَهُ أَنَّ حَمْرَانَ مَوْلَى عُمْتَانَ الْمَدِينِيِّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى عُمْتَانَ بْنَ عَفَّانَ الْمَكِّيَّ الْمَدِينِيَّ دَعَا بِإِنَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَيْهِ كَفِيَّةً ثَلَاثَ مَرَارٍ فغَسَلَهُمَا ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثَ مَرَارٍ ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَارٍ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضوئِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَا يَحْدِثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

İbn Şihâb Muhammed b. Müslim ez-Zühri el-Medenî’den haber verildi, Muhakkak Atâ b. Yezîd Leysî el-Medenî ona haber verdi, Muhakkak Humran Mevlâ

²³³ Tirmizî, *Sünen*, Tefsîr, 81.

²³⁴ Eyyûbî, *Menâhil*, s.166.

²³⁵ Fâdânî, *Ucâle*, s.30, Benzer rivayetler için bk.: Kettânî, *Müselsel İydeyn*, s.23; Suyutî, *Ciyâdü’l-Müselselât*, s.191.

²³⁶ Kettânî, *Müselsel İydeyn*, s.25.

²³⁷ Eyyûbî, *Menâhil*, s.14.

²³⁸ Kettânî, *Müselselü İydeyn*, Mektebetü’l-Fuâd, Riyad, 1995.

Osman el-Medenî haber verdi. O Osman b. Affan el-Mekkî el-Medenî'yi gördü, O'ndan bir kab istedi, üç sefer ellerine dökerek yıkadı sonra sağ elini kaba koyup su alıp mazmaza (ağız temizliği) ve istinşak (burun temizliği) etti sonra üç kere yüz ve ellerini dirseklere kadar yıkadı, sonra başını meshetti, sonra üçer kere ayak bileklerine kadar ayaklarını yıkadı ve dedi ki: Peygamber buyurmuş: “*Kim benim abdest aldığı gibi abdest alıp ve iki rekât namaz kılarsa, iki rekâtta aldığı her nefes adedince Allah geçmiş günahlarından bağışlar.*”²³⁹

Bu müselsel hadîsin tüm râvileri medinelidirler. İbn Tayyib, metnin ve teselsülün sahih oldunu söyledi. Nevevî, bu seneddeki 4 ricalin tabiinden olduğunu ve bazısının bazısından rivayet ettikleri bilgisini vermektedir. Bu hadisteki güzel yönlerden biri büyüklerin küçüklerden rivayet etmesidir, Salih b. Keysân, Zührî'den büyüktür.²⁴⁰

36. Muhammedlerle

نَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُتَنَّى أَنَا مُحَمَّدٌ بْنُ بَشْرِ بْنِ أَبِي سَهْلٍ مُحَمَّدٌ بْنُ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيِّ أَنَا مُحَمَّدٌ
بِنِ سَيِّرِينَ أَنَا مُحَمَّدٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَحْشٍ نَا أَبِي عَن مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ مَرَّ فِي السُّوقِ بِرَجُلٍ
مَكْشُوفٍ فَخَذَهُ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَطِّ فخذَكَ فَإِنَّهَا عَوْرَةٌ

Ebû Bekir Muhammed b. Abdullah b. el-Müsennâ bize haber verdi, Muhammed b. Beşşar bize haber verdi, Ebû Sehl Muhammed b. Amr el-Ensârî bize haber verdi, Muhammed b. Sîrîn bize haber verdi, Muhammed b. Abdullah b. Cahş bize haber verdi, babam Muhammed Rasulullah'tan (s.a.s.) bize haber verdi, Peygamber (s.a.s) bir pazara uğradı, adamın birisinin dizlerinin açık olduğunu görünce adama: “*Dizlerini ört, çünkü dizler avrettir.*”²⁴¹ dedi.

Bu hadîsi nakleden râvilerin isimlerinde “*muhammed*” ismi bulunduğu için müselsel sayılmıştır. Burada ya râvî'nin bizzat kendi ismi, ya babasına nisbetle ya da çocuğuna nisbetle oluşan fiili bir teselsül söz konusudur.

Ebû İsa, bu hadîsin hasen olduğunu belirtmiştir.²⁴²

²³⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.46, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Vudu, 24, 28, Savm, 27, Rikâk, 8; Müslim, *Sahih*, Tahâret, 4, 8; Ebû Dâvud, *Sünen*, Tahâret, 51; Nesâî, *Sünen*, Tahâret, 68, 69, 94; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/59, 64, 66, 68, 71.

²⁴⁰ Eyyûbî, *Menâhil*, s.275.

²⁴¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.75, Benzer rivayetler için bk.: Tirmizî, *Sünen*, Edeb, 40; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/275, V/290.

²⁴² Tirmizî, *Sünen*, Edeb, 40.

37.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي فَدَيْكٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ بْنِ أَبِي ذُنُبٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمِ بْنِ شَهَابِ الزُّهْرِيِّ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدٍ أَنَّ النَّدَاءَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كَانَ أَوَّلَهُ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي زَمَانِ أَبِي بَكْرٍ وَفِي زَمَانِ عُمَرَ إِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ وَإِذَا قَامَتِ الصَّلَاةُ حَتَّى إِذَا كَانَ فِي زَمَانِ عُثْمَانَ وَكَثُرَ النَّاسُ فَزَادَ النَّدَاءُ الثَّلَاثَ عَلَى الزُّورَاءِ

Muhammed b. İsmail b. Ebî Füdeyk bize Muhammed b. Abdurrahîm b. Ebî Zi'b'ten haber verdi, O da Muhammed b. Müslim b. Şihab ez-Zühri'den haber verdi, O da Sâib b. Yezid'den şöyle haber verdi: *“Cuma gününün nidası (ezanı), peygamber zamanında birincisi vardı. Ebû Bekir ve Ömer zamanında, imam mimbere çıkınca ve namaza kalktığına nida (ezan) vardı. Osman zamanında insanlar çoğalınca üçüncü nida(ezan) minarenin üzerinde başladı.”*²⁴³

Bu hadîsi nakleden râvilerin isimlerinde “muhammed” ismi bulunduğu için müselsel sayılmıştır. Burada ya râvi'nin bizzat kendi ismi, ya babasına nisbetle ya da çocuğuna nisbetle oluşan fiili bir teselsül söz konusudur.

İbn Tayyib, bu hadîs'in sahîh olduğunu söylemiştir.²⁴⁴ Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahîh olduğunu belirtmiştir.²⁴⁵

38. İşaret (ima) ile Müselsel

حَدَّثَنَا وَكَيْعُ بْنُ الْجَرَّاحِ ذَلِكَ الرَّوَّاسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ ذَلِكَ الثَّوْرِيُّ، عَنِ الْحُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ذَلِكَ الْأَسْلَمِيُّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ ذَلِكَ الْعَطْفَانِيُّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ذَلِكَ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: «كُنَّا إِذَا صَعَدْنَا كَبَّرْنَا، وَإِذَا هَبَطْنَا سَبَّحْنَا»

Veki' b. Cerrah er-Revvasî bize haber verip dedi: Süfyân es-Servî bize Husayn b. Abdurrahman el-Eslemî'den bize haber verdi, O da Sâlim b. Ebî Ca'd Gatafânî'den, O da Câbir b. Abdullah el-Ensârî'den şöyle nakletti: *“Yükseklere çıkarken tekbir getirdik; inişlerde ise tesbih ettik.”*²⁴⁶

Hadîsi nakleden râviler bu hadîsi yüksek sesle tekbîr getirerek nakletmişlerdir. Yani tekbir getirdik dediklerinde tekbir getiriyorlar, teşbih ettik dediklerinde de Allahu teşbih ederek naklettiklerinden dolayı teselsül oluşmuştur.

İbn Tayyib, bu hadîs'in sahîh olduğunu söyledi. Buradaki kaldırmadan kasıt seslerini yükselterek dua okumak anlamında kullanılmıştır, yoksa parmakları kaldırmak

²⁴³ Fâdânî, *Ucâle*, s.76, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Cum'a, 21; Tirmizî, *Sünen*, Cum'a, 20.

²⁴⁴ Zehebi, *Mûkiza*, s.114.

²⁴⁵ Tirmizî, *Sünen*, Cum'a, 20.

²⁴⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.83, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Cihad, 132; Dârimî, *Sünen*, İsti'zân, 43; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/333.

olarak anlaşılması gerektiğini belirtmektedir. Câbir, Peygamberle beraber seferdeydik, yükseklere doğru çıkarken tekbir getirirdik, inişe geçtiğimizde ise tesbih ederdik.²⁴⁷

39. Sabah Namazının Son Rekatında Kunut Duası ile Müsel

عَنْ السَّيِّدِ أَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَائِلًا
كُلَّ وَرَأَيْتَهُ يَقْنَتُ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ أَبِي عَمْرَانَ وَرَأَيْتَهُ يَقْنَتُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ قَالَ
ثَنَى أَبُو عَلِيٍّ بِنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ وَكَانَ يَقْنَتُ فِيهَا ثَنَى أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَكَانَ يَقْنَتُ فِيهَا قَالَ إِنْ أَبَاهُ حَدَّثَهُ وَكَانَ يَفْعَلُ
ذَلِكَ أَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَرَأَيْتَهُ يَفْعَلُ ذَلِكَ وَكَانَ يَذْكُرُ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ وَيَقُولُ إِنْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَدْعِ الْقُنُوتَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى تُوَفِّي

Seyyid Ebî Ca'fer Muhammed b. Abdullah b. Alî b. Abdullah b. Hasan b. Hasan b. Alî b. Ebî Talib'ten haber verildi. Bunu rivayet eden her râvi sabah namazında kunut duasını okuyarak nakletmiştir. Hz. Alî, Ebû İmrân'ın arkasından namaz kılarken sabah namazının ikinci rek'atında kunût duasını okuduğunu söyledi. O da Alî b. Abdullah b. Hasan'ın da ikinci rekâta kunut duasını okuduğunu haber verdiğini söyledi. Ebî Abdullah da ikinci rek'atta kunut duasını okuduğunu haber verdi. O da babasından aynı şekilde haber verdi, Ebî Hasan b. Alî de aynı şekilde babasından haber verdi ki: *"Peygamber sabah namazının ikinci rekâtında kunût duasını vefatına kadar bırakmadı."*²⁴⁸

İbn Tayyib ve Şeyh Muhammed Abid, bir râvi dışında diğerlerinin cehaleti (bilinmemesi) sebebiyle bu hadîs'in zayıf olduğu kanaatine varmışlardır. İbn Tayyib, Enes'ten gelen hadîs'in sahih olduğunu söyledi.²⁴⁹

2.2.2. Oruç

40. Aşûra Günüyle Müsel

أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَيْسَانَ عَنْ أَبِي يُوسُفَ الْقَاضِي عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ غِيلَانَ ابْنِ جَرِيرٍ عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْبُدِ الزَّمَانِيِّ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي صِيَامِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ إِنِّي أُحْتَسَبُ عَلَى
اللَّهِ أَنْ يَكْفِرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهَا

Ahmed b. Keysân bize Yusuf el-Kâdî'den haber verdi, O da Ebû Rebî'den, O da Hammâd b. Zeyd'den, O da Ğeylân İbn Cerîr'den, O da Abdullah b. Ma'bed Zemmânî'den, O da Ebî Katâde'den Peygamberin şöyle rivâyet ettiğini söylemiştir:

²⁴⁷ Eyyûbî, *Menâhil*, s.239.

²⁴⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.91, Benzer rivayetler için bk.: Buharî, *Sahîh*, Vitri,7.

²⁴⁹ Eyyûbî, *Menâhil*, s.168.

Muhakkak Peygamber aşura orucu hakkında şöyle demiş: “*Aşure orucu kendinden önceki senenin hatalarını sildireceğini, Allah hakkından sayıyorum.*”²⁵⁰

Bu müselsel hadîs’te aşura orucu hadîsini her râvi aşura günü rivâyet etmiştir. Bu hadîs, sahih’tir.²⁵¹

41. Ayn Harfiyle Müselsel

أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْحَنْفِيُّ يُقَالُ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنِ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا كَانَ النِّصْفُ مِنْ شَعْبَانَ، فَأَمْسِكُوا عَنِ الصَّوْمِ»

Abdussamed b. Abdilvâris bize haber verdi, Abdurrahman el-Hanefî bize haber verdi. Abdurrahman b. İbrahim bize Allâi’den haber verdi, O da babasından, O da Ebî Hureyre’den Peygamber şöyle dediğini haber verdi: “*Şâbân’ın yarısı olunca orucu terkedin.*”²⁵²

Bu hadîsi nakleden râvilerin baş harfi “*ayn (ع)*” harfi ile başladığından dolayı müselsel hadîs olarak kabul edilmiştir. Aynı zamanda bu hadîs’te râvideki fiilî sıfat teselsülüne örnektir.

Ebû İsa, bu hadîs’in hasen ve sahih olduğunu söyledi.²⁵³

2.2.3. Zekât

Zekât konusunda Müselsel Hadis’e rastlamadık.

2.2.4. Hacc

42. Mekkeli Râvilerle Müselsel

عَنْ سَعِيدِ بْنِ سَالِمٍ هُوَ أَبُو عُمَانَ الْقِدَاحِ الْمَكِّيِّ وَسَلِيمِ بْنِ مُسْلِمٍ هُوَ الْمَكِّيِّ عَنِ ابْنِ جَرِيحٍ هُوَ مَفْتِي مَكَّةَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْمَكِّيِّ عَنِ عَطَاءِ هُوَ ابْنُ أَبِي رَبِاحٍ الْمَكِّيِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْزِلُ اللَّهُ عَلَى هَذَا الْبَيْتِ كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ عَشْرِينَ وَمِئَةَ رَحْمَةٍ سِتُونَ مِنْهَا لِلطَّائِفِينَ وَأَرْبَعُونَ لِلْمُصَلِّينَ وَعِشْرُونَ لِلنَّاطِقِينَ

Saîd b. Sâlim Ebû Osman el-Kadah el-Mekkî ve Selîm b. Müslim el-Mekkî’den, O da İbn Cüreyc (Mekke’de vefat etmiş) Abdumelik b. Abdulaziz el-Mekkî’den, O da At’a İbn Ebî Rebâh el-Mekkî’den, O da İbn Abbâs’tan, İbn Abbâs da Peygamberin

²⁵⁰ Fâdânî, *Ucâle*, s.32, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Dâvud, *Sünen*, Savm, 53, 54; Tirmizî, *Sünen*, Savm, 48; İbn Mâce, *Sünen*, Siyâm, 41; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V/308, 311.

²⁵¹ Eyyûbî, *Menâhil*, s.16.

²⁵² Fâdânî, *Ucâle*, s.81, Benzer rivayetler için bk.: Tirmizî, *Sünen*, Savm, 38; İbn Mâce, *Sünen*, Siyâm, 5; Dârimî, *Sünen*, Savm, 34; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/442.

²⁵³ Tirmizî, *Sünen*, Savm, 38.

şöyle dediğini söyledi: “Yüce Allah bu beyte hergün ve her gece 120 rahmet indirir. Bu rahmetten 60’ı tavaf edenlere, 40’i namaz kılanlara, 20’si de beyti seyredenleredir.”²⁵⁴

Bu müselsel hadîs’te, hadîsin tüm râvileri mekkeye nisbet edilmiş yani mekkelilerdir. Sabûnî, bu hadîs’in garîb olduğunu²⁵⁵, Beyhakî de zayıf olduğunu söyledi.²⁵⁶

43. İsmnin Son Harfi Nun (ن) Olan Râvilerle Müselsel

حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ، ثنا أَبُو عِمْرَانَ بْنُ مُوسَى بْنِ هِشَامِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ الْعَلَاءِ، بِدِمَشْقَ، ثنا حَمْدَانُ، ثنا الْوَلِيدُ بْنُ الرَّيَّانِ، ثنا نَصْرُ بْنُ أَبِيَانَ، عَنْ مُوسَى بْنِ جَابَانَ، عَنِ الْمُعَافَى بْنِ عِمْرَانَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مَهْرَانَ، عَنْ حُمَرَانَ بْنِ أَبِيَانَ بْنِ عَثْمَانَ، عَنْ عَثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ، فِي الْمُحْرِمِ يَدْخُلُ الْبُسْتَانَ قَالَ: «نَعَمْ، وَيَسْمُ الرَّيَّانَ»

Ebû Hafs Ömer bize haber verdi, Ebû İmrân b. Musa b. Hişam b. Ahmed b. Alâi Dimeşk’te bize haber verdi, Hamdan bize haber verdi, Velid b. Ribbiyân bize haber verdi, Nasr b. Ebân bize Musa b. Câbân’dan haber verdi haber verdi, O da Muâfâ b. İmrân’dan, O da Ca’fer b. Burkân’dan, O da Meymûn b. Mihrân’dan, O da Humrân b. Ebân b. Osman’dan, O da Osman b. Affân’a bostana giren ihramlının halinden soruldu, O da şöyle dedi: “Evet girer, koku vereni koklayabilir”²⁵⁷

Bu hadîste hemen hemen tüm râvilerin isimlerinin son harfi nun harfî ile bitmesinden ötürü müselsel sayılmıştır.

2.2.5. Dua

44. “İnnî Uhibbuke” Sözüyle Müselsel

عَنْ ابْنِ أَبِي الدُّنْيَا عَنِ الْحَسَنِ الْجُرُوي عَنِ عَمْرِو التَّنِيسِيِّ عَنِ الْحَكَمِ بْنِ عَبْدِ عَن حَيَّوَةَ بْنِ شَرِيحَ عَنِ عَقْبَةَ بْنِ مُسْلِمَ عَنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحَبَلِيِّ عَنِ الصَّنَابِجِيِّ عَنِ مَعَاذِ بْنِ جَبَلٍ قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي أَحْبَبْتُ فَقَالَ اللَّهُمَّ أَعْنِي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحَسَنَ عِبَادَتِكَ وَفِي رِوَايَةِ أَبِي دَاوُدَ يَا مَعَاذُ وَاللَّهِ إِنِّي أَحْبَبْتُ وَأَوْصِيكَ أَنْ لَا تَدْعَ فِي دَبْرِ كُلِّ صَلَاةٍ أَنْ تَقُولَ اللَّهُمَّ أَعْنِي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحَسَنَ عِبَادَتِكَ وَقَالَ مَعَاذُ لِلصَّنَابِجِيِّ إِنِّي أَحْبَبْتُ فَقَالَ الخ وَقَالَ الصَّنَابِجِيُّ لِلْحَبَلِيِّ إِنِّي أَحْبَبْتُ فَقَالَ الخ وَهَكَذَا قَالَ كُلُّ رَاوٍ لَمَنْ رَوَى عَنْهُ وَقَالَ لَنَا ذَلِكَ شُبُوحَنَا وَاللَّهُ وَالْحَمْدُ

İbn Ebî Dünyâ’dan haber verildi, O da Hasan el-Cerevî’den, O da Amr et-Tinnisî’den, O da Hakem b. Abde’den, O da Hayve b. Şureyh’ten, O da Ukbe b.

²⁵⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.44, Benzer rivayetler için bk...: Beyhakî, *Şuabu'l-İman*, V, 486.

²⁵⁵ Eyyûbî, *Menâhil*, s.272.

²⁵⁶ Beyhakî, *Şuabu'l-İman*, V, 484.

²⁵⁷ Fâdânî, *Ucâle*, s.82, Benzer rivayetler için bk...: Buhârî, *Sahih*, Hacc, 18; Darekutnî, Ebû'l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed (v.385/995) *es-Sünen* (I-V), (thk: Şuayb Arnavut), Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 2004, III, Hacc, 247, no: 2480.

Müslim'den, O da Ebî Abdîrrahman el-Hubullî'den, O da es-Sunâbîhî'den, o da Muâz b. Cebel'den rivâyet etti ki, Hz.Peygamber (s.a.s) bana şöyle dedi: “ *Ben seni gerçekten seviyorum!*”. *Allahım! Seni zikretmek, sana şükretmek ve sana güzel ibadet etmek hususunda bana yardım et*” de. Ebû Davûd'un rivayetinde: *Ya Muaz! Vallahi seni seviyorum ve sana tavsiye ediyorum, hiçbir namazda bu duayı bırakma: Allahım! Seni zikretmek, sana şükretmek ve sana güzel ibadet etmek hususunda bana yardım et.* (Hayve veya sonraki râvilerden biri) demiş ki Muâz bunu es-Sunâbîhî'ye *ben seni gerçekten seviyorum* dedi ve bunu tavsiye etti, es-Sunâbîhî de Hublî'ye *ben seni gerçekten seviyorum* dedi ve bu tavsiyeyi bu şekilde verdi.²⁵⁸

Bu hadîs'te râvilerin sözlü durumları sened boyu devam ettiği için müselsel'dir. Hz. Peygamber ile Hz.Muâz arasındaki karşılıklı sevgi ifadelerinin, sonraki râviler arasında da geçtiği, hadîsin bu yönden de müselsel olduğu nakledilir.

Kettânî, bu hadîs'in sahih olduğunu ifade etmektedir.²⁵⁹ Suyuti ve Allaî ise teselsül ve isnadının sahih olduğunu, son dönem muhaddisleri de bu minvalde bir beyanatta bulunmuşlardır.²⁶⁰ İbn Tayyib, hem sened hem de teselsül sahihtir, dedi.²⁶¹

45. Sûflerle

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ الشَّيْبَانِيُّ بِالْكُوفَةِ أَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ يُوسُفَ الشَّكَلِيُّ أَنَا السَّرِيُّ السَّقَطِيُّ أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْنٍ الْعِفَارِيُّ أَنَا خَالِدُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي زَيْنَبٍ مَوْلَى حَازِمِ بْنِ حَرْمَلَةَ الْعِفَارِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَرَأْتُ يَوْمًا فَرَأَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا حَازِمُ أَكْثَرَ مِنْ قَوْلِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ كُنُوزِ الْعَرْشِ

Muhammed b. Abdullah b. Abdulmutalib eş-Şeybânî²⁶² Kufe'de, Abbas b. Yusuf eş-Şiklî'den²⁶³, O da Serî Sakatî'den²⁶⁴, O da Muhammed b. Ma'n el-Gıfârî'den²⁶⁵, O da Hâlid b. Sa'id'ten²⁶⁶, O da Hâzım b. Harmele²⁶⁷ el-Gıfârî'nin

²⁵⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.27, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Dâvud, *Sünen*, Vitr, 26; Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, Şii'r, 16; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/141, V/229, 233, 236, 239, 245, 247, 328.

²⁵⁹ Kettânî, *Müselselü İydeyn*, s.4.

²⁶⁰ Hamdan el-Ğamidî, Ziyab b. Sa'd el-Hamdan, *el-Vecaze fi'l-Esbat ve'l-İcaze*, Dâru'l-Kurtuba, Beyrut, Lübnan, 1428/2007,, s.169.

²⁶¹ Eyyûbî, *Menâhil*, s.27.

²⁶² İbn Hacer, Ebu'l-Fazl Şihabuddin Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî (v.852/1449), *Tehzîbü't-Tehzîb* (XII), Dâiretü'l-Meârif en-Nizamiye, Hindistan, 1326/1908, IX, 264.

²⁶³ Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dimaşkî (v.748/1348), *Tarihu'l-İslâm ve Vefeyâtu'l-Meşâhir ve'l-A'lâm* (I-XV), (thk: Dr. Beşşâr Avvâd Maruf), Dâru'l-Ğarbî'l-İslâmî, 1424/2003, VII, 282.

²⁶⁴ Ziriklî, Ebû Gays Muhammed Hayrüddîn b. Mahmûd b. Muhammed b. Alî b. Fâris ez-Ziriklî ed-Dimaşkî (v.1396/1976), *el-A'lâm* (I-VIII), Dâru'l-İlm, XV.bsk., 2002,, III, 82.

²⁶⁵ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm ve Vefeyâtu'l-Meşâhir ve'l-A'lâm*, IV, 1201.

²⁶⁶ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, III,95.

²⁶⁷ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, XII, 103.

cariyesi Zeynep'ten, O da Peygamber'den haber verdi: Bir gün (dua-zikir) okurken Resulullah (s.a.s) beni gördü ve: “*Ey Hâzım “lâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l aliyi'l azîm” sözünü çokça söyle, çünkü o arşın hazinesindedir.*”²⁶⁸ dedi.

Bu hadîsi nakledenlerin hepsi tasavvuf erbabından olduğundan müselsel hadîs içinde yerini almıştır. İbn Tayyib, bu hadîsin isnadının hasen olduğunu belirtmektedir.²⁶⁹

46.

أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدَ بْنِ مَسْرُوقِ الطُّوسِيِّ نَا مُحَمَّدَ بْنَ الْحُسَيْنِ الْبُرْجَلَانِي أَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ عَنْ بَكْرِ بْنِ سَوَادَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ نَعِيمٍ عَنْ وَرْقَاءَ بْنِ عَمْرٍو الْحَضْرَمِيِّ عَنْ رُوَيْفِعِ بْنِ ثَابِتٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَاللَّهُمَّ أَنْزِلْهُ الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ الْمُقْرَبَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَانَ فِي شَفَاعَتِي

Ebû Abbâs Ahmed b. Muhammed b. Mesrûk et-Tûsî²⁷⁰ bize haber verdi, Muhammed b. Hüseyin Burculânî²⁷¹ bize haber verdi, İbn Lehâ²⁷² bize Bekir b. Sevâde'den²⁷³ haber verdi. O da Ziyâd b. Naîm'den²⁷⁴, O da Verkâ b. Amr el-Hadramî'den²⁷⁵, O da Ruvayfi' b. Sabit'ten²⁷⁶ haber verdi. O da Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: “*Allahım! Benim şefaati'm'de olanı kıyamet gününde sana yakın olan Makam'ı Mahmud'a indir.*”²⁷⁷

Bu hadîsi nakleden râviler tasavvuf erbabından olduğu için müselsel sayılmıştır.

47. Mültezemde Dua Etme ile Müselsel

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزَّبِيرِ الْحَمِيدِيِّ يَقُولُ سَمِعْتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ يَقُولُ سَمِعْتُ عَمْرُو بْنَ دِينَارٍ يَقُولُ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ الْمَلْتَزِمُ مَوْضِعِ يُسْتَجَابُ فِيهِ الدُّعَاءُ وَمَا دَعَا اللَّهُ فِيهِ عَبْدٌ دَعْوَةً إِلَّا اسْتَجَابَهَا قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَوَاللَّهِ مَا دَعَوْتُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ فِيهِ قَطُّ مُنْذُ سَمِعْتُ هَذَا الْحَدِيثَ إِلَّا اسْتَجَابَ لِي

²⁶⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.112, Benzer rivayetler için bk.: İbn Mâce, *Sünen*, Edeb, 59.

²⁶⁹ Eyyûbî, *Menâhil*, s.328.

²⁷⁰ Nisabûrî, Muhammed b. Hüseyin b. Muhammed b. Musa b. Halid b. Salim, *Tabakât'u Süfîyye*, I, 189, Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, Beyrut, 1998.

²⁷¹ Yâkût el-Hamevî, Ebû Abdullah Yakût b. Abdullah er-Rumî (v.626/1229), *Mu'cemu'l-Buldân* (I-VII), Daru's-Sadr, Beyrut, 1416/1995, I, 374.

²⁷² Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dimaşkî (v. 748/1348), *Tezkiretü'l-Huffâz* (I-IV), Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, Beyrut, 1419/1998, I, 174.

²⁷³ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm ve Vefeyâtu'l-Meşâhir ve'l-A'lâm*, III, 378.

²⁷⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, III, 388.

²⁷⁵ Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, Muhammed b. Hüseyin b. Muhammed b. Musa b. Halid b. Salim (v.412/1021), *Tabakâtü's-Süfîyye*, (thk: Mustafa Abdulkadir Atâ), Dâru'l Kutubu'l İlmiyye, Beyrut, 1419/1998, I, 190.

²⁷⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, III, 299.

²⁷⁷ Fâdânî, *Ucâle*, s.115, Benzer rivayetler için bk.: Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV/108.

وَقَالَ عُمَرُو بْنُ دِينَارٍ وَأَنَا وَاللَّهِ مَا أَهْمَنِي أَمْرٌ فَدَعَوْتُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ فِيهِ إِلَّا اسْتَجَابَ لِي مُنْذُ سَمِعْتُ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَقَالَ سُفْيَانُ كَذَلِكَ وَقَالَ أَحْمَدُ كَذَلِكَ وَهَكَذَا قَالَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنَ الرُّوَاةِ إِلَيَّ أَنْ وَصَلَ إِلَيْنَا

Abdullah b. Zübeyr el-Hamîdî'den haber verildi, O da Süfyân b. Uyeyne'den işittiğini söyledi, O da Amr b. Dînar'dan işittiğini, O da Abdullah b. Abbâs'tan işittiğini, O da Peygamberden duyduğunu ve Peygamberin şöyle dediğini haber verdi: *“Mültezemde duanın kabul olduğu yerdir, mültezemde dua eden her kulun duasına Allah cevap verir.”* İbn Abbas vallahi bu hadîsi işittiğim günden beri dua'yı bırakmadım ve dualarım kabul oldu dedi, Amr b. Dînâr da vallahi ben bu hadîs'in ehemmiyetini anladığım günden beri Allah'a dua ettim ve bu hadisi İbn Abbas'tan işittiğim günden beri duam kabul edildi, Süfyân aynı şekilde, Hamîdî aynı şekilde, bize ulaşana kadar her râvi bu şekilde haber verdi.²⁷⁸

Bu müselsel hadîs'te, hadîsi rivâyet eden her râvi mültezemde duanın kabul olduğunu söyleyip mültezemde dua etmiştir. Bu hem râvi'deki kavli fiile hem de rivayetin mekânsal türüne örnektir.

Hafız Ebubekir b. Mesdî, bu hadîs'in Ömer b. Dînar'dan dolayı hasen ve garîb olduğunu söyledi.²⁷⁹ Mültezemin önemine değinen birçok hadîs mevcuttur.²⁸⁰

48. Mağribli²⁸¹ Râvilerle Müselsel

عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى بْنِ كَثِيرٍ اللَّيْثِيِّ أَنَا الْإِمَامُ مَالِكٌ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ كَانَ النَّاسُ إِذَا رَأَوْا أَوَّلَ الثَّمَرِ جَاؤُوا بِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا أَخَذَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اللَّهُمَّ بَارِكْ فِي ثَمَرِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا وَبَارِكْ فِي صَاعِنَا وَبَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَةِ إِبْرَاهِيمَ عَبْدِكَ وَخَلِيلِكَ وَنَبِيِّكَ وَإِنِّي عَبْدُكَ وَنَبِيِّكَ وَإِنَّهُ دَعَاكَ لَمَكَّةَ وَأَنَا أَدْعُوكَ لِلْمَدِينَةِ بِمَثَلِ مَا دَعَاكَ بِهِ لَمَكَّةَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ ثُمَّ يَدْعُو أَصْعَرَ وَلِيَدِ يَرَاهُ وَيُعْطِيهِ ذَلِكَ الثَّمَرَ

Yahya b. Yahya Kesîr el-Leysi'den²⁸² haber verildi, İmam Malik bize Süheyl b. Ebî Sâlih'ten²⁸³ haber verdi, O da babasından, O da Ebû Hureyre'den rivâyet etti: *“İnsanlar, ilk yetişmiş meyveyi görünce Peygambere getirirlerdi, Peygamber alınca şöyle derdi: “Ya rabbim meyvelerimize bereket kat, şehrimizi bize bereketli kıl, ölçüğimizi bereketli kıl, avucumuzda bereket kıl, Ya rabbim İbrahim kulun, halilin ve nebindi. Ben de kulun ve nebin'im. O Mekke için sana duada bulunda, ben ise Medine*

²⁷⁸ Fadanî, *Ucâle*, s. 33; Suyuti, *Ciyâdü'l-Müselselât*, s.198.

²⁷⁹ Eyyûbî, *Menâhil*, s.20.

²⁸⁰ bk: Ebû Dâvud, *Sünen*, Menâsik, 54; İbn Mâce, *Sünen*, Menâsik, 35.

²⁸¹ Mağrib: Fas, Tunus, Cezayir kastedilmektedir.

²⁸² İbn Hacer, *Tehzîb*, XI, 300.

²⁸³ İbn Hacer, *Tehzîb*, IV, 263.

için onun sana dua ettiği gibi duâda bulunuyorum.” Sonra gördüğü en küçük çocuğu çağırır ve bu meyveyi kendisine verir. ²⁸⁴

Hadîsi nakledenler mağribli (Fas-Tunus-Cezayir) olduğu için müselsel içerisinde yer almıştır. Ebû İsa, hadîs’in hasen ve sahih olduğunu²⁸⁵, İbn Tayyib de metni ve teselsülü sahihtir, dedi.²⁸⁶

49. Babalarla Müselsel

الطَّبْرَانِيُّ قَالَ أَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَبِيطَ بْنِ شَرِيطَ الْأَشْجَعِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِصْرَ فِي جِزْتِهَا أَنِّي أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ أَبِيهِ نَبِيطَ بْنِ شَرِيطَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَأُمَّتِي فِي بَكُورِهَا يَوْمَ خَمِيسِهَا

Taberanî şöyle dedi: Ahmed b. İshâk b. İbrahim b. Nebî b. Şerî el-Eşcaî'den rivayet etti ki O Peygamberin arkadaşıdır ve şehrin dışına beraber gittiler. Ebî İshak babası İbrahim'den, O da babası Nebî b. Şerî'den rivayet etti: Peygamber'in şöyle dediğini işittim: *“Allahum! Benim ümmetimden Perşembe gününün erkencilerinin çalışmalarını bereketlendir.”*²⁸⁷

Müselsel'in bu türünde her râvi babasından rivayette bulunmasından dolayı müselsel kabul edilmiştir. Râvideki fiilî sıfat ile oluşan müselsel'e örnek olarak gösterilebilir.

Busîrî, isnadında Abdurrahman'ın oluşundan dolayı zayıftır, dedi.²⁸⁸

50. Meclisi Dua ile Bitirmekle Müselsel

حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ بَهْلُولَ كَذَلِكَ قَالَ أَنَا أَبِي الْإِمَامِ إِسْحَاقَ بْنِ بَهْلُولَ كَذَلِكَ قَالَ أَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ كَذَلِكَ قَالَ أَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ كَذَلِكَ قَالَ أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شَهَابٍ كَذَلِكَ أَنَا عُرْوَةُ كَذَلِكَ قَالَ حَدَّثَنَا عَائِشَةُ فَلَمَّا فَرَغْتَ مِنَ الْقِرَاءَةِ دَعَتْنَا لَنَا وَخَتَمْتَ الْمَجْلِسَ بِالْأَدْعَاءِ وَقَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا فَرَغَ مِنْ حَدِيثِهِ وَأَرَادَ أَنْ يَقُومَ مِنْ مَجْلِسِهِ يَقُولُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا مَا أخطأْنَا وَمَا تَعَمَّدْنَا وَمَا أَسْرَرْنَا وَمَا أَعْلَنَّا وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنَّا أَنْتَ الْمَقْدَمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخَّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

Ebû Ca'fer Ahmed b. İshâk b. Behlül bize haber verdi, Ebî İmam İshâk b. Behlül bu şekilde bize haber verdi, Abdurrahman b. Mehdî bu şekilde bize haber verdi, Malik b. Enes bu şekilde bize haber verdi, Muhammed b. Şihâb bu şekilde bize haber verdi, Urve bu şekilde bize haber verdi, Aişe bize haber verdi: Meclis kapanacağı sırada

²⁸⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.50, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Fedâilü'l-Medine, 12, Cihâd, 71, Mardî, 8, 22, Deavât, 43; Tirmizî, *Sünen*, Deavât, 53, Menâkıb, 71; Dârimî, *Sünen*, Et'ime, 32; Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, Cami (Medine), 2; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V/185, 220, VI/56, 65, 222, 240, 260.

²⁸⁵ Tirmizî, *Sünen*, Deavât, 53.

²⁸⁶ Eyyûbî, *Menâhil*, s.30.

²⁸⁷ Fâdânî, *Ucâle*, s.66, Benzer rivayetler için bk.: İbn Mâce, *Sünen*, Ticarât, 41.

²⁸⁸ Bûsîrî, *Misbahu'z-Zücâce*, III, 28.

Peygamber oradakilere şöyle demelerini istedi: “*Allahım bilerek gizli ya da açık olarak işlediğimiz hatalarımızı sen biliyorsun bağışla! Sen evvelsin, sen ahirsin, senden başka ilah yoktur.*”²⁸⁹

Bir toplantının ya da bir meclis’in dağılması öncesinde dua yapılarak dağıldığı için müselsel hadîs içerisinde yer almıştır.

İsmail Aclûnî, hadîs’in zayıf, teselsülün de garîb olduğunu söyledi.²⁹⁰

51. Muhammedlerle

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى نَا غُنْدَرُ هُوَ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنِ شُعْبَةَ عَنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنِ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ أَنَّهُ كَانَ يَأْمُرُ بِهَؤُلَاءِ الْخَمْسِ وَيَحْدِثُهُنَّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أُرَدَّ إِلَى أُرْدَلِ الْعُمَرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الدُّنْيَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ

Muhammed b. el-Müsennâ bize haber verdi, Gunder (Muhammed b. Ca’fer) bize Şu’be’den haber verdi, Abdumelik b. Umeyr bize Mus’ab b. Sa’d’ b. Ebî Vakkâs’tan haber verdi, Sa’d b. Ebi Vakkas, Peygamberden bu beş dua cümlesini aktarmaktadır: “*Ya rabbim sana cimrilikten, korkaklıktan, kötü sonuca varmaktan, dünyanın fitnesinden ve kabir azabından sığınırım.*”²⁹¹

Bu hadîsi nakleden râvilerin isimlerinde “*muhammed*” ismi bulunduğu için müselsel sayılmıştır. Burada ya râvi’nin bizzat kendi ismi, ya babasına nisbetle ya da çocuğuna nisbetle oluşan fiili bir teselsül söz konusudur.

İbn Mace’de buna benzer hadîs için isnadı hasendir ibaresi geçiyor.²⁹²

52. Her Râvinin İsmi İlk Harfinin Ayn (ع) olması ile

أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادِ بْنِ أَنْعَمَ، عَنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ رَافِعٍ، عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِمَجْلِسَيْنِ فِي مَسْجِدِهِ فَقَالَ: « كِلَاهُمَا عَلَى خَيْرٍ وَأَحَدُهُمَا أَفْضَلُ مِنْ صَاحِبِهِ أَمَا هَؤُلَاءِ فَيَدْعُونَ اللَّهَ وَيَرْغَبُونَ إِلَيْهِ فَإِنْ شَاءَ أَعْطَاهُمْ وَإِنْ شَاءَ مَنَعَهُمْ وَأَمَا هَؤُلَاءِ فَيَتَعَلَّمُونَ الْفِقْهَ وَالْعِلْمَ وَيَعْلَمُونَ الْجَاهِلَ فَهَمْ أَفْضَلُ وَإِنَّمَا بَعَثْتُ مَعْلَمَا » قَالَ: ثُمَّ جَلَسَ فِيهِمْ

Abdullah b. Yezîd bize haber verdi, Abdurrahman b. Ziyâd b. En’um bize Abdurrahman b. Rafi’’den haber verdi, O da Abdullah b. Amr’dan haber verdi ki: Peygamber iki meclise vardı. Biri Allah’a duada bulunuyor ve duaya dâvet ediyordu; diğeri ise ilim öğreniyor ve öğretiyordu. Peygamber dedi ki: “*Her iki meclis de hayır*

²⁸⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.120-122, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Deavât, 60; Müslim, *Sahih*, Zikr, 70; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV/417, 437, 444.

²⁹⁰ Eyyûbî, *Menâhil*, s.399.

²⁹¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.77, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Deavât, 37, 38, 40, 41, 42, 44, Cihâd, 25, 74; Müslim, *Sahih*, Zikr, 50, 52, 73; İbn Mâce, *Sünen*, Dua, 3; Ebû Dâvud, *Sünen*, Vitir, 32.

²⁹² İbn Mâce, *Sünen*, Dua, 3.

üzerindedir; amma biri diğerinden daha üstündür. Bu ilim meclisi öğrenirler ve cahillere öğretirler, bunlar daha üstündür. Şu duada bulunanlar ise, Allaha duada bulunup, insanları duaya teşvik ederler. Allah dilerse isteklerini verir, dilemezse vermez. Ben ancak öğretmen olarak gönderildim” ve sonra ilim meclisiyle oturdu.²⁹³

Bu hadîsi nakleden râvilerin baş harfi “ayn (ع)” harfi ile başladığından dolayı müselsel hadîs olarak kabul edilmiştir. Aynı zamanda bu hadîs’te râvideki fiilî sıfat teselsülüne örnektir.

İsnadı zayıftır, çünkü Davud, Bekir ve Abdurrahman zabt bakımından zayıf olmaların’dan dolayı zayıftır.²⁹⁴

53. Sûfilerle Müselsel

سُورَةَ بِنِ شَدَّادِ الرَّاهِدِ عَنِ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ عَنِ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ أَدِهِمِ الْعَجَلِيِّ عَنِ مُوسَى بْنِ زَيْدِ الرَّاعِي عَنِ
أُوَيْسِ الْقُرْنِيِّ عَنِ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ تَسْعَةُ وَتَسْعِيدُ اسْمًا مَنَّا غَيْرِ
وَإِدَّ مَا مِنْ عَبْدٍ يَدْعُو بِهَذِهِ الْأَسْمَاءِ إِلَّا وَجِبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ إِنَّهُ وَتَرِ يَحِبُّ الْوَتْرَ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ
الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ إِلَى قَوْلِهِ الرَّشِيدُ الصَّبُورُ

Sûre b. Şeddâd ez-Zâhid²⁹⁵ bize Süfyân es-Servî’den²⁹⁶ haber verdi, İbrahim b. Edhem el-Aclî²⁹⁷ bize Musâ b. Zeyd er-Râî’den²⁹⁸ haber verdi, O da Eveys el-Karnî’den, O da Ali’den (r.a), O da Peygamber’den şöyle haber verdi: “Allahın 99 ismi vardır. Bu isimlerle dua eden kula cennet vacip olur. Allah tektir, teki sever. O Allah ki O’ndan başka ilah yoktur. Rahmân ve rahîmdir. Melikü’l kuddüstür. Reşîdü’s-sabûr’dur.”²⁹⁹

Hadisi rivayet eden raviler sufiyeden oldukların dolayı müselseldir.

İbn Mâce, Abdulmelik b. Muhammed’in zayıflığından dolayı bu isnad zayıftır, dedi.³⁰⁰ Busîrî, bu hadîs garîb’tir, Safvan b. Salih’ten sadece bir kişi rivayet etti, onun

²⁹³ Fâdânî, *Ucâle*, s.80, Benzer rivayetler için bk...: İbn Mâce, *Sünen*, Mukaddime, 17.

²⁹⁴ İbn Mâce, *Sünen*, Mukaddime, 17.

²⁹⁵ el-Halîlî, Ebû Ya‘lâ Halîl b. Abdillâh b. Ahmed el-Halîlî el-Kazvînî (v. 446/1055), *el-İrşad fî Ma‘rifeti Ulemâi’l-Hadîs* (I-III), (thk: Muhammed Said Ömer İdris), Mektebetü’r-Rüşd, Riyad, 1409, III, 904.

²⁹⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, XII, 369.

²⁹⁷ İbn Hacer, Ebu’l-Fazl Şihabuddin Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî (v.852/1449), *Takrîbü’t-Tehzîb*, (thk: Muhammed Avâme), Dâru’r-Reşid, Suriye, 1406/1986, s. 87.

²⁹⁸ İbn Hacer, Ebu’l-Fazl Şihabuddin Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî (v.852/1449), *Lisanu’l-Mizân*, (VII), (thk: Dâiretü’l-Ma‘rife en-Nizâmiye), Müessesetü E’lamî, Beyrut, Lübnan, 1390/1971, VI, 117.

²⁹⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.108, Benzer rivayetler için bk...: Buhârî, *Sahîh*, Deavât, 68; Müslim, *Sahîh*, Zikr, 5, 6; İbn Mâce, *Sünen*, Dua, 10.

³⁰⁰ İbn Mâce, *Sünen*, Dua, 10.

dışında başka kimseyi bilmiyoruz. Safvan b. Salih hadîs ehl-i içinde güvenilir birisidir.³⁰¹

54. Elinde Saymayla Müselsel

عَنْ أَبِي عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ عَدَّهْنِ فِي يَدِي أَبِي الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ وَقَالَ عَدَّهْنِ فِي يَدِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَقَالَ لِي عَدَّهْنِ فِي يَدِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ عَدَّهْنِ فِي يَدِي جِبْرِيلَ وَقَالَ هَكَذَا أَنْزَلْتَ بِهِنِ مِنْ عِنْدِ رَبِّ الْعِزَّةِ جَلَّ وَعَلَا اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ اللَّهُمَّ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ اللَّهُمَّ وَتَرَحَّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا تَرَحَّمْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ اللَّهُمَّ وَتَحَنَّنْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا تَحَنَّنْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ اللَّهُمَّ وَسَلِّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا سَلَّمْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ

Ebî Alî b. Hüseyin'den haber verildi, Ebî Hüseyin b. Alî elinde saydı (mecazî anlamda) ve dedi, Alî b. Ebî Talib elinde saydı ve bana dedi: Peygamber (s.a.s) elinde saydı ve bana dedi, Cebrail elinde saydı ve bana dedi: Bunları Allah Azze ve Celle'nin yanından sana indirdim: *“Allahım İbrahim Peygambere ve ailesine nasıl merhamet ettyisen, Hz. Muhammed ve ailesine de merhâmet et. Muhakkak ki sen Hamîd ve Mecîd'sin. Allahım İbrahim Peygamber ve ailesini nasıl mübarek kıldı isen, Hz. Muhammed ve ailesini de mübarek kıl. Muhakkak ki sen hamîd ve mecîd'sin. Allahım İbrahim Peygambere ve ailesine rahmet ettiğin gibi Hz. Muhammed ve ailesine de rahmet et. Muhakkak ki sen hamîd ve mecîd'sin. Allahım İbrahim Peygambere ve ailesine nasıl şefkat gösterdiysen, Hz. Muhammed ve ailesine de şefkat göster. Muhakkak ki sen hamîd ve mecîd'sin. Allahım İbrahim Peygambere ve ailesine esenlik kıldığın gibi Hz. Muhammed ve ailesine de esenlik kıl. Muhakkak ki sen hamîd ve mecîd'sin.”*³⁰²

Ebû İsa, Ka'b b. Uca yoluyla nakledilen hadîs'in sahih ve hasen olduğunu³⁰³, Hâkim ise hadîs'in bu senedle mevzû olduğunu söylemiştir.³⁰⁴

55. “Euzu Billahi Mine’ş-Şeytani’r-Racîm” de’ sözüyle

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَسْطَامٍ عَنْ رُوحِ بْنِ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ عَنْ يَعْقُوبَ الْحَضْرَمِيِّ عَنْ سَلَامِ أَبِي الْمُنْذِرِ عَنْ عَاصِمِ ابْنِ أَبِي النُّجُودِ عَنْ زُرِّ بْنِ حُبَيْشٍ قَائِلًا كُلِّ وَاحِدٍ مِنَ الرَّوَاةِ أَعُوذُ بِالسَّمِيعِ الْعَلِيمِ فَيَقُولُ الشَّيْخُ قُلْ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ قَالَ زُرٌّ فَلَقَدْ قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ فَقَالَتْ أَعُوذُ بِالسَّمِيعِ الْعَلِيمِ فَقَالَ لِي قُلْ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ

³⁰¹ Busîrî, *Misbahu'z-Zücade*, IV, 148.

³⁰² Fâdânî, *Ucâle*, s.97, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Enbiyâ, 10, Tefsîr, 33(10), Deavât, 32; Müslim, *Sahîh*, Salât, 65, 66, 69; Tirmizî, *Sünen*, Vitr, 20, Tefsîr, 33 (23).

³⁰³ Tirmizî, *Sünen*, Vitr, 20.

³⁰⁴ Hâkim en-Nisâbü'rî, *Ma'rifetü Ulûmu'l-Hadîs ve Kemmiyeti Ecnâsîhâ*, s.194.

الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ فَلَقَدْ قَرَأَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ أَعُوذُ بِالسَّمِيعِ الْعَلِيمِ فَقَالَ يَا ابْنَ أُمِّ عَبْدِ قُلْ أَعُوذُ
بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ هَكَذَا أَقْرَأْنِيهِ جِبْرِيلُ عَنِ الْقَلَمِ عَنِ اللُّوحِ الْمُحْفُوظِ

Muhammed b. Abdullah b. Bistâm bize Ravh b. Abdi Mü'min'den haber verdi, O da Ya'kup el-Hadramî'den, O da Selam Ebî Munzir'den, O da Asım İbn Ebî Nucûd'tan, O da Zer b. Hubeyş'ten, her bir râvi *Euzu bis-semû'l alîm* söyler ve şeyh de "*Euzu billahi mine's şeytani'r racîm*" söyle der. Zer muhakkak ben Abdullah b. Mes'ud'a okudum dedi, Abdullah b. Mes'ud da ben Peygamber'e "*Euzu bis semû'l alîm*" dedim, Peygamber de bana dedi ki: Ey annesinin çocuğu "*De ki kovulmuş olan şeytandan Allaha sığınırım.*" Cebrail Kalemde, Kalem de Levhi mahfuzdan okudu.³⁰⁵

İbn Tayyib'e göre ceyyidü'l-isnaddır.

2.2.6. Tevbe

56. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ ثَنَى وَالِدِي ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ
الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيٍّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بِنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Peygamber (s.a.s) şöyle dedi: "*Günahından tövbe eden, günah işlememiş gibidir.*"³⁰⁶

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Busîrî, hadîs'in isnadı sahih, ricali güvenilirdir, dedi.³⁰⁷

2.2.7. Sadaka

57. Babalarla Müselsel

أَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَبِيطِ بْنِ شَرِيطِ الْأَشْجَعِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِصْرَ
فِي جِيزَتِهَا أَنِّي أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ أَبِيهِ نَبِيطِ بْنِ شَرِيطِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ
لِكُلِّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ

³⁰⁵ Fadanî, *Ucâle*, s.26; Ayrıca bu konuyla alakalı bk: Buhârî, *Sahih*, Bed'ü'l-halk, 11, *Edeb*,76; Müslim, *Sahih*, Birr, 109, 110; Ebû Dâvud, *Sünen*, Salât, 18, 119, 120, 122; Tirmizî, *Sünen*, Salât, 65, Sevâbü'l-Kur'ân, 22; Dârimî, *Sünen*, Salât, 33, Fedâilü'l-Kur'ân, 22; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/50, V/26, 253, VI/394.

³⁰⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: İbn Mâce, *Sünen*, Zühd, 30.

³⁰⁷ İbn Mâce, *Sünen*, Zühd, 30.

Ahmed b. İshâk b. İbrahim b. Nebî b. Şerî el-Eşcaî'den haber verdi ki O Peygamberin arkadaşıdır ve şehrin dışına beraber gittiler. Ebî İshak babası İbrahim'den, O da babası Nebî b. Şerî'den şöyle haberdî: Peygamber'in şöyle dediğini işittim: “*Her ma'rufun bir sadakası var.*”³⁰⁸

Müsel'sel'in bu türünde her râvî babasından rivayette bulunmasından dolayı müsel'sel kabul edilmiştir. Râvideki fiilî sıfat ile oluşan müsel'sel'e örnek olarak gösterilebilir.

Ebu İsa, bu hadîs'in hasen olduğunu söyledi.³⁰⁹

58. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ وَالدِيِّ الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالدِيُّ جَعْفَرُ الْمَلَقَبِ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطِ ثَنَى أَبِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَيْدُ الْعَلِيَا خَيْرٌ مِنَ أَلَيْدِ السُّفْلَى

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Veren el, alan elden daha üstündedir.*”³¹⁰

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müsel'sel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müsel'sel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, bu hadisi hasen olduğunu ifade etmiştir.³¹¹

59. Râvî'nin Adını Söylemekle Müsel'sel

أَبُو سَعْدٍ وَاسْمُهُ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمَالِينِي أَنَا أَبُو ذَرِّ الْبُعْدَادِيَّ وَاسْمُهُ عِمَارُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَخْلَدِ أَنَا أَبُو عَلِيِّ الْعَبْدَرِيِّ وَاسْمُهُ الْحَسَنُ بْنُ عَرَفَةَ أَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ الْمُؤَدَّبِ وَاسْمُهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ نَا الْأَعْمَشَ وَاسْمُهُ سُلَيْمَانَ بْنِ مَهْرَانَ عَنْ أَبِي صَالِحٍ وَاسْمُهُ ذَكْوَانَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَاسْمُهُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا تَرَكَ غَنَى قَالَ يُعْطَى عَنْ ظَهْرِ غَنَى وَيَدُ الْمُعْطَى الْعَلِيَا خَيْرٌ وَأَبْدَأُ بِمَنْ تَعُولُ

Ebû Sa'd ismi Muhammed b. Ahmed el-Malîni bize haber verdi, Ebû Zerr el-Bağdadî ismi Ammar b. Muhammed b. Muhallid bize haber verdi, Ebû Alî el-Abderî ismi Hasan b. Arefe bize haber verdi, Ebû İsmail el-Müeddib ismi İbrahim b. Süleyman

³⁰⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.66, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Edeb, 33; Müslim, *Sahîh*, Zekât, 52, 53; Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 60; Tirmizî, *Sünen*, Birr, 45; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/344, 360, IV/307.

³⁰⁹ Tirmizî, *Sünen*, Birr, 45.

³¹⁰ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Vesayâ, 9, Rikâk, 11, Zekât, 18, 50, Nafakât, 2; Müslim, *Sahîh*, Zekât, 94, 95, 97, 106.

³¹¹ Tirmizî, *Sünen*, Zühhd, 32.

bize haber verdi, A'meş ismi Süleyman b. Mehrân bize Ebî Sâlih ismi Zekvân'dan haber verdi, O da Ebû Hureyre ismi Abdurrahman'dan, O Peygamberin şöyle söylediğini haber verdi: “Zenginliğin sırtından verilen sadaka en hayırlı sadakadır. (En hayırlı sadaka, geride zenginlik bırakan sadakadır).”³¹²

Bu hadîsi rivayet eden her râvi, hadîsi almış olduğu kişinin hem adını hem de kim olduğunu açık bir şekilde bilgi vererek naklediyor.

İbn Tayyib, hadîs'in sahih olduğunu söyledi.³¹³

2.2.8. Takva

60. Râvînin İsmi Başı Ayn (ع) Harfiyle Müselsel

أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ الدَّارِمِيُّ نَا عبيد الله بن موسى عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَطَاءٍ قَالَ قَالَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا رَبُّ أَيُّ عِبَادِكَ أَحْكَمُ قَالَ الَّذِي يَحْكُمُ لِلنَّاسِ كَمَا يَحْكُمُ لِنَفْسِهِ قَالَ يَا رَبُّ أَيُّ عِبَادِكَ أَغْنَى قَالَ أَرْضَاهُمْ بِمَا قَسَمْتَ لَهُ قَالَ يَا رَبُّ أَيُّ عِبَادِكَ أَحْسَنَى لَكَ قَالَ أَعْلَمَهُمْ بِي

Abdullah ed-Dârimî bize haber verdi, Ubeydullah b. Musâ bize Osman b. Esved'ten haber verdi, O da Âta'dan bize haber verip dedi ki: Musa (a.s) dedi: “Ya rabbim hangi kulun en güzel hükmeder? O dedi ki: İnsanlara kendisine hükmeden gibi hükmedendir. Musa (a.s) dedi ki: En zengin kulun kimdir? O dedi ki: Kendisine ayırttığıma rıza gösterendir. Musa (a.s) dedi ki: Senden en çok korkan kulun kimdir? O dedi ki: En çok beni bilendir.”³¹⁴

Bu hadîsi nakleden râvilerin baş harfi “ayn (ع)” harfi ile başladığından dolayı müselsel hadîs olarak kabul edilmiştir. Aynı zamanda bu hadîs'te râvideki fiilî sıfat teselsülüne örnektir.

Hadîs mürseldir, ricali güvenilirdir.³¹⁵

2.3. Ahlak

2.3.1. Allah'a Karşı Görevler

61. “Uzlette Selamet vardır” Sözüyle Müselsel

عَنْ أَبِي سُلَيْمَانَ مُحَمَّدَ بْنَ مُحَمَّدَ بْنِ عَلِيٍّ الطَّلَقَانِيِّ أَنَا أَبِي أَنَا أَبُو عَمْرَانَ الْهَيْثَمِيُّ بْنُ أَبِي السَّلْمِيِّ أَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّمَشْقِيِّ عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنِ ابْنِ جَرِيحٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَلَامَةٌ الرَّجُلِ فِي الْفِتْنَةِ أَنْ يُلْزَمَ بَيْتَهُ

³¹² Fâdânî, *Ucâle*, s.83, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Nafakât, 2; Müslim, *Sahîh*, Zekât, 95; Ebû Dâvud, *Sünen*, Zekât, 39; Dârimî, *Sünen*, Zekât, 21.

³¹³ Eyyûbî, *Menâhil*, s.240.

³¹⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.81, Benzer rivayetler için bk.: Dârimî, *Sünen*, Mukaddime, 34.

³¹⁵ Eyyûbî, *Menâhil*, s.212.

قَالَ أَبُو مُوسَى صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ فِي الْعَزَلَةِ سَلَامَةً

Ebû Süleyman Muhammed b. Muhammed b. Ali Talikânî'den haber verildi, O da babasın'dan haber verdi, O da Ebû İmrân el-Heysem b. Eyyûb es-Selemî'den bize haber verdi, Abdullah b. Abdurrahman bize Süleyman b. Abdurrahman ed-Dımeşkî'den haber verdi, O da Velîd b. Müslim'den, O da İbn Cüreyc'den, O da Âta'dan, O da Ebî Musa el-Eş'arî'den Peygamberin şöyle dediğini haber verdi: “*Fitnede kişinin Selâmeti evindedir.*” dedi. Ebû Musa, Peygamber doğru söyledi: “*Uzlette Selamet vardır*” dediğini söyledi.³¹⁶

Bu müselsel hadîs'te, *فِي الْعَزَلَةِ سَلَامَةً* “*Uzlette Selamet vardır*” cümlesini her râvi Peygamberden bu şekilde rivâyet etmesiyle teselsül oluşmuştur.

İbn Tayyib, senedinin zayıflıktan âri olmadığını; fakat metninin şevâhid'den (sahih) olduğunu haber verdi.³¹⁷

62. Kurrâ Râvilerle Müselsel

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ الْمُفَرِّئِ ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ زَيْدِ الصَّائِعِ ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَرَّةَ ، قَالَ : سَمِعْتُ عِكْرَمَةَ بِنَ سُلَيْمَانَ ، يَقُولُ : قَرَأْتُ عَلَى إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُسْطَنْطِينَ فَلَمَّا بَلَغْتُ الضُّحَى قَالَ لِي : " كَبُرَ عِنْدَ خَاتِمَةِ كُلِّ سُورَةٍ حَتَّى تَخْتِمَ الْقُرْآنَ " فَإِنِّي قَرَأْتُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَثِيرٍ فَلَمَّا بَلَغْتُ الضُّحَى قَالَ لِي : كَبُرَ حَتَّى تَخْتِمَ ، وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ كَثِيرٍ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى مُجَاهِدٍ فَأَمَرَهُ بِذَلِكَ ، وَأَخْبَرَهُ مُجَاهِدٌ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ أَمَرَهُ بِذَلِكَ ، وَأَخْبَرَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ أَبِي بِنَ كَعْبٍ أَمَرَهُ بِذَلِكَ ، وَأَخْبَرَهُ أَبِي " أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَهُ بِذَلِكَ

Ebû Abdillâh el-Hafız bize haber verdi, Ebû Yahya Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdillâh b. Yezîd el-Mukrî bize haber verdi, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ali b. Zeyd es-Sâîğ bize haber verdi, Ahmed b. Muhammed b. Kasım b. Ebî Bezze bize haber verip: İkrime b. Süleyman'dan şöyle işittiğini söyledi: İsmail b. Abdillâh b. Kostantîn'e Duhâ suresini okuyup ulaştırdım, O da bana: “*Kur'anı bitirene kadar her surenin sonunda tekbir getir*” dedi. Abdullah b. Kesîr'e Duha suresini ulaştırıp okuduğumda bana: “*Sonunda tekbir getir*” dedi. Abdullah b. kesîr bunu Mucehid'e okudu ve ona bu şekilde emrettiğini bana haber verdi. Mucâhid de İbn Abbas'a bu şekilde emretti, İbn Abbâs da Ubey b. Ka'b'a Duha suresini okur ve sonunda tekbir

³¹⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.28, Benzer rivayetler için bk.: İbnu'l-Mufaddal, Şerefüddin Ali b. Mufaddal b. Ali b. Müferric b. Hatim b. Hasan b. Ca'fer Makdisî (v.611/1214), *Erbeüne Hadîsü'l-Müselsel*, 2004, s.12; Fadanî, *Ucâle*, s. 28.

³¹⁷ Eyyûbî, *Menâhil*, s.119.

getirmesini emreder. Ubey de İbn Abbâs'a haber verdi ki: “*Ben bu sureyi Peygambere okudum. Peygamber de bana sonunda tekbir getirmemi emretti.*”³¹⁸

Bu müselsel hadîs, karî olan râvilerce aktarılan bir hadis'tir. Hem râvi'deki fiilî sıfat hemde kavlî durumu ile teselsül oluşmuştur.

Beyhakî, İbn Huzeyme mevkuf olarak rivayet etti, senedi maruftur.³¹⁹

63. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ وَالدِيِّ الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالدِيُّ جَعْفَرَ الْمَلْقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيَّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَشْكُرُ النَّاسُ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*İnsanlara teşekkür etmeyen, Allaha şükredemez.*”³²⁰

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, bu hadîs'in sahih ve hasen olduğunu söyledi.³²¹

64.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ وَالدِيِّ الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالدِيُّ جَعْفَرَ الْمَلْقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيَّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَبَلَتْ الْقُلُوبُ عَلَى حُبِّ مَنْ أَحْسَنَ إِلَيْهَا وَبَغِضَ مِنْ أَسَاءَ إِلَيْهَا

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s)

³¹⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.32, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Abdullah el-Fakihî, *Ahbâru Mekke fî Kadîmi'd-Dehri ve Hadîsihi*, III, 11; Hâkim en-Nisâbü'rî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed (v.405/1014), *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn* (I-IV), (thk: Mustafa Abdulkadir Atâ), Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, Beyrut, 1411/1990,III, 344; Beyhakî, Ebu Bekir Ahmed b. el-Hüseyin b. Ali (v.458/1066), *Şuabu'l-Îmân* (I-XIV), (thk: Dr. Abdulali Abdulhamîd Hamid) Mektebetü'r-Rüşd, Hindistan, 2003, III, 427.

³¹⁹ Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân*, III, 427.

³²⁰ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 11; Tirmizî, *Sünen*, Birr, 35; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/258, 295, 303, 388.

³²¹ Tirmizî, *Sünen*, Birr, 35.

şöyle dedi: *Kalpler (insan fitratı) kendisine iyi davrananlara karşı sevmeyi; kötü davrananlara karşı ise buğz etme eğiliminde yaratılmıştır.*³²²

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

2.3.2. Şahsi Görevler

65. Perşembe Günü Tırnak Kesmek ile Müselsel Hadîs

قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ كَذَلِكَ أَنَا أَبِي مُحَمَّدَ بْنِ عَلِيٍّ كَذَلِكَ أَنَا أَبِي الْحُسَيْنِ كَذَلِكَ أَنَا أَبِي الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ كَذَلِكَ أَنَا أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْلَمُ أَظْفَارَهُ يَوْمَ الْخَمِيسِ ثُمَّ قَالَ يَا عَلِيُّ قَصِّ الظُّفْرَ وَنْتَفِئِ الإِبْطَ وَحَلِّقِ الْعَانَةَ يَوْمَ الْخَمِيسِ وَالْغَسْلَ وَالطَّيْبَ وَاللِّبَاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

...Ca'fer b. Muhammed bu şekilde bize haber verdi, Ebî Muhammed b. Ali bu şekilde bize haber verdi, Ebî Ali b. Hüseyin bu şekilde bize haber verdi, Ebî Hüseyin b. Ali bu şekilde bize haber verdi, Ebî Ali b. Ebî Talib bu şekilde bize haber verip dedi ki: Peygamberi Perşembe günü tırnaklarını kestiğini gördüm ve bana dedi ki: *“Ey Ali tırnak kesmeyi, koltuk altını almayı, etek traşını olmayı Perşembe günü; gusül, güzel koku ve güzel elbiseyi giyinmeyi de Cuma günü yap”*³²³

Bu hadîsi rivâyet herkes perşembe günü tırnaklarını kesmiştir ve o haldeyken karşıdakine rivayet etmiştir. Perşembe günü tırnak kesme konusunda kutubu't-tis'a'da rastlamadık; ama bu hadîsin benzerlerini dipnotta verdik, bk.³²⁴ Hadîs'in zayıf olduğu bilgisi aynı eserde geçmektedir.

66. Hafızlar ile Müselsel (Hadîs hafızı)

أَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ أَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ أَبُو خَيْثَمَةَ نَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ أَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ أَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مَعَادٍ أَنَا أَبِي نَاسِعَةَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ حَفْصٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنَ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْخُذْنَ مِنْ رُؤُوسِهِنَّ حَتَّى تَكُونَ كَالْوَفْرَةِ

Ahmed b. Hanbel bize haber verdi, Züheyr b. Harb Ebû Hayseme³²⁵ bize haber verdi, Yahya b. Maîn³²⁶ bize haber verdi, Ali b. Medînî bize haber verdi, Ubeydullah b.

³²² Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk...: Ebu Mansur el-Maturîdî, Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd (v.333/944), *Tefsîru'l-Maturîdî* (I-X), (thk: Mecdî Baslûm), Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, Beyrut, 1426/2005, X, 488; İbnü'l-A'râbî, Ebû Said b. Arabî Ahmed b. Muhammed b. Ziyâd b. Beşîr b. Dirhem el-Basrî (v.340/952), *Mu'cemu İbn Arabî* (I-III), (thk: Abdulmuhsin b. İbrahim b. Ahmed), Dâru İbnü'l-Cevzi, Suud, 1418/1997, I, 121; Beyhâki, *Şuâbu'l-İman*, II, 38.

³²³ Fâdânî, *Ucâle*, s.29, Benzer rivayetler için bk...: Şirazî, *Menakibü'l-Esedi'l-Gâlib*, I, 40.

³²⁴ Müslim, *Sahîh*, Tahâret, 51; Tirmizî, *Sünen*, Edeb, 15; Nesâî, *Sünen*, Tahâret, 10, 11, 12, 14, Duhayâ, 2; İbn Mâce, *Sünen*, Tahâret, 8; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/169, III/122, 203, 255, VI/137.

³²⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, III, 342.

Muâz³²⁷ bize haber verdi, babam bize haber verdi, Şu'be bize Ebî Bekir b. Hafs'tan haber verdi, O da Ebî Seleme b. Abdurrahman'dan, O da Aişe'den (r.anha) haber verip dedi ki: “Biz Peygamber hanımları saçlarını omuzlarına kadar bir tutam bırakacak şekilde keserdik. (Erkeğe benzemeyecek şekilde).”³²⁸

Bu müselsel hadisi rivâyet eden tüm râviler hadîs hâfızıdır.

İbn Tayyib, bu hadîs'in sahih olduğunu belirtmekle beraber, teselsülün hafızlardan oluşması ilginç olarak karşılamıştır.³²⁹

67. Sûfilerle Müselsel

حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ الزُّبَيْدِيُّ الصُّوفِيُّ قَالَ حَضَرْتُ مَجْلِسَ الْجُنَيْدِ بِنُعْدَادٍ فَسَمِعْتَهُ يَقُولُ أَنَا السَّرِيُّ
بِنِ مَعْلَسِ السَّقَطِيِّ أَنَا مَعْرُوفُ الْكُرْخِيِّ أَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْعَابِدِ عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ عَنِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْحَقُّ فَرِيضَةٌ

Ebû Alî Ahmed b. Osman ez-Zebîdî es-Sûfî³³⁰ bize haber verip dedi: Bağdat'ta Cunejd'in meclisine gelip bulundum ve şöyle dediğini işittim: Serrî b. Muğallis es-Sakâtî³³¹ bize haber verdi, Ma'rûf el-Kerhî³³² bize haber verdi, Saîd b. Abdulaziz el-Abid bize Hasan Basrî'den haber verdi, O da Enes b. Malik'ten bize haber verdi, O da Peygamberden şöyle rivayet etti: “Hakkını almak (istemek) farzdır.”³³³

Hadîsi nakledenler tasavvuf eşrâfından olduklarından müselsel'dir.

İbn Tayyib, İbn Silefinin bu hadîsin metninin garîb, isnadının aziz, sufiyeden rivayet olmasını da güzel bir rastlantı olarak değerlendirdiğini haber verdi.³³⁴

68. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرِ الْمَلْقَبِ
بِالْحَبَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيٍّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي
السَّبِطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَتَلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ

³²⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, XI, 208.

³²⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, VII, 48.

³²⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.36, Benzer rivayetler için bk.: Müslim, *Sahîh*, Hayz, 42.

³²⁹ Eyyûbî, *Menâhil*, s.247.

³³⁰ Zehebî, *Tarihü'l-İslâm ve Vefeyâtü'l-Meşâhir ve'l-A'lâm*, XIV, 325.

³³¹ Önceki dipnotlarda bu Râvî ile alakalı bilgi bulunmaktadır.

³³² İbnü'l-Mulakkın, Ebu Hafs Siracüddin Ömer b. Ali b. Ahmed (v.804/1401), *Tabakâtü'l-Evliyâ*, (thk: Nûreddin Şureybe), Mektebetü'l-Hanicî, Kahire, 1415/1994, s.280.

³³³ Fâdânî, *Ucâle*, s.107, Benzer rivayetler için bk.: İbnü'l-Mufaddal, Şerefeddin, Alî b. Mufaddal b. Alî b. Müferric b. Hâtim b. Hasan b. Ca'fer (v.611/1214), *Kitâbu'l-Erbeîn el-Mertebetü alâ Tabakâti'l-Erbeîn*, (thk. Muhammed Salim b. Muhammed b. Cem'ân), Edvâu's-Selef, ts, s.436; Suyuti, *Ciyâdü'l-Müselselât*, s.108; Fadanî, *Ucâle*, s.107.

³³⁴ Eyyûbî, *Menâhil*, s.333.

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Kim ki, malı uğruna savaşırken öldürülürse, o şehittir.*”³³⁵

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîs içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, bu hadîsin hasen ve sahih olduğunu bildirdi.³³⁶

69. Muhammedlerle

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَثْنَى أَنَا ابْنُ أَبِي عَدِي هُوَ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَوْنٍ هُوَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ الشَّعْبِيِّ سَمِعْتُ النَّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنَ وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَةٌ فَمَنْ تَرَكَ مَا اشْتَبَهَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ كَانَ لِمَا اسْتَبَانَ أَتْرَكَ وَإِنْ اجْتَرَأَ عَلَى مَا يَشْكُ فِيهِ مِنَ الْإِثْمِ أَوْشَكَ أَنْ يَوَاقِعَ مَا اسْتَبَانَ وَالْمَعَاصِي حَمَى اللَّهُ وَمَنْ يَرْتَعِ حَوْلَ الْحَمَى يُوشِكُ أَنْ يَوَاقِعَهُ

Muhammed b. Müsennâ bize haber verdi, İbn Ebî Adîy Muhammed b. İbrahim bize Ebî Avn Muhammed b. Ubeydullah'tan haber verdi, O da Şa'bî'den haber verdi, O da Nu'mân b. Beşîr'den Peygamberin şöyle dediğini işittiğini söyler: Peygamber: şöyle dedi “*Helal apaçık, Haram apaçıktır, aralarında şüpheli şeyler vardır. Kim ki günahtan şüpheli şeyleri terk ederse, O, dini için günah alanını terk etmiştir. Kim ki günahta şüpheli olan bir şeyi işlerse, günaha düşmesi anlık olur. Günahlar ilahi sınırdır. Kim ki, bu sınır etrafında koyunlarını otlatırsa, koyunların içine düşmesi anlık olur.*”³³⁷

Bu hadîsi nakleden râvilerin isimlerinde “*muhammed*” ismi bulunduğu için müselsel sayılmıştır. Burada ya râvi'nin bizzat kendi ismi, ya babasına nisbetle ya da çocuğuna nisbetle oluşan fiili bir teselsül söz konusudur.

Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu haber verdi.³³⁸

70. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ وَالدِيِّ الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنِي وَالدِيِّ جَعْفَرُ الْمَلْقَبُ بِالْحَجَّةِ ثَنِي أَبِي عَبْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنِي أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنِي أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنِي أَبِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا هَلَكَ أَمْرٌ عَرَفَ قَدْرَهُ

³³⁵ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Mezâlim, 33; Müslim, *Sahih*, İman, 226; Ebû Dâvud, *Sünen*, Sünnet, 28, 29.

³³⁶ Tirmizî, *Sünen*, Diyât, 21.

³³⁷ Fâdânî, *Ucâle*, s.78, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Büyü', 2; Müslim, *Sahih*, Musakât, 107, 108; Ebû Dâvud, *Sünen*, Büyü, 3; Tirmizî, *Sünen*, Büyü', 1; Nesâî, *Sünen*, Büyü', 2; İbn Mâce, *Sünen*, Fiten, 14; Dârimî, *Sünen*, Büyü', 1; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV/267, 269.

³³⁸ Tirmizî, *Sünen*, Büyü', 1.

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Kadrini bilen insan helak olmaz.*”³³⁹

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîs içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

71.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلَقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْني السَّبْطُ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بَنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اسْتَعِينُوا عَلَيَّ الْحَوَائِجَ بِالْكَثْمَانِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*İhtiyaçlarınızı ‘başarılı’ sonuçlandırmak için ketûm (gizli) davranmaktan yardım dileyin.*”³⁴⁰

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîs içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

72. Muhammedlerle

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ الْوَالِدِ، نَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرَ، نَا شُعْبَةَ، عَنْ سَيَّارٍ، عَنْ الشَّعْبِيِّ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا دَخَلْتَ لَيْلًا، فَلَا تَدْخُلْ عَلَى أَهْلِكَ حَتَّى تَسْتَحِدَّ الْمَغِيبَةَ، وَتَمْتَشِطَ الشَّعْبَةَ»

Muhammed b. Yusuf bize haber verdi, Muhammed b. İsmail bize haber verdi, Muhammed b. Velid bize haber verdi, Muhammed b. Ca'fer bize haber verdi, Şu'be bize Seyyâr'dan haber verdi, O da Şa'bî'den, O da Câbir b. Abdullah'tan haber verdi:

³³⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Suyûtî, Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî (v.911/1505), *Menâhilü's-Safâ fi Tahrîci Ehâdisi's-Şifâ*, (thk: Şeyh Semîr Kadî), Müessesetü Kütübü's-Sakafiyye, 1408/1988, s.49.

³⁴⁰ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Rûyânî, Ebû Bekir Muhammed b. Harun (v.307/919), *Müsnedü'r-Rûyânî* (I-II), (thk: Eymen Alî Ebû Yemanî), Müessesetü Kurtuba, Kahire,1416/1995, II, 427; Suyûtî, *Mu'cemu'l Evsât*, III, 55; Taberânî, Ebû'l-Kâsım Müsnidü'd-Dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (v.360/971), *Müsnedü's-Şâmiyyîn* (I-IV), (thk: Hamdî b. Abdulmecid es-Selefi), Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1405/1984, I, 228; Beyhaki, *Şuabu'l-İman*, IX, 34.

Peygamber şöyle dedi: “*Seferden geldiğiniz vakit hemen eve girmeyin; ta ki kadın beden temizliğini yapıp, saç başını düzeltinceye kadar.*”³⁴¹

Bu hadîsi nakleden râvilerin isimlerinde “*muhammed*” ismi bulunduğu için müselsel sayılmıştır. Burada ya râvi’nin bizzat kendi ismi, ya babasına nisbetle ya da çocuğuna nisbetle oluşan fiili bir teselsül söz konusudur.

2.3.3. Ailevi Görevler

73. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ الْخَبْرَ كَالْمَعَايِنَةَ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Nafaka temini gibi hayırlı bir şey yoktur.*”³⁴²

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt’tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

2.3.4. Toplumsal Görevler

74. Şafi’î Fukahâyla Müselsel

حَدَّثَنَا أَبِي بَكْرٌ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ سُلَيْمَانَ الْمُرَادِيِّ وَأَبِي إِبْرَاهِيمَ إِسْمَاعِيلَ الْمُزْنِيَّ عَنِ الْإِمَامِ الشَّافِعِيِّ عَنِ الْإِمَامِ مَالِكٍ عَنِ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عَمْرِو بْنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ الْمُتَبَايَعَانِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا بِالْخِيَارِ عَلَى صَاحِبِهِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا إِلَّا بِبَيْعِ الْخِيَارِ

Ebû Bekir Muhammed b. İshâk b. Hüzeyme bize Rebî İbn Süleyman el-Meradî ve Ebî İbrahim İsmail el-Müzenî’den haber verdi, Onlar da İmam Şafi’î’den, O da Malik’ten, O da Nafi’den, O da İbn Ömer’den haber verdi ki: Peygamber şöyle dedi: “*Satıcı ve alıcı birbirinden ayrılmadıkça her birinin pişmanlık hakkı vardır.*”³⁴³

³⁴¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.77, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Nikâh, 10.

³⁴² Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/215, 271.

³⁴³ Fâdânî, *Ucâle*, s.40, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Büyü’, 42, 43, 44, 45; Müslim, *Sahih*, Müsakât, 90, Büyü’, 46, 47; Ebû Dâvud, *Sünen*, Büyü’, 13; Tirmizî, *Sünen*, Büyü’, 26, 32; Neşâî, *Sünen*, Büyü’, 8, 9, 10, 11; İbn Mâce, *Sünen*, Ticarât, 17; Dârimî, *Sünen*, Büyü’, 15, 16; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/183.

Bunu nakleden râviler şafi'î fukahâsından oldukları için müselsel içerisinde kabul edilmiştir. Ebû İsa, hasendir³⁴⁴, Suyutî ise Sahîhtir³⁴⁵, dedi.

75. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ وَالدِيِّ الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالدِيُّ جَعْفَرَ الْمَلْقَبَ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِطَ ثَنَى أَبِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيِّدَ الْقَوْمِ خَادِمَهُمْ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Bir toplumun efendisi, onlara hizmet edendir.*”³⁴⁶

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

76.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ وَالدِيِّ الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالدِيُّ جَعْفَرَ الْمَلْقَبَ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِطَ ثَنَى أَبِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Kişi sevdiğiyle beraberdir.*”³⁴⁷

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, hasen ve sahihtir, dedi.³⁴⁸

³⁴⁴ Tirmizî, *Sünen*, Büyü', 26.

³⁴⁵ Eyyûbî, *Menâhil*, s.267.

³⁴⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Abdullah b. Mübarek, Ebû Abdurrahman Abdullah b. Mübarek b. Vâdih el-Hanzâlî (v.181/797), *el-Cihâd li İbni'l-Mübârek*, Dâru't-Tunusiyye, Tunus, 1972, s.159; Beyhakî, *Şuabu'l-İmân*, X, 582.

³⁴⁷ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Edeb, 96; Müslim, *Sahîh*, Birr, 165; Tirmizî, *Sünen*, Zühd, 50, Deavât, 98; Dârimî, *Sünen*, Rikâk, 71; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/104, 110, 159.

³⁴⁸ Tirmizî, *Sünen*, Zühd, 50.

77.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبِ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِيحَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّاسُ كَأَسْنَانِ الْمَشْطِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*İnsanlar tarağın dişleri gibidirler.*”³⁴⁹

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

78.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبِ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِيحَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُسْلِمُ مِرْآةُ الْمُسْلِمِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Müslüman müslümanın aynasıdır.*”³⁵⁰

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

79.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبِ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِيحَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَحِلُّ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ

³⁴⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Dûlâbî, Ebû Bişr Muhammed b. Ahmed b. Hammâd b. Said b. Müslim el-Ensârî (v.310/923), *el-Künâ ve'l-Esmâ* (I-III) (thk: Ebû Kuteybe Muhammed el-Faryâbî), Daru İbni Hazm, Lübnan, 2000, II, 523, 524; Esbahânî, *Kitabu'l-Emsâl fi Hadîsi'n-Nebevi*, s.203.

³⁵⁰ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 49; Tirmizî, *Sünen*, Birr, 18.

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Mü'min birine, kardeşinden üç günden fazla küs kalmak helal değildir.*”³⁵¹

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

80.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلَقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ عَشَّنَا

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Bizi aldatan bizden değildir.*”³⁵²

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu ifade etti.³⁵³

81. Şamlı Râviler ile Müselsel

سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ النَّتَوَخِيُّ الدَّمَشْقِيُّ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ شُعَيْبِ بْنِ الْإِيَادِيِّ الدَّمَشْقِيِّ عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ عَائِدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْخَوْلَانِيِّ الدَّمَشْقِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُوَالَةَ الْأَزْدِيِّ الدَّمَشْقِيِّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنَّكُمْ سَتَجْنُدُونَ أَجْنَادًا جُنْدًا بِالشَّامِ وَجُنْدًا بِالْعِرَاقِ وَجُنْدًا بِالْيَمَنِ فَقُمْتُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ خَيْرَ لِي فَقَالَ عَلَيْكُمْ بِالشَّامِ فَمَنْ أَبِي فليحَقَّ بيمينه وليسق من غدره فَإِنَّ اللَّهَ تَكْفَلُ لِي بِالشَّامِ وَأَهْلُهُ فَكَانَ أَبُو إِدْرِيسَ إِذَا حَدَّثَ بِهَذَا الْحَدِيثِ انْتَفَتَ إِلَى ابْنِ عَامِرٍ فَقَالَ مَنْ تَكْفَلُ اللَّهُ بِهِ فَلَا ضِيْعَةَ عَلَيْهِ

Said b. Abdulaziz et-Tenûhî ed-Dimeşkî bize Rabia b. Yezîd b. Şuayb el-İyadî ed-Dimeşkî'den haber verdi, O da Ebî İdris Aizallah b. Abdullah el-Havlanî ed-Dimeşkî'den haber verdi, O da Abdullah b. Hivâle el-Ezdî ed-Dimeşkî'den haber verdi, O da Peygamber'den şöyle haber verdi: “*Sizler gelecekte ordulara bölüneceksiniz, Şam,*

³⁵¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, İsti'zân, 9, Edeb, 57, 62; Müslim, *Sahih*, Birr, 23, 25, 26; Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 47; Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, Husnü'l-hulk, 13, 14; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/68, IV/20.

³⁵² Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Müslim, *Sahih*, İman, 164; Ebû Dâvud, *Sünen*, Büyü, 50; Tirmizî, *Sünen*, Büyü, 74; İbn Mâce, *Sünen*, Ticarât, 36; Dârimî, *Sünen*, Büyü, 10; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/50, 242, 417, III/466, IV/45.

³⁵³ Tirmizî, *Sünen*, Büyü, 74.

Irak ve Yemen’de.” Abdullah, kalktım ve dedim ki: “*Ya Rasullah hangisi benim için hayırlı.*” dedi ki: “*Şam ordusuna katılın ve kim katılmayıp reddederse bey’atına ilhak etsin, yoksa hainliğinden içsin, çünkü Allah şam ve ehline benim için kefil olmuştur.* Ebû İdris bu hadîsten konuşunca İbn Amr’a bakar ve der ki: *Allak kime kefil olmuşa zayi olmaz.*”³⁵⁴

Nevevî, bu hadîs’in hasen ve meşhur olduğunu, aynı zamanda ceyyidü’l-isnad olduğunu da ifade etmektedir.³⁵⁵

2.3.5. Güzel ve Çirkin Huylar

82. Hasan İsmi ile Müselsel

عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ ثَنَا أَبِي الْحَسَنِ يَعْنِي أَحْمَدَ بْنَ عَمْرِو الْأَشْجَنَانِي ثَنَا زَكَرِيَاءَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْغَلَابِي وَجَلَّ حَدِيثُهُ حَسَنٌ عَنِ الْحَسَنِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ أَحْسَنَ الْحَسَنِ الْخُلُقِ الْحَسَنُ

Ebû’l-Abbas b. Ebî Hasan’dan haber verildi, Ebî Ebû Hasan yani Ahmed b. Ömer el-Üşnanî bize haber verdi, Zekerriyya b. Muhammed el-Ğelabî bize haber verdi, Hasan bize Hasan’dan, O da Hasan b. Ebî Hasan’dan, O da Ebî Hasan’dan haber verip: Peygamberin şöyle dediğini haber verdi: “*İyiliklerin en güzeli, güzel ahlaktır.*”³⁵⁶

Kudaî, birincisinin: İbn Sehl olduğunu, ikincisinin: İbn Dînâr olduğunu, üçüncüsünün: el-Basrî olduğunu, dördüncüsünün de Alî b. Ebî Talib olduğunu söylemiştir. Bu hadîsi nakleden râvilerin isminde ya da sıfatında “حسن” kelimesi mevcut olduğundan müselsel sayılmıştır. İbn Tayyib, bu hadîs’in sahih olduğunu söyledi.³⁵⁷

83. Maşrıklı (Irak-Suriye-Filistin-Ürdün) Râvilerle

مُحَمَّدُ الشَّيْبَانِيُّ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ التَّمِيمِيِّ الْمَذْهَبِ الْوَاعِظِ عَنِ أَبِي بَكْرٍ أَحْمَدَ بْنِ جَعْفَرَ بْنِ حَمْدَانَ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الْإِمَامِ أَحْمَدَ عَنِ وَالِدِهِ الْإِمَامِ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ الشَّيْبَانِيِّ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ إِدْرِيسَ الشَّافِعِيِّ عَنِ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ عَنِ

³⁵⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.57, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Dâvud, *Sünen*, Cihad, 3; İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed (v.354/965), *Sahih* (XVIII), (thk: Şuayb Arnavud), Müessesetü’r-Risâle, Beyrut, 1993, XVI, 295; Taberânî, *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*, I, 172; Beyhakî, Ebu Bekir Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali (v.458/1066), *es-Sünenü’l-Kübrâ*, (I-X), (thk: Muhammed Fuad Abdulkadi Atâ), Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 2003., IX, 302.

³⁵⁵ Eyyübî, *Menâhil*, s.267.

³⁵⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.79, Benzer rivayetler için bk.: Kudâî, Ebû Abdullah Muhammed b. Selâme (v.454/1062), *Müsnedü Şihâb* (I-II), (thk: Hamdî b. Abdulmecid es-Selefi), Müessesetü’r-Risale, II. bsk., Beyrut, 1407/1986, II, 108; Ebu Musâ el-Eş’arî, Muhammed b. Ömer b. Ahmed b. Ömer b. Muhammed el-Esbahânî el-Medînî (v.581/1185), *Nüzhetü’l-Huffâz*, (thk: Abdurrıza Muhammed Abdulmuhsin) Müessesetü’l-Kutubi’s-Sakafiyye, Beyrut, h.1406, s.64.

³⁵⁷ Fâdânî, *Ucâle*, s.26.

نَافِعَ عَنِ ابْنِ عَمْرِو بْنِ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَبِيعُ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ وَعَنْهُ عَنِ النَّجْشِ وَنَهَى عَنِ بَيْعِ حَبْلِ الْحَبْلَةِ وَنَهَى عَنِ الْمَزَابِئَةِ وَهِيَ بَيْعُ التَّمْرِ بِالرُّطْبِ كَيْلًا وَبَيْعُ الْكُرْمِ بِالزَّرْبِيبِ كَيْلًا

Muhammed Şeybanî bize Hasan b. Alî et-Temîmî'den doğruluğa götüren vaaz niteliğindeki kişidir ki haber verildi, O da Ebî Bekir Ahmed b. Ca'fer b. Hamdan'dan haber verdi, O da Abdullah İbnü'l-İmam Ahmed'den haber verdi, O da babası İmam Ahmed b. Hanbel eş-Şeybanî'den haber verdi, O da Muhammed b. İdris eş-Şafi'î'den, O da Mâlik b. Enes'den, O da Nâfi'den, Nâfi de İbn Ömer'den Peygamber (s.a.s) efendimiz'in şöyle dediğini haber verdi: “Sizden biriniz başkasının satışı üzerine satış yapmasın.” “Peygamber başkası üzerine (neceş'ten) arttırmadan, Habelü'l-habele'yi (yani gebe devenin dişi doğan yavrusunun hamlini) satmaktan, kuru hurmayı yaş hurmaya ölçerek satmaktan ve üzümü ölçerek kuru üzümle satmaktan nehyetti.”³⁵⁸

Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.³⁵⁹

84. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلَى مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبَ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِيحَ ثَنَى أَبِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَبْكُ الشَّيْءِ يَعْنِي وَيَصْمُ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “Bir şeyi haddinden çok sevmek insanı kör ve sağır yapar.”³⁶⁰

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

85. Birkaç Baba ile Müselsel

أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَمْرِيُّ الْقَاضِي بِطَبْرِيهِ أَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ نَا مُوسَى بْنَ جَعْفَرَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ أَبِيهِ جَعْفَرَ عَنِ جَدِّهِ عَنِ أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ أَبِيهِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيِّ عَنِ أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَبَّ الْأَنْبِيَاءَ قَتَلَ وَمَنْ سَبَّ أَصْحَابِي جُلِدَ

³⁵⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.52, Benzer rivayetler için bk...: Buhârî, *Sahih*, Büyu', 58, 61, 64, Şurût, 8, 11, Nikâh, 45; Müslim, *Sahih*, Büyu', 5, 6, 8, 11, 103, 104, 105, Nikâh, 49, 50, 51, 52; Ebû Dâvud, *Sünen*, Büyu', 43, 44, 82; Tirmizî, *Sünen*, Büyu', 57, 64, 65; Nikâh, 38; İbn Mâce, *Sünen*, Ticarât, 13, 14,15; Nesâî, *Sünen*, Büyu', 32; Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, Büyu', 23, 24, 25; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/7, 63, 108, 156, III/59.

³⁵⁹ Tirmizî, *Sünen*, Büyu', 57.

³⁶⁰ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk...: Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 116; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V/194, VI/450.

Abdullah b. Muhammed el-Amrî el-Kadî bize haber verdi, İsmail b. Ebî Üveys bize haber verdi, Musa b. Ca'fer b. Muhammed bize Babası Ca'fer'den haber verdi, O da Dedesin'den, O da Babası Ali b. Hüseyin'den, O da babası Hüseyin b. Alî'den, O da babası Ali b. Ebî Tâlib'ten Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: “*Peygamberleri söven, öldürülür. Sahabelerimi söven, değnekle vurulur.*”³⁶¹

Sahabelerin sövülmesi konusuna değinen birçok hadîs mevcuttur.³⁶² Sahabe hakkında kötü söz söyleyenler hakkında ayrıca bk.³⁶³

86. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ وَالدِيِّ الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالدِيُّ جَعْفَرَ الْمَلْقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْوَلَدُ لِلْفَرَّاشِ وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Çocuk yatak sahibinindir, Zâniye de mahrumiyet (taşlanır) düşer.*”³⁶⁴

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.³⁶⁵

87.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ وَالدِيِّ الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالدِيُّ جَعْفَرَ الْمَلْقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّعِيدُ مِنْ وَعْظٍ بَعْضِهِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Mutlu adam kendi dışındakilerden öğüt alabilen kişidir.*”³⁶⁶

³⁶¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.65, Benzer rivayetler için bk.: Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sağîr*, I, 393; Alî el-Münavî, Abdürraûf b. Tâcû'l-ârifin b. Ali b. Zeynelâbidîn (v.1031/1622), *et-Teyisîr Şerhü'l-Camii's-Sagîr* (I-II), Mektebetü'l-İmam eş-Şafi'î, III. bsk., Riyad, 1408/1988, II, 422.

³⁶² Buhârî, *Sahih*, Ashâbu'n-Nebi, 5; Müslim, *Sahih*, Fedâilü's-Sahabe, 221, 222; Ebû Dâvud, *Sünen*, Sünet, 10; Tirmizî, *Sünen*, Menâkıb, 58, 59; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/11.

³⁶³ Yılmaz, Abdulkâdir, *Sahih İslâm Çizgisinin Kilit Kuşağı Sahabe*, Sebb-i Sahabe Meselesi, *Rihle Dergisi*, yıl 2, sy.7, (s.30-40) Ekim-Aralık, 2009, s.30.

³⁶⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Büyü', 3, 100, Husumât, 6, Vesayâ, 4, Meğazî, 53, Ferâiz, 18, 28, Hudûd, 23, Ahkâm, 29; Müslim, *Sahih*, Reda', 36, 37.

³⁶⁵ Tirmizî, *Sünen*, Rida', 8.

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

88. Birkaç Baba ile Müselsel

أَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَبِيطَ بْنِ شَرِيطَ الْأَشْجَعِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِصْرَ فِي جِيزَتِهَا أَنِّي أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ أَبِيهِ نَبِيطَ بْنِ شَرِيطَ قَالَ سَمِعْتُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ سِتْرِ حُرْمَةٍ مُؤْمِنَةٌ سَتَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ

Ahmed b. İshâk b. İbrahim b. Nebît b. Şerîf el-Eşcaî'den haber verdi ki O Peygamberin arkadaşıdır ve şehrin dışına beraber gittiler. Ebî İshak Babası İbrahim'den, O da Babası Nebît b. Şerîf'den şöyle haber verdi: Peygamber'in şöyle dediğini işittim: *"Kim müslüman kardeşinin bir ayıbını örterse, Allah da onun ayıbı örter."*³⁶⁷

Bu müselsel hadîs'te râviler hadisi babalarından rivâyet eder.

Ebû İsa bu hadîs için hem sahih hem hasen hem de garîb demiştir.³⁶⁸

89. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرِ الْمَلَقَبِ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسْتَشَارُ مَوْثَمَنٌ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: *"Danışman, güvenilir olmalıdır."*³⁶⁹

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, bu hadîs'in hasen olduğunu söyledi.³⁷⁰

³⁶⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Müslim, *Sahîh*, Kader, 3; İbn Mâce, *Sünen*, Mukaddime, 7.

³⁶⁷ Buhârî, *Sahîh*, Mezâlim, 3 (kısmen); Müslim, *Sahîh*, Birr, 58, 71, 72 (kısmen), Zikr, 38 (kısmen); Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 38, 60; Tirmizî, *Sünen*, Hudûd, 3, Birr, 19; İbn Mâce, *Sünen*, Mukaddime, 17, Hudûd, 5; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/91, 252, 296, 239, IV/147, 153, 158, 159.

³⁶⁸ Tirmizî, *Sünen*, Hudûd, 3.

³⁶⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 114; Tirmizî, *Sünen*, Edeb, 57; İbn Mâce, *Sünen*, Edeb, 37; Dârimî, *Sünen*, Sire, 13; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V/274.

³⁷⁰ Tirmizî, *Sünen*, Edeb, 57.

90.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلَقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِيحَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِدَّةَ الْمُؤْمِنِ كَأَخِي بِالْكَفِّ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “Mü'minin sözü sened gibidir.”³⁷¹

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

91.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلَقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِيحَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّاجِعُ فِي هَيْبَتِهِ كَالرَّاجِعِ فِي قَيْنِهِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “Hibesinden vazgeçen adam, kusmuğunu geri yutan gibidir.”³⁷²

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Bu hadîs'te sadaka ve hediyeği geri almanın haram olduğu açıktır. İbn Dakîk el-îyd benzetmenin iki şekilde olduğunu vurgulamıştır: Birincisi, hediyeği geri alan kişi köpeğe benzetilmiştir; İkincisi, geri alınan hediye ya da hibe de kusmuğa benzetilmiştir.³⁷³

³⁷¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Abdurrahmân el-Küzberî, Abdurrahmân b. Muhammed(v.1262/1846), *İntihâbu'l-Avâli ve's-Şuyûhi min Fehâris Şeyhana el-İmam el-Müsnedü'l-Attâr Ahmed b. Ubeydullah el-Attâr*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1414/1994, s.41. Bu hadîsin benzerlerine rastlamadım, bu kaynak dışında.

³⁷² Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Nesâî, *Sünen*, Hibe, 4, 5.

³⁷³ Faysal İbn Hamdu'l-Mübarek, Faysal b. Abdulaziz b. Faysal İbn Hamdu'l-Mübarek en-Necdî (v.1376), *Tatrîzü Riyazü's-Salihîn*, (thk: Abdulaziz b. Abdullah b. İbrahim), Daru'l-asımeti li'n-neşr ve't-tevzîi, Riyad, 2002/ 1423, s.902.

92.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلَقَبِ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِيحَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرَ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “İşlerin en hayırlısı orta yollu olanıdır.”³⁷⁴

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Bu hadîs'te belirtilen orta yolun en hayırlı yol olduğu anlamına geliyor. Çünkü iki zıt kutup vardır: Cömertlik ile cimrilik gibi, cesaret ile korkaklık gibi iki zıt kutbun ortasında bulunmak, yani merkezde olmak en güzel şeydir. Aşırıya kaçınmadan orta yolu takip etmek gerektiğini ifade etmektedir.³⁷⁵

2.3.6. Edeb

93. İsmnin Başında Ayn (ع) Harfi İle Müselsel

أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: لَا تَتَمَنَّؤْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَاسْأَلُوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ وَإِذَا لَقَيْتَهُمْ فَانْتَبِهُوا وَأَكْثَرُوا ذِكْرَ اللَّهِ وَإِنْ لَجِبُوا وَضَجُوا فَعَلَيْكُمْ بِالصَّمْتِ

Abdullah b. Yezîd bize habaer verdi, Abdurrahman b. Ziyâd bize Abdillâh b. Yezîd'den haber verdi, O da Abdullâh b. Amr'dan Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: “Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin, Allâhtan afiyet isteyin; fakat düşmanla karşılaşınca sebat (diriliş) gösterin, Allâhı çokça zikredin. Eğer bağırtı çağırtı içerisinde düşerseniz, sükût edin.”³⁷⁶

Bu hadîsi nakleden râvilerin baş harfi “ayn (ع)” harfi ile başladığından dolayı müselsel hadîs olarak kabul edilmiştir. Aynı zamanda bu hadîs'te râvideki fiilî sıfat teselsülüne örnektir.

³⁷⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: İbnü'l-Esîr, Ebü's-Seâdât Meccüddîn el-Mübârek b. Esîrüddîn Muhammed b. Muhammed el-Cezerî (v.606/1210), *Câmi'u'l-Usûl fi Ehâdîsi'r-Resûl* (I-XII), (thk: Abdulkadir el-Arnâvud), Mektebet'ü Dâru'l-Beyan, 1392/1972, I, 318, IX, 201, X, 130; Aynî, Ebû Muhammed (Ebü's-Senâ) Mahmud b. Ahmed b. Musâ b. Ahmed b. Hüseyin el-Ğaytanî el-Hanefî, Bedreddin (v.855/1452), *Umdetü'l-Karî fi Şerhi Sahîhi Buhâri* (I-XXV), Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabi, Beyrut, ts, IV, 294.

³⁷⁵ İbnü'l-Esîr, *Camiu'l-Usul*, I, 318.

³⁷⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.81, Benzer rivayetler için bk...: Dârîmî, *Sünen*, Siyer, 6.

Darimî'nin *Sünen* 'inde isnadının zayıf olduğu bilgisi yer almaktadır.³⁷⁷

94. Sûfilerle

حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَعِيدِ الرَّازِيِّ أَنَا أَبُو الْفَضْلِ الْعَبَّاسُ بْنُ حَمْرَةَ الرَّاهِدِ أَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْحَوَّارِيِّ أَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحِ الْوَحَاطِيِّ نَا عَفِيرَ بْنَ هَمْدَانَ عَنْ سَلِيمِ بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَبِي أَمَامَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ رُوحَ الْقُدْسِ نَفَثَ فِي رُوعِي أَنْ نَفْسًا لَنْ تَمُوتَ حَتَّى تَسْتَكْمَلَ أَجْلَهَا وَتَسْتَوْعِبَ رِزْقَهَا فَأَجْمَلُوا فِي الطَّلَبِ وَلَا يَحْمِلَنَّ أَحَدُكُمْ اسْتِبْطَاءَ شَيْءٍ مِنَ الرِّزْقِ أَنْ يَطْلُبَهُ بِمَعْصِيَةِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَنْالُ مَا عِنْدَهُ إِلَّا بِطَاعَتِهِ

Ebû Ca'fer Muhammed b. Ahmed b. Saîd er-Razî³⁷⁸ bize haber verdi, Ebu'l Fazl Abbas b. Hamza ez-Zahid³⁷⁹ bize haber verdi, Ahmed b. Ebi'l-Havârî³⁸⁰ bize haber verdi, Yahya b. Sâlih el-Vuhâzî³⁸¹ bize haber verdi, Ufeyr b. Hemdân³⁸² bize Selîm b. Âmir'den haber verdi, O da Ebî Ümâme'den Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: “*Cebraîl bana şunu bildirmiştir ki; Hiçbir nefis, eceli gelmeden ve rızkını tam almadan ölmeyecektir. Buna göre isteyin, güzelleştiriniz. Rızık telaşı sizi haram yoldan elde etmeye sevketmesin; Çünkü Allah katındakine ancak itaatle ulaşılır.*”³⁸³

Hadîsi nakleden râviler tasavvuf erbabından olduğu için müselsel kategorisinde kabul edilmiştir. Heysemî, Ufeyr b. Ma'dan'dan dolayı zayıf olduğunu bildirmektedir.³⁸⁴

95. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرِ الْمَلَقَبِ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَلَاءُ مُوَكَّلٌ بِالْمَنْطِقِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Bela ve musîbetler dile (konuşmaya) bağlıdır.*”³⁸⁵

³⁷⁷ Dârimî, *Sünen*, Siyer, 6.

³⁷⁸ İbn Hacer, *Lisanu'l Mîzân*, V, 39.

³⁷⁹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm ve Vefeyâtu'l-Meşâhir ve'l-A'lâm*, VI, 761.

³⁸⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, I, 26.

³⁸¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, XI, 229.

³⁸² Herhangi bir Tabakat eserinde bulamadık.

³⁸³ Fâdânî, *Ucâle*, s.113, Benzer rivayetler için bk.: Ma'mer b. Râşid, Ebû Urve Ma'mer b. Râşid el-Basrî es-San'ânî (v.153/770), *el-Câmi'* (XI), el-Meclisü'l-İlm, Pakistan, h.1403, XI, 125; Taberânî, Ebû'l-Kâsım Müsnidü'd-Dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (v.360/971), *Mu'cemu'l-Kebîr* (I-XXV), (thk: Hamdî b. Abdulmecid es-Selefi), Mektebet'ü İbni't-Teymiyye, Kahire, 1415/1994, VIII, 126; Ebû Nuaym, Ahmed ibn Mehrân el-Esbehânî (v.430/1039), *Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtü'l-Asfiyâ* (X), Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1394/1974, X, 26; Beğavî, Ebû Muhammed Hüseyin b. Mes'ud b. Muhammed b. Ferrâ' (v.516/1122), *Şerhu's-Sünne* (XV), (thk: Şuayb Arnavut), Mektebetü'l-İslami, Şam (Dımeşk), 1983, XIV, 304.

³⁸⁴ Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, IV, 72.

³⁸⁵ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Dîneverî, Ebû Bekir Ahmed b. Mervân el-Malikî (v.333/945), *el-Mücâlese ve Cevâhiru'l-İlm* (I-X), (thk: Ebu Ubeyde Meşhur Hasan Âl-i Selmân), Daru

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Bu hadîs Peygamber'den (s.a.s) sahih (zayıf'tır) olarak gelmemiştir.³⁸⁶

96. “Vallâh” Sözüyle Müselsel

عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ إِبرَاهِيمَ بْنِ عَلِيٍّ الْبَيْضَاوِيِّ الْمَكِّيِّ عَنِ الْقَاضِي مُحَمَّدَ بْنِ يَعْقُوبَ الْفَيْرُوزَابَادِيِّ عَنِ نَاصِرِ
الَّذِينَ مُحَمَّدَ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ الْفَارَقِيِّ عَنِ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي الْعَبَّاسِ الْعِرَاقِيِّ عَنِ أَبِي الْفَضْلِ جَعْفَرَ بْنِ عَلِيٍّ
الْهَمْدَانِيِّ عَنِ الْقَاضِي أَبِي الْفَضْلِ الْعُثْمَانِيِّ الدِّيَابِيِّ عَنِ عَلِيِّ بْنِ الْمَشْرِفِ عَنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ الْحَسَنِ عَنِ أَبِيهِ
الْحَسَنِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ عَبْدِ الْوَّاحِدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنِ دَاوُدَ بْنِ جَعْفَرَ الْوَاسِطِيِّ الْجَذُوعِيِّ عَنِ مُحَمَّدَ بْنِ سُلَيْمَانَ الْبَاغَنْدِيِّ
الْوَاسِطِيِّ عَنِ الْحَمِيدِيِّ عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَائِلًا كُلِّ مِنْهُمْ وَاللَّهِ قَالَ ابْنُ عُيَيْنَةَ أَنَا وَاللَّهِ الزُّهْرِيُّ مِنْ فِيهِ إِلَى فِي
يُعِيدُهُ وَيَبْدِيهِ عَنِ سَالِمَ عَنِ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَعَمْرٌو كَانُوا يَمْشُونَ أَمَامَ الْجَنَازَةِ

Ebî İshak İbrahim b. Alî Beydavî el-Mekkî'den haber verildi, O da Kadî Muhammed b. Ya'kub el-Fîruzabadî'den, O da Nasirüddin Muhammed b. Ebi'l-Kasım el-Farukî'den, O da Ebî Hasan Alî b. Ebî Abbas el-İrakî'den, O da Ebî Fazl Ca'fer b. Alî Hemedanî'den, O da Kadî Ebî Fazl el-Osmanî ed-Dîbacî'den, O da Alî b. Müşerref'den, O da Abdulaziz b. Hasan'dan, O da babası Hasan b. İsmail'den, O da Abdulvahid b. Ahmed'den, O da Davud b.Ca'fer el-Vasitî el-Cezû'î'den, O da Muhammed b. Süleyman Bağundî el-Vasiti'den, O da Humeydî'den, O da babası Uyeyne'den, O da Zühri'den haber verdi, tüm râviler “Vallahi” lafzını birbirlerine tekrarlayıp haber verdiler. İbn Uyeyne “Vallahi” deyip Zührî'den, Zührî de Salim'den, O da babasından haber verdi: “Gördüm ki Peygamber, Ebû bekir ve Ömer cenazenin önünde yürüyorlardı.”³⁸⁷dedi.

Bu hadîste bütün râviler hadîsi nakledeken *vallahi* demişlerdir. Ebû İsa, bu hadîs'in sahih ve mürsel olduğunu belirtmiştir.³⁸⁸

97. Faslıların Müselseli

عَنْ يَحْيَى بْنِ عَمْرِو عَنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنِ مَالِكِ عَنِ جَعْفَرَ بْنِ مُحَمَّدَ عَنِ أَبِيهِ عَنِ جَابِرِ قَالَ قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ أَكَلَ طَعَامًا وَذُو عَيْنٍ يَنْظُرُ إِلَيْهِ فَلَمْ يَطْعَمَهُ أَصَابَهُ دَاءٌ يُقَالُ لَهُ النَّفْسُ

İbn Hazm, Lübnan, h.1419/1999, III, 142; İsbahânî, Ebû Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Ca'fer b. Hayyân el-Ensârî, (v.369/980), Kitâbu'l-Emsâl fî'l-Hadîsi'n-Nebevi, (thk: Abdulâlî Abdulhamîd Hâmîd), Dâru's-Selefiyye, Hindistan, 1987, s.87.

³⁸⁶Cevzî, Cemalüddin Abdurrahman b. Ali b. Muhammed (v.597), *el-Mevzûât* (I-III), (thk: Abdurrahman Muhammed Osman), Mektebetü's-selefiyye, Medine, 1966-68/1386-88, III, 84.

³⁸⁷Fâdânî, *Ucâle*, s.20, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Dâvud, *Sünen*, Cenâiz, 44,45; Tirmizî, *Sünen*, Cenâiz, 26; Nesâî, *Sünen*, Cenâiz, 56; İbn Mâce, *Sünen*, Cenâiz,16; Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, Cenâiz, 8, 9, 10, 11; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/8, 37, 140 .

³⁸⁸Tirmizî, *Sünen*, Cenâiz, 26.

Yahya b. Ömer'den³⁸⁹, O da Abdurrahman b. Kasım'dan³⁹⁰, O da Mâlik'ten, O da Ca'fer b. Muhammed'den, O da Babasın'dan, O da Câbir'den haber verdi, Peygamber dedi ki: “Biri yemek yer ve başkası onun yemek yiyişini seyrettiği vakit, o seyredene yemek yedirmese yiyen kişiye hastalık bulaşır. Bu hastalığa nefis hastalığı denir..”³⁹¹ Nefis hastalığı, gözle bulaşan bir hastalıktır.

Bu müselsel hadîs türünde râvilerin çoğu faslıdır. İbn Tayyib, bu hadîs'in hasen olduğunu belirtmiştir.³⁹²

98. Iraklı Olan Râvilerle

أَخْبَرَنَا أَبُو خَلِيفَةَ هُوَ الْفَضْلُ بْنُ الْحَبَابِ الْجُمَحِيِّ أَنَا الْقَعْنَبِيُّ عَنْ شُعْبَةَ عَنِ مَنْصُورٍ عَنْ رَبِيعٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْبَدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِمَّا أَدْرَكَ النَّاسَ مِنْ كَلَامِ النَّبِيِّ إِذَا لَمْ تَسْتَحْ فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ

Ebû Halife Fazl b. el-Habbâb el-Cumehî³⁹³ bize haber verdi, Ka'nebî³⁹⁴ bize Şu'be'den haber verdi, O da Mansur'dan, Mansur da Rib'î³⁹⁵den, O da Ebi Mes'ûd el-Bedri'den Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: *İlk Peygamberler'den itibaren halkın hatırında bir söz vardır: “Hayâ etmezsen isteğini yap.”*³⁹⁶

Çoğunlu iraklı olan râvilerin rivayet etmiş olduğu müselsel hadîstir. Bu hadîs'in hükmü konusunda Buharî, sahih olduğunu belirtmiştir³⁹⁷, aynı zamanda meşhur olduğu da *menâhil*'de geçmektedir.³⁹⁸

99. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ مِنْ بَلْخٍ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرِ الْمَلَقَبِ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلِّهِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “Hayânın her türlü sü hayırlıdır.”³⁹⁹

³⁸⁹ İbnu'l-Farâdî, Abdullah b. Muhammed b. Yusuf b. Nasr (v.403/1013), *Tarîhu Ulemâi'l-Endülüs* (I-II), Mektebetü'l-Hanicî, Kahire, 1408/1988, II, 181.

³⁹⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, VI, 252.

³⁹¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.52, Benzer rivayetler için bk.: Silefî, Sadrettin, Ebû Tahir Silefî (v.576/1180), *Meşyeihâtü'l-Bağdadiyye*, Şebeketü'l-İslamiyye, 2004, I, 20; Alî el-Münavî, *et-Teysir Şerhü'l-Camii's-Sagîr*, II, 375.

³⁹² Eyyübî, *Menâhil*, s.303.

³⁹³ Zehebî, *Tezkiretü'l-Huffâz*, II, 177.

³⁹⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, VI, 31.

³⁹⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, III, 238.

³⁹⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.63, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Edep, 78, Enbiyâ, 44; Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, Salât (Sefer), 46; Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 6.

³⁹⁷ Buharî, *Edebü'l-Müfred*, s.209.

³⁹⁸ Eyyübî, *Menâhil*, s.297.

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Hadîs sahihtir, isnadı kuvvetlidir ve ricali güvenilirdir.⁴⁰⁰

100. Yaşını Sorma ile Müselsel

سئل أبَا عَيْسَى التِّرْمِذِيَّ عَنْ سَنَةِ فَقَالَ أَقْبَلَ عَلَى شَأْنِكَ فَإِنِّي سَأَلْتُ بَعْضَ أَصْحَابِ الشَّافِعِيِّ عَنْ سَنَةِ فَقَالَ أَقْبَلَ عَلَى شَأْنِكَ فَإِنِّي سَأَلْتُ الشَّافِعِيَّ عَنْ سَنَةِ فَقَالَ أَقْبَلَ عَلَى شَأْنِكَ فَإِنِّي سَأَلْتُ مَالِكَ بْنَ أَنَسٍ عَنْ سَنَةِ فَقَالَ أَقْبَلَ عَلَى شَأْنِكَ وَقَالَ لَيْسَ مِنَ الْمُرُوءَةِ إِخْبَارُ الرَّجُلِ عَنْ سَنَةِ وَإِنْ كَانَ صَغِيرًا اسْتَحْقَرُوهُ وَإِنْ كَانَ كَبِيرًا اسْتَهْرَمُوهُ

Ebâ İsa et-Tirmizî'ye yaşından soruldu, O da işine bak dedi, O da bazı Şafi'i ahabına yaşlarından sordu, Onlar da işine bak dediler, O da Şafi'ye yaşını sordum, O da işine bak dedi, Şafii de Malik b. Enes'e sordu. O da şöyle cevap verdi: “*Kişiyeye yaşının sorulması mürüvvetten değildir. Küçükse küçük düşürülür, büyükse ihtiyar gösterilir.*”⁴⁰¹

Bu hadîs'te, her râvi bir önceki râvi'den yaşını sormasıyla müselsel içerisinde yerini almıştır. Râvi'deki kavli sıfatla oluşan teselsüle örnektir.

2.3.7. İhsan

101. Yemelilerin Müselseli

أَبُو عَيْسَى مُحَمَّدُ بْنُ عَيْسَى التِّرْمِذِيُّ نَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَمِيدٍ نَا عَبْدِ الرَّزَّاقِ هُوَ ابْنُ هَمَامِ الْيَمَانِيِّ عَنْ مَعْمَرِ هُوَ ابْنُ رَاشِدِ الْيَمَانِيِّ عَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ هُوَ ابْنُ مُعَاوِيَةَ بْنِ حَيْدَةَ الْقَشِيرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ فِي قَوْلِهِ {كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ} [سُورَةُ آلِ عِمْرَانَ 3 الْآيَةِ 110] قَالَ إِنَّكُمْ تَتَمُونَ سَبْعِينَ أُمَّةً أَنْتُمْ خَيْرُهَا وَأَكْرَمُهَا عَلَى اللَّهِ

Ebû İsa Muhammed b. İsa et-Tirmizî bize haber verdi, Abdurrahman b. Hümejd bize haber verdi, Abdurrezzâk İbn Hemmâm el-Yemânî bize Ma'mer İbn Raşid el-Yemanî'den haber verdi, O da Behz b. Hakîm İbn Muaviye b. Hayde el-Keşeyrî'den⁴⁰² haber verdi, O da babasından, O da dedesi'nden, O da Peygamber'in şöyle dediğini işitti: “*Siz insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz.*”⁴⁰³ Ayetinde Peygamber şöyle

³⁹⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Müslim, *Sahîh*, İman, 61; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V/426, 427, 436, 440, 442, 445, 446.

⁴⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXIII, 33.

⁴⁰¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.86, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, IX, 129.

⁴⁰² İbn Hacer, *Tehzîb*, I, 498.

⁴⁰³ Ali İmran, 110.

dedi: “Siz yetmiş ümmeti tamamlayacaksınız, sizler en hayırlısı ve mükerremisiniz Allah katında.”⁴⁰⁴

Bu müselsel hadîsi yemeliler rivâyet etmiştir. Bu nedenle müselsel sayılmıştır. Ebû İsa, bu hadîs’in hasen olduğunu belirtti.⁴⁰⁵

102. Sûfilerle

مُحَمَّدُ بْنُ عِيْسَى الدِّهْقَانُ قَالَ كُنْتُ أَمْثِي مَعَ أَبِي الْحُسَيْنِ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ النَّوْرِيِّ الْمَعْرُوفِ بِأَبْنِ النَّبْعَوِيِّ الصُّوفِيِّ فَقُلْتُ لَهُ مَا الَّذِي تَحْفَظُ عَنِ السَّرِيِّ السَّقَطِيِّ قَالَ أَنَا السَّرِيُّ عَنِ الْمَعْرُوفِ الْكَرْجِيِّ عَنِ أَبِي السَّمَاكِ عَنِ النَّوْرِيِّ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ قَضَى لِأَخِيهِ الْمُسْلِمِ حَاجَةً كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ كَمَنْ خَدَمَ اللَّهَ عَمْرَهُ

Muhammed b. İsa ed-Dehkân⁴⁰⁶ dedi ki: Ebî Hüseyin Ahmed b. Muhammed en-Nûrî ki İbn Beğavî es-Sûfî⁴⁰⁷ diye bilinen kişi ile beraber yürüyordum ve ona dedim: Serî es-Sekatî’den ezberlediğin nedir diye, Serî bize Ma’rûf el-Kerhî’den haber verdi, O da Ebî Semmâk’dan⁴⁰⁸, O da Servî’den, O da A’meş’ten, O da Enes’ten Peygamber’in şöyle dediğini haber verdi: “Kim Müslüman kardeşinin bir ihtiyacını giderirse, ömrünü Allah yolunda harcamış ecrini alır.”⁴⁰⁹

Bu hadîsi nakledenler tasavvuf erbabından sayıldığından müselsel sayılmıştır. Ali el-Münavî, bu hadîs’in mevzu olduğuna dair bilgi vermektedir.⁴¹⁰

103.

حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَحْيَى الْهَاشِمِيُّ بِمَكَّةَ نَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ مَنْصُورٍ نَا أَبُو الْفَضْلِ بَحْرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ زِيَادٍ نَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ الْوُثَاقِيِّ نَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحِ الْفَيْوَمِيِّ نَا ذُو الثُّونِ الْمَصْرِيُّ نَا الْفَضِيلُ بْنُ عِيَاضَ عَنِ اللَّيْثِ عَنِ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَجَافَوْا عَنِ ذَنْبِ السَّخِيِّ فَإِنَّ اللَّهَ آخِذٌ بِبِيَدِهِ كَلِمَا عَشْرَ

Yunus b. Yahya el-Haşimî⁴¹¹ Mekke’de bize haber verdi, Ebû Bekir b. Mansur⁴¹² bize haber verdi, Ebu’l Fazl Bahr b. İbrahim b. Ziyad⁴¹³ bize haber verdi,

⁴⁰⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.60, Benzer rivayetler için bk.: İbn Mâce, *Sünen*, Zühd, 34; Dârimî, *Sünen*, Rikâk, 47; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V/3 .

⁴⁰⁵ Tirmizi, *Sünen*, Tefsîru Kur’an, 3.

⁴⁰⁶ İbn Hacer, *Lisanu’l Mizân*, V, 333.

⁴⁰⁷ İbnü’l-Mulakkın, *Tabakâtu’l-Evliya*, s.62.

⁴⁰⁸ İbn Hibbân, Muhammed b. Hibban b. Ahmed b. Hibban b. Muaz b. Ma’bed (v.354/965), *es-Sikât* (I-IX), Dâiretü’l-Meârif, Haydarabad, Hindistan, 1393/1973, VII, 395.

⁴⁰⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.114, Benzer rivayetler için bk.: İbn Râhûye, Ebû Yakub İshâk b. İbrahim b. Muhallid b. İbrahim el-Hanzalî, (v.238/853), *el-Müsned* (I-V), (thk: Abdulhalık b. Abdülhakk), Mektebetü’l-Îmân, Medine, 1412/1991, I, 378, Mektebetü’l-Îman, Medine, 1991; Taberânî, Ebû’l-Kâsım Müsnidü’l-Dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (v.360/971), *Mekârimü’l-Ahlâk*, (thk.: Ahmed Şemseddin), Dâru’l Kutubu’l İlmiye, Beyrut, 1409/1989, s.343.

⁴¹⁰ Ali el-Münavî, *et-Teysîr Şerhü’l-Camii’s-Sagîr*, II, 438.

Hasan b. Ahmed el-Vessâkî⁴¹⁴ bize haber verdi, Ahmed b. Suleyh el-Feyyûmî bize haber verdi, Zünnûn el-Mısırî bize haber verdi, Mufaddal b. İyâz⁴¹⁵ bize Leys'ten haber verdi, O da Mücahid'den, O da İbn Abbâs'dan Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: “Cömert adamın günahından sakının; zira o, her kaydığında Allah onu tutmaktadır.”⁴¹⁶

Bu hadîsi nakledenler tasavvuf erbabından sayıldığından müselsel sayılmıştır. Bu hadîs'in mevzu olduğu konusunda İbnü'l-Cevzî bilgi aktarmaktadır.⁴¹⁷

104. Yemenli Râviler ile Müselsel

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ نَا عَبْدَ الرَّزَّاقِ هُوَ ابْنُ هَمَامٍ الْيَمَانِيُّ الصَّنَعَانِيُّ نَا مَعْمَرٌ هُوَ ابْنُ رَاشِدٍ الْأَزْدِيُّ الْيَمِينِيُّ
عَنْ هَمَامٍ هُوَ ابْنُ مُنَبِّهِ الْيَمَانِيُّ الصَّنَعَانِيُّ نَا أَبُو هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنْ يَمِينُ اللَّهِ مَلَأَى لَا
يَغِيضُهَا نَفَقَةً سَحَاءَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْفَقَ مِنْهُ مُنْذُ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فَإِنَّهُ لَمْ يَنْقُصْ مَا فِي يَمِينِهِ
وَعَرْشَهُ عَلَى الْمَاءِ وَبِيَدِهِ الْآخَرَى الْفَيْضُ أَوْ الْقَبْضُ يَرْفَعُ وَيُخْفِضُ

Ali b. Abdullah bize haber verdi, Abdurrezzâk İbn Hemmâm el-Yemânî es-Sen'ânî bize haber verdi, Ma'mer İbn Raşid el-Ezdî el-Yemenî bize Hemmam ibn Münebbih el-Yemenî es-Sen'ânî'den haber verdi, Ebû Hureyre Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: “Allahın eli doludur, gece ve gündüzün sehaveti eksiltmez. Görmüyor musunuz, yeri ve göğü yarattığı günden, elinden infak ediyor ve elinden eksiltme olmamıştır. O'nun arşı suyun üzerindedir. Diğer elinde feyz (verir) veya kabz (alır) vardır. Yükseltir ve alçaltır.”⁴¹⁸

Hadîsi rivayet eden râviler yemenli olduğundan, bu hadîs müselsel kabul edilmiştir. Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtti.⁴¹⁹

⁴¹¹ İbn Hacer, *Lisanu'l Mîzân*, VI, 335.

⁴¹² Ömer Rıza Kehhâle, Muhammed Ragıb b. Abdulğânî (v.1408/1988), *Mu'cemu'l-Müellifin* (I-XIII), Mektebetü'l-Mesnâ, Beyrut, ts, III, 76.

⁴¹³ Ebû Nuaym, Ahmed ibn Mehrân el-Esbehânî (v.430/1039), *Tarîhu Esbehân* (I-II), (thk: Seyyid Kesrevî Hasan), Dâru'l-Kutubu'l-İlmiyye, Beyrut, 1410/1990, I, 286.

⁴¹⁴ Bulamadık.

⁴¹⁵ Suyutî, *Tabakatü'l-Huffâz*, I, 110.

⁴¹⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.112, Benzer rivayetler için bk.: Taberânî, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-Dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (v.360/971), *Mu'cemu'l-Evsât* (I-X), (thk: Taik b. Avdillah b. Muhammed), Dâru'l-Harameyn, Kahire, ts, VI, 33; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliya ve Tabakatü'l-Esfiya*, IV, 108; Beyhakî, *Şuabu'l-İmân*, XIII, 303.

⁴¹⁷ İbnü'l-Cevzî, *Mevzûât*, II, 185.

⁴¹⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.61, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Tevhîd, 19, 22; Müslim, *Sahîh*, Zekât, 36, 37; Tirmizî, *Sünen*, Tefsîr, 5 (3); İbn Mâce, *Sünen*, Mukaddime, 13; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/242, 313, 337, 500.

⁴¹⁹ Tirmizî, *Sünen*, Tefsîr, 5 (3).

105. “Onu Bu Şekilde Buldum” Sözüyle Müselsel

أخبرنا عمر بن حفص بن غياث عن أبيه عن جعفر بن محمد عن أبيه عن علي بن الحسين عن أبيه علي بن أبي طالب كرم الله وجهه قال رأيت النبي صلى الله عليه وسلم حزينا فقال يا ابن أبي طالب أراك حزينا قال هو كذلك يا رسول الله قال صلى الله عليه وسلم فأمر بعض أهلِكَ يُؤذَنُ لَكَ فِي أُنْثَى فَاتَهُ دَوَاءٌ قَالَ فَفَعَلْتُ فَرَأَى عَنِي ذَلِكَ أَلْهَمَ قَالَ الْحُسَيْنُ فَجَرَّبْتَهُ فَوَجَدْتَهُ كَذَلِكَ وَهَكَذَا ذَكَرَ كُلُّ مَنْ رَوَاتِهِ أَنَّهُ جَرَّبَهُ فَوَجَدَهُ كَذَلِكَ إِلَّا ابْنَ الْجَوْزِيِّ فَإِنَّهُ قَالَ لَمْ أَسْمِعْ ابْنَ نَاصِرٍ يَقُولُ شَيْئًا

Ömer b. Hafs b. Giyâs bize Babasın’dan haber verdi, O da Ca’fer b. Muhammed’den haber verdi, O da babasın’dan, O da Ali b. Hüseyin’den, O da babası Ali b. Ebû Talib’ten (k.v) şöyle haber verdi ki: Peygamber (s.a.s) beni üzgün gördü ve şöyle dedi: “Ey Ebû Talib’in oğlu! Seni üzgün görüyorum. Ali:”Evet öyle”. Peygamber dedi: *Ailenden birilerine söyle kulağına ezan okusunlar, o sana devadır.* dedi. Ali: *Ben de öyle yaptım, O hüznün (keder) gitti,* dedi. Hüseyin: “*Denedim öyle öğduğunu gördüm.*”⁴²⁰

Hadîsi nakleden her râvi “onu bu şekilde gördüm” diyerek nakletmiştir. Bu sözün tekrarından dolayı müselsel hadîs sayılmıştır. İbn Tayyib, hadîs’in zayıf olduğunu belirtti.⁴²¹

106. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرِ الْمَلْقَبِ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيَّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لِأُمَّتِي فِي بَكُورِهَا يَوْمَ الْخَمِيسِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Allahım! Benim ümmetimden Perşembe gününün erkencilerinin çalışmalarını bereketlendir.*”⁴²²

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt’tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

⁴²⁰ Fâdânî, *Ucâle*, s.84, Benzer rivayetler için bk.: İbnu'l Cezerî, Ebu'l-Hayr Şemsüddin Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Âli b. Yûsuf el-Cezerî, ed-Dimeşkî, (v.833/1429), *Menâkibü'l-Esedi'l-Galib Emire'l-Mü'minîn Ali b. Ebi Talib*, (thk: Târık et-Tantâvî), Mektebetü'l-Kur'ân, 1994, s.50; Alî el-Karî, Ebu'l Hasan Nûrüddin Alî b. Sultan Muhammed el-Karî el-Harevî (v.1014/1605), *Mirkâtü'l-Mefâtiḥ Şerhu Mişkâti'l-Mesâbih* (IX), Dâru'l-Fikr, Lübnan, 1422/2002, II, 547.

⁴²¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.85.

⁴²² Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: İbn Mâce, *Sünen*, Ticarât, 41.

Hadîs'in zayıf ve metruk olduğu hakkında Heysemî bilgi vermektedir.⁴²³

107. “*Billâhi'l-Azîm*” Sözüyle Müselsel

عَنْ مُوسَى بْنِ عَيْسَى عَنْ أَبِي بَكْرِ الرَّاجِفِيِّ عَنْ عَمَارِ بْنِ مُوسَى الْبُرْمَكِيِّ قَائِلًا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ بِاللهِ الْعَظِيمِ لَقَدْ حَدَّثَنِي أَوْ أَخْبَرَنِي فُلَانٌ إِلَى الْبُرْمَكِيِّ قَالَ بِاللهِ الْعَظِيمِ لَقَدْ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ بِاللهِ الْعَظِيمِ لَقَدْ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ قَالَ بِاللهِ الْعَظِيمِ لَقَدْ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ قَالَ بِاللهِ الْعَظِيمِ لَقَدْ حَدَّثَنِي الْمُصْطَفَى صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بِاللهِ الْعَظِيمِ لَقَدْ حَدَّثَنِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ بِاللهِ الْعَظِيمِ لَقَدْ حَدَّثَنِي مِيكَائِيلُ قَالَ بِاللهِ الْعَظِيمِ لَقَدْ حَدَّثَنِي إِسْرَافِيلُ وَقَالَ قَالَ اللهُ تَعَالَى يَا إِسْرَافِيلُ بَعِزْتِي وَجَلَالِي وَجُودِي وَكِرْمِي مِنْ قَرَأَ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مُتَّصِلَةً بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ مَرَّةً وَاحِدَةً اشْتَهَدُوا عَلَيَّ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهُ وَقَبِلْتُ مِنْهُ الْحَسَنَاتِ وَتَجَاوَزْتُ عَنْهُ السَّيِّئَاتِ وَلَا أُحْرِقُ لِسَانَهُ فِي النَّارِ وَأُجِيرُهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقِيَامَةِ وَالْفِرْعَ الْأَكْبَرَ وَيَلْقَانِي قَبْلَ الْأَنْبِيَاءِ وَالْأَوْلِيَاءِ وَهُوَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Musa b. İsa'dan haber verildi, O da Ebî Bekir er-Râcîfî'den, O da Ammar b. Musa el-Bermekî'den haber verdi, el-Bermekî'ye kadar her râvi *billahi'l-azîm lekad heddesenî ev ehberenî fulan* diyerek haber veriyor. el-Bermekî, *billahi'l azîm lekad heddesenî* Enes b. Malik, O da *billahi'l azîm lekad heddesenî* Ali b. Ebî Talib, O da *billahi'l azîm lekad heddesenî* Ebû Bekir, O da *billahi'l azîm lekad heddesenî* Mustafa (s.a.s): “Azîm olan Allaha yemin olsun ki Cebrail benimle konuşup dedi ki: “Azîm olan Allaha yemin olsun ki Mikail benimle konuşup dedi ki: “Azîm olan Allaha yemin olsun ki İsrâfil benimle konuşup dedi ki: “Cenab-ı Allah dedi ki: “*Ey İsrâfil kerem ve cömertliğim Celal ve izzetime yemin olsun ki kim ki fatihayla bitişik bismillahirrahmanirrahim'i bir kere okursa, bana şahitlik edin ki ben onu bağışladım hasenatlarını kabul ettim, günahlarını bağışladım ve dilini ateşte yakmam, onu büyük korku, kıyamet ve kabir azabından korur ve benimle mü'min olarak veli ve nebilerden önce karşılaşır.*”⁴²⁴

Bu müselsel hadîs'te râviler “*Billahi'l-azîm*” diyerek zincirleme olarak hadîsi rivâyet ederler. Bu sözün tekrarı hasebiyle müselsel içerisinde yerini almıştır. Metni ve teselsülü batıl'dır.

108. Sûfîlerle

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ قَارِسِ الْخَافِظِ الْبُغْدَادِيِّ أَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ الْأَصْبَهَانِيِّ نَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللهِ بْنِ مُصْعَبٍ أَنَا أَبُو ثُرَابٍ عَسْكَرُ بْنُ حُصَيْنٍ هُوَ النَّخْشَبِيُّ أَنَا ابْنُ نَمِيرٍ نَا مُحَمَّدَ بْنَ ثَابِتٍ نَا شَرِيكَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي سُوَيْبَانَ عَنِ جَابِرِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَكْرَهُوا مَرْضَاكُمَ عَلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ فَإِنَّ رَبَّهُمْ يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ

⁴²³ Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, IV, 61.

⁴²⁴ Fadanî, *Ucâle*, s.17-18; İbn Akîle, *Fevâid*, s.143.

Muhammed b. Ahmed b. Faris el-Hafız el-Bağdadî⁴²⁵ bize haber verdi, Abdullah b. Muhammed b. Ca'fer el-Esbehani⁴²⁶ bize haber verdi, Muhammed b. Abdullah b. Mus'ab⁴²⁷ bize haber verdi, Ebû Turâb Asker b. Husayn en-Nehşebî⁴²⁸ bize haber verdi, İbn Nemîr bize haber verdi, Muhammed b. Sabit bize haber verdi, Şerîk bize A'meş'ten haber verdi, O da Ebî Sufyan'dan, O da Cabir'den Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi “*Hastalarınızı yeme ve içmeye zorlamayınız; Muhakkak rabbiniz onları hem yedirip hem içiriyor.*”⁴²⁹ dedi

Hadîsi nakleden râvilerin sûfiyye tabakasına mensubiyetlerinden dolayı müselsel kabul edilmiştir. Ebû İsa, hadîs'in hasen ve garîb olduğunu belirtmektedir.⁴³⁰

109. Su ve Hurma İkrâmı ile

عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَاصِمِ الدَّمَشْقِيِّ عَنْ مَوْلَى بْنِ إِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَيْمُونِ الْقِدَاحِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ الصَّادِقِ عَنْ أَبِيهِ مُحَمَّدِ الْبَاقِرِ عَنْ أَبِيهِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ أَبِيهِ الْحُسَيْنِ الشَّهِيدِ قَالَ أَضَافَنِي أَبِي الْإِمَامِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ عَلَى الْأَسْوَدِينَ التَّمْرَ وَالْمَاءَ وَهَكَذَا السَّلْسَةُ مِنْ أَوْلِهِ إِلَى آخِرِهِ كُلُّ يَقُولُ أَضَافَنِي فَلَانَ عَلَى الْأَسْوَدِينَ التَّمْرَ وَالْمَاءَ قَالَ عَلِيُّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ أَضَافَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْأَسْوَدِينَ التَّمْرَ وَالْمَاءَ وَقَالَ مَنْ أَضَافَ مُؤْمِنًا فَكَأَنَّمَا أَضَافَ آدَمَ وَمَنْ أَضَافَ مُؤْمِنِينَ فَكَأَنَّمَا أَضَافَ آدَمَ وَحِوَاءَ وَمَنْ أَضَافَ ثَلَاثَةً فَكَأَنَّمَا أَضَافَ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ وَمَنْ أَضَافَ أَرْبَعَةً فَكَأَنَّمَا قَرَأَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَالزَّبُورَ وَالْفُرْقَانَ وَمَنْ أَضَافَ خَمْسَةً فَكَأَنَّمَا صَلَّى الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي جَمَاعَةٍ مِنْ أَوَّلِ يَوْمِ خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ أَضَافَ سِتَّةً فَكَأَنَّمَا أَعْتَقَ سِتِّينَ رَقَبَةً مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَمَنْ أَضَافَ سَبْعَةَ أَغْلَقَتْ عَنْهُ سَبْعَةُ أَبْوَابِ جَهَنَّمَ وَمَنْ أَضَافَ ثَمَانِيَةَ فَتَحَتْ لَهُ ثَمَانِيَةَ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَمَنْ أَضَافَ تِسْعَةَ كَتَبَ اللَّهُ حَسَنَاتٍ بَعْدَ مَنْ عَصَاهُ مِنْ أَوَّلِ يَوْمِ خَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَمَنْ أَضَافَ عَشْرَةَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ أَجْرَ مَنْ صَلَّى وَصَامَ وَحَجَّ وَاعْتَمَرَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

Ca'fer b. Muhammed b. Âsım ed-Dımeşki'den haber verildi, O da Müemmil b. İhâb'dan, O da Abdullah b. Meymun el-Kadâh'tan, O da Ca'fer b. Muhammed es-Sâdik'tan, O da babası Muhammed el-Bakır'dan, O da babası Zeynelâbidîn Alî b. Hüseyin'den, O da babası Hüseyin eş-Şehid'den haber verip şöyle dedi: “*Ebî'l-İmam Alî b. Ebî Talib (k.v) su ve hurmayla bana ziyafette bulundu*” dedi, baştan sona tüm râviler: “*Falan kişi hurma ve su ile bana ziyafette bulundu*” cümlesini söyleyerek rivayette bulundu. Ali (k.v) dedi: “Peygamber beni iki esved olan hurma ve suyla misafir etti ve dedi ki: “*Kim ki bir mü'mini misafir ederse sanki Âdemi, iki mü'mini*

⁴²⁵ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm ve Vefeyâtu'l-Meşâhir ve'l-A'lâm*, XV, 769.

⁴²⁶ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm ve Vefeyâtu'l-Meşâhir ve'l-A'lâm*, VIII, 305.

⁴²⁷ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm ve Vefeyâtu'l-Meşâhir ve'l-A'lâm*, VI, 1032.

⁴²⁸ İbnü'l-Mulakkın, *Tabakâtu'l-Evliya*, I, 355.

⁴²⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.114, Benzer rivayetler için bk.: Tirmizî, *Sünen*, Tıbb, 4; İbn Mâce, *Sünen*, Tıbb, 4.

⁴³⁰ Tirmizî, *Sünen*, Tıbb, 4.

misafir ederse sanki Adem ve Havvayı, üç kişiyi misafir eden sanki Cebrail, Mikail ve İsraili misafir etmiş, dört kişiyi misafir eden sanki Tevrat İncil Zebûr ve Furkan okumuş, beş kişiyi misafir eden sanki Allah'ın dünyayı halk ettiği günden kıyamete kadar beş vakit namazı cemaatle kılmış, altı kişiyi misafir eden sanki İsmail'in çocuklarından 60 köleyi azat etmiş, yedi kişiyi misafir eden cehennem yedi kapısını kapatmış, sekiz kişiyi misafir eden cennetin sekiz kapısını açmış, dokuz kişiyi misafir eden Allah hasenatlarını ilk günden kıyamete kadar kendisine asi olanlar kadar yazmış, on kişiyi misafir eden Allah, kıyamet gününe kadar namaz oruç hac ve umre yapmanın sevabını kendilerine yazar."⁴³¹dedi.

Bu çeşid müselsel hadîs türü ilk râvi Peygamberin su ve hurma üzerine kendisini misafir ettiğini ve her râvi şeyhine hurma ve suyla misafir olup bu hadîsi aktarmıştır. Metruk ve dayanıksız'dır.

110. Meşriklilerle (Suriye, Irak, Filistin, Ürdün) Müselsel

أخبرنا قَتَادَةَ هُوَ ابْنُ دَعَامَةَ الْبَصْرِيِّ نَا زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى هُوَ أَبُو حَاجِبِ الْبَصْرِيِّ قَاضِيهَا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ يَرْفَعُهُ إِنْ لَمْ تَجَاوِزْ لِأُمَّتِي عَمَّا وَسُوسْتَ أَوْ حَدَّثْتَ بِهَا نَفْسَهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ بِهِ أَوْ تَكَلَّمْ

Katâde İbn Diâme el-Basrî⁴³² bize haber verdi, Zurrâre b. Evfî Ebû Hacib el-Basrî⁴³³ bize Ebû Hureyre'den şöyle haber verdi: Peygamberi yücelterek: *"Allah, ümmetinden vesvese edeni ve içinden geçirdiğinden amel etmeyip veya onu konuşmadıkça günahını affetmiştir.*"⁴³⁴

Bu hadîs'i nakleden râvilerin hepsi meşriklî (Suriye, Filistin, Ürdün, Irak) olmasından dolayı müselsel içerisinde yerini almıştır. Râvi'deki fiilî sıfatla oluşan müselsel türüne örnektir.

Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtmektedir.⁴³⁵

111. Şamlıların Müselseli

أخبرنا سعيد بن عبد العزيز عن ربيعة بن يزيد عن أبي إدريس الخولاني عن أبي ذر عن رسول الله صلى الله عليه وسلم عن جبريل عن الله تبارك وتعالى أنه قال يا عبادي إنني حرمت الظلم على نفسي وجعلته بينكم محرما فلا تظالموا يا عبادي إنكم الذين تخطنون بالليل والنهار وأنا الذي أغفر الذنوب ولا أبا لي فاستغفروني أغفر لكم يا عبادي كلكم جانع إلا من أطعمته فاستطعموني أطعمكم يا عبادي كلكم عار إلا من كسوته فاستكسوني أكسكم يا

⁴³¹ Fadanî, *Ucâle*, s.14; İbn Akile, *Fevaid*, s.74.

⁴³² İbn Hacer, *Tehzîb*, VIII, 351.

⁴³³ İbn Hacer, *Tehzîb*, III, 322

⁴³⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.54, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Itk, 6, Talâk, 11, Eymân ve Nezir, 15; Müslim, *Sahîh*, İman, 201, 202; Ebû Dâvud, *Sünen*, Talâk, 15; Tirmizî, *Sünen*, Talâk, 8; Nesâî, *Sünen*, Talâk, 22; İbn Mâce, *Sünen*, Talâk, 14, 16; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/255, 393, 425, 474, 481, 491.

⁴³⁵ Tirmizî, *Sünen*, Talâk, 8.

عَبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنِّكُمْ كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبٍ رَجُلٍ مِنْكُمْ لَمْ يَنْقُصْ ذَلِكَ مِنْ مَلِكِي شَيْئًا يَا عَبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنِّكُمْ كَانُوا عَلَى أَتْقَى قَلْبٍ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ لَمْ يَزِدْ ذَلِكَ فِي مَلِكِي شَيْئًا يَا عَبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَأَخْرَكُمْ وَإِنْسَكُمْ وَجَنِّكُمْ كَانُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ فَسَأَلُونِي فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ مَا سَأَلَ لَمْ يَنْقُصْ ذَلِكَ مِنْ مَلِكِي شَيْئًا إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْبُحْرُ أَنْ يَغْمَسَ الْمَخِيطُ فِيهِ غَمْسَةً وَاحِدَةً يَا عَبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَحْفَظْهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ

Saîd b. Abdulaziz⁴³⁶ bize Rabîa b. Yezîd'den⁴³⁷ haber verdi, O da Ebî İdrîs el-Hevlânî'den⁴³⁸, O da Ebî Zerr'den, O da Peygamber'den (s.a.s), Peygamber de Cibrîl'den, Cibrîl de Allah'ın şöyle dediğini haber verdi: “*Ey kulum ben kendime zulmü haram kıldığım gibi, sizin aranızda da haram kıldım. Birbirinize zulm etmeyin. Ey Kullarım! Sizler gündüz ve gece hata edenlersiniz; ben ise günahları bağışlayanım. Bağışlama dileyin ki, sizi bağışlayayım. Ey Kullarım! Hepiniz açsınız; ancak yedirdiğim hariç. Öyleyse yedirmeyi talep ediniz ki yedireyim. Ey Kullarım! Hepiniz çıplaksınız, giydirdiğim hariç, giydirmeyi talep ediniz ki giydireyim sizi. Ey Kullarım! Eğer ilkiniz ve sonunuz, insiniz ve cininiz, sizden en facir kişinin kalbi üzerine olsalar da mülkünden bir şey eksik olmaz. Ey Kullarım! Şayet ilkiniz ve sonunuz, insiniz ve cininiz en takvalı adam kalbi üzerinde olsanız da bu mülkümde bir şeyi arttırmaz. Ey Kullarım! Şayet ilkiniz ve sonunuz, insiniz ve cininiz bir kişinin saadeti üzerinde benden isteyip her insana istediğini versem, mülkünden bir şey azaltmaz. Denize batıp çıkan, denizi eksiltmediği gibi Ey Kullarım! Bunlar ancak amellerinizdir, sizin üzerinizde koruyorum. Yarın amelini hayr gören hamdetsin; kötü gören ise kendisini kınasın.*”⁴³⁹

Nevevî, bu hadîs'in sahih olduğunu, ravî zincirindeki ricalin dimeşk (Şam) ile bir bağlantısı bulunduğunu söylemiştir. Ebû Zer'in de Dimeşk'e gittiğini belirtmiştir. Aynı zamanda bu hadîs'in isnadı ve metni sahih'tir. Usulu Din konusunda değerli kaide ve açıklama barındırmaktadır. Ahmed b. Hanbel de: “Şam ehl-i için bu hadîs'ten daha şerefli bir şey yoktur.” diyerek bu hadîs'in önemine değinmiştir.⁴⁴⁰ Ebû İsa ise hadîs'in hasen olduğunu söylemiştir.⁴⁴¹

⁴³⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, IV, 59.

⁴³⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, III, 264.

⁴³⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, VIII, 336.

⁴³⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.58, Benzer rivayetler için bk.: Müslim, *Sahîh*, Birr, 55 (Kısmen); Tirmizî, *Sünen*, Kıyâme, 48.

⁴⁴⁰ Zehebi, *Mûkızâ*, s.108.

⁴⁴¹ Tirmizî, *Sünen*, Kıyâme, 48.

112. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبِ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كِفَاعُهُ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: *“Hayra vesile olan, hayrı yapmış gibidir.”*⁴⁴²

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, hadîs'in garîb olduğunu ifade etmiştir.⁴⁴³

113. Babalarla Müselsel

أَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَبِيطَ بْنِ شَرِيطَ الْأَشْجَعِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِصْرَ فِي جِيزَتِهَا أَنِّي أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ نَبِيطَ بْنِ شَرِيطَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ بَنِي اللَّهِ مَسْجِدًا بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ

Ahmed b. İshâk b. İbrahim b. Nebî b. Şerî el-Eşcaî'den haber verdi ki O Peygamberin arkadaşıdır ve şehrin dışına beraber gittiler. Ebî İshak Babası İbrahim'den, O da Babası Nebî b. Şerî'den şöyle haber verdi: Peygamber'in şöyle dediğini işittim: *“Kim Allah için mescid inşa ederse, Allah da cennette onun için ev yapar.”*⁴⁴⁴

Müselsel'in bu türünde her râvi babasından rivayette bulunmasından dolayı müselsel kabul edilmiştir. Râvideki fiilî sıfat ile oluşan müselsel'e örnek olarak gösterilebilir.

Ebû İsa, hadîs'in hasen olduğunu söyledi.⁴⁴⁵

114. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبِ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبِهِ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ

⁴⁴² Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk...: Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 114; Tirmizî, *Sünen*, İlim, 14; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V/272, 273.

⁴⁴³ Tirmizî, *Sünen*, İlim, 14.

⁴⁴⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.66, Benzer rivayetler için bk...: Buhârî, *Sahih*, Salât, 65; Müslim, *Sahih*, Mesâcid, 24, 25, Misâfir, 103, Zühd, 43, 44; Ebû Dâvud, *Sünen*, Tetavvu', 1 (Salât); Tirmizî, *Sünen*, Salât, 120, 185, 204; Nesâî, *Sünen*, Mesâcid, 1; İbn Mâce, *Sünen*, Mesâcid, 1, 9, İkâme, 100, 185; Dârimî, *Sünen*, Salât, 113; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/20, 53, 61, 70.

⁴⁴⁵ Tirmizî, *Sünen*, Salât, 120.

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Bir lokma hurmayla da olsa, ateşten korunun.*”⁴⁴⁶

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Bu hadîs'te kastedilen şey, sadakanın terkedilmemesi aksine devamlı yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Ali el-Münavî, hadîs'in isnadının sahih olduğunu söyledi.⁴⁴⁷

115.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْغَنِيُّ غَنِي النَّفْسِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Asıl zenginlik gönül zenginliğidir.*”⁴⁴⁸

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, hasen ve sahih'tir dedi bu hadîs hakkında.⁴⁴⁹

116. Bir şeye yaslanarak ile Müselsel

مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ الْكُوفِيِّ وَهُوَ مِنْكُمْ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى عَاصِمِ بْنِ عَلِيٍّ وَهُوَ مِنْكُمْ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ وَهُوَ مِنْكُمْ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ وَهُوَ مِنْكُمْ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى بَكْرِ بْنِ الْفُرَاتِ وَهُوَ مِنْكُمْ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَهُوَ مِنْكُمْ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَحْسَنَ اللَّهُ خَلْقَ رَجُلٍ وَلَا خَلْقَهُ فَتَطْعَمَهُ النَّارَ

Muhammed b. Ca'fer el-Kûfi birşeye yaslanarak şöyle dedi: Âsım b. Ali'ye okudum. O da birşeye yaslanarak şöyle dedi: Leys b. Sa'd'a okudum. O da aynı şekilde birşeye yaslanarak Ali b. Zeyd'e okudu. O da aynı şekilde birşeye yaslanarak Bekir b.

⁴⁴⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/388, 446.

⁴⁴⁷ Ali el-Münavî, *et-Teyisîr Şerhü'l-Camii's-Sagîr*, II, 318.

⁴⁴⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Rikâk, 15; Müslim, *Sahîh*, Zekât, 120; Tirmizî, *Sünen*, Zühd, 40; İbn Mâce, *Sünen*, Zühd, 9; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/243, 261, 315, 390.

⁴⁴⁹ Tirmizî, *Sünen*, Zühd, 40.

el-Furrât'a okudu. O da Enes b. Malik'e birşeye yaslanarak okudu. Enes de Peygamber efendimiz'den birşeye yaslanarak şöyle nakletti: “Allah bir insanı güzel ahlaklı yaratmış olmasın ki ateş ona dokunsun.”⁴⁵⁰

Hadisi rivayet eden her ravi bir şeylere dayanarak (yaslanarak) rivayet ettiğinden dolayı müselsel içerisinde yerini almıştır. İsnaddaki meçhul ricali müselselat ehl-i tahrîc etmişlerdir.

2.3.7. İhlâs

117.İhlâs Hakkında Soru ile Müselsel

مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ الْخَصَّافِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يَسَّارَ عَنْ أَبِي يَعْقُوبَ الشَّرُّوطِيِّ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ غَسَّانَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَطَاءِ الْهَجِيمِيِّ عَنْ عَبْدِ الْوَّاحِدِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ قَائِلًا كُلُّ رَاوٍ مِنْ رِوَايَتِهِ سَأَلْتَهُ عَنِ الْإِخْلَاصِ قَالَ الْبَصْرِيُّ سَأَلْتُ حُدَيْفَةَ بْنَ الْيَمَانَ عَنِ الْإِخْلَاصِ مَا هُوَ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْإِخْلَاصِ مَا هُوَ سَأَلْتُ جِبْرِيلَ عَنِ الْإِخْلَاصِ مَا هُوَ سَأَلْتُ رَبَّ الْعِزَّةِ فَقَالَ الْإِخْلَاصُ سِرٌّ مِنْ أَسْرَارِي أَوْدَعْتَهُ قَلْبًا مِنْ أَحَبِّتِ مِنْ عِبَادِي

Muhammed b. Ca'fer el-Hisaf bize Ahmed b. Yesâr'dan, O da Ebî Ya'kub eş-Şurûtî'den, O da Ahmed b. Ğassân'dan, O da Ahmed b. Atâ el-Hüceymî'den, O da Abdulvahid b. Zeyd'den, O da Hasan el-Basrî'den haber verdi, hepsi birbirine İhlâs'tan sordular. Hasan el-Basrî, Huzeyfe b. Yemân'dan İhlâs'ı sordu. O da Peygambere sordu, Peygamber de Cibrîl'e sordu: O da Allah'a: Allah da: “İhlâs sırlarımdan bir sırdır; onu kullarımdan sevdiğimin kalbine bırakırım.”⁴⁵¹ dedi.

Her râvi rivayeti aldığı şeyhten “الْإِخْلَاصُ” hakkında soru sorarak bu rivayeti almış ve aynı şekilde kendisinden rivayet edildiğinde “الْإِخْلَاصُ” hakkında kendisine soru sorulmuş olduğundan bu hadîs müselsel kategorisinde kabul ediliyor. Abid ve İbn Tayyib hadîs'in garîb olduğunu söyledi.⁴⁵²

118. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرِ الْمَلْقَبِ بِالْحِجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيَّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ

⁴⁵⁰ Fâdânî, *Ucâle*, s.103, Benzer rivayetler için bk.: Taberânî, *Mu'cemu'l-Evsât*, VII, 37; İbn Şahin, Ebû Hafş Ömer b. Ahmed b. Osman b. Ahmed b. Muhammed b. Eyyûb b. Ezdâd el-Bağdâdî (v.385/996), *et-Terğîb fi Fedâilî'l-Â'mal ve Sevâbu Zâlik*, (thk: Muhammed Hasan Muhammed Hasen İsmail), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiye, Beyrut, 2004, s.108; Beyhakî, *Şuabu'l-İmân*, X, 390; Abdullah el-Feyyâz, *Mebâhis fi'l-Hadîsi'l-Müselsel*, s.177.

⁴⁵¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.88, Benzer rivayetler için bk.: Alî el-Karî, *Mirkâtu'l-Mefâtiḥ Şerhu Mişkâti'l-Mesâbîh*, s.62; Fadanî, *Ucâle*, s.89.

⁴⁵² Eyyûbî, *Menâhi*, s.123.

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Ameller niyetlere göredir.*”⁴⁵³

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Hadîs sahîh'tir.⁴⁵⁴

119. Sûfîlerle Müselsel

أخبرنا أبو نصر مُحَمَّد بن مُحَمَّد بن جَابِر أَنَا أَبُو بكر عمر بن عبد الرَّحِيم أَنَا فَهْد بن سلام نَا سُؤِيد أَبُو حَاتِم عَن غَالِب العَطَّار عَن بكر بن عبد الله الْمُزَنِي عَن ابن عمر قَالَ قَالَ رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ من خَافَ الله أَخَافَ الله مِنْهُ كل شَيْءٍ وَمَن لم يخفَ الله أَخَافَهُ من كل شَيْءٍ

Ebû Nasr Muhammed b. Muhammed b. Cabir⁴⁵⁵ bize haber verdi, Ebû Bekir Ömer b. Abdurrahim⁴⁵⁶ bize haber verdi, Fehd b. Selam⁴⁵⁷ bize haber verdi, Süveyd Ebû Hatim⁴⁵⁸ bize Ğâlib el-Attâr'dan⁴⁵⁹, O da Bekir b. Abdullah el-Müzenî'den⁴⁶⁰, O da İbn Ömer'den Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: “*Kim Allahtan korkarsa, Allah her şeyi O'ndan korkutur. Kim de Allahtan korkmazsa, Allah O'nu her şeyden korkutur.*”⁴⁶¹

Tasavvuf erbabından olan râvilerin nakletmiş olduğu müselsel hadîse örnektir. Hadîs'in garîb olduğuna dair Ebû Nuaym bilgi vermektedir.⁴⁶²

120. Babalar ile Müselsel

أبي موسى بن جَعْفَر قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي جَعْفَر بن مُحَمَّد أَنِّي أَبِي مُحَمَّد بن عَلِي أَنِّي أَبِي عَلِي بن الْحُسَيْن بن عَلِي أَنِّي أَبِي الْحُسَيْن بن عَلِي بن أَبِي عَلِي بن أَبِي طَالِب قَالَ قَالَ رَسُول الله صلى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَن جَبْرِيل قَالَ قَالَ الله تَعَالَى إِنِّي أَنَا الله لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِي من جَاءَنِي مِنْكُمْ بِشَهَادَةٍ أَن لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ بالإِخْلَاصِ دَخَلَ فِي حَصْنِي وَمَن دَخَلَ فِي حَصْنِي أَمِنَ من عَدَائِي

⁴⁵³ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Bed'ü'l-Vahy, 1, Itk, 6, Menâkıbü'l-Ensâr, 45, Talâk, 11, Eymân, 23, Heyl, 1; Müslim, *Sahih*, İmâret, 155; Ebû Dâvud, *Sünen*, Talâk, 11.

⁴⁵⁴ İbn Hamdûlmübarek en-Necdî, *Tatrîzü Riyazü's-Salihîn*, s.10.

⁴⁵⁵ Bulamadık.

⁴⁵⁶ es-Sem'ânî, Ebû Sa'd Abdulkerim b. Muhammed b. Mansur (v.562/1166), *Mu'cemu's-Şuyûh*, (thk: İbn Abdullah b. Abdulkadir), Dâru Alemi'l-Kutub, Riyad, 1996, s.1169.

⁴⁵⁷ Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dimaşkî (v.748/1348), *el-Muktena fî Serdi'l-Kuna* (I-II), (thk: Muhammed Salih Abdulaziz), Camietü'l-İslamiyye, Medine, Suud, 1408/1988, s.128.

⁴⁵⁸ Darekutnî, Ebû'l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed (v.385/995) *Ta'likât*, (thk: Halil b. Muhammed el-Arabî), Dâru'l-Kutub'l-İlmiyye, Kahire, 1994, s.117.

⁴⁵⁹ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, 9, 189.

⁴⁶⁰ Mizzî, Ebu'l Haccâc Cemâleddîn Yûsuf b. Abdurrahman b. Yusuf (v.742/1341), *Tehzîbü'l-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl* (I-XXXV), (thk: Beşar Avâd Ma'rûf), Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1400/1980, IV, 216.

⁴⁶¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.115, Benzer rivayetler için bk.: Dûlâbî, *el-Kunâ ve'l-Esmâ*, II, 772; Beyhakî, *Şuabu'l-İmân*, II, 304.

⁴⁶² Ebu Nuaym, *Hilyetü'l-Evliya*, III, 191.

Ebî Musa b. Ca'fer, Ebî Ca'fer b. Muhammed bana haber verdi, Ebî Muhammed b. Alî bana haber verdi, dedi. O da Ebî Alî b. Hüseyin b. Ali bana haber verdi, dedi. O da Ebî Hüseyin b. Alî bana haber verdi, dedi. O da Ebî Alî b. Ebî Tâlib bana haber verip şöyle dedi: Peygamber Cebrail'den haber verdi: Allah buyurmuş ki: *“Ben yalnız bir ilahım, bana ibadet edin. Kim ki bana ihlasla şahadet kelimesiyle, benim korumama girer. Kim de benim korumama girerse azabımdan emin olur.”*⁴⁶³

Müsel'sel'in bu türünde her râvi babasından rivayette bulunmasından dolayı müsel'sel kabul edilmiştir. Râvideki fiilî sıfat ile oluşan müsel'sel'e örnek olarak gösterilebilir. Ebu Nuaym hadîs'in meşhur olduğunu söylemiştir.⁴⁶⁴ Bu hadîse benzer olarak Buhârî'de mevcuttur.⁴⁶⁵

121. Sûfilerle Müsel'sel Hadîs

أخبرنا عبد الرَّحِيمِ بنِ عَلِيِّ البَرِّازِ الحَافِظِ بِبَعْدَادِنا مُحَمَّدُ بنِ عَمْرٍ بنِ الفَضْلِ أَنَا عَلِيُّ بنِ عِيسَى أَنَا أَحْمَدُ بنِ الخَوَارِ أَنَا سُلَيْمَانُ الدَّارَانِيُّ أَنَا عَلِيُّ بنِ الحُسَيْنِ بنِ أَبِي الرَّبِيعِ الزَّاهِدِ أَنَا إِبرَاهِيمُ بنِ أَدَهْمٍ قَالَ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بنَ عَجَلَانَ يَذْكُرُ عَنَ أَبِيهِ عَنَ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ تَوَاضَعٍ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ

Abdurrahim b. Alî el-Bezzâr⁴⁶⁶ el-Hafız Bağdad'da bize haber verdi, Muhammed b. Ömer b. Fazl⁴⁶⁷ bize haber verdi, Alî b. İsa⁴⁶⁸ bize haber verdi, Ahmed b. el-Huvâr bize haber verdi, Süleyman ed-Dârimî bize haber verdi, Alî b. Hüseyin b. Ebî Rabî' ez-Zahid⁴⁶⁹ bize haber verdi, İbrahim b. Edhem bize haber verip dedi: Muhammed b. Aclân'dan işittim, O babasından, O da Ebû Hureyre'den, O da Peygamber'den şöyle haber verdi: *“Kim Allah'a tevazu gösterirse Allah onu yükseltir (yüceltir).”*⁴⁷⁰

Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.⁴⁷¹

122. Zahidler ile Müsel'sel

عَنَ أَبِي عَلِيِّ أَحْمَدَ بنِ مُحَمَّدَ بنِ أَحْمَدَ البَرْدَانِيِّ عَنَ أَبِي المَظْفَرِ هِنَادِ بنِ إِبرَاهِيمِ النَّسْفِيِّ عَنَ أَبِي سَهْلٍ مُحَمَّدَ بنِ أَحْمَدَ بنِ عَبْدِ اللَّهِ الأَسَدِ أبَادِي عَنَ يُونُسَ بنِ مُحَمَّدَ بنِ بَنْدَارِ الزَّاهِدِ عَنَ أَبِي يَزِيدِ البِسْطَامِيِّ أَنَا مُحَمَّدُ بنِ

⁴⁶³ Fâdânî, *Ucâle*, s.67, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, III, 192.

⁴⁶⁴ Ebu Nuaym, *Hilyetü'l-Evliya*, III, 192.

⁴⁶⁵ Buhârî, *Sahîh*, İlim, 33.

⁴⁶⁶ Bulamadık.

⁴⁶⁷ İbn Hacer, *Lisanu'l Mizan*, V, 324.

⁴⁶⁸ Bu isimde birçok Râvi'ye rastladık, tam olarak kim olduğunu kestiremediğimizden dipnotta belirtmedik. bk: İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, VII, 369- 370.

⁴⁶⁹ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm ve Vefeyâtu'l-Meşâhir ve'l-A'lâm*, VI, 316.

⁴⁷⁰ Fâdânî, *Ucâle*, s.113, Benzer rivayetler için bk.: Müslim, *Sahîh*, Birr, 69; Tirmizî, *Sünen*, Birr, 82; İbn Mâce, *Sünen*, Zühd, 16; Dârimî, *Sünen*, Zekât, 35; Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, Sadaka, 12; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/44, II/386, 86.

⁴⁷¹ Tirmizî, *Sünen*, Birr, 82.

فَارِسُ الْبَلْخِيِّ نَا حَاتِمِ الْأَصَمِّ نَا شَقِيقِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنِ إِبْرَاهِيمِ بْنِ أَدَهْمَ عَنِ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ عَنِ أَبِي مُسْلِمٍ الْخَوْلَانِيِّ عَنِ
عَمْرِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ صَلَّيْتُمْ حَتَّى تَكُونُوا كَالأَوْتَارِ وَكَانَ الْإِثْنَانُ أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ الْوَاحِدِ لَمْ
تَبْلُغُوا الْإِسْتِقَامَةَ

Ebî Alî Ahmed b. Muhammed b. Ahmed el-Bürdanî'den⁴⁷² haber verildi, O da Ebî Muzaffer Hennâd b. İbrahim en-Neseffî'den, O da Ebî Sehl Muhammed b. Ahmed b. Abdullah el-Esed Âbâdî'den⁴⁷³, O da Yunus b. Muhammed b. Bündâr ez-Zahid'den, O da Ebî Yezid el-Bestamî'den⁴⁷⁴ haber verdi, Muhammed b. Faris el-Belhî⁴⁷⁵ bize haber verdi, Hatimu'l-Esam bize haber verdi, Şakîk b. İbrahim bize İbrahim b. Edhem'den haber verdi, O da Malik b. Dînâr'dan, O da Ebî Müslim el-Hevlânî'den, O da Ömer'den Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: “Gece gündüz Namaz kılıp yay gibi olsanız, Oruç tutup yay'ın ipi gibi ince olsanız; Adil olmazsanız (İki'yi Bir'e tercih ederseniz⁴⁷⁶) İstikameti bozmuş olursunuz.”⁴⁷⁷ dedi.

Hadîsi nakleden râviler zühd ve takvâ sahibi kişiler olduğundan müselsel kabul edilmiştir. Hasen l-gayrihidir.

123. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرِ الْمَلَقَبِ
بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عبيد الله هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي
السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “Sefer azabın bir parçasıdır (zordur).”⁴⁷⁸

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

⁴⁷² Ebî Ya'la, *Tabakatu Hanabile*, II, 253.

⁴⁷³ İbrahim el-Cürcânî, Ebu'l Kasım Hamza b. Yusuf b. İbrahim, *Târîhu Cürcân*, (thk: Muhammed Abdulmuîd Han), Alemu'l-Kutub, Beyrut, 1987, s.457.

⁴⁷⁴ İbn Hacer, *Lisanu'l Mizan*, III, 214.

⁴⁷⁵ İbn Hacer, *Lisanu'l Mizan*, V, 338.

⁴⁷⁶ Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'i, Hz. Ali'den çok severseniz manası çıkıyor.

⁴⁷⁷ Fâdânî, *Ucâle*, s.115, Benzer rivayetler için bk.: İbn Mende, Ebû Abdullah Muhammed b. İshâk b. Muhammed b. Yahya (v.395/1005), *Müsned'ü İbrahim b. Edhem ez-Zâhid*, (thk: Mecdî es-Seyyid İbrahim), Mektebetü'l Kur'ân, Kahire, ts, s.32; Nizâmü'l-Mülk, Kavvâmu'd-dîn Hasan b. Alî b. İshâk et-Tûsî, (v.485/1092), *Meclisâni min Emâli Nizâmü'l-Mülk*, (thk: Ebû İshak el-Huveynî el-Eserî), Mektebetü İbn Teymiyye, Kahire, ts, s.33,

⁴⁷⁸ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Umre, 19, Cihâd, 136, Et'ime, 30; Müslim, *Sahîh*, İmâret, 179; Dârimî, *Sünen*, İsti'zân, 40; Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, İsti'zân, 39; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/236, 445, 496.

Muhammed Fuad Abdulbaki: “*Burdaki azaptan kasıt, meşakkat, zorluk, soğuk ve sıcağa dayanıklılık, korku, ayrılık gibi anlamlara gelmektedir*” dedi. Aynı zamanda hadîs’in sahih fakat isnadının zayıf olduğunu da belirtmiştir.⁴⁷⁹

124.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبَ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيٍّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِيحَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*En hayırlı azık, takvadır.*”⁴⁸⁰

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Elbanî'ye göre sahihtir.⁴⁸¹

2.3.8. Hüsn-ü Zân

125. Babalarla Müselsel

الطَّبْرَانِيُّ قَالَ أَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَمْرِو بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ بِالْكَوْفَةِ أَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُوسَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ حَدَّثَنِي أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ مُوسَى عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِيهِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ احْفَظُونِي فِي الْعَبَّاسِ فَإِنَّهُ بَقِيَّةُ آبَائِي

Taberanî şöyle dedi: Alî b. Muhammed b. Alî b. İbrahim b. Ömer b. Muhammed b. Ömer İbn Alî b. Ebî Talib Kufe'de bize haber verdi, Musa b. Abdullah b. Musa b. Abdullah b. Hasan b. Hasan b. Alî b. Ebî Talib bize haber verdi, Ebî Abdillâh babası Musa'dan, O da babası Abdullah'tan, O da babası Hasan'dan, O da babası Hasan b. Ali b. Ebî Tâlib'ten Peygamber'in (s.a.s) şöyle dediğini haber verdi: “*Benim için Abbas'ı koruyun, çünkü o babalarımın hatırasıdır.*”⁴⁸² dedi.

⁴⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVI, 275.

⁴⁸⁰ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, Hacc, 6; Ebû Dâvud, *Sünen*, Menâsik, 3.

⁴⁸¹ Ebû Davûd, *Sünen* (I-IV), (thk: Muhammed Muhyiddin Abdulhamid), Mektebetü'l-Asime, Beyrut, t.s., II, 141.

⁴⁸² Fâdânî, *Ucâle*, s.66, Benzer rivayetler için bk.: Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdurrahman Abdullah b. Ahmed Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî (v.241/855), *Fedailü's-Sahabe* (I-II), (thk: Vasiyullah Muhammed Abbas), Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1403/1983, II, 943; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Evsât*, IV,

Müsel'sel'in bu türünde her râvî babasından rivayette bulunmasından dolayı müsel'sel kabul edilmiştir. Râvideki fiilî sıfat ile oluşan müsel'sel'e örnek olarak gösterilebilir.

Elbanî'ye göre bu hadîs zayıftır.⁴⁸³

126. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلَ مَنْ دَخَلَ بَلَخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلَقَبِ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِيحَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا قَلَّ وَكَفَى خَيْرٍ مِمَّا كَثُرَ وَالْهَيْ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “Az olup da kifayet eden şey (Mal); çok olup alıkoyan'dan daha hayırlıdır.”⁴⁸⁴

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müsel'sel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müsel'sel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

127. Muhammedlerin Müsel'seli

الْبُخَارِيُّ أَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَارٍ نَا مُحَمَّدَ بْنَ جَعْفَرَ نَا شُعْبَةَ سَمِعَتْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا عَدْوَى وَلَا طَيْرَةَ وَيَعْجَبُنِي الْفَالُ قَالُوا وَمَا الْفَالُ قَالَ كُلُّ كَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ

Buhârî, Muhammed b. Beşşâr bize haber verdi, Muhammed b. Ca'fer bize haber verdi, Şu'be bize haber verdi ki O Katâde'den işitti, O da Enes b. Mâlik'ten işitti, O da Peygamber (s.a.s)'den işitti ki Peygamber'in: “Hastalık ırki değil, hiçbir kuş kötü değil, beni fe'l (Tefaul) hayran bırakıyor.” dedi. Peygamber'e dediler ki fe'l nedir? Peygamber de dedi ki: “Bütün temiz kelimelerdir.”⁴⁸⁵

Muhammed ismini ya da künyesini taşıyan râvilerin nakletmiş olduğu müsel'sel bir hadîstir. Buhârî ve Müslim'in şartlarını taşıyan sahih bir hadîs'tir.

282; Taberânî, *Mu'cemu's-Sağîr*, I, 344; İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe (v.235-850), *Kitâbu'l-Musannefi'l-Ehâdîsi ve'l-Âsâr* (VII), (thk: Kemal Yusuf), Mektebetü'r-Rûst, Riyad, 1409/1989, VI, 382.

⁴⁸³ Ali el-Münavî, *Feyzü'l-Kadir Şerhu Camiü's-Sağîr* (I-VI), Mektebetü't-ticariyyeti'l-kübra, 1356, I, 197.

⁴⁸⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V/197.

⁴⁸⁵ Fâdânî, *Ucâle*, s.77, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Tıbb, 43, 44; Müslim, *Sahîh*, Selâm, 110; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/266, 267.

2.3.9. İlim

128. Babalarla Müselcel

عَنْ أَبِي أُسْدٍ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي اللَّيْثِ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي سُلَيْمَانَ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي الْأَسْوَدِ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي سُفْيَانَ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي يَزِيدَ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي أَكِينَةَ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي الْهَيْثَمِ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ عَلَى ذِكْرِ اللَّهِ إِلَّا حَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ وَعَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ

Ebî Esed'den haber verildi: Ebî Leys'i işittim diyordu, O da Ebî Süleyman'ı işittim, O da Ebî Esved'i işittim, O da Ebû Sufyanı işittim, O da Ebî Yezid'i işittim, O da Ebû Ekîne'yi işittim, O da Heysem'i işittim, O da Ebî Abdullah'ı işittim, O da Peygamberden şöyle işittiğini söyledi: *“Allahın zikri için toplanmış bir kavmi, melekler onları çevreler ve rahmet onları örter.”*⁴⁸⁶

Müselcel'in bu türünde her râvi babasından rivayette bulunmasından dolayı müselcel kabul edilmiştir. Râvideki fiilî sıfat ile oluşan müselcel'e örnek olarak gösterilebilir.

Menahil'de isnadının garîb olduğu bilgisi geçmektedir.⁴⁸⁷

129.

أَبِي الْأَحْوَصِ عَنْ قَاضِي الْجَمَاعَةِ أَبِي الْقَاسِمِ أَحْمَدَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ مَخْلَدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ بَقِيٍّ بْنِ مَخْلَدَ بْنِ زَيْدِ الْقُرْطُبِيِّ عَنْ أَبِيهِ يَزِيدَ عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ أَحْمَدَ عَنْ أَبِيهِ الْمُقَدَّمِيِّ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَلِيٍّ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِمَجْلِسَيْنِ أَحَدَهُمَا يَدْعُونَ اللَّهَ وَيَدْعُونَ إِلَيْهِ وَالْآخَرُ يَتَعَلَّمُونَ الْعِلْمَ وَيَعْلَمُونَهُ فَقَالَ كَلَّا الْمَجْلِسَيْنِ خَيْرٌ وَأَحَدُهُمَا أَفْضَلُ مِنَ الْآخَرِ أَمَّا هَؤُلَاءِ فَيَتَعَلَّمُونَ وَيَعْلَمُونَ الْجُهَّالَ فَهُمْ أَفْضَلُ وَأَمَّا هَؤُلَاءِ فَيَدْعُونَ اللَّهَ وَيَرْغَبُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ أَعْطَاهُمْ وَإِنْ شَاءَ مَنَعَهُمْ وَإِنَّمَا بَعَثْتُ مُعَلِّمًا قَالَ: ثُمَّ جَلَسَ فِيهِمْ

Ebi'l-Ahves bize Kadi el-Cemâa Ebî Kasım Ahmed b. Yezid b. Abdurrahman b. Ahmed b. Muhammed b. Ahmed b. Muhallid b. Abdurrahman b. Ahmed b. Bekî b. Muhallid b. Zeyd el-Kurtubî'den, O da bize babası Yezid'den haber verdi, O da babası Abdurrahman'dan, O da babası Ahmed'den, O da babası Muhammed'den, O da babası Muhallid'den, O da babası Abdurrahman'dan, O da babası Ahmed'den, O da babası İmam Bakî b. Muhallid'den, O da Ebî Bekir el-Makdimî'den, O da Ömer b. Alî ve Abdullah b. Yezid'den, Onlar da Abdurrahman b. Ziyad'dan, O da Abdullah b.

⁴⁸⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.67, Benzer rivayetler için bk.: Müslim, *Sahîh*, Zikr, 38, 39; Ebû Dâvud, *Sünen*, Vitr, 14; Tirmizî, *Sünen*, Kırâât, 10; İbn Mâce, *Sünen*, Mukaddime, 17; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/407, 447, III/33, 92, 94.

⁴⁸⁷ Eyyübî, *Menâhil*, s.219.

Rafi'den, O da Abdullah b. Amr'dan Peygamber'in iki meclise vardığını haber verdi. Biri Allah'a duada bulunuyor ve duaya dâvet ediyordu; diğeri ise ilmi öğreniyor ve öğretiyordu. Peygamber dedi ki: “Her iki meclis de hayır üzerinedir; amma biri diğerinden daha üstündür. Bu ilim meclisi öğrenirler ve cahillere öğretirler, bunlar daha üstündür. Şu duada bulunanlar ise, Allaha duada bulunup, insanları duaya teşvik ederler. Allah dilerse isteklerini verir, dilemezse vermez. Ve ben ancak öğretmen olarak gönderildim” ve sonra ilim meclisiyle oturdu.⁴⁸⁸

Müselsel'in bu türünde her râvi babasından rivayette bulunmasından dolayı müselsel kabul edilmiştir. Râvideki fiilî sıfat ile oluşan müselsel'e örnek olarak gösterilebilir.

Hadîs metni sahîh'tir, seneddeki tüm râviler mağribli ve maliki mezhebine mensuptur.⁴⁸⁹

130.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ وَالدِيِّ الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالدِيُّ جَعْفَرُ الْمَلَقَبِ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِطَ ثَنَى أَبِي عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ مِنَ الشَّعْرِ لِحِكْمَةٌ وَإِنَّ مِنَ الْبَيَانَ لَسِحْرًا

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “Şurası muhakkak ki beyanda sihir vardır, şiirde de hikmetler vardır.”⁴⁹⁰

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.⁴⁹¹

⁴⁸⁸Fâdânî, *Ucâle*, s.69, Benzer rivayetler için bk..: İbn Mâce, *Sünen*, Mukaddime, 17; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/328.

⁴⁸⁹Eyyûbî, *Menâhil*, s.222.

⁴⁹⁰Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Edeb, 90, Tıbb, 51, Nikâh, 47; Müslim, *Sahîh*, Cum'a, 47; Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 86, 87; Tirmizî, *Sünen*, Edeb, 69, Birr, 81; İbn Mâce, *Sünen*, Edeb, 41; Dârimî, *Sünen*, Salât, 199; Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, Kelâm, 7; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/269, 273, 303.

⁴⁹¹Tirmizî, *Sünen*, Edeb, 69.

131.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبِ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَةِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Meclisler (zina, kan, gasp meclisleri hariç) güvendedir.*”⁴⁹²

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, bu hadîs'in hasen olduğunu söyledi.⁴⁹³

2.3.10. Askerî, Siyasî ve Sosyal Konular

132.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبِ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْخَرْبُ خَدْعَةٌ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Savaş hiledir.*”⁴⁹⁴

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.⁴⁹⁵

⁴⁹² Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk...: Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 32; Tirmizî, *Sünen*, Birr, 39.

⁴⁹³ Tirmizî, *Sünen*, Birr, 39.

⁴⁹⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk...: Buhârî, *Sahîh*, Cihâd, 157, İstîtâbet, 6; Müslim, *Sahîh*, Cihâd, 17, 18, Zekât, 154; Ebû Dâvud, *Sünen*, Cihâd, 92, Sünnet, 28; Tirmizî, *Sünen*, Cihâd, 5; İbn Mâce, *Sünen*, Cihâd, 28; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/81, 90, 113, 126, 134.

⁴⁹⁵ Tirmizî, *Sünen*, Cihâd, 5.

133.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبِ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَفْوُ الْمُلُوكِ أَبْقَى لِلْمَلِكِ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: *“İdarecilerin affı, yönetimlerinin daha fazla sürmesini gerektirir.”*⁴⁹⁶

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

134.

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبِ بِأَلْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْغَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبِطَ ثَنَى أَبِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا جَاءَكُمْ كَرِيمٌ قَوْمٍ فَأَكْرِمُوهُ

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: *“Bir topluluğun ileri geleni size geldi mi, ona ikram edin.”*⁴⁹⁷

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt'tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Elbanî'ye göre hasendir bu hadîs.⁴⁹⁸

2.4. Ahbâr

Bu başlık altında inceleyeceğimiz rivayetler, iman, amel ve ahlak muhtevalı olmayıp; geçmiş veya gelecekle ilgili muhtevaya sahip olanlardır.

2.4.1. Kabir

Aşağıda vereceğimiz hadîs, konu itibariyle kabir ve ahiret hayatını ilgilendirmektedir.

⁴⁹⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73.

⁴⁹⁷ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk.: İbn Mâce, *Sünen*, Edeb, 19.

⁴⁹⁸ İbn Mâce, *Sünen* (I-II), (thk: Muhammed Fuad Abdulbaki), Daru İhyai Kutubu'l-Arabiyye, t.s., II, 1223.

135. Sûfilerle

حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ أَحْمَدَ الْحَدَّادُ أَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَا سَهْلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ التَّسْتَرِي أَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ الطُّوسِي أَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ أَنَا ذُو النُّونِ الْمَصْرِي أَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَّبِعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَ فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى وَاحِدٌ يَتَّبِعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ فَيَرْجِعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ

Hammâd b. Ahmed el-Haddâd⁴⁹⁹ bize haber verdi, Ahmed b. Abdullah⁵⁰⁰ bize haber verdi, Sehl b. Abdullah et-Tüsterî⁵⁰¹ bize haber verdi, Hasan b. Ahmed et-Tusî bize haber verdi, Ahmed b. Suleyh⁵⁰² bize haber verdi, Zünnûn el-Mısrî bize haber verdi, Süfyân b. Uyeyne⁵⁰³ bize Abdurrahman b. Ebî Bekir'den haber verdi, O da Enes b. Malik'ten Peygamber'in şöyle dediğini işitti: “Ölüyü üç şey takip eder. Bunlardan ikisi geri döner, biri kalır. Ehl-i beyti ve malı geri döner; yaptığı ameller kalır.”⁵⁰⁴

Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.⁵⁰⁵

2.4.2. Kıyamet

Kıyamet gününe dair, ilahi bir müjdenin nakledildiği hadîs râviler bakımından mahalli bir teselsüle sahiptir.

136. Mağriblilerle (Fas-Tunus-Cezayir) Müselsel Hadîs

حَدَّثَنَا قَاسِمُ بْنُ أَصْبَغٍ الْبَيْهَانِيُّ نَا مُحَمَّدُ بْنُ وَضَّاحٍ أَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى اللَّيْثِيُّ أَنَا الْإِمَامُ مَالِكُ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَعْمَرٍ عَنِ أَبِي الْحَبَابِ سَعِيدِ بْنِ يَسَّارٍ عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنْ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَيْنَ الْمُتَحَابُونَ لَجَلَالِي الْيَوْمِ أَظْلَهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا لِي

Kasım b. Esbağ el-Beyanî⁵⁰⁶ bize haber verdi, Muhammed b. Veddâh⁵⁰⁷ bize haber verdi, Yahya b. Yahya el-Leysî⁵⁰⁸ bize haber verdi, İmam Malik bize Abdullah b. Abdurrahman b. Ma'mer'den haber verdi, O da Ebi'l-Habbâb Said b. Yesâr'dan, O da Ebî Hureyre'den Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: “Allah kıyamet gününde der

⁴⁹⁹ Bulamadık.

⁵⁰⁰ Suyutî, *Tabakatü'l-Huffaz*, s.423.

⁵⁰¹ İbnü'l-Mulakkın, *Tabakâtu'l-Evliya*, s.232.

⁵⁰² İbn Hacer, *Lisanu'l Mizan*, I,188.

⁵⁰³ Suyutî, *Tabakatü'l-Huffaz*, s.119.

⁵⁰⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.104, Benzer rivayetler için bk...: Buhârî, *Sahih*, Rikâk, 42; Müslim, *Sahih*, Zühd, 5; Tirmizî, *Sünen*, Zühd, 46.

⁵⁰⁵ Tirmizî, *Sünen*, Zühd, 46.

⁵⁰⁶ Ebû Zeyd, Bekir b. Abdullah Ebû Zeyd b. Muhammed (v.1429/2008), *Tabakâtü'n-Nessabîn*, Daru'r-Rüşd, Riyad, 1987, s.82.

⁵⁰⁷ Zehebî, *Tezkiretü'l-Huffâz*, II, 162.

⁵⁰⁸ İbn Yunus, *Tarihu İbn Yunus el-Mısrî*, II, 31.

ki: Benim celalim için birbirini sevenler nerde, gölgemden başka gölgenin olmadığı bu günde, onları gölgemde gölgelendiririm."⁵⁰⁹

Hadîs sahîh'tir, isnadı da hasendir.⁵¹⁰

137. Babalar ile Müselsel

أخبرنا مُحَمَّدُ بن مُحَمَّدِ بن خَلادِ البَاهِلِيِّ البَصْرِيِّ أَنَا نصر بن عَلِيٍّ أَنَا عَلِيٌّ بن جَعْفَرٍ عَن أَخِيهِ مُوسَى بن جَعْفَرٍ عَن أَبِيهِ جَعْفَرٍ بن مُحَمَّدٍ عَن أَبِيهِ مُحَمَّدٍ بن عَلِيٍّ عَن أَبِيهِ عَلِيٍّ بن الحُسَيْنِ عَن أَبِيهِ الحُسَيْنِ بن عَلِيٍّ عَن أَبِيهِ عَلِيٍّ بن أَبِي طَالِبٍ أَن النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخَذَ بِيَدِ الحُسَيْنِ فَقَالَ مَنْ أَحَبَّ هَذَيْنِ وَأَبَاهُمَا وَأُمَّهُمَا كَانَ مَعِيَ فِي درجتي يَوْمَ القِيَامَةِ

Muhammed b. Muhammed b. Hellâd el-Bâhilî el-Basrî bize haber verdi, Nasr b. Alî bize haber verdi, Alî b. Ca'fer bize kardeşi Musa b. Ca'fer'den haber verdi, O da babası Ca'fer b. Muhammed'den haber verdi, O da babası Muhammed b. Alî'den haber verdi, O da babası Alî b. Hüseyin'den haber verdi, O da babası Hüseyin b. Alî'den haber verdi, O da babası Ali b. Ebî Tâlib'ten haber verdi: Peygamber Hasan ve Hüseyin'in elini tuttu ve şöyle dedi: *"Kim bu ikisini babalarını ve annelerini severse, kıyamet gününde benimle beraberdir."*⁵¹¹

Müselsel'in bu türünde her râvi babasından rivayette bulunmasından dolayı müselsel kabul edilmiştir. Râvideki fiilî sıfat ile oluşan müselsel'e örnek olarak gösterilebilir.

Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve garîb olduğunu belirtti.⁵¹²

138. Âhiriyye Müselseli

أخبرنا أَبُو الحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بن مُحَمَّدِ بن مُحَمَّدِ بن إبراهيم بن مخلد وَهُوَ آخر من حدث عَنْهُ قَالَ أَخبرنا إِسْمَاعِيلَ بن مُحَمَّدِ بن إِسْمَاعِيلَ الصَّفَارِ وَهُوَ آخر من حدث عَنْهُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الحُسَيْنِ بن عَرَفةَ بن يَزِيدِ العُبَيْدِيِّ وَهُوَ آخر من حدث عَنْهُ قَالَ حَدَّثَنَا عمار بن مُحَمَّدٍ وَهُوَ آخر من حدث عَنْهُ عَن الصَّلْتِ بن يَزِيدِ الحَنْفِيِّ وَهُوَ آخر من حدث عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ وَأَنَا آخر من حدث عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ خَلِيلِي أَبَا القَاسِمِ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى لَا تَنْطَحَ ذَاتُ قَرْنِ جَمَاءَ أَيِّ النَّبِيِّ لَا قَرْنَ لَهَا

⁵⁰⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.51, Benzer rivayetler için bk.: Müslim, *Sahih*, Birr, 37; Tirmizî, *Sünen*, Zühd, 53; Dârimî, *Sünen*, Rikâk, 44; Mâlik b. Enes, *Muvatta'*, Rikâk, 13, 14; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/237, 338, 370, 535, IV/128.

⁵¹⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XVI, 455.

⁵¹¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.65, Benzer rivayetler için bk.: Tirmizî, *Sünen*, Menâkıb, 20; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I/77.

⁵¹² Tirmizî, *Sünen*, Menâkıb, 20.

Ebû Hasan Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. İbrahim b. Muhallid ki O kendisinden rivayet edilen son kişi olarak bize haber verdi, İsmail b. Muhammed b. İsmail Saffâr ki O kendisinden rivayet edilen son kişi olarak bize haber verdi, Ebû Alî Hüseyin b. Arefe b. Yezid el-Abdî ki O kendisinden rivayet edilen son kişi olarak bize haber verdi, Ammâr b. Muhammed ki O kendisinden rivayet edilen son kişi olarak bize haber verdi, Salt b. Yezîd el-Hanefî ki O kendisinden rivayet edilen son kişi olarak bize haber verdi, Salt b. Yezîd el-Hanefî ki O kendisinden rivayet edilen son kişidir, O ise Ebû Hureyre'den işittiğini ve O'ndan nakleden son kişi olarak Peygamber'den şöyle haber verdi, Peygamber: *“Boynuzlu koyun boynuzsuz olana zulmetmediği müddetçe kıyamet kopmaz.”*⁵¹³

Her râvi bir öncekinden en son alan kişi olarak rivayet ettiği için müselmel kabul edilmiş ve *ahiriyye müselsel*'i diye de meşhur olmuştur.

İbn Teymiyye, hadîs'in hasen ve âli isnad olduğunu söyledi.⁵¹⁴

139. Muhammedlerle

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ النُّعْمَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَامَ فِينَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ، فَقَالَ: {إِنَّكُمْ مَخْشُورُونَ خُفَاءَ عَرَاةٍ غُرْلًا: {كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ} [الأنبياء: 104] الْآيَةِ، وَإِنَّ أَوَّلَ الْخَلْقِ يُكْسَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِبْرَاهِيمَ، وَإِنَّهُ سَيَجَاءُ بِرِجَالٍ مِنْ أُمَّتِي فَيُؤَخِّدُ بِهِمْ ذَاتَ الشَّمَالِ، فَأَقُولُ: يَا رَبِّ أَصْحَابِي، فَيَقُولُ: إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَخَذْتُوا بِغَدَاكَ، فَأَقُولُ كَمَا قَالَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ: {وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ} [المائدة: 117]- [إلى قوله - {الحكيم} [البقرة: 32] قَالَ: فَيَقَالُ: إِنَّهُمْ لَمْ يَزَالُوا مُرْتَدِّينَ عَلَى أَعْقَابِهِمْ

Muhammed b. Beşşâr bana haber verdi, Ğunder bize haber verdi, Şu'be bize Muğîre b. Nu'mân'dan haber verdi, O da Saîd b. Cübeyr'den, O da İbn Abbâs'tan haber verip dedi ki: Peygamber içimizden kalktı, hutbe okudu ve dedi ki: *“Siz yalın ayak ve çırıl çıplak haşır olacaksınız (ilk yarattığımız gibi sizi kendimize döndüreceğiz).”*⁵¹⁵ *Kıyamet gününde mahlukâtın ilk inecek İbrahîmdir. (a.s). Benim ümmetimden bazıları getirilecek, onlar defterleri soldan verilenlerdir. Ben, ya rabbim onlar ashabımdır diyeceğim. Yüce Allah ise der ki: “Sen bilmezsin, bunlar senden sonra ne yaptılar. Ben Salih kulun dediği gibi derim ki: Ben onlara, sadece bana emrettiğin şeyi söyledim: Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin (dedim.) Aralarında*

⁵¹³ Fâdânî, *Ucâle*, s.118, Benzer rivayetler için bk.: Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/442.

⁵¹⁴ İbn Teymiyye, Takiyüddin Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Abdulhalim, *Ehâdîsü'l-avâli min cüz-i İbn Arefe el-Abdî*, (thk: Dr. Abdurrahman b. Abdulkadir), Daru Kutubu's-selafîyye, 1407, s.29.

⁵¹⁵ Enbiya, 21.

*bulduğum sürece onlara şahit (ve örnek) idim. Ama beni içlerinden aldığımda, artık üzerlerine gözetleyici yalnız sen oldun. Sen, her şeye hakkıyla şahitsin.*⁵¹⁶ Denilir ki: *Onlar, geri ardınca mürted oldular.*⁵¹⁷

Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtti.⁵¹⁸

2.4.3. Cennet ve Cehennem

140. Kevser Suresini Okuma ile Müselsel

عَنْ أَبِي بَكْرٍ أَحْمَدَ بْنِ جَعْفَرَ الْقَطِيعِيِّ الْحَنْبَلِيِّ عَنْ مُحَمَّدَ بْنِ فَضَيْلٍ عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فُلْفَلٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أَغْفَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِغْفَاءَةً فَرَفَعَ رَأْسَهُ مُبْتَسِمًا قَالُوا لَهُ لِمَ ضَحِكْتَ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي أَنْزَلْتُ عَلَيَّ سُورَةَ فَقَرَأْتُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ {إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكُوثُرَ} حَتَّى خَتَمَهَا قَالَ هَلْ تَذُرُونَ مَا الْكُوثُرُ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ هُوَ نَهْرٌ أَعْطَانِيهِ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ فِي الْجَنَّةِ عَلَيْهِ خَيْرٌ كَثِيرٌ تَرَدَّدَ عَلَيْهِ أَمْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ أَنَسٌ فَقَرَأَهَا عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى خَتَمَهَا قَالَ ابْنُ فُلْفَلٍ فَقَرَأَهَا عَلَيْنَا أَنَسٌ حَتَّى خَتَمَهَا وَكَذَلِكَ قَالَ كُلُّ رَاوٍ حَتَّى وَصَلَ إِلَيَّ وَأَقُولُ قَرَأَهَا عَلَيَّ كُلُّ مِنَ الشَّيْخَيْنِ مُحَمَّدَ عَبْدِ الْبَاقِيِّ وَعَمْرَ حَمْدَانَ حَتَّى خَتَمَهَا

Ebû Bekir Ahmed b. Ca'fer el-Katî el-Hanbelî'den haber verildi, O da Muhammed b. Fudayl'dan, O da Muhtâr b. Fulful'den, O da Enes b. Mâlik'ten haber verdi ki: *“Bir ara Peygamber gözlerini kapadı ve sonra gülümseyerek başını kaldırdı,”* O'na denildi ki: *“Neden güldünüz?”* O dedi ki: *“Bana bir sure indi”* ve Kevser suresini okudu. Oturanlara Kevserin ne olduğunu sordu? *Allah ve rasulu daha iyi bilir* denilince, dedi ki: *“Kevser, rabbimin cennette bana verdiği bir nehirdir, üzerinde çok hayır vardır ve ümmetimin kıyamette üzerine varır.”* Enes, Nebî (s.a.s) sonuna kadar bize okudu, dedi. İbn Fulful, Enes sonuna kadar bize okudu, dedi. Bunun gibi tüm râviler bize ulaşana kadar bu şekilde okudu ve Şeyhayn Muhammed Abdulkakır ve Ömer Hemdan sonuna kadar bana okudu.⁵¹⁹

Bu sureyi rivâyet eden her râvi sureyi de okumuştur. Bu sebeble müselsel sayılmıştır. Elbanî, bu hadîs'in hasen olduğu görüşündedir.⁵²⁰

141. Hanefî Fukahâsının Müselseli

أَحْمَدُ بْنُ حَفْصِ الْبُخَارِيِّ عَنِ الْإِمَامِ الْحَجَّةِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدَ بْنِ الْحَسَنِ الشَّيْبَانِيِّ عَنِ الْإِمَامِ الْأَعْظَمِ أَبِي حَنِيفَةَ النَّعْمَانَ بْنِ ثَابِتِ الْكُوفِيِّ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي حَبِيبَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ يَقُولُ كُنْتُ رَدِيفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

⁵¹⁶ Maide, 117.

⁵¹⁷ Fâdânî, *Ucâle*, s.77, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahîh*, Tefsîr, 5 (14), 21 (2), Rikâk, 45; Müslim, *Sahîh*, Cennet, 58; Tirmizî, *Sünen*, Kıyâmet, 3, Tefsîr, 21; Nesâî, *Sünen*, Cenâiz, 119.

⁵¹⁸ Tirmizî, *Sünen*, Kıyâmet, 3.

⁵¹⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.25, Benzer rivayetler için bk.: Müslim, *Sahîh*, Salât, 53; Ebû Dâvud, *Sünen*, Sünnet, 22, 23.

⁵²⁰ Ebû Dâvud, *Sünen*, I, 208.

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولَ اللَّهِ وَجَبَّتْ لَهُ الْجَنَّةُ قَلْتُ وَإِنْ زَنَا وَإِنْ سَرَقَ قَالَ فَسَارَ سَاعَةً فَعَادَ لِكَلَامِهِ فَقَلْتُ وَإِنْ زَنَا وَإِنْ سَرَقَ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنْ زَنَا وَإِنْ سَرَقَ وَإِنْ رَغِمَ أَنْفَ أَبِي الدَّرْدَاءِ فَكَانَ أَبُو الدَّرْدَاءِ يَحْدِثُ بِهَذَا الْحَدِيثِ كُلِّ جُمُعَةٍ عِنْدَ مَنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيَضَعُ أَصْبُعَهُ عَلَى أَنْفِهِ وَيَقُولُ وَإِنْ رَغِمَ أَنْفَ أَبِي الدَّرْدَاءِ

Ahmed b. Hafs el-Buhârî (ö.150/217)⁵²¹, Ebû Abdillâh Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'den (v.132/189)⁵²², O da İmam-ı Âzam Ebû Hanîfe Nu'man b. Sabit el-Kûfî'den, O da Abdullah b. Ebû Habîbe'den, O da Ebu'd-Derdâ'dan işitti ki şöyle diyordu: Ben Peygamber (s.a.s)'in bineğinin terkisindeydim (arkasına binmiştim), bana dedi ki: *Ya Eba Derdâ! Kim Allahın birliğine ve benim de onun rasulü olduğuna şahadet ederse ona cennet vacip olur.* Bende: *“Zina edip hırsızlık yaparsa da mı?”* dedim. Bir müddet gittikten sonra tekrar aynı şeyi sordum. Rasulullah (s.a.s): *“Ebu'd-Derdâ'nın⁵²³ burnu sürtünsün”* buyurdu.⁵²⁴

Ebu-d-Derdâ bu hadîsi her cuma günü Peygamber (s.a.s)'in minberi yanında naklederken parmağını burnuna dokundurarak: *“Ebu'd-Derdâ'nın burnu sürtünsün”* diyerek aktarır.

Bu hadîsi, Ebu'd-Derdâ'dan hanefî fukahâsının rivâyet etmesinden dolayı müselsel kategorisinde yerini almıştır. Bu hadîs hem ravî'deki fiilî sıfat teselsülüne hem de kavli ve fiilî teselsüle örnektir.

Ebû İsa, bu hadîsin hasen ve sahih olduğunu belirtmektedir.⁵²⁵

142. Mağriblilerin Müselseli

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَالِحِ بْنِ عَبْدِ الْقَاهِرِ بْنِ رَشْدِينَ ثَنِي أَبِي عَنِ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمَعَاظِرِيِّ عَنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحَبَلِيِّ عَنِ الْمُنْذَرِ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ قَالَ رَضِيَتْ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا فَأَنَا الزَّعِيمُ فَلَا أَخْذَ بِيَدِهِ فَلَا دُخْلَ لَهُ الْجَنَّةَ

Yahya b. Osman b. Salih⁵²⁶ bize haber verdi, Abdulkâhir b.Rişdîn⁵²⁷ bize haber verdi, babam bana Yahya b. Abdullah el-Meafîrî⁵²⁸ den haber verdi, O da Ebî

⁵²¹ Hey'et, *el-Mevsûatü'l-Fıkhîyye* (I-XXXXV), Vizâretü'l-Evkâf ve Şuûni'l-İslamiyye, Kuveyt, 1427/2006, XXXXII, 385.

⁵²² Hey'et, *el-Mevsûatü'l-Fıkhîyye*, II, 44.

⁵²³ Bazı Hadislerde Ebu-d-Derdâ yerine Ebu Zerr ismi de geçmektedir. Buhârî, *Sahih*, Libas, 24 bk.

⁵²⁴ Fâdânî, *Ucâle*, s.38, Benzer rivayetler için bk.: Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 357, Buhârî, *Sahih*, Cenâiz, 1, Bed'ü'l-halk, 6, Libâs, 24, İsti'zân, 30, Rikâk, 13, 14, Tevhîd, 33; Müslim, *Sahih*, İmân, 153, 154; Zekât, 32, 33; Tirmizî, *Sünen*, İmân, 18; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V/152, 159, 161, 285, VI/442, 447.

⁵²⁵ Tirmizî, *Sünen*, İmân, 18.

⁵²⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, XI, 257.

Abdurrahman el-Hubullî'den, O da el-Munzir'den Peygamber'in (s.a.s) şöyle dediğini haber verdi: “*Kim Allahın rablığına, İslâm dinine ve Muhammedin (s.a.s) Peygamberliğine razı oldum, derse. Ben onun yardımcısıyım. Onu elime aldığım gibi cennete koyacağım.*”⁵²⁹

Bu tür müselsel hadîs fas-tunus-cezayir’li râvilerle rivâyet olunduğundan müselsel içinde yerini almıştır.

Ebû İsa, bu hadîs’in hasen, sahih ve garîb olduğunu belirtti.⁵³⁰

143. Babalarla Müselsel

الطَّبْرَانِيُّ قَالَ أَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَبِيطَ بْنِ شَرِيطَ الْأَشْجَعِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمِصْرَ فِي جِزْتِهَا أَنِّي أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ نَبِيطَ بْنِ شَرِيطَ قَالَ سَمِعْتُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ كَذِبٍ عَلَيَّ مُتَعَمِدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

Taberanî şöyle dedi: Ahmed b. İshâk b. İbrahim b. Nebî b. Şerî el-Eşcaî'den haber verdi ki O Peygamberin arkadaşıdır ve şehrin dışına beraber gittiler. Ebî İshak babası İbrahim'den, O da babası Nebî b. Şerî'ten Peygamber'in şöyle dediğini işitti: “*Kim bana yalan isnad ederse cehennem'deki yerine hazırlansın.*”⁵³¹

Müselsel'in bu türünde her râvi babasından rivayette bulunmasından dolayı müselsel kabul edilmiştir. Râvideki fiilî sıfat ile oluşan müselsel'e örnek olarak gösterilebilir.

Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtti.⁵³²

144. Ehl-i Beyt Râvileri ile

عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ ثَنَى وَالِدِي الْحُسَيْنِ وَهُوَ أَوْلُ مَنْ دَخَلَ بَلْخَ مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ ثَنَى وَالِدِي جَعْفَرَ الْمَلْقَبِ بِالْحَجَّةِ ثَنَى أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ هُوَ الْأَعْرَجُ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ هُوَ الْأَصْعَرُ ثَنَى أَبِي زَيْنِ الْعَابِدِينَ عَلِيَّ ثَنَى أَبِي الْحُسَيْنِ يَعْنِي السَّبْطَ ثَنَى أَبِي عَلِيَّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الدُّنْيَا سَجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ

⁵²⁷ İbn Kutluboğa, Ebû'l-Adl (Ebû'l-Fida) Zeynüddîn (Şerefüddîn) Kâsım b. Kutluboğa b. Abdillâh es-Sûdûnî el-Cemâlî el-Mısrî (v.879/1474), *es-Sikat min men lem Yeka' fi'l Kutubi's Sitte*, (I-VIII+Fihrist), (thk.: Şâdi b. Muhammed b. Sâlim Âl-i Nu'mân), Merkezü'n-Nu'mân, I.bsk., Yemen, 1432/2011, VI, 406.

⁵²⁸ Zehebî, *Tarihu'l-İslam ve Vefeyâtu'l-Meşâhir ve'l-İ'lâm*, III, 853.

⁵²⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.49, Benzer rivayetler için bk.: Müslim, *Sahih*, Salât, 13; Ebû Dâvud, *Sünen*, Salât, 36, Vitr, 26; Tirmizî, *Sünen*, Salât, 32; Nesâî, *Sünen*, Ezân, 38; İbn Mâce, *Sünen*, Ezân, 4; Dârimî, *Sünen*, Vasayâ, 4; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV/337, V/297, 303, 267 . Bu kaynaklarda son cümle olarak “*Günahları affolunur*” cümlesi yer almaktadır.

⁵³⁰ Tirmizî, *Sünen*, Salât, 32.

⁵³¹ Fâdânî, *Ucâle*, s.66, Benzer rivayetler için bk.: Buhârî, *Sahih*, İlim, 38, Cenâiz, 34, Enbiyâ, 50; Müslim, *Sahih*, Zühd, 72; Ebû Dâvud, *Sünen*, İlim, 4; Tirmizî, *Sünen*, Fiten, 70, İlim, 8, 13, Tefsîr, 1, Menâkıb, 19; İbn Mâce, *Sünen*, Mukaddime, 4; Dârimî, *Sünen*, Mukaddime, 25, 46; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/47, 83, 123 .

⁵³² Tirmizî, *Sünen*, Fiten, 70.

Ebû Muhammed > Hüseyin > Cafer > A'rec > Ebu'l-Huseyin el-Asgar > Zeynulabidin Ali b. Huseyn > Hz. Hüseyin > Hz. Ali şöyle demiştir: Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi: “*Dünya mü’minin zindanı, kâfirin de cennetidir.*”⁵³³

Bu hadîsi nakleden râvilerin tamamı ehl-i beyt’tendir. Bu yüzden müselsel hadîsi içerisinde yer almıştır. Bu müselsel hadiste, bize kadar teselsül birkaç ehl-i beyt eşrafiyla (baba) ile gerçekleşiyor.

Ebû İsa, bu hadîs’in hasen ve sahih olduğunu belirtti.⁵³⁴

145. Muhammedlerle

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ وَاصِلٍ، عَنِ الْمَعْرُورِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: " أَتَانِي جِبْرِيلُ فَبَشَّرَنِي أَنَّهُ مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ، قُلْتُ: وَإِنْ سَرَقَ، وَإِنْ زَنَى، قَالَ: وَإِنْ سَرَقَ، وَإِنْ زَنَى

Muhammed b. Beşâr bize haber verdi, Gunder bize haber verdi, Şu’be bize Vâsıl’dan haber verdi, O da Ma’rûr’dan şöyle haber verdi: Ebû Zerr’den Peygamber’in şöyle dediğini işittim: “*Cebrail bana geldi, ümmetinden kim ki şirk koşmadan ölürse cennete girer müjdesini verdi.*” Ebû Zerr: Dedim ki: “*Zina yapıp çalsa da mı?*” Peygamber: “*Evet zina yapıp çalsa da.*”⁵³⁵ dedi.

Ebû İsa, bu hadîs’in hasen ve sahih olduğunu belirtti.⁵³⁶

146. Ağlama ile Müselsel

أَخْبَرَنَا أَبُو النُّعْمَانِ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ،: أَنَّ فَاطِمَةَ قَالَتْ: يَا أَنَسُ، كَيْفَ طَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْتُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ التُّرَابَ؟ وَقَالَتْ: يَا أَبَتَاهُ مِنْ رَبِّهِ مَا أَدْنَاهُ وَابْتَاهُ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَاوَاهُ وَابْتَاهُ إِلَى جِبْرِيلَ نُنْعَاهُ وَابْتَاهُ أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ " قَالَ حَمَّادٌ: حِينَ حَدَّثْتَ ثَابِتَ بَكِي، وَقَالَ ثَابِتٌ حِينَ حَدَّثَ بِهِ أَنَسٌ بَكِي قَالَ أَنَسٌ ثُمَّ بَكَتْ فَاطِمَةُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا وَقَالَ ثَابِتٌ لَمَّا حَدَّثَ بِهِ أَنَسٌ بَكِي وَقَالَ حَمَّادٌ لَمَّا حَدَّثَ بِهِ ثَابِتٌ بَكِي وَهَكَذَا قَالَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنَ الرِّوَاةِ لَمَّا حَدَّثَ بِهِ شَيْخَانَا بَكِي بَلْ لَا يَمُرُّ هَذَا الْحَدِيثُ بِمُؤْمِنٍ إِلَّا بَكَى

Ebû Numân bize haber verdi, Hammâd b. Zeyd bize Sâbit’ten haber verdi, O da Enes b. Malik’ten haber verdi: Fatıma dedi ki: “*Ey Enes! Peygambere toprak atmanız nasıl içinize sindi? Vah babacım, Rabbına ne kadar yakın olmuştur. Cebrail O’nun ölüm haberini duyurmuştur. Vah babacım vah, kendisini çağırın rabbe icabet etmiştir. Firdevs cenneti O’nun mekânı olsun.*” dedi. Hammâd, Sabit haber verdiği zaman ağladı,

⁵³³ Fâdânî, *Ucâle*, s.70-73, Benzer rivayetler için bk...: Müslim, *Sünen*, Zühd, 1; Tirmizî, *Sünen*, Zühd, 16; İbn Mâce, *Sünen*, Zühd, 3; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/197, 389, 585.

⁵³⁴ Tirmizî, *Sünen*, Zühd, 16.

⁵³⁵ Fâdânî, *Ucâle*, s.78, Benzer rivayetler için bk...: Buhârî, *Sahîh*, Cenâiz, 1, Bed’ü'l-halk, 6, Libâs, 24, İsti’zân, 30, Rikâk, 13, 14, Tevhîd, 34; Müslim, *Sahîh*, İman, 153, 154, Zekât, 32, 33; Tirmizî, *Sünen*, İman, 18; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V/152, 159, 161.

⁵³⁶ Tirmizî, *Sünen*, İman, 18.

dedi. Sabit, Enes haber verdiği zaman ağladı, dedi, sonra Fatıma (r.a) ağladı. Sabit, Enes'e haber verdiğimde ağladım, dedi. Hammâd, Sabit'e haber verdiğim zaman ağladım, dedi. Bu şekilde her râvî, haber verdiği şeyhin sadece ağlar şekilde yanına uğruyordu.⁵³⁷

Bu hadîsi nakleden râvîlerin hepsi hem ağladı hem de ağladığını naklettiği kişiye bildirmiştir. Bu sebepten dolayı müselsel kabul edilmiştir.

Elbanî'ye göre sahîh'tir.⁵³⁸

147. Yeri Meshetmeyle Müselsel Hadîs

أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْرَةَ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ هُوَ الدَّرَّاورِدِيُّ عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ بِنِ أَبِي أُسَيْدٍ هُوَ الْبَرَاءُ عَنْ أُمِّهِ قَالَتْ قُلْتُ لَأَبِي قَتَادَةَ مَالِكٌ لَا تَحْدُثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا يَحْدُثُ النَّاسُ فَقَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيُعِدْ لَجَنِبِهِ مَضْجَعًا مِنَ النَّارِ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ يَقُولُ ذَلِكَ وَيَمْسَحُ الْأَرْضَ بِبِيَدِهِ وَمَسَحَ أَبُو قَتَادَةَ بِبِيَدِهِ عَلَى الْأَرْضِ كَمَا مَسَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَسَحَتْ أُمُّ أُسَيْدٍ وَهَكَذَا مَسَحَ الْأَرْضَ كُلَّ مَنْ رَوَى الْحَدِيثَ

İbrahim b. Hamza bize Abdulaziz b. Muhammed ed-Derâverdî'den haber verdi, O da Üseyd b. Ebî Üseyd el-Berâ'dan, O da annesinden, O da Ebû Katâde'ye Peygamber söylemediği halde O'nun söylediğini söyleyen hakkında ne dersin? dedi, O da Peygamber'den şöyle haber verdi: “*Kim kasten banım adıma yalan söylerse cehennemden bir tarafında yatarak yerini ayırtsın.*” Rasulullah (s.a.s) bu şekilde söyleyip eliyle yeri meshetti, Ebû Katade de Rasulullah'ın yaptığı gibi eli ile yeri meshetti, Ümmü Üseyd de aynı şekilde yeri meshetti. Bunu nakleden her râvî elleriyle toprağı meshetmiştir.⁵³⁹

Elbanî, bu hadîs'in zayıf olduğunu belirtmiştir.⁵⁴⁰

148. Tebessüm Edilerek Nakledilen Müselsel Hadîs

..... قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَأْتِيهِ بِثِيَابٍ لَوْ أَنَّ بَعْضَهَا أَشْرَقَ لِأَهْلِ الدُّنْيَا لَغَلَبَ ضَوْءُ الشَّمْسِ وَالْقَمَرُ فَبَيْنَمَا هِيَ مَتَكِنَةٌ مَعَهُ عَلَى أُرَيْكْتِهِ إِذْ أَشْرَقَ عَلَيْهِ نُورٌ مِنْ فَوْقِهِ يُنَادِيهِ فَيَقُولُ يَا وَلِيَّ اللَّهِ أَمَا لَنَا فِيكَ مِنْ دَوْلَةٍ فَيَقُولُ مَنْ أَنْتَ فَتَقُولُ أَنَا مِنَ اللّوَاتِي قَالَ اللَّهُ تَعَالَى {وَلَدِينَا مَزِيدٌ} [سُورَةُ ق 51 الْآيَةُ 35] فَيَتَحَوَّلُ إِلَيْهَا فَإِذَا عِنْدَهَا مِنَ الْجَمَالِ وَالْكَمَالِ مَا لَيْسَ عِنْدَ الْأُولَى فَبَيْنَمَا هُوَ مَتَكِنٌ مَعَهَا عَلَى أُرَيْكْتِهَا إِذْ أَشْرَقَ عَلَيْهِ نُورٌ مِنْ فَوْقِهِ يُنَادِيهِ يَا وَلِيَّ اللَّهِ أَمَا لَنَا فِيكَ مِنْ دَوْلَةٍ فَيَقُولُ مَنْ أَنْتَ فَتَقُولُ أَنَا مِنَ اللّوَاتِي قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى {فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءُ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ} [سُورَةُ السَّجْدَةِ 32 الْآيَةُ 17] فَلَا يَزَالُ يَتَحَوَّلُ مِنْ

⁵³⁷ Fâdânî, *Ucâle*, s.102, Benzer rivayetler için bk...: Nesâî, *Sünen*, Cenâiz, 13; İbn Mâce, *Sünen*, Cenâiz, 65.

⁵³⁸ İbn Mâce, *Sünen*, I, 522.

⁵³⁹ Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil (v.256/870), *Edebü'l-Müfred bi't-Tâ'likât*, (thk: Muhammed Nasruddin el-Elbânî) Mektebetü'l-Meârif İin-Neşrî ve't-Tevzî, Riyad,1998, s.488.

⁵⁴⁰ Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, s.488.

رُوحَةَ إِلَى رُوحَةٍ مَا لَا يَحْصِي عِدَدَهُنَّ إِلَّا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ أَتَاهُ مَلِكٌ فَيَسْلَمُ عَلَيْهِ فَيَقُولُ إِنَّ اللَّهَ يَقْرُوكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ لَكَ سَلْنِي مِنْ جَنَّتِي مِنْهَا مَا لَوْ وَرَدَ عَلَيْكُمْ أَهْلُ الدُّنْيَا مِنْ يَوْمٍ خَلَقْتَهُمْ إِلَى يَوْمٍ بَعَثْتَهُمْ وَعَشْرَةَ أَضْعَافَهُمْ لِأَطْعَمْتَهُمْ وَسَقَيْتَهُمْ وَلَكَسَوْتَهُمْ وَلَاخْدَمْتَهُمْ وَلَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ مَلَكِي شَيْئًا إِنِّي قَادِرٌ أَنْ أَفْعَلَ مَا أَشَاءُ إِنَّمَا أَمْرِي إِذَا أَرَدْتُ شَيْئًا أَنْ أَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

.....Enes b. Malik Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: “Huri kişiye bir elbise getirilir ki o elbisenin bir kısmı dünya ehli için ışığı ay ve güneşi bastırır. Cennetlik kişi hurisiyle koltuklarda otururken üzerine bir nur doğar ve bu nur ona der ki: “Ey Allah'ın dostu bizim sende payımız var mı?” O da: Sen kimsin? Der. O da: Ben hurilerdenim. Allah dedi: “Katımızda fazlası vardır”⁵⁴¹ ona yönelir ve onda ilkinde olmayan güzellik ve kemalati görür. Bununla oturaklarda oturmakta iken üzerine tekrar bir nur doğar ve çağırır: Ey Allahın dostu bizim de sende bir payımız yok mu? O da der ki: Sen kimsin? Der ki: Ben O kimselerdenim ki Allah hakkımda: “Artık hiçbir nefis, yaptıklarına karşılık olmak üzere kendileri için gözler aydınlığı olarak nelerin saklandığını bilmez.”⁵⁴²dedi. Bu cennetlik kişi bu eşten diğer eşe geçer ve sayısını Allahtan başka kimse bilmez. Bir eşten diğer eşe geçmek, faydalanırken melek ona gelip selam verir.” “Allah sana selam söylüyor, benden cennetimden iste.” der. Eğer ilk günden kıyamete kadar ve bunların on katı size gelse onlara yedirir, içirir, giydirir, hizmet ettiririm ve bu mülkümden bir şey eksiltmez. Dilediğimi yapmaya kâdirim. Bir şeye ol dedim mi, hemen olur.”⁵⁴³

Bu hadîs'i rivayet eden her ravî tebessüm ederek bir sonrakine nakletmiştir. Hadîs'in metni zayıf, hatta bu lafızla münkerdir.⁵⁴⁴

2.4.4. Hesap ve Mizan

149. Evveliyye Müselseli

حَدَّثَنَا الشَّيْخُ الْإِمَامُ الْعَالِمُ جَمَالُ الدِّينِ أَبُو الْفَرَجِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْجَوَازِيِّ، وَهُوَ أَوَّلُ حَدِيثٍ سَمِعْتُهُ مِنْهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ الصَّمَدِ النَّيْسَابُورِيِّ الْمَعْرُوفُ بِالْمُؤَدِّنِ، مِنْ لَفْظِهِ وَكِتَابِهِ، وَهُوَ أَوَّلُ حَدِيثٍ سَمِعْتُهُ مِنْهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا وَالِدِي أَبُو صَالِحٍ أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ الْحَافِظُ، وَهُوَ أَوَّلُ حَدِيثٍ سَمِعْتُهُ مِنْهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَسْتَاذُ أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مَخْمَشِ بْنِ الرَّيَّادِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ بِلَالِ الْبَرَّازِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بَشْرِ بْنِ الْحَكَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي قَابُوسَ مَوْلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ

⁵⁴¹ Kaf, 55.

⁵⁴² Secde, 17.

⁵⁴³ Fâdânî, *Ucâle*, s.100, Benzer rivayetler için bk.: Taberânî, *Mu'cemu'l-Evsâd*, VIII, 362; Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid*, X, 418.

⁵⁴⁴ Eyyubî, *Menâhil*, s.110.

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى، ارْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحَمَكُم مِّنْ فِي السَّمَاءِ»

Şeyhu'l-İmam Âlim Cemaluddin Ebû'l-Ferec Abdurrahman b. Alî b. Muhammed b. el-Cevzî bize haber verdi ki ilk hadîsi O'ndan işittim, dedi ki: Ebû Sa'd İsmail b. Ebî Salih Ahmed b. Abdulmelik b. Alî b. Abdissamed en-Neysâbûrî el-Ma'rûf bi'l-Müezzin bize haber verdi ki lafzı ve kitabeti ile hadîsi ilk işittiğimiz kişi, dedi ki: Vâlidî Ebû Salih Ahmed b. Abdulmelik el-Hafız bize haber verdi ki hadîsi ilk işittiğim kişi, dedi ki: Üstâz Ebû Tâhir Muhammed b. Muhammed b. Mehmeş ez-Ziyadî bize haber verdi ve dedi: Ebû Hamid Ahmed b. Muhammed b. Yahya b. Bilal el-Bezzâr bize haber verip şöyle dedi: Abdurrahman b. Bişr b. Hakem bize haber verdi ve şöyle dedi: Süfyân b. Uyeyne bize Amr b. Dînâr'dan, O da Ebî Kâbûs Mevlâ Abdullâh b. Amr b. Âs'tan, O da Abdullâh b. Amr'dan (r.a) Peygamber'in (a.s) söyle dediğini haber verdi: “Merhamet (şefkât) edenlere rahmân da merhamet (şefkât) eder, yerdekilere merhamet edin ki göktekiler size merhamet etsin.”⁵⁴⁵

“Bir hadîsin senesinde yer alan bütün râvilerin, hocalarından rivâyet ettikleri ilk hadîsi “*haddesenî fülânün ve huve evvelü hadîsin semî'tühü minhü*” lafzıyla rivâyet etmesidir. Evveliyye hadîsi de denilen bu hadîs Süfyân b. Uyeyne'de son bulmaktadır.

Ebû İsa ve Kettanî, bu hadîs'in hasen ve sahîh olduğunu belirtmiştir.⁵⁴⁶ Ğâmidî, ‘Kim evveliyye hadisi için, teselsülün sonuna kadar var olduğunu iddia ederse ya hata yapmıştır yahud da yalancıdır. Sadece Takiyüddin b. Fehd'in yoluyla bize ulaşan evveliye hadisi sahihtir’ şeklinde bir bilgiyi aktarmaktadır.⁵⁴⁷

Abdullah el-Bekrî, evveliye hadîs'inin çeşitleri hakkında birçok mühim bilgiler vermiştir.⁵⁴⁸

⁵⁴⁵ Fâdânî, *Ucâle*, s.9, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Dâvud, *Sünen*, Edeb, 58, 4941; Tirmizî, *Sünen*, Birr, 16.

⁵⁴⁶ Tirmizî, *Sünen*, Birr, 16; Kettanî, Abdulhay b. Abdulkebîr (v.1382/1963), *Fihristü'l-Fehâris ve'l-Esbât ve Mu'cemü'l-Meâcim ve'l-Meşyehât ve'l-Müselâlat* (I-II), (thk: İhsan Abbas), Dâru'l-Ğarbu'l-İslâmî, II. bsk., Beyrut, 1982, I, 93.

⁵⁴⁷ Hamdan el-Ğamidî, *el-Vecaze fi'l-Esbat ve'l-İcaze*, s.165..

⁵⁴⁸ Evveliyye hadîs'inin çeşitlerini şu dört şekilde sıralamış ve devamında ‘Evveliyye müselselinin faydalarından birisi isnadın sıfatlarından olmasıdır, Saf suresinin sebebi nüzulünün okunuşundan sonra en sahîh müselsel hadîs, evveliyye hadisisidir’ şeklinde bir beyanatta bulunmuştur:

- Râvilerin şeyhine nisbetle evveliyye
- Râvilerin talebelerine nisbetle evveliyye
- İşitilen mekâna nisbetle evveliyye
- İşitilen zamana nisbetle evveliyye⁵⁴⁸

Abdullah el-Bekrî, Evveliyye müselsel'ine ait birçok örnek'ten bahsetmektedir, aşağıda örneklerine bakınız:

- Rivayete kayıtlı evveliyye hadisi:
- ابن عيينة هذا اول حديث املأ علينا عمرو بن دينار

150. Sûfîlerle

حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُوسَى الْأَزْدِيُّ أَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ مَنْزِلِ بْنِ أَحْمَدَ الْقَصَارِ أَنَا أَبُو نَعِيمِ الزَّرَادِ أَنَا ابْنُ نَمِيرٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ أَبِي بَرزَةَ الْأَسْلَمِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدُ يَوْمِ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَسْأَلَ عَنْ أَرْبَعٍ عَنْ عَمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ جَسَدِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَأَيْنَ وَضَعَهُ وَعَنْ عِلْمِهِ مَا عَمِلَ فِيهِ

Hüseyin b. Musa el-Ezdi⁵⁴⁹ bize haber verdi, Abdullah b. Muhammed b. Menâzil⁵⁵⁰ bize haber verdi, Hamdûn b. Ahmed el-Kassâr⁵⁵¹ bize haber verdi, Ebû Nuaym ez-Zerrâd⁵⁵² bize haber verdi, İbn Nemîr bize A'meş'ten, O da Saîd b. Abdullah'tan, O da Ebî Berze el-Eslemî'den Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: *"Kıyamet günü Kul dört şeyden sorulmadan bulunduğu yerden ayrılamaz: Ömrünü nerede harcadığından, Gençliğini nerede tükettiğinden, Malını nerede kazanıp nerede harcadığından, İlmiyle ne amel ettiğinden."*⁵⁵³

Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.⁵⁵⁴

151. İsim, Neseb ve Beldesini Sormakla Müselsel

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ يَزِيدِ الرَّفَاعِيِّ فَسَأَلَنِي كَذَلِكَ لَقِيتُ أَبَا يَعْلَى الْمُوصِلِيَّ الْعِرَاقِيَّ بِالْأَهْوَازِ فَسَأَلَنِي كَذَلِكَ لَقِيتُ هَدْبَةَ بْنَ خَالِدِ الْقَيْسِيِّ بِالْبَصْرَةِ فَسَأَلَنِي كَذَلِكَ لَقِيتُ حَمَّادَ بْنَ مَسْلَمَةَ فَسَأَلَنِي كَذَلِكَ قَالَ لَقِيتُ ثَابِتَ الْبُنَائِيَّ بِالْبَصْرَةِ فَسَأَلَنِي كَذَلِكَ لَقِيتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكِ الْأَنْصَارِيِّ فَسَأَلَنِي عَنْ ذَلِكَ فَأَخْبَرْتَهُ بِذَلِكَ قَالَ أَنَسُ لَقِيتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَأَلَنِي عَنْ اسْمِي وَكُنْيَتِي وَنَسْبِي وَبَلَدِي وَأَيْنَ أَنْزَلَ فَأَخْبَرْتَهُ بِذَلِكَ وَقَالَ يَا أَنَسُ أَكْثَرَ مِنَ الْأَصْدِقَاءِ فَاتَّكُمُ شُفَعَاءَ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ

Ebû Abdullah Hüseyin b. Alî b. Yezid er-Rifâ'î bu şekilde bana haber verdi, Ebû Ya'la el-Mevsilî el-İrakî bi'l-Ehvâz ile karşılaştım bu şekilde bana sordu, Hüdbe b. Hâlid el-Kaysî ile Basra'da karşılaştım bu şekilde bana sordu, Hammâd b. Müsleme ile karşılaştım bu şekilde bana sordu, Sâbit el-Bünânî ile Basra'da karşılaştım bu şekilde

Burdaki evveliyet املاء kelimesindedir.

-Mekâna mukayyed evveliyye:

في رواية الوزيري قال ابو قابوس هذا اول حديث رواه عبدالله بن عمرو بالشام

Burdaki evveliyet بالشام kelimesindedir.

-Zamana mukayyed evveliyye:

عن عبدالله بن عمرو هذا اول حديث سمعته من النبي بعد خطبة الوداع

Burdaki evveliyet بعد خطبة الوداع cümlesindedir. (Abdullah el-Bekrî, *Nuhbetü'l-İlahiyye*, s. 37-38. Bu eser ayrıca bk.)

⁵⁴⁹ Sübkî, Ebû Nasr Tacüddin Abdulvahhab b. Takiyuddin b. Alî b. Abdilkâfî (v.771/1370), *Tabakâtu's Şafîyyeti'l-Kübrâ* (I-X), (thk: Mahmûd Muhammed et-Tanâhî ve Abdulfettâh Muhammed el-Hulv), Hicre li't-Tibâati ve't-Tevzî', II .bsk., 1413/1992, IV, 143.

⁵⁵⁰ Zehebî, *Tarihu'l-İslâm ve Vefeyâtu'l-Meşâhir ve'l-A'lâm*, VII, 646.

⁵⁵¹ Fazl b. Muhammed eş-Şa'rânî, Abdulvahhâb b. Ahmed b. Ali el-Hanefî (v.973/1566), *Tabakâtu'l-Kübrâ* (I-II), Mektebetü Muhammed, Mısır, 1315/1898, I, 74.

⁵⁵² Bulamadık.

⁵⁵³ Fâdânî, *Ucâle*, s.114, Benzer rivayetler için bk.: Tirmizî, *Sünen*, Sıfatı'l-Kıyâmet, 1.

⁵⁵⁴ Tirmizî, *Sünen*, Sıfatı'l-Kıyâmet, 1.

bana sordu, Enes b. Malik el-Ensârî ile karşılaştım bu şekilde bana sordu, Enes Peygamberle karşılaştığını kendisinden ismini, künyesini, şehrini sorduğunu söyledi. Enes de Peygamber'e cevap verdi. Peygamber (s.a.s), Enes'e dedi ki: *“Ey Enes! Dostlarını çoğalt; çünkü onların bazıları bazılarına şefaathçi olacaktır.”*⁵⁵⁵

Hadîsi nakleden râviler, rivayeti almış olduğu şeyh'e ismini, nisbetinin ve beldesinin ne olduğu konusunda soru sorarak naklettiklerinden müselsel kabul edilmiştir.

152. “Yemin Etti” Sözüyle Müselsel

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُسَيْنِيِّ وَحَلَفَ أَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْبِسْطَامِيِّ وَحَلَفَ أَنَا أَبُو ذَرِّ عِمَارِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَخْلَدِ الْبَغْدَادِيِّ وَحَلَفَ أَنَا أَبُو يَعْلَى عَبْدِ الْمُؤْمِنِ بْنِ خَلْفِ النَّسْفِيِّ وَحَلَفَ أَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُوَيْبَانَ أَبُو عَلِيٍّ بِمَكَّةَ وَحَلَفَ أَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ وَحَلَفَ أَنَا هَمَامٌ وَحَلَفَ أَنَا قَتَادَةُ وَحَلَفَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ وَحَلَفَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكِبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي

Ebû Abdullah Muhammed b. Alî b. Abdurrahman el-Hüseynî yemin ederek bize haber verdi, Ebû İshak İbrahim b. Muhammed el-Bestamî yemin ederek bize haber verdi, Ebû Zerr Ammar b. Muhammed b. Muhallid Bağdadî yemin ederek bize haber verdi, Ebû Ya'lâ Abdul-mü'min b. Helef en-Nesefî yemin ederek bize haber verdi, Hasan b. Süfyân Ebû Alî Mekke'de yemin ederek bize haber verdi, Hüdbe b. Hâlid yemin ederek bize haber verdi, Hemmâm yemin ederek bize haber verdi, Katâde yemin ederek bize haber verdi, Katâde, Enes b. Mâlik Peygamber'in şöyle dediğini yemin ederek bana haber verdi: *“Şefaathim ümmetinden kebâir (büyük günah) ehline vardır”*⁵⁵⁶.

Bu müselsel hadîste her râvi hadîs rivâyetinde yemin ederek rivâyet eder. Râvi kendisine rivâyet edenin yemin ederek rivâyet ettiği ve kendisi de yemin ederek rivâyet eder. Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtti.⁵⁵⁷

153. Sûfilerle Müselsel

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَمْرِو بْنِ أَحْمَدَ الْخَافِظِ هُوَ الدَّارَقُطْنِيُّ أَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْقَاسِمِ أَخُو أَبِي اللَّيْثِ أَنَا الْخَارِثُ بْنُ أَسَدِ الْمَحَاسِبِيِّ أَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي بَرَّةَ عَنْ عَطَاءِ الْكَيْخَارَانِيِّ عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ عَنِ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْتَقِلُ مَا يَوْضِعُ فِي الْمِيزَانِ الْخُلُقَ الْحَسَنَ

Ali b. Ömer b. Ahmed el-Hafız ed-Darekutnî⁵⁵⁸ bize haber verdi, Ahmed b. Kâsım Ehû Ebî Leys bize haber verdi, Haris b. Esed el-Muhasebî⁵⁵⁹ bize haber verdi,

⁵⁵⁵ Fâdânî, *Ucâle*, s.87, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Muhammed Taceddin, Abdulhâlık b. Esed b. Sâbit (v.564/1169), *Kitâbu'l-Mu'cem*, Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 2013, s.169; Fadanî, *Ucâle*, s.88.

⁵⁵⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.21, Benzer rivayetler için bk.: Ebû Dâvud, *Sünen*, Sünet, 21, 22; Tirmizî, *Sünen*, Sıfati'l-Kıyamet, 11 ; İbn Mâce, *Sünen*, Zühd, 37; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/213.

⁵⁵⁷ Tirmizî, *Sünen*, Sıfati'l-Kıyamet, 11.

Yezîd b. Harûn⁵⁶⁰ bize haber verdi, Şu'be bize Kasım b. Ebî Bezze'den⁵⁶¹ haber verdi, O da Ata el-Keyhârânî'den, O da Ümmü Derdâ'dan, O da Ebî'd-Derdâ'dan Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: *"Mizan'da en ağır basacak olan şey: Güzel ahlaktır."*⁵⁶²

Ebû İsa, bu hadîs'in garîb olduğunu belirtti.⁵⁶³

154. Mısırlıların Müselseli

حَدَّثَنَا يحيى بن عبد الله بن بكير أنا اللَّيْثُ بن سعد بن عامر بن يحيى المَعَاوِرِي عَنْ أَبِي عبد الرَّحْمَنِ الحَبْلِي سَمِعْتُ عبد الله بن عمرو يَقُولُ قَالَ رَسُولُ الله صلى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصَاحُ بِرَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي عَلَى رُؤُوسِ الخَلَائِقِ فِي يَوْمِ القِيَامَةِ فينشر تِسْعَةٌ وَتَسْعُونَ سَجَلًا كُلُّ سَجَلٍ مِنْهَا مَدُّ البَصَرِ يَقُولُ اللهُ جَلَّ جَلَالُهُ أَتَنكِرُ مِنْ هَذَا شَيْئًا فَيَقُولُ لَا يَا رَبِّ فَيَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ يَا رَبِّ فَيَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ بَلَى إِنْ لَكَ عِنْدَنَا حَسَنَاتٌ وَإِنَّهُ لَا ظَلَمَ عَلَيْكَ فَيُخْرِجُ لَهُ بِطَاقَةً فِيهَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَيَقُولُ يَا رَبِّ مَا هَذِهِ البِطَاقَةُ مَعَ هَذِهِ السَّجَلَاتِ فَيَقُولُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِنَّكَ لَا تَظَلَمُ فَنُتَوَضَعُ السَّجَلَاتِ فِي كِفَّةٍ وَالبِطَاقَةُ فِي كِفَّةٍ فَطَاشَتِ السَّجَلَاتُ وَثَقَلَتِ البِطَاقَةُ

Yahya b. Abdullah b. Bekîr⁵⁶⁴ bize haber verdi, Leys b. Sa'd b. Âmir b. Yahya el-Meâfirî bize Ebî Abdurrahman el-Hubullî'den⁵⁶⁵ haber verdi, O da Abdullah b.Amr'dan şöyle işitti: Peygamber'in şöyle dediğini söyledi: *"Benim ümmetimden kıyamet gününde adamın biri çağrılır ve doksan dokuz sicili açılır, her sicil bir göz (görüş uzaklığı) görecek kadardır."* Allah (c.c): *"Bundan bir şey inkâr ediyor musun?"* der. O da: *"Hayır ya rabbim"* der. Allah: *"Senin özrün ya da hasenatın var mı?"* der. O da korkarak: *"Hayır ya rabbim!"* der. Allah: *"Evet, senin yanımızda hasenatın var, sana zulüm edilmez."* Der. O'na bir kimlik çıkartılır; onda şahadet kelimesi yazılıdır. O: *"Ya rabbim, bu kimlik bu sicillerle beraber nedir?"* diye sorar. Allah: *"Sen zulüm görmezsin, siciller bir terazi kefesine, kimlik bir kefeye koyar, siciller hafif, kimlik ise ağır gelir."*⁵⁶⁶ der.

⁵⁵⁸ Zehebî, *Tezkiretü'l-Huffaz*, III, 132.

⁵⁵⁹ İbnü'l-Mulakkın, *Tabakâtu'l-Evliya*, s.175.

⁵⁶⁰ Suyutî, *Tabakatu'l-Huffaz*, s.138.

⁵⁶¹ İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, VIII, 310.

⁵⁶² Fâdânî, *Ucâle*, s.113, Benzer rivayetler için bk.: Tirmizî, *Sünen*, Birr, 62; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI/442, 446, 448, 451.

⁵⁶³ Tirmizî, *Sünen*, Birr, 62.

⁵⁶⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, XI, 237.

⁵⁶⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, VI, 81.

⁵⁶⁶ Fâdânî, *Ucâle*, s.55, Benzer rivayetler için bk.: Tirmizî, *Sünen*, İman, 17; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II/213.

Ebû İsa, hadîs'in hasen ve garîb olduğunu belirtti.⁵⁶⁷ Bu hadîs ceyyidü'l-İsnaddır, yüksek bir makamdadır. Bu hadîs'in sahibi babasıyla Mısırda oturuyor. Müslim'in şartına göre de sahihtir.⁵⁶⁸

155. Muhammedlerle Hadîs

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى لِأَهْلِ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ: لَوْ أَنَّ لَكَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ أَكُنْتَ تَفْتَدِي بِهِ؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ، فَيَقُولُ: أَرَدْتُ مِنْكَ أَهْوَنَ مِنْ هَذَا، وَأَنْتَ فِي صَلْبِ آدَمَ: أَنْ لَا تُشْرِكَ بِي شَيْئًا، فَأَبَيْتَ إِلَّا أَنْ تُشْرِكَ بِي

Muhammed b. Beşşâr bana haber verdi, Gunder bize haber verdi, Şu'be bize Ebî İmrân'dan haber verdi, O da Enes b. Malik'ten işittiğini Peygamber'in şöyle dediğini haber verdi: “*Kıyamet gününde cehennemde azabı en kolay olana, yeryüzündeki her şey senin elinde olsa, hepsini kurtulmak için feda eder misin*”? denilse: ‘Evet’ der. Allah: Bundan daha hafifini sen Âdem’in sulbündeyken senden istediğim şeydi: “*Bana hiçbir şeyi şirk koşmayacaksın, sen ise bana şirk koştun.*”⁵⁶⁹ dedi.

Bu hadîsi nakleden râvilerin isimlerinde “*muhammed*” ismi bulunduğu için müselsel sayılmıştır. Burada ya râvî'nin bizzat kendi ismi, ya babasına nisbetle ya da çocuğuna nisbetle oluşan fiili bir teselsül söz konusudur.

Buhari ve Müslim'e göre metin ve isnad sahîh'tir.⁵⁷⁰

⁵⁶⁷ Tirmizi, *Sünen*, İman, 17.

⁵⁶⁸ Zehebî, *Mûkızâ*, s.109-111.

⁵⁶⁹ Fâdânî, *Ucâle*, s.78, Benzer rivayetler için bk...: Buhârî, *Sahîh*, Enbiyâ, 1, Rikâk, 51; Müslim, *Sahîh*, Münafikîn, 51; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III/129.

⁵⁷⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XIX, 324.

TABLolar

Bu başlık altında tezin ikinci bölümünde ele aldığımız konuların genel bir özeti mahiyetindedir.

1. Hadîslerin Genel Mahiyeti ile İlgili Tablo

Bu tabloların okuyucu için mevzuyu anlama noktasında rahatlık sağlama amacıyla hazırlandığını belirtmekte fayda vardır. Tablodaki sıralama tezimizdeki sıralamayla tamamıyla uyumludur. Müselsel hadîs ismini, konusunu, ravî'sini, geçtiği hadîs kaynağı ve son olarak da sıhhat durumu hakkında bilgiler içermektedir. Sıhhat durumu hakkında bilgi içermeyen hadîs'in karşısında soru işareti (?) koyduk ki yanlış anlaşılmaya sebebiyet vermesin. Ancak tabloya bakılınca görüleceği gibi sıhhati konusunda lafzen bir hüküm bulamadığımız bazı hadislerin Kütüb-i Tis'a'da yer alması, bilhassa Buharî ve Müslim'in Sahîhlerinde olması bu rivâyetlerin de sahihliği konusunda bir karinedir diye düşünüyoruz. Çalışmayı hazırlarken temel amacımız dışına çıkmamak için sıhhati konusunda bu kadar bilgiyi yeterli bulmamakla beraber, daha fazla araştırma yapma zamanımız olmadığından bu bilgilerle yetindik.

Aşağıdaki tabloda Ehl-i beyt râvileriyle aktarılan 40 hadîs dikkati çekmektedir. Bunun yanısıra sıhhat durumundaki (sahih-zayıf) dengeli oran da dikkatimizi çekmektedir. Hem metni hem de teselsülü sahih kabul edilen 7-8 tane rivayet mevcuttur. 26 tane hadîs'in sıhhati konusunda herhangi bir bilgiye ulaşamadık. Genel olarak baktığımız zaman müselsel olarak nakledilen hadîs metinlerinin sahih olduğunu gözlemledik, sened'in sıhhati ile alakalı olarak fazla bir bilginin olmadığını gördüğümüzden bu kısım ile alakalı yorum yapmayı uygun görmedik.

MÜSESEL'İN MAHİYETİ	TEZDEKİ KONUSU	İLK RÂVİ	GEÇTİĞİ KAYNAK ESERLER	SIHHAT DURUMU
1. Saf Suresi ile	Saf suresinin sebebi nuzulünü okuma	Abdullah b. Selam (r.a), (Merfu)	Tirmizi-Dârimî	İsnad ve teselsülü Sahîh'tir. Râvileri güvenilirdir.
2. On Baba ile	Hennân-Mennân	Alî (r.a), (Mevkuf)	İbnü's-Salah	?
3. Muhammedlerle	Allah'ın hakkı	Muaz b. Cebel (r.a), (Merfu)	Buhari-Tirmizi	Hasen ve sahîh'tir.
4. Eli Omza Koyma	Allah'ın gücü	Alî (r.a), (Merfu)	Humeydî	Metni ve teselsülü batıl, manası sahihtir.
5. Babalarla	Zayıftan çıkan zayıf	Nebî b. Şerî (r.a), (Merfu)	Taberanî	Garîb'tir. Sadece Nebî b. Şerî'ten nakledildiği için.
6. Musafaha	Peygamber eli, pamuk-ipek gibi	Enes b. Malik (r.a), (Mevkuf)	Buhari-Müslim	Hasen ve sahîh'tir.
7. Yemenliler	Allah'ın cömertliği	Ebû Hureyre (r.a), (Merfu)	Buhari-Nesai-Ahmed b. Hanbel	Teselsül sahih, fakat metnin sıhhati açık değil.
8. Muhammedlerle	Mü'min rüyası	Ubâde b. Samit (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim-Ebû Davud	Sahîh'tir.
9. Muhammedlerle	Beyyine suresi	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Sahîh'tir.
10. İsminin İlk Harfi Ayn	Kur'anı üç günden az okumama	Abdullah b. Amr (r.a), (Merfu)	Tirmizi, Dârimî	Hasen, sahih ve Şevahid'tir.
11. Mushafa bakma ile	Gözden şikayet	Abdullah b. Mes'ud (r.a), (Merfu)	Nebil Saduddin	Metni batıl, teselsül zayıftır. Teselsül uygun diyenler de var.
12. Fatiha suresini okuma ile	Maliki-Melik şeklinde okuma	Abdülümün el-Cinnî (r.a), (Merfu)	Ucâle-Menâhil	?
13. Haşr suresinde eli başa koyma	Sam-ölüm	Abdullah b. Mes'ud (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Hasen ve sahîh'tir.
14. İşaret parmağı ısırma ile	Öfkeden parmak ısırma	Abdullah b. Mes'ud (r.a), (Mevkuf)	Ucale-Menahil	?

15. Ayete'l-Kürsi	Ayet'in önemi	Alî (r.a), (Mevkuf)	Şirazî	?
16. Eli başa koyma ile	Allah'ın rahmeti	Ebû Hureyre (r.a), (Merfu)	Müslim- İbn Mace- Dârimî	Sahîh'tir.
17. Hanbeli Fukahası	Allah'ın hayır dilemesi	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	Tirmizi- Ahmed b. Hanbel	Hasen ve sahîh'tir.
18. Medinelilerle	Ye'cüc-Me'cüc	Zeyneb bint Caş (r.anha), (Merfu)	Buhari- Müslim- Tirmizi	Hasen ve sahîh'tir.
19. Meşriklılarla	Yıldız yükselmesi	Ebû Hureyre (r.a), (Merfu)	Ahmed b. Hanbel	Hadîs garîb, rical sükkât'tır.
20. Müşabeke	Allah'ın Yaratması	Ebû Hureyre (r.a) (Merfu)- Şuayb Arnavud, Ka'b'ın sözü olması hasebiyle mevkuf'tur, dedi.	Müslim- Ahmed b. Hanbel	Sehavî, Teselsülüz sahîh'tir.- Kettanî, sahîh'tir, dedi.
21. Vallahi sözüyle	Allah'ın tek ilah olması	Ebû Bekir (r.a), (Merfu)	Kenzü'l-Ummâl	Muhammed b. Ukâse'nin kizbi sebebiyle uydurmadır.
22. Maliki Fukahası	Adem (a.s)-Musa (a.s) konuşması	Ebû Hureyre (r.a), (Merfu)	Buhari- Müslim	Hasen ve sahîh'tir. Süleym et-Teymî'nin A'meşten olan veçhi garîb'tir.
23. Sakal tutmayla	Kader'in hayır ve şerri'ne	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	Suyûtî	Eyyûb el-Halvetî Sahih kabul etmekte, bununla beraber Hakim ve Ebu Nuaym Zayıflıktan âri değildir, demektedir.
24. Ehl-i Beyt ile	Şahidlik	Alî (r.a), (Merfu)	Ahmed b. Hanbel	Hasen li-gayrihi'dir, ricali güvenilirdir
25. Muhammed isimli ravilerle	Nazar	Ümmü Seleme (r.anha), (Merfu)	Buhari- Müslim	Muttefekun aleyh, sahîh'tir.

26. Eşhedü billah sözü ile	Kaderiyye	Ebû Umame (r.a), (Merfu)	İbn Ebî Âsım	Allâi, bu isnad sebebi ile garib'tir, dedi.
27. Eşhedü billah ve üşhidu lillah sözü ile	İçki imal eden	Alî (r.a), (Merfu)	İbn Mace	Muhammed b. Salih, bu hadîs'in zayıf olduğunu, sıhhati konusunda kesin bir bilginin olmadığını ifade etti.
28. Dilcilerle	Kına kokusu	Büreyde (r.a), (Merfu)	Beyhakî	Sehavî, zayıftır hükümünü veriyor.
29. Ehl-i Beyt ile	Fakirlik	Alî (r.a), (Merfu)	Taberanî	?
30. Ehl-i Beyt ile	Yalan yemin	Alî (r.a), (Merfu)	Kudaî	Ebû İsa, İbn Mes'ûd'dan nakledilen hadîsin hasen ve sahih olduğunu belirtmişti
31. Vallahi innehu hakkun	Abdest alıp namaz kılma	Ebû Bekir (r.a), (Merfu)	Ebû Davud	İbn Tayyib, zayıf, Ebu Nuaym da metruk'tur dedi.
32. On iki rekat namazı bırakmama	Abdest alıp 12 rekat namaz kılan..	Ümmü Habibe (r.anha), (Merfu)	Müslim	Müslim'in şartına göre sahih'tir.
33. İnşikak suresi	Secde etme	Ebû Hureyre (r.a), (Mevkuf)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, bu hadîsin hasen ve garîb olduğunu, İbn Tayyib sahih olduğunu söyledi.
34. Bayram günü ile	Hayra ulaşma	Abdullah b. Abbas (r.a), (Merfu)	Kettanî	Hâkim'in şartına göre sahihtir, Ebu Davûd'a göre de mürseldir. Kettanî, isnadı mevzu'dur, dedi.
35. Medinelilerle	Abdest-namaz	Osman (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	İbn Tayyib, metnin ve teselsülün sahih olduğunu söyledi.
36. Muhammedler	Dizler avrettir	Abdullah b. Cahş	Tirmizi-	Ebû İsa, bu hadîsin

ile		(r.a), (Merfu)	Ahmed b. Hanbel	hasen olduğunu belirtmiştir
37. Muhammedler ile	Üçüncü ezan	Saîb b. Yezid (r.a), (Mevkuf)	Buhari-Tirmizi	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahîh olduğunu belirtmiştir.
38. İşaret (ima) ile	Tekbir	Cabir b. Abdullah (r.a), (Mevkuf)	Buharî-Dârimî-Ahmed b. Hanbel	İbn Tayyib, bu hadîs'in sahîh olduğunu söyledi
39. Sabah namazında kunût okuma	Kunut	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari- Nesai	İbn Tayyib ve Şeyh Muhammed Abid, bir râvi dışında diğerlerinin cehaleti (bilinmemesi) sebebiyle bu hadîs'in zayıf olduğu kanaatine varmışlardır. İbn Tayyib, Enes'ten gelen hadîs'in sahîh olduğunu söyledi
40. Aşura günü ile	Aşure gününün önemi	Ebû Katâde (r.a), (Merfu)	Ebû Davud-Tirmizi	Sahîh'tir.
41. İlk harfi Ayn	Şaban ayı	Ebû Hureyre (r.a), (Merfu)	Tirmizi- İbn Mace	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahîh olduğunu söyledi.
42. Mekkelilerle	120 rahmet	İbn Abbas (r.a), (Merfu)	Beyhakî	Sabunî'ye göre garîb, beyhakî'ye göre zayıftır.
43. Son harf nun ile biten râvi	Bostana giren İhramlı	Osman b. Affân (r.a), (Mevkuf)	Buharî	?
44. İnni uhibbuke sözü ile	Allah'ı zikir	Muaz b. Cebel (r.a), (Merfu)	Ebu Davud-Ahmed b. Hanbel-Malik	Teselsül ve isnâd'ı sahîh'tir.
45. Sufiler ile	La havle vela..	Hazım b. Harmele (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	İbn Tayyib'e göre isnadı hasen'dir.

46. Sufilerle	Şefaât	Ruvayfî b. Sabit (r.a), (Merfu)	Ahmed b. Hanbel	?
47. Mültezemde dua	Dua'nın kabulü	Abdullah b. Abbas (r.a), (Merfu)	Suyûtî	Hafız Ebubekir b. Mesdî, bu hadîs'in Ömer b. Dînar'dan dolayı hasen ve garîb olduğunu söyledi
48. Mağriblilerle	Bereket duası	Ebû Hureyre (r.a), (Merfu)	Buhari-Tirmizi	İbn Tayyib de metni ve teselsülü sahihtir,
49. Babalarla	Perşembe günü çalışanları	Nebî b. Şerî (r.a), (Merfu)	İbn Mace	Busîrî, isnadında Abdurrahman'ın oluşundan dolayı zayıftır, dedi
50. Meclisi dua ile kapatma	Kapanış duası	Aişe (r.anha), (Merfu)	Buhari-Müslim	İsmail Aclûnî, hadîs'in zayıf, teselsülün de garîb olduğunu söyledi
51. Muhammedler ile	Allah'a sığınma	Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim- İbn Mace	İbn Mace'de buna benzer hadîs için isnadı hasendir, ibaresi geçiyor.
52. İlk harfi Ayn olan Râvilerle	İlim meclisi	Abdullah b. Amr (r.a), (Merfu)	İbn Mace	İsnadı zayıftır, çünkü Davud, Bekir ve Abdurrahman zabt bakımından zayıf olmaların'dan dolayı zayıftır.
53. Sufilerle	Allah'ın 99 ismi	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	İbn Mace, Abdülmelik b. Muhammed'in zayıflığından dolayı bu isnad zayıftır, dedi. Busîrî, garîp'tir dedi.

54. Elinde Sayma ile	Salavat	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, Ka'b b. Uca yoluyla nakledilen hadîs'in sahih ve hasen olduğunu, Hâkim ise hadîs'in bu senedle mevzû olduğunu söylemiştir.
55. Euzu-besmele ile	Euzu-besmele	Abdullah b. Mes'ud (r.a), (Merfu)	Ucale-Menahil	Ceyyidü'l İsnaddır.
56. Ehl-i Beyt	Günah'tan tevbe	Alî (r.a), (Merfu)	İbn Mace	Busîrî, hadîs'in isnadı sahih, ricali güvenilir, dedi
57. Babalarla	Sadaka	Nebî b. Şerî (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebu İsa, bu hadîs'in hasen olduğunu söyledi
58. Ehl-i Beyt	Veren el, alan el'den üstündür.	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, bu hadisi hasen olduğunu ifade etmiştir
59. Râvi'nin adını söylemekle	Zenginliğin sırtından verilen sadaka	Ebû Hureyre (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	İbn Tayyib, hadîs'in sahih olduğunu söyledi.
60. İlk Harfî Ayn olan Râvilerle	Zengin kimdir	Osman b. Esved, Atâ'dan (r.a), (Maktu)	Darimi	Rical güvenirlir, hadîs mürsel'dir.
61. Uzlette selamet ile	Fitne zamanı	Musa el-Eş'arî (r.a), (Merfu)	İbnu'l-Mufaddal	İsnad'ı zayıflıktan ârî değildir. Metni şevahîd'dir.
62. Kurrâlar ile	Duha suresi	Ubey b. Ka'b (r.a), (Mevkuf)	Hakim en-Nisaburî	Beyhakî, İbn Huzeyme mevkuf olarak rivayet etti, senedi maruftur.
63. Ehl-i Beyt	Şükür	Alî (r.a), (Merfu)	Ebu Davud-Tirmizi	Ebû İsa, bu hadîs'in sahih ve hasen olduğunu söyledi
64. Ehl-i Beyt	Kalplerin sevgisi-buğzu	Alî (r.a), (Merfu)	Ebu Mansur el-Matûrîdî	?

65. Perşembe günü tırnak kesme ile	Günlük temizlik işleri	Alî (r.a), (Merfu)	Şirazî	Zayıftır. (Ricali tanınmıyor)
66. Hafızlarla	Peygamber Hanımlarının saç kesmesi	Aişe (r.anha), (Mevkuf)	Müslim	İbn Tayyib, bu hadîs'in sahih olduğunu belirtmekle beraber, teselsülün hafızlardan oluşması ilginç olarak karşılamıştır
67. Sufilerle	Hak arama	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	İbnu'l-Mufaddal	İbn Tayyib, İbn Silefinin bu hadîsin metninin garîb, isnadının aziz, sufiyeden rivayet olmasını da güzel bir rastlantı olarak değerlendirdiğini haber verdi
68. Ehl-i Beyt	Mal uğruna ölme	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim-Ebu Davud	Ebû İsa, bu hadîsin hasen ve sahih olduğunu bildirdi
69. Muhammedler ile	Helal-Haram	Nu'man b. Beşir (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu haber verdi.
70. Ehl-i Beyt	Değer bilme	Alî (r.a), (Merfu)	Suyûtî	?
71. Ehl-i Beyt	Ketum davranma	Alî (r.a), (Merfu)	Rûyânî	?
72. Muhammedler ile	Sefer dönüşü eve girme adabı	Cabir b. Abdullah (r.a), (Merfu)	Buhari	?
73. Ehl-i Beyt	Nafaka temini	Alî (r.a), (Merfu)	Ahmed b. Hanbel	?
74. Şafi'î Fukahası	Satıcı-alıcı	Abdullah b. Ömer (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, hasendir, Suyûtî ise sahihtir, dedi.
75. Ehl-i Beyt	Toplumun efendisi	Alî (r.a), (Merfu)	Beyhakî	?
76. Ehl-i Beyt	Kişi sevdiğiyledir	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, hasen ve sahihtir, dedi
77. Ehl-i Beyt	İnsanlar eşit	Alî (r.a), (Merfu)	Dûlabî	?

78. Ehl-i Beyt	Müslümanın aynası olma	Alî (r.a), (Merfu)	Ebu Davud-Tirmizi	?
79. Ehl-i Beyt	3 gün küs kalmama	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Muttefekun aleyh, sahih.
80. Ehl-i Beyt	İnsan aldatma	Alî (r.a), (Merfu)	Müslim- Ebu Davud	Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu ifade etti
81. Şamlılarla (Dımeşk)	Şam ordusu	Abdullah b. Havâle (r.a), (Merfu)	Ebu Davud-Bustî	Nevevî, bu hadîs'in hasen ve meşhur olduğunu, aynı zamanda ceyyidü'l-isnad olduğunu da ifade etmektedir
82. Hasanlarla	Güzel ahlak	Alî (r.a), (Merfu)	Kudâî- Musa el-Eş'arî	İbn Tayyib, bu hadîs'in sahih olduğunu söyledi.
83. Meşriklilerle	Neces	Abdullah b. Ömer (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.
84. Ehl-i Beyt	Bir şeyi çok sevme	Alî (r.a), (Merfu)	Ebu Davud-Ahmed b. Hanbel	?
85. Birkaç Babayla	Peygamber-sahabe sövme	Alî (r.a), (Merfu)	Taberanî	?
86. Ehl-i Beyt	Çocuğun yatak sahibine aidiyeti	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.
87. Ehl-i Beyt	Mutlu adam	Alî (r.a), (Merfu)	Müslim-İbn Mace	?
88. Babalarla	Ayıp örtme	Nebî b. Şerî (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa bu hadîs için hem sahih hem hasen hem de garîb demiştir
89. Ehl-i Beyt	Danışılan kişi	Alî (r.a), (Merfu)	Ebu Davud-Tirmizi	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen olduğunu söyledi.
90. Ehl-i Beyt	Mü'minin sözü	Alî (r.a), (Merfu)	Şafi'î	?

91. Ehl-i Beyt	Hîbe'den vazgeçme	Alî (r.a), (Merfu)	Nesâî	?
92. Ehl-i Beyt	Orta yol	Alî (r.a), (Merfu)	Şeybanî	?
93. İlk Harfi Ayn olan Râvilerle	Tavsiye niteliğinde söz	Abdullah b. Amr (r.a), (Merfu)	Dârimî	Darimî'nin <i>Sünen</i> 'inde isnadının zayıf olduğu bilgisi yer almaktadır.
94. Sufilerle	Ecel gelmeden rızık verilmesi	Ümâme (r.a), (Merfu)	Taberanî	Heysemî, Ufeyr b. Ma'dan'dan dolayı zayıf olduğunu bildirmektedir.
95. Ehl-i Beyt	Bela-musibet	Alî (r.a), (Merfu)	Dineverî	Bu hadîs Peygamber'den (s.a.s) sahih (zayıf'tır) olarak gelmemiştir
96. Vallah sözüyle	Cenazenin önünde Peygamber'in yürümesi	Abdullah b. Ömer (Salim'in babası) (r.a), (Merfu)	Ebu Davud-Tirmizi	Ebû İsa, bu hadîs'in sahih ve mürsel olduğunu belirtmiştir.
97. Faslılarla	Nefs Hastalığı	Cabir (r.a), (Merfu)	Sadrettin	İbn Tayyib, bu hadîs'in hasen olduğunu belirtmiştir.
98.Çoğu Iraklılarla	Haya	Ebû Mes'ud el-Bedrî (r.a), (Merfu)	Buhari- Malik	Buharî, sahih olduğunu belirtmiştir.
99. Ehl-i Beyt	Haya hayırlıdır	Alî (r.a), (Merfu)	Müslim-Ahmed b. Hanbel	Hadîs sahihtir, isnadı kuvvetlidir ve ricali güvenilirdir.
100. Yaşını sormayla	Yaş sorma	Enes b. Malik (r.a), (Mevkuf)	Esbehanî	?
101. Yemenlilerle	70 ümmet	(Merfu)	İbn Mace-Dârimî	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen olduğunu belirtti

102. Sufilerle	İhtiyaç giderme	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	İbn Râhûye	Ali el-Münavî, bu hadîs'in mevzu olduğuna dair bilgi vermektedir.
103. Sufilerle	Cömert adam	Abdullah b. Abbas (r.a), (Merfu)	Taberanî	Bu hadîs'in mevzu olduğu konusunda İbnü'l-Cevzî bilgi aktarmaktadır.
104. Yemenlilerle	Allah'ın cömertliği	Ebu Hureyre (r.a), (Merfu)	Buhari- Müslim	Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtti.
105. Onu bu şekilde buldum' sözünüyle	Ey Ebu Talib'in oğlu!	Alî (r.a), (Merfu)	Şirazî	İbn Tayyib, hadîs'in zayıf olduğunu belirtti.
106. Ehl-i Beyt	Perşembe günü çalışanları	Alî (r.a), (Merfu)	İbn Mace	Hadîs'in zayıf ve metruk olduğu hakkında Heysemî bilgi vermektedir
107. Billahi Azim' sözünüyle	Besmele okuma	Ebû Bekir (r.a), (Merfu) (Kudsî)	Ucale- Menahil	Metni ve Teselsülü Batıl'dır.
108. Sufilerle	Hasta bakımı	Cabir (r.a), (Merfu)	Tirmizi- İbn Mace	Ebû İsa, hadîs'in hasen ve garîb olduğunu belirtmektedir
109. Su ve hurma ikramı	Misafir ağırlama	Alî (r.a), (Merfu)	Ucale- Menahil	Metruk'tur.
110. Meşrikliyle	Vesvese	Ebu Hureyre (r.a), (Merfu)	Buhari- Müslim	Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtmektedir.
111. Şamlılarla (Dimeşk)	Allah'ın kullarının acizliğini bildirmesi	Ebu Zerr (r.a), Peygamber'den (s.a.s), O da Cibrîl'den, O da Allah'tan. (Merfu), (Kutsi)	Müslim- Tirmizi	Nevevî,sahih, Ebû İsa ise hadîs'İN hasen olduğunu söylemiştir.

112. Ehl-i Beyt	Hayra vesile olma	Alî (r.a), (Merfu)	Ebu Davud- Tirmizi- Ahmed b. Hanbel	Ebû İsa, hadîs'in garîb olduğunu ifade etmiştir
113. Babalarla	Mescid inşası	Nebî b. Şerî (r.a), (Merfu)	Buhari- Müslim	Ebû İsa, hadîs'in hasen olduğunu söyledi
114. Ehl-i Beyt	Ateşten korunma	Alî (r.a), (Merfu)	Ahmed b. Hanbel	Ali el-Münavî, hadîs'in isnadının sahih olduğunu söyledi
115. Ehl-i Beyt	Gönül zenginliği	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari- Müslim	Ebû İsa, hasen ve sahîh'tir dedi bu hadîs hakkında.
116. Bir yere yaslanarak	Güzel ahlaklı insan	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	Taberanî- Beyhakî	?
117. İhlas hakkında soruyla	İhlas'ın sırrı	Huzeyfe b. Yeman (r.a), (Merfu), (Kudsî)	Alî el-Karî	Abid ve İbn Tayyib hadîs'in garîb olduğunu söyledi.
118. Ehl-i Beyt	Amel niyete göre	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari- Müslim	Hadîs sahîh'tir.
119. Sufilerle	Allah korkusu	Abdullah b. Ömer (r.a), (Merfu)	Dûlâbî	Hadîs'in garîb olduğuna dair Ebû Nuaym bilgi vermektedir.
120. Babalarla	Allah'ı birleme	Alî (r.a), (Merfu), (Kudsî)	Ebu Nuaym	Ebu Nuaym hadîs'in meşhur olduğunu söylemiştir
121. Sufilerle	Tevazu	Ebu Hureyre (r.a), (Merfu)	Müslim- Tirmizi	Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.
122.Zahidlerle	Adil davranma	Ömer (r.a), (Merfu)	Abdî	Hasen li-Gayrihi'dir.

123. Ehl-i Beyt	Sefer'in zorluđu	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari- Müslim	Muhammed Fuad Abdubaki, hadîs'in sahih fakat isnadının zayıf olduğunu da belirtmiştir.
124. Ehl-i Beyt	Takva'nın değeri	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari- Ebu Davud	Elbanî'ye göre sahihdir.
125. Babalarla	Abbas'ın korunması	Alî (r.a), (Merfu)	Ahmed b. Hanbel- Ebî Şeybe	Elbanî'ye göre bu hadîs zayıftır.
126. Ehl-i Beyt	Az olana kanaat	Alî (r.a), (Merfu)	Ahmed b. Hanbel	?
127. Muhammedler ile	Fe'l nedir?	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	Buhari- Müslim- Ahmed b. Hanbel	Buharî ve Müslim'in şartlarını taşıyan sahih bir hadîs'tir. Muttefekun aleyh'tir.
128. Babalarla	Allah'ın zikri	Ebî Abdullah (r.a), (Merfu)	Müslim- Ebu Davud	Menahil'de isnadının garîb, metninin sahih olduğu bilgisi geçmektedir.
129. Babalarla	İlim-zikir meclisi	Abdullah b. Amr (r.a), (Merfu)	İbn Mace- Ahmed b. Ahmed b. Hanbel	Hadîs metni sahih'tir.
130. Ehl-i Beyt	Açık ve fasih söz	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari- Müslim	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.
131. Ehl-i Beyt	Meclisler güvendedir	Alî (r.a), (Merfu)	Ebu Davud- Tirmizi	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen olduğunu söyledi.

132. Ehl-i Beyt	Savaş hiledir	Alî (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.
133. Ehl-i Beyt	İdarecinin affı	Alî (r.a), (Merfu)	Şafî	?
134. Ehl-i Beyt	Toplumun ileri gelenine ikram	Alî (r.a), (Merfu)	İbn Mace	Elbanî'ye göre hasendir bu hadîs.
135. Sufilerle	Ölüyü takip eden 3 şey	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.
136. Mağriblilerle	Allah'ın Kıyamette gölgelendireceği kişiler	Ebu Hureyre (r.a), (Merfu)	Müslim-Tirmizi	Hadîs sahîh'tir, isnadı da hasendir.
137. Babalarla	Hasan-Hüseyin-Alî ve Fatıma (r.anhum) sevme	Alî (r.a), (Merfu)	Tirmizi-Ahmed b. Hanbel	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve garîb olduğunu belirtti.
138. Ahiriyye	Kıyamet alameti	Ebu Hureyre (r.a), (Merfu)	Ahmed b. Hanbel	İbn Teymiyye, hadîs'in hasen ve âli isnad olduğunu söyledi.
139. Muhammedler ile	Ahiretteki durum	Abdullah b. Abbas (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtti.
140. Kevser suresi okumayla	Kevser suyu	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	Ebu Davud	Elbanî, bu hadîs'in hasen olduğu görüşündedir.
141. Hanefî Fukahası	Cennet'in Vacipliği	Ebû Derda (r.a), (Merfu)	Ahmed b. Hanbel	Ebû İsa, bu hadîsin hasen ve sahih olduğunu belirtmektedir.
142. Mağriblilerle	İman esaslarına iman'ın ödülü	Münzir (r.a), (Merfu)	Müslim- Ebu Davud	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen, sahih ve garîb olduğunu belirtti.

143. Babalarla	Peygamber adına yalan uydurma	Nebî b. Şerî (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtti.
144. Ehl-i Beyt	Mü'minin hapsi ve cenneti	Alî (r.a), (Merfu)	Müslim-Tirmizi	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtti.
145. Muhammedler ile	Şirk koşmayan cennete gireceği	Ebu Zer (r.a), (Merfu)	Buhari-Müslim	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtti.
146. Ağlama ile	Fatıma'nın (r.anha) feryadı	Fatıma (r.anha), (Mevkuf)	Nasai- İbn Mace	Elbanî'ye göre sahih'tir.
147. Yeri meshetmeyle	Peygamber adına yalan uydurma	Ebû Katâde (r.a), (Merfu)	Buhari (Edebü'l Müfred)	Elbanî, bu hadîs'in zayıf olduğunu belirtmiştir.
148. Tebessümle	Cennet hali	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	Taberanî	Menahil'de, hadîs'in metni zayıf, hatta bu lafızla münkerdir, diye geçmektedir.
149. Evveliye	Merhamet etme	Abdullah b. Amr (r.a), (Merfu)	Ebu Davud-Tirmizi	Ebû İsa ve Kettanî, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtmiştir.
150. Sufilerle	Kıyamette 4 şeyden sorulma	Ebi Berze (r.a), (Merfu)	Tirmizi	Ebû İsa, hadîs'in hasen ve sahih olduğunu söyledi.
151. İsim ve nesebi sormayla	Dostları çoğaltma	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	Kitabu'l-Mu'cem	?
152. Yemin etti' sözüyle	Şfaat	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	Ebu Davut-Tirmizi	Ebû İsa, bu hadîs'in hasen ve sahih olduğunu belirtti. İbn Tayyib, teselsül zayıftır, dedi.
153. Sufilerle	Mizanda ağır basacak şey	Ebu Derda (r.a), (Merfu)	Tirmizi-. Ahmed b. Hanbel	Ebû İsa, bu hadîs'in garîb olduğunu belirtti.

154. Mısırlılarla	Sicil	Abdullah b. Amr (r.a), (Merfu)	Ahmed b. Hanbel	Ebû İsa, hadîs'in hasen ve garîb olduğunu belirtti. Müslim'in şartına göre de sahihtir ve Ceyyidü'l İsnad'tır. Yüksek bir makamdadır.
155.Muhammedler ile	Cehennem azabının şiddeti	Enes b. Malik (r.a), (Merfu)	Buhari- Müslim	Buhari ve Müslim'e göre metin ve isnad sahîh'tir.

2. Râvilerin Naklettiği Hadîs Sayısı

Aşağıdaki tabloda da 155 müselsel hadîs'in ilk ravî durumunda bulunanların kimler olduğu ve kaç tane müselsel hadîs naklettiğine dair bilgiler yer almaktadır. Bu tabloda dikkati çeken râvi'ler'in başında Hz. Alî (r.a) gelmektedir. Bu durumun en temel etkeni 40 hadîs geleneğinin, müselsel tarzda da devam edegelen bir durum olduğunu bizlere göstermektedir. Hz. Alî'nin ilk ravî olmasındaki temel sebep de bundan dolayıdır. Hadislerin çoğunlukla ilim, hikmet, zühd vs. konularında olması bu vasıflarıyla temayüz etmiş olan Hz. Ali'den gelmesini anlaşılır kılmaktadır.⁵⁷¹

Bir diğer dikkati çeken durum da erkek râviler'in yanında kadın râviler'in yer almasıdır. 5 kadın râvi bulunmakta ve bunların üç tanesini Peygamber (s.a.s) efendimiz'in eşleri teşkil etmekte, biri kızı, diğeri de Hanım sahabiler'dendir.

Sahabi râvilerden bir tanesi de Cin sahabelerinden olması dikkati celb etmektedir. Yani cin taifesinden bir zattır ki normalde hadis senedlerinde alışık olunan bir durum değildir.⁵⁷² Nitekim herhangi bir bilgiye sahip olamayacağımız cinlerden hadis nakledilmiş ve nakledilmekle beraber eleştirilmiştir.

⁵⁷¹ Tankuş, *a.g.t.*, s.91.

⁵⁷² Tankuş, *a.g.t.*, s.92.

Râvî ve Naklettiği Hadîs Sayısı	Sayı
Ali (r.a)	55
Enes b. Malik (r.a)	15
Ebû Hureyre (r.a)	14
Abdullah b. Amr (r.a)	6
Abdullah b. Abbas (r.a)	5
Nebî b. Şerî (r.a)	5
Abdullah b. Ömer (r.a)	4
Abdullah b. Mes'ud (r.a)	4
Cabir b. Abdullah (r.a)	3
Ebû Bekir (r.a)	3
Ebû Derda (r.a)	2
Muaz b. Cebel (r.a)	2
Aişe (r.anha)	2
Ebû Umame (r.a)	2
Osman (r.a)	2
Ebû Katade (r.a)	2
Ebû Zerr (r.a)	2
Abdullah b. Selam (r.a)	1
Fatimatü'z-Zehra (r.anha)	1
Abdu'l-Mü'min el-Cinnî (r.a)	1
Ümmü Habîbe (r.anha)	1
Büreyde (r.a)	1
Hazım b. Hermele (r.a)	1
Ümmü Seleme (r.anha)	1
Ömer (r.a)	1
Zeyneb bint Caş (r.anha)	1
Ubade b. Samit (r.a)	1
Abdullah b. Caş (r.a)	1
Saîb b. Yezid (r.a)	1
Ca'fer b. Abdullah (r.a)	1
Ruvayfî b. Sabit (r.a)	1
Sa'd b. Ebî Vakkâs (r.a)	1
Atâ (r.a)	1
Ebu Musa el-Eş'arî (r.a)	1
Ubey b. Ka'b (r.a)	1
Nu'man b. Beşîr (r.a)	1
Abdullah b. Hevâle (r.a)	1
Ebû Mes'ud el-Bedrî (r.a)	1
Huzeyfe b. Yeman (r.a)	1
Ebu Abdullah (r.a)	1
Münzir (r.a)	1
Ebû Berze (r.a)	1

3. Hadîs'in Kaynağına Göre Hadis Sayısı

Kaynağına göre Hadîs sayısına gelince, aşağıda görüldüğü gibi en büyük pay Merfu Hadîs'e aittir. Diğer dikkati çeken durumsa Kudsî Hadîsler'in de Müselsel tarzda nakledildiğini ortaya koymaktadır. Bir diğer dikkat çeken ayrıntı da Müselsel tarzda nakledilen Hadîs metinlerinin çoğu Kutub-i Tis'a'da yer almış olmasıdır. Bu da Müselsel Hadîs'in Sıhhati konusunda bize güven aşulamakta ve bu hadîslere olan güveni de arttırmaktadır.

KAYNAĞINA GÖRE HADİS SAYISI	155
Kudsî	3
Merfu	138
Mevkuf	13
Maktu	1

4. Geçtiği Eserler Bakımından Hadîs Sayısı

İncelediğimiz 156 hadisten 108 tanesinin ya bizzat ya da benzeri lafızlarının Kutub-i Tis'a'nın bir veya birkaçında geçtiği bilgisinden hareketle önemli bir kısmının kabul edilebilir hadisler olduğu sonucuna ulaşılır. 48 tanesinin ise Kutub-i Tis'a'nın herhangi birinde tesbit edilmemekle birlikte, sahih kaynakların bu eserlerden ibaret olmadığı ve araştırma sırasında gözden kaçırdıklarımız olabileceğinden kesin bir olumsuz yargıya varmamız mümkün olmamaktadır.

GEÇTİĞİ KAYNAK ESERE GÖRE HADİS SAYISI	156
Kutub-i Tis'a'da Geçen Hadîs Sayısı	108
Kutub-i Tis'a Dışındaki Kaynaklarda Geçen Hadîs Sayısı	47

5. Müselsel Türlerine Göre Sıralaması

Bu bölümde hadîsleri müselsel türüne göre sınıflandırdık.

TÜRLERİNE GÖRE MÜSELSSEL HADÎS ÇEŞİTLERİ	
RAVİ EKSENLİ	Örnekleri
Sözlü Durumun Teselsülü	İnni Uhibbuke' sözüyle
	Mushafa Bakma ile
	Onu Bu şekilde buldum' sözüyle
	İhlas Hakkında Soruyla
	İsim ve Nesebi Sormayla
	Uzlette Selamet var' sözüyle
	Vallahi İnnahu Hakkun' sözüyle
	Yemin (hılf) ederek
Fiili Durumun Teselsülü	Müşabeke ile
	Eli Omza Koyma ile
	Meclisi Dua ile Kapatma
	Ağlama ile
	Yeri Meshetmeyle
	Tebessüm ederek
Kunut Duası Okumayla	
Hem Sözlü-Hem Fiili Teselsül	Musafaha ile
	Haşr Suresini Okumada
	İşaret Parmağını Isırma
	Eli Başa Koyma ile
	Sakalı Tutmayla
	On İki Rekat Namaz'ı Bırakmamayla
	İnşikâk Suresini Okumada
	İşaret İsmiyle
	Elinde Saymayla
	Su-Hurmayla İkrâm
	İttikâ ile
RİVAYET EKSENLİ	
Zamansal	Aşura günü
	Bayram günü
	Perşembe Tırnak Kesme
Mekânsal	Mültezemde Dua
Tarihsel	Evveliye
	Ahiriyye
Eda Sigası	Vallahi Sözüyle (2)
	Eşhedü billah ve Üşhidu lillah sözüyle
	Eşhedü Billah sözüyle
	Billahi'l Azim sözüyle
	Vallahi Haddesene Sözüyle

RAVİDEKİ SIFATLA MÜSELSEL	
Râvîdeki Kavli Sıfatla	Saff Suresini Okumayla
	Fatiha Suresini Okumayla
	Ayetü'l-Kürsiyi Okumayla
	Râvî'nin Adını Söyleme ile
	Yaşını Sormayla
	Kevser Suresini Okumayla
Râvîdeki Fiili Sıfatla	Hanefî Fukahası (1)
	Şafi'î Fukahası (1)
	Hanbeli Fukahası (1)
	Malikî Fukahası (1)
	Sûfilerle (13)
	Zahidlerle (1)
	Dilcilerle (1)
	Hafızlarla (1)
	Kurrularla (1)
	Ehl-i Beyt ile (40)
	Muhammedlerle (13)
	Hasanlarla (1)
	İlk Harfi AYN olan Râvilerle (5)
	Son Harfi NUN olan Râvilerle (1)
	Mekkelilerle (1)
	Medinelilerle (2)
	Meşriklilerle (3)
	Mağriblilerle (3)
	Dimeşklilerle (2)
	Yemenlilerle (3)
	Fahlılarla (1)
	Mısırlılarla (1)
	Iraklılarla (1)
	Babalarla (9)

Yukarıdaki tablo incelendiği zaman hangi türden kaç tane müselsel hadîs nakledildiği bilgisine ulaşılabacaktır. Tabloda ilk dikkati çeken râvî'deki sıfatla oluşan teselsül'ün bariz bir şekilde önde olduğu görülecektir. 106 tane hadîs, râvî'deki sıfat sebebiyle müselsel olmuştur. İkinci olarak râvî'deki hem fiilî hem de kavli durum ile oluşan 11 tane hadîs dikkatimizi çekmiştir. Buna mukabil en az müselsel türü de rivayetteki tarihsel durum ile oluşan teselsül, örnek gösterilebilir. Sadece evveliye ve ahiriyye müselseli dışında bu türde başka hadîs mevcut değildir.⁵⁷³

⁵⁷³ Bu sınırlandırmayı sadece bu iki eser için söyledik. Aksi takdirde sadece bu türlere özel ayrı ayrı eserler vücuda getirilmiştir.

SONUÇ

Tezimiz'in ilk bölümünde müselsel kavramının tanımını, kullanımını, çeşitlerini ve tarihi seyrini belirlemek üzere hadis usulü eserleri çerçevesinde birtakım bilgilere yer vermeye çalıştık. Bu bakımdan müselsel hadis, râvilerin her tabakada aynı sıfat ve özelliğe sahip hadisi teselsülü değişikliğe uğratmadan rivayet etmesidir. Bu sıfat ve özellikler râvi ile alakalı da olduğu gibi rivayetle alakalı da olabilir. Burada aslolanın senedin başından intihasına kadar teselsülün devam etmesidir; fakat bazen bu durumun bilinçli bir şekilde sırf teselsül gerçekleşsin diye zorlamayla gerçekleştiğinin bilgisine vardık. İlk dönemde Peygamber'e (s.a.s) ittibanın bir göstergesi olarak rivayetlerde nakledilmiş olmakla beraber sonraki devirlerde ise bir övünç vesilesi kılmak amacıyla bilinçli bir çalışma ile vücuda geldiği kanaatine vardık. Bu sebeple özellikle bilinçli şekilde oluşturulmaya çalışılan müselsel hadislerin birçok eleştiri ile karşı karşıya kaldığını gözlemledik.

Yine bu bölümde müselsel hadis alanında yazılmış eserlerin isimlerine yer verdik. Bu eserlerin bazıları türüne göre özel olarak yazılanlarının yanında genel bir şekilde herhangi bir sınırlandırmaya tabi olunmadan yazılanları da mevcuttur. Yazılan bu eserlerin genel olarak hicri 5, 6, 7-10-12. ait olduğu görülmüştür.

İkinci bölümde ise başta *Ucale* olmak üzere *Menahil* adlı eserlerden istifade ederek müselsel olarak nakledilen hadisleri konularına göre sınıflandırarak sunmaya çalıştık, çünkü daha önce konularına göre bir sınıflandırmanın olmadığını gözlemledik. Bu hadislerin incelemesini yaparak, tahrîci ile beraber genel bir değerlendirmeye tabi tuttuk. İncelediğimiz müselsel hadislerin genel itibariyle muteber kaynaklar yer aldığını, hadis şârihleri bu hadisler hakkında olumlu yönde görüş bildirdiklerini gözlemledik. Olumsuz yönde zayıf ya da mevzu olarak nitelendirilen hadislerin çok az olduğunu da ortaya koyduk. Bu hadislerin ekserisinin kabul edilebilir türden müselseller olduğunu gözlemledik.

Teselsül doğrudan doğruya hadisin sıhhatine veya za'fına hükmettirecek bir özellik olmadığını diğer bütün hadislerde olduğu gibi müselseller de bilinen sıhhat değerlendirmelerine tabi tutulur. Dolayısıyla müselsel hadislerin de sahihi, haseni, zayıfı ve asılsız olanları vardır. Tek tek müselsel hadislerin değerlendirmesini yapan müstakil eserler kaleme alınmıştır. Bazı usul eserlerinde ise genel değerlendirmelere rastlanır.

İncelediğimiz hadîsler'in büyük bir çoğunluğunda râvi'deki fiilî sıfatla oluşan teselsül söz konusu olduğunu gözlemledik. Bu türdeki teselsül, çoğunluğu doğal olarak gerçekleşmesine karşın; bilinçli bir şekilde teselsül gerçekleşsin diye yapılan teselsül de söz konusu olduğunu fakat bunların sayısının çok az olduğunu ortaya koymaya çalıştık. Yine incelememiz sonucunda takrîrî sünneti konu alan müselsel hadîslere rastlayamadık, bu olmadığı anlamına gelmez, daha detaylı incelemeler sonucunda net bir bilgi elde edilebilir.

Genel olarak müselsel olarak nakledilen hadîs metinlerinin muteber güvenilir kaynaklarda yer aldığını, bunun da bizleri müselsel hadîsler sayesinde hadîslere olan güven duygusunu tazelediğini dile getirmekte fayda vardır. Bu bakımdan müselsel hadîsler büyük bir önemi haizdir. Teselsül yoluyla ilk kaynaktan itibaren genel olarak değişime uğramadan günümüze kadar aktarılagelmiştir. Hadîs'in sonradan formüle edildiği iddiaları yanısıra lafza önem verilmediği intibahı uyandırarak ileri derecede mana ile rivayetin abartılmasına yani hadislerin lafzen çok değişikliğe uğramasıyla mana ve maksat kaymasına uğradığına dair düşüncelerin çok da yerinde olmadığını ortaya koyarak karinelere birisi olarak hadiste teselsülün önemini tesbit etmiş durumdayız. Müselselin daha farklı etki ve faydalarının ortaya çıkması için mütemmim çalışmaların yapılması lüzumunu da görmüş durumdayız.

KAYNAKÇA

KUR'ÂNI KERÎM

A'ZÂMÎ, Muhammed Mustafa, *İslâm Fıkhi ve Sünnet: Oryantalist Schacht'a Reddiye*, (çev. Mustafa Ertürk) İz yay, İstanbul, 2010.

ABDULAZİZ EL-KETTÂNÎ, Abdulaziz b. Ahmed b. Muhammed b. Ali et-Temîmî, Ebu Muhammed el-Kettânî (v.466-1074), *Müselü İydeyn*, (thk: Mecdî Fethi es-Seyyid), Mektebetü'l-Fuad, 1416/1995.

ABDULLAH B. MÜBAREK, Ebû Abdurrahman Abdullah b. Mübârek b. Vâdih el-Hanzâlî (ö.181-797), *el-Cihâd li İbni'l-Mübârek*, Dâru't-Tunusiyye, Tunus, 1972. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)

ABDULLAH EL-BEKİRÎ, Yahya b. Abdullah el-Bekrî eş-Şehrî, *en-Nuhbetü'l-İlahiyye fi Şerhi'l-Hadîsi'l-Müsel bi'l-Evveliyye*, Daru İbn Hazm, Beyrut, Lübnan, 1426/2005.

ABDULLAH EL-FEYYÂZ, Ahmed Eyyûb Muhammed, *Mebâhisu fi'l-Hadîsi'l-Müsel*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1428/2007.

ABDULLAH ET-TANCÎ, Ebu'l Fadl Bedr b. Abdulillah el-İmranî, *Mecmu'u'l-Müselat fi'l-Hadîs*, (thk: Muhammed Ali Beydûn), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1424/2003.

ABDURRAHMÂN EL-KÜZBERÎ, Abdurrahmân b. Muhammed(ö.1262-1846), *İntihâbu'l-Avâlî ve's-Şuyûhi min Fehâris Şeyhana el-İmam el-Müsnedü'l-Attâr Ahmed b. Ubeydullah el-Attâr*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1414/1994. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)

ACÂC, Muhammed Hatib, *Usulu'l Hadîs*, Daru'l-fikr, Beyrut, 2006.

AHMED B. HANBEL, Ebû Abdurrahman Abdullah b. Ahmed Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî (ö.241-855), *el-Müsned (I-VI)*, Çağrı yay, İstanbul, 1992.

.....*Müsnedü İmam Ahmed b. Hanbel (I-VL)*, (thk: Şuayb Arnavud), Müessesetü'r-risale, 2001/1421.

.....*Fedailü's-Sahabe (I-II)*, (thk: Vasiyullah Muhammed Abbas), Müessesetü'r-risale, Beyrut, 1403/1983. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)

- ALÎ EL-KARÎ**, Ebu'l-Hasan Nûrüdî Alî b. Sultan Muhammed el-Karî el-Herevî (ö.1014-1605), *Mirkâtu'l-Mefâtiḥ Şerhu Mişkâti'l-Mesâbih* (IX), Dâru'l-Fikr, Lübnan, 1422/2002. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- ..... *Şerhu Şerhi Nuhbeti'l-Fiker*, Dâru'n-neşr ve't-tevzi'î, Beyrut, ts.
- ALÎ EL-MÜNAVÎ**, Abdürraûf b. Tâcü'l-ârifin b. Ali b. Zeynelâbidîn (ö.1031-1622), *et-Teysîr Şerhü'l-Camii's-Sagîr* (I-II), Mektebetü'l-İmam eş-Şafi'î, III. bsk., Riyad, 1408/1988. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- .....*Fezû'l-Kadir Şerhu Camiü's-Sagîr* (I-VI), Mektebetü't-ticariyyeti'l-kübra, 1356.
- AYDINLI**, Abdullah, *Hadîs Istılahları Sözlüğü*, V.bsk, İFAV. Yay. İstanbul, 2011.
- AYNÎ**, Ebû Muhammed (Ebü's-Senâ) Mahmud b. Ahmed b. Musâ b. Ahmed b. Hüseyin el-Ğaytanî el-Hanefî, Bedreddin (ö.855-1452), *Umdetü'l-Karî fî Şerhi Sahîhi Buhâri* (I-XXV), Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabi, Beyrut, ts. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- BEDİR**, Murteza, *İslam'ın Yolu: Sünnet*, İsam yay, İstanbul, 2012.
- BEĞAVÎ**, Ebû Muhammed Hüseyin b. Mes'ud b. Muhammed b. Ferrâ' (ö.516-1122), *Şerhu's-Sünne* (XV), (thk: Şuayb Arnavut), Mektebetü'l-İslami, Şam (Dimeşk), 1983. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- BEYHAKÎ**, Ebu Bekir Ahmed b. el-Hüseyin b. Ali (ö.458-1066), *es-Sünenü'l-Kübrâ* (I-X), (thk: Muhammed Fuad Abdulkadi Atâ), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 2003. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- .....*Şuabu'l-İmân* (I-XIV), (thk: Dr. Abdulali Abdulhamîd Hamid) Mektebetü'r-Rüşd, Hindistan, 2003. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- BİRGİVÎ**, Muhammed b. Ali (ö.981-1574), *Usûlu Hadîs* (terc: Talha ALP), Yasin yay., İstanbul, 1998.
- BUHÂRÎ**, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil (ö.256-870), *el-Câmiu's-Sahîh* (VIII), Çağrı yay., İstanbul, 1992.
- .....*Edebü'l-Müfred bi't-Tâ'likât*, (thk: Muhammed Nasruddin el-Elbânî) Mektebetü'l-Meârif lin-Neşri ve't-Tevzî, Riyad,1998. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- .....*Tarîhu'l-Evsât* (I-II), (thk: Mahmud İbrahim Zayid) Mektebet'ü Daru't Turas, Kahire, 1977. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)

- BÛSİRÎ**, Ebu'l Abbâs Ahmed b. Muhammed (ö.840/1436) *Misbahü'z-Zücade fî Zavaidi İbn Mâce* (I-II), Camietü'l-İslamiyye, Medine, 2004/1425.
 ..... *Misbahu'z-Zücade fî Zevâidi İbn Mace* (I-IV), (thk: Muhammed el-Muntekâ el-Keşnavî) Daru'l-arabî, Beyrut, 1403.
- CEBECİOĞLU**, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Ağaç Kitapevi Yay., V. Bsk., İstanbul, 2009.
- CEVZÎ**, Cemalüddin Abdurrahman b. Ali b. Muhammed (ö.597), *el-Mevzûât* (I-III), (thk: Abdurrahman Muhammed Osman), Mektebetü's-selefiyye, Medine, 1966-68/1386-88.
- ÇAKAN**, İsmail Lütfi, *Hadis Edebiyatı*, İFAV yay., İstanbul, 2011.
 .....*İslamî Yapılanmada Sîret ve Sünnet*, İFAV yay., İstanbul, 2010.
 ..... İslam Toplumu ve Sünnet, <https://taberani.wordpress.com>, (E.T: 01/02/2014).
 .....*İslam Toplumu ve Sünnet*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı yay., İstanbul, 2010,
- DAREKUTNÎ**, Ebü'l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed (ö. 385-995) *es-Sünen* (I-V), (thk: Şuayb Arnavut), Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 2004. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
 ..... *et-Ta'likât*, (thk: Halil b. Muhammed el-Arabî), Dâru'l-Kutubî'l-İlmiyye, Kahire, 1994. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- DARİMÎ**, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman (ö.255-868), *es-Sünen* (I-II), Çağrı yay, İstanbul, 1992.
- DİNEVERÎ**, Ebû Bekir Ahmed b. Mervân el-Malikî (ö.333-945), *el-Mücâlese ve Cevâhiru'l-İlm* (I-X), (thk: Ebu Ubeyde Meşhur Hasan Âl-i Selmân), Daru İbn Hazm, Lübnan, h.1419/1999. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- DÛLÂBÎ**, Ebû Bişr Muhammed b. Ahmed b. Hammâd b. Said b. Müslim el-Ensârî (ö.310-923), *el-Künâ ve'l-Esmâ* (I-III) (thk: Ebû Kuteybe Muhammed el-Faryâbî), Dâru İbni Hazm, Lübnan, 2000. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- EBÛ ABDULLAH EL-FAKİHÎ**, Ebû Abdullah Muhammed b. İshâk b. Abbas (ö.272-886), *Ahbâr'u Mekke fî Kadîmi'd-Dehri ve Hadîsihi* (I-VI), (thk: Abdulmelik Abdullah b. Duheys), Dâru'l-Hadr, Beyrut, 1414/1994. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)

- EBÛ ABDURRAHMÂN ES-SÛLEMÎ**, Muhammed b. Hüseyin b. Muhammed b. Musa b. Halid b. Salim (ö.412-1021), *Tabakâtü's-Sûfiyye*, (thk: Mustafa Abdulkadir Atâ), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1419/1998. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- EBÛ DAVUD**, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (ö.275-888), *es-Sünen* (I-V), Çağrı yay., İstanbul, 1992.
- .....*Sünen* (I-IV), (thk: Muhammed Muhyiddin Abdulhamid), Mektebetü'l-asıme, Beyrut, t.s.
- MATURÎDÎ**, Ebû Mansur Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd (ö.333-944), *Tefsîru'l-Maturîdî* (I-X), (thk: Mecdî Baslûm), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1426/2005. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- EBÛ MU'AZ**, Tarık b. İvedillah b. Muhammed, *Şerhu Luğati'l-Muhaddis; Mustalahi'l-Hadis*, Mektebetü İbni Teymiyye, Kahire, 2002.
- EBÛ MUHAMMED TACEDDİN**, Abdulhâlık b. Esed b. Sâbit (ö.564-1169), *Kitâbu'l-Mu'cem*, Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 2013.
- EBU MUSÂ EL-EŞ'ARÎ**, Muhammed b. Ömer b. Ahmed b. Ömer b. Muhammed el-Esbahânî el-Medînî (ö.581-1185), *Nüzhetü'l-Huffâz*, (thk: Abdurrıza Muhammed Abdulmuhsin) Müessesetü'l-Kutubi's-Sakafiyye, Beyrut, h.1406. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- EBÛ NUAYM**, Ahmed ibn Mehrân el-Esbehânî (ö.430-1039), *Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtü'l-Asfiyâ* (I-X), Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1394/1974.
- ..... *Tarîhu Esbehân* (I-II), (thk: Seyyid Kesrevî Hasan), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1410/1990. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- EBÛ ŞÂME**, Şehâbeddin Abdurrahman b. İsmail b. İbrahim el-Makdisî ed-Dımeşkî, *Kitâbü'r-Ravzateyn fi ahbari'd-devleteyn (en-Nuriyye ve's-Salâhiyye)*, (nşr. İbrahim ez-Zeybek), Beyrut, 1997.
- EBÛ ZEYD**, Bekir b. Abdullah Ebû Zeyd b. Muhammed (ö.1429-2008), *Tabakâtü'n-Nessabîn*, Daru'r-Rüşd, Riyad, 1987. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- EFENDİOĞLU**, Mehmet, "Müselsel", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXII, İstanbul, 2006.
- EYYÛBÎ**, Muhammed Abdalbâkî, *el-Menâhilü's-selsele fi'l-ehadîsi'l-müselsele*, Daru'l-kutubi'l-ilmiiyye, Beyrut, 1983.

- GAVRÎ**, Seyyid Abdulmacid, *Mustalahâtü'l-Hadîsiyye*, Daru İbni'l-Kesir, Beyrut, 2007.
- HALÎLÎ**, Ebû Ya'la Halîl b. Abdillâh b. Ahmed el-Halîlî el-Kazvîni (ö. 446/1055), *el-İrşad fî Ma'rifeti Ulemâi'l-Hadîs* (I-III), (thk: Muhammed Said Ömer İdris), Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, 1409. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- MANSÛRÎ**, Ebu't-Tayyib Nâyif b. Salah b. Ali, *İrşâdu'l-Kâsî ve'd-Dânî ilâ Terâcimi Şuyûhi Taberânî*, Mektebetü İbn Teymiyye, Riyad, ts. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- MENCÛYE**, Ahmed b. Ali b. Muhammed b. İbrahim (ö.428-1037), *Ricâlü Sahîhi Müslim* (I-II), (thk: Abdullah el-Leysî) Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, h.1407. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- RÛYÂNÎ**, Ebû Bekir Muhammed b. Harun (ö.307-919), *el-Müsned* (I-II), (thk: Eymen Alî Ebû Yemanî), Müessesetü Kurtuba, Kahire,1416/1995. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- SEM'ÂNÎ**, Ebû Sa'd Abdulkerim b. Muhammed b. Mansur (ö.562-1166), *Mu'cemu's-Şuyûh*, (thk: İbn Abdullah b. Abdulkadir), Dâru Alemi'l-Kutub, Riyad, 1996. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- SİLEFÎ**, Sadrettin Ebû Tahir Silefî (ö.576-1180), *Meşyehatü'l-Bağdadiyye*, Şebeketü'l-İslamiyye, 2004.(el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- ŞAFÎ'Î**, Ebû Abdullah Muhammed b. İdris b. Abbâs b. Osman b. Şafi'î b. Abdulmutalib b. Abdimenâf el-Mekkî (ö.204-820), *el-Müsned*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, h.1400/1980. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- FADÂNÎ**, Muhammed Yasin b. Muhammed İsa (ö.1411-1991), "*el-Ucâle fî'l-Ehâdîsi'l-Müselsele*, Dâru'l-Besâir, Dimeşk, Suriye, 1985.
- FAYSAL İBN HAMDU'L-MÛBAREK**, Faysal b. Abdulaziz b. Faysal İbn Hamdu'l-Mübarek en-Necdî (ö.1376), *Tatrîzü Riyazü's-Salihîn*, (thk: Abdulaziz b. Abdullah b. İbrahim), Daru'l-asımeti li'n-neşr ve't-tevzîi, Riyad, 2002/ 1423.
- ŞA'RÂNÎ**, Fazl b. Muhammed Abdulvahhâb b. Ahmed b. Ali el-Hanefî (ö. 973-1566), *et-Tabakâtu'l-Kebîr* (I-II), Mektebetü Muhammed, Mısır, 1315/1898. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- FETTENÎ**, Muhammed Tahir b. Ali es-Sadîkî (ö.986/1578), *Tezkiretü'l-Mevzûât*, İdaretü't-tabaiyyeti'l-münîriyye, 1343.

- HÂKİM EN-NÎSÂBÛRÎ**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed (ö.405-1014), *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn* (I-IV), (thk: Mustafa Abdulkadir Atâ), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1411/1990.
- .....*Ma'rifetü Ulûmi'l-Hadîs*, (thk: Dr. Ahmed b. Fâris es-Selûm), Mektebetü'l-Meârif, Riyâd, 1431/2010.
- HAMDAN EL-ĞAMİDÎ**, Ziyab b. Sa'd el-Hamdan, *el-Vecâze fi'l-Esbat ve'l-İcaze*, Dâru'l-Kurtuba, Beyrut, Lübnan, 1428/2007. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- HATÎB EL-BAĞDADÎ**, *el-Kifaye*, (nşr: Ticânî), Kahire, 1972.
- HEY'ET**, *el-Mevsûatü'l-Fıkhiyye* (I-XXXXV), Vizâretü'l-Evkâf ve Şuûni'l-İslamiyye, Kuveyt, 1427/2006. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- HEYSEMÎ**, Ebu'l-Hasan Nureddin Alî b. Ebî Bekir b. Süleyman (ö.807-1405), *Mecmeu'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid* (X), (thk: Hisamuddin el-Kuddusî), Mektebetü'l-Kudüs, Kahire, 1414/1994. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- HUMEYDÎ**, Ebu Abdullah Muhammed b. Ebî Nasr (ö.488-1095), *Ahbâr ve'l-Eş'âr*, (thk: Hilâf Mahmûd Abdusseminî), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1423/2002. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBN AKÎLE**, Muhammed b. Ahmed b. Said el-Hanefî el-Mekkî, *el-Fevâidü'l-Celile fi Müselselâti İbn Akîle*, (thk: Dr. Muhammed Rıza), Dâru'l-Beşairü'l-İslamiyyeti, Beyrut, 2000. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBN EBÎ ÂSİM**, Ebu Bekir b. Ahmed b. Amr b. ed-Dehhâk (ö.287-900), *es-Sünne* (I-II), (thk: Muhammed Nasırüddin el-Elbânî), Mektebetü'l-İslamî, Beyrut, 1400/1979. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBN EBÎ ŞEYBE**, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe (ö.235-850), *Kitâbu'l-Musannef fi'l-Ehâdisi ve'l-Âsâr* (VII), (thk: Kemal Yusuf), Mektebetü'r-Rüşd, Riyad, 1409/1989.
- İBN EBÛ YA'LÂ**, Ebu Hüseyin İbn Ebî Ya'lâ, Muhammed b. Muhammed (ö.526-1132), *Tabakât'ü Hanabele* (I-II), (thk: Muhammed Hamid el-Fakî), Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, ts. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBN HACER**, Ebu'l-Fazl Şihabuddin Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî (ö.852-1449), *Lisanu'l-Mizân*, (X), (thk: Dâiretü'l-Ma'rife en-Nizâmiye), Müessesetü A'lamî, Beyrut, Lübnan, 1390/1971. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)

- .....*el-Metâlibü'l-Âliye bi Zevâidi'l-Mesânidi's-Semaniyye* (XIX), (thk: İmam Muhammed b. Saûd), Dâru'l-Âsîmeti lin-Neşri ve't-Tevzîi, Suud, 1419/2000. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- .....*Takrîbü't-Tehzîb*, (thk: Muhammed Avâme), Dâru'r-Reşid, Suriye, 1406/1986. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- .....*Tehzîbü't-Tehzîb* (XII), Dâiretü'l-Meârif en-Nizamiye, Hindistan, 1326/1908. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- .....*Nuhbetü'l-Fiker fî Mustalahi Ehl-i'l-Eser*, (thk: Abdulhamîd b. Salih b. Kasım), Dâru İbn Hazm, Lübnan, 2006.
- İBN HİBBÂN**, Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibbân b. Ahmed (ö.354-965), *es-Sahih* (XVIII), (thk: Şuayb Arnavud), Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1993. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- .....*es-Sikât* (I-IX), Dâiretü'l-Meârif, Haydarabad, Hindistan,1393/1973. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- İBN KESÎR**, Ebu'l-Fidâ İmâdüddin İsmail b. Şihâbüddin Ömer b. Kesîr (ö.774-1373) *el-Bâisü'l-Hasîs Şerhu İhtisâri Ulûmi'l-Hadîs*, (thk: Ahmed Muhammed Şakir), Mektebetü'l-Meârif li'n-Neşri ve't-Tevzî', Riyad, 1996. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- .....*İhtisâru'l-Ulûmi'l-Hadîs*, (thk: Dr. Mahir Yasin el-Fehl), Neşr ve't-Tevzi'î, Riyad, 1431-2013.
- İBN KUTLUBOĞA**, Ebü'l-Adl (Ebü'l-Fida) Zeynüddîn (Şerefüddîn) Kâsım b. Kutluboğa b. Abdillâh es-Sûdûnî el-Cemâlî el-Mısrî (ö. 879/1474), *es-Sikat min men lem Yeka' fî'l Kutubi's-Sitte*, (I-VIII+Fihrist), (thk.: Şâdi b. Muhammed b. Sâlim Âl-i Nu'mân), Merkezü'n-Nu'mân, I.bsk., Yemen, 1432/2011. (el-Mektebetü's-Şâmîle Programı)
- İBN MÂCE**, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd b. Mâce el-Kazvinî (ö.273-887), *es-Sünen* (I-II), Çağrı yay., İstanbul, 1992.
- .....*Sünen* (I-II), (thk: Muhammed Fuad Abdulbaki), Daru İhyai Kutubu'l-arabiyye, t.s. (Shamile programı).
- İBN MANZÛR**, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrerem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî (ö.711-1311), *Lisânü'l-Arab* (I-XV), Daru's-Sadr, III. Bsk., Beyrut, 1414/1994.

- İBN MENDE**, Ebû Abdullah Muhammed b. İshâk b. Muhammed b. Yahya (ö.395-1005), *Müsnedü İbrahim b. Edhem ez-Zâhid*, (thk: Mecdî es-Seyyid İbrahim), Mektebetü'l Kur'ân, Kahire, ts. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBN RÂHÛYE**, Ebû Yakub İshâk b. İbrahim b. Muhallid b. İbrahim el-Hanzalî, (ö.238-853), *el-Müsned* (I-V), (thk: Abdulhalık b. Abdulhakk), Mektebetü'l-İmân, Medine, 1412/1991. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBN SA'D**, Ebu Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Haşimî (ö.230-845), *et-Tabakatü'l-Kebîr* (VIII), (thk: Muhammed Abdulkadir Atâ), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1410/1990. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBN ŞAHİN**, Ebû Hafs Ömer b. Ahmed b. Osman b. Ahmed b. Muhammed b. Eyyûb b. Ezdâd el-Bağdâdî (ö.385-996), *et-Terğîb fî Fedâili'l-Â'mal ve Sevâbu Zâlik*, (thk: Muhammed Hasan Muhammed Hasen İsmail), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2004. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBN TEYMİYYE**, Takiyüddin Ebu'l-Abbas Ahmed b. Abdulhalim, *Ehâdisü'l-avâli min cüz-i İbn Arefe el-Abdî*, (thk: Dr. Abdurrahman b. Abdulkadir), Daru Kutubu's-selafîyye, 1407.
- İBN YUNUS**, Ebû Saîd Abdurrahmân b. Ahmed b. Yûnus b. Abdila'lâ es-Sadefî el-Mısırî (ö. 347-958), *Tarîhu İbn Yunus el-Mısırî* (I-II), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1421. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBNU'L-CEZERÎ**, Ebu'l-Hayr Şemsüddin Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Âli b. Yûsuf el-Cezerî, ed-Dımeşkî, (ö.833-1429), *Menâkibü'l-Esedi'l-Ğalib Emire'l-Mü'minîn Ali b. Ebi Talib*, (thk: Târik et-Tantâvî), Mektebetü'l-Kur'ân, 1994. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBNU'L-FARADÎ**, Abdullah b. Muhammed b. Yusuf b. Nasr (ö.403-1013), *Tarîhu Ulemâi'l-Endülüs* (I-II), Mektebetü'l-Hanicî, Kahire, 1408/1988. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBNU'L-MUFADDAL**, Şerefeddin, Alî b. Mufaddal b. Alî b. Müferric b. Hâtim b. Hasan b. Ca'fer (ö.611-1214), *Kitâbu'l-Erbeîn el-Mertebetü alâ Tabakâti'l-Erbeîn*, (thk. Muhammed salim b. Muhammed b. Cem'ân), Edvâu's-Selef, ts. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- .....*Erbeüne Hadîsü'l-Müsel*, 2004. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)

- İBNÜ'L-A'RÂBÎ**, Ebû Said b. Arabî Ahmed b. Muhammed b. Ziyâd b. Beşir b. Dirhem el-Basrî (ö.340-952), *el-Mu'cem* (I-III), (thk: Abdulmuhsin b. İbrahim b. Ahmed), Dâru İbnü'l-Cevzi, Suud, 1418/1997. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBNÜ'L-ESÎR**, Ebü's-Seâdât Mecdüddîn el-Mübârek b. Esîrüddîn Muhammed b. Muhammed el-Cezerî (ö.606-1210), *Câmi'u'l-Usûl fî Ehâdîsi'r-Resûl* (I-XII), (thk: Abdulkadir el-Arnâvud), Mektebet'ü Dâru'l-Beyan, 1392/1972. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBNÜ'L-MULAKKIN**, Ebu Hafs Siracüddin Ömer b. Ali b. Ahmed (ö.804-1401), *Tabakâtü'l-Evliyâ*, (thk: Nûreddin Şureybe), Mektebetü'l-Hanicî, Kahire, 1415/1994. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İBNÜ'S-SALÂH**, Ebû Amr Takıyyüddin Osman b. Abdurrahman eş-Şehrezûrî (ö.643-1245), *Ulûmu'l-Hadîs*, (thk: Nureddin İtr), Dâru'l-Fikr, Beyrut, Lübnan, 1406/1986.
- İBRAHİM EL-CÛRCÂNÎ**, Ebu'l Kasım Hamza b. Yusuf b. İbrahim, *Târîhu Cürcân*, (thk: Muhammed Abdulmuîd Han), Alemu'l-Kutub, Beyrut, 1987. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İCLÎ**, Ebu'l Hasan Ahmed b. Abdullah b. Salih (ö.261-875), *Ma'rifetü's-Sikât min Ricâli Ehli'l-İlm ve'l-Hadîs ve mine'd-Du'afâ' ve Zikru Mezahibihim ve Ahbârihim* (I-II), (thk: Abdulalîm Abdulazîm el-Bestevî), Mektebetü'd-Dâr, Medine, 1985. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İSBEHÂNÎ**, Ebû Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Ca'fer b. Hayyân el-Ensârî, (ö.369-980), *Kitâbu'l-Emsâl fî'l-Hadîsi'n-Nebevi*, (thk: Abdulalî Abdulhamîd Hâmîd), Dâru's-Selefiyye, Hindistan, 1987. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- İZZETBEGOVIÇ**, Aliya, *Doğu-Batı Arasında İslam*, (çev: Salih Şaban), Klasik yay., İstanbul, 2011.
- KARADÂVÎ** Yusuf, *Sünneti Anlamada Yöntem* (çev: Bünyamin ERUL), Nida yay., İstanbul, 2009
- KETTÂNÎ**, Abdulhayy b. Abdülkebir (ö.1382-1963), *Fihrisü'l-Fehâris ve'l-Esbât ve Mu'cemü'l-Meâcim ve'l-Meşyehât ve'l-Müselselât* (I-II), (thk: İhsan Abbas), Dâru'l-Ğarbu'l-İslâmî, II. bsk., Beyrut, 1982.
- KOÇKUZU**, Ali Osman, "Hazret-i Peygamberin Mizâcî ve Hadiste İşârî Tefsîr", IV. Kutlu Doğum Sempozyumu, 19-20 Nisan, Isparta, 2001.

- KOÇYİĞİT**, Talat, *Hadîs Usulü*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1967.
- KUDÂÎ**, Ebû Abdullah Muhammed b. Selâme (ö.454-1062), *Müsnedü Şihâb* (I-II), (thk: Hamdî b. Abdulmecid es-Selefi), Müessesetü'r-Risale, II. bsk., Beyrut, 1407/1986. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- MA'MER B. RÂŞİD**, Ebû Urve Ma'mer b. Râşid el-Basrî es-San'ânî (ö. 153/770), *el-Câmi'* (XI), el-Meclisü'l-İlm, Pakistan, h.1403. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- MÂLİK B. ENES**, Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî (ö.179-795), *el-Muvatta* (I-II), (thk: Muhammed Fuad Abdalbaki), Çağrı yay, İstanbul, 1413/1992.
- MİZZÎ**, Ebu'l Haccâc Cemâleddîn Yûsuf b. Abdurrahman b. Yusuf (ö.742-1341), *Tehzibü'l-Kemâl fî Esmâi'r-Ricâl* (I-XXXV), (thk: Beşar Avâd Ma'rûf), Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1400/1980. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- MUTÇALI**, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık yay., İstanbul, 2012.
- MUHAMMED BESSÂM**, Rüşdî ez-Zeyn, *Mu'cemu'l-Müfehres li-Meânî'l-Kur'âni'l-Azîm* (I-II), Dâru'l-Fikri'l-Muâsir, Lübnan, 1995-1416.
- MÜSLİM**, Ebû'l-Hüseyin Müslim b. Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî (ö.261-875), *el-Câmi'u's-Sahîh* (I-III), Çağrı yay., İstanbul, 1413/1992.
- .....*el-Kunâ ve'l-Esmâ* (I-II), (thk: Abdurrahim Muhammed Ahmed el-Kaşkarî), İmâdetü'l-Bahsi'l-İlmi el-Câmi'atü'l-İslamiyye, Medine, Suud, 1404/1984. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- MÜTTAKÎ EL-HİNDÎ**, Ali b. HüsâmÜddîn b. Abdilmelik b. Kâdîhân (ö. 975/1567), *Kenzü'l-Ummâl fî Süneni'l-Akvâl ve'l-Ef'âl*, (I-XVIII) (thk: Bekrî Hayyati), Müessesetü'r-Risale, 1981. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- NEBÎL SÂDUDDİN**, Selim el-Cerrâr, *el-Îmâ ilâ Zevâidi'l-Emâli ve'l-Eczâ* (I-VII), Advâu's-Selef, Riyad, 2007. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- NESÂÎ**, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Alî (ö.303/915), *es-Sünen* (I-VIII), Çağrı yay, İst, 1413/1992.
- .....*Meşihetu'n-Nesâi*, (thk: eş-Şerif b. Hatim b. Arif el-Avnî), Dâru'l-Alemi'l-Fevaid, Mekke, 1423/1993. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- NEVEVÎ** (631-676), *İrşadu Tullabi'l-Hakâik* (I-II), Mektebetü'l-İman, Medine, 1987/1408.

- NİZÂMÜ'L-MÜLK**, Kavvâmu'd-dîn Hasan b. Alî b. İshâk et-Tûsî, (ö.485-1092), *Meclisâni min Emâli* (thk: Ebû İshak el-Huveynî el-Eserî), Mektebetü İbn Teymiyye, Kahire, ts. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- ÖMER RIZA KEHHÂLE**, Muhammed Ragıb b. Abdulğani (ö.1408-1988), *Mu'cemu'l-Müellifin* (I-XIII), Mektebetü'l-Mesnâ, Beyrut, ts. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- POLATER**, Kadir, "Kur'ân'a göre Hakka ve Bâtıla Dâvetteki Metotların Ahlakî Özellikleri", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sayı:24, Erzurum, 2005.
- RAĞİB EL-İSFEHÂNÎ**, Ebü'l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. el-Mufaddal er-Râgıb el-İsfahânî (ö.502-1109), *el-Müfredât*, (Terc: Abdülbaki Güneş ve Mehmet Yolcu) III. bsk, Çıra yay., İstanbul, 2012.
- SALİH EL-USEYMİN**, Muhammed b. Salih b. Muhammed el-Useymin (ö.1421-2001), *Mustalahu'l-Hadîs*, Mektebetü'l-İlim, Kahire, 1415/1994.
- .....*Hadîs Usûlune Giriş*, (çev: M.Beşir Eryarsoy), Guraba yay, İstanbul, ts.
- SUBHÎ ES-SÂLİH**, İbrahim es-Sâlih el-Lübnânî (ö.1407-1986), *Hadîs İlimleri ve Hadîs İstilahları*, (çev: Yaşar KANDEMİR), İFAV yay., X. bsk., İstanbul, 2012.
- SUYÛTÎ**, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî (ö.911-1505), *Tabakatü'l-Huffaz*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1403/1982. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- .....*Ciyâdü'l-Müselleti li's-Suyûtî*, (thk: Muhammed Avâme), Dâru'l-Beşâiru'l-İslâmiyye, Beyrut, 1423/2002. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- .....*Menâhilü's-Safâ fi Tahrîci Ehâdîsi's-Şifâ*, (thk: Şeyh Semîr Kadı), Müessesetü Kütübü's-Sakafiyye, 1408/1988. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- SÛBKÎ**, Ebû Nasr Tacüddin Abdulvahhab b. Takiyuddin b. Alî b. Abdilkâfi (ö.771-1370), *Tabakâtu's-Şafiiyyeti'l-Kübrâ* (I-X), (thk: Mahmûd Muhammed et-Tanâhî ve Abdulfettâh Muhammed el-Hulv), Hicre li't-Tibâati ve't-Tevzî', II .bsk., 1413/1992. (el-Mektebetü'ş-Şâmile Programı)
- ŞEBBÎR OSMANÎ**, Fazlullah Cabir Diyûbendî, *Fethü'l-Mülhim* (I-VI), (thk: Mahmud Şakir), Daru İhyau't-turasi'l-arabî, Beyrut, 2006/1426.

- TABERÂNÎ**, Ebü'l-Kāsım Müsnidü'd-Dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî (ö. 360-971), *el-Mu'cemu'l-Kebîr* (I-XXV), (thk: Hamdî b. Abdulmecid es-Selefi), Mektebet'ü İbni't-Teymiyye, Kahire, 1415/1994. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- .....*Mu'cemu'l-Evsât* (I-X), (thk: Taik b. Avdillah b. Muhammed), Dâru'l-Harameyn, Kahire, ts. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- .....*Mu'cemü's-Sağîr* (I-II), (thk: Muhammed Şakûr Mahmud el-Hacc), Mekteb'ül-İslami, Beyrut, 1405/1985. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- .....*Mekârimü'l-Ahlâk*, (thk.: Ahmed Şemseddin), Dâru'l Kutubu'l İlmiye, Beyrut, 1409/1989. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- ..... *Kitâbü'd-Dua*, (thk: Mustafa Abdulkadir Atâ), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1413/1992. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- .....*Müsnedü's-Şâmiyyîn* (I-IV), (thk: Hamdî b. Abdulmecid es-Selefi), Müessesetü'r-Risale, Beyrut, 1405/1984. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- TAHHÂN**, Mahmud, *Teysîru Mustalahi'l-Hadîs*, Mektebetü'l-Mearif li'n-Neşri ve't-Tevzîi', X.bsk., Riyad, 1431/2010.
- TANKUŞ**, Emine, "*Müsel sel Hadîs*", (Bailmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri, Hadis Bilim Dalı, İstanbul, 2010.
- .....Müsel sel Hadîs: Problemleri ve Çeşitleri, *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Güz 2011.
- TİRMİZÎ**, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (ö.279-892), *es-Sünen* (I-V), Çağrı yay, İstanbul, 1413/1992.
- UĞUR**, Mücteba, *Ansiklopedik Hadîs Terimleri Sözlüğü*, Ankara, 1992.
- YÂKÛT EL-HAMEVÎ**, Ebû Abdullah Yakût b. Abdullah er-Rumî (ö.626-1229), *Mu'cemu'l-Buldân* (I-VII), Daru's-Sadr, Beyrut, 1416/1995. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)
- YILMAZ**, Abdulkâdir, Sahih İslâm Çizgisinin Kilit Kuşağı Sahabe, Sebb-i Sahabe Meselesi, *Rihle Dergisi*, yıl 2, sy.7, (s.30-40) Ekim-Aralık, 2009.
- YILMAZ**, Hüseyin, "*Kur'an'ın Işığında İslam'a Davet*", Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fak. Dergisi, c.I, sy.1, (s.333-346) Sivas, 1996.

YÜCEL, Ahmet, *Hadîs Tarihi*, İFAV yay., III.bsk., İstanbul, 2011.

..... *Hadîs İstilahlarının Doğuşu ve Gelişimi*, İFAV yay., II.bsk., İstanbul, 2014.

ZEHEBÎ, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî (ö. 748-1348), *el-Mûkıza fî İlmi Mustalahi'l-Hadîs*, (thk: Abdulfettah Ebu Ğudde), Dâru'l-Beşâiri'l-İslamiyye, Lübnan, 1405/1985.

.....*Siyeru A'lami'n-Nübela* (I-XXV), (thk: Şuayb Arnavud), Müessesetü'r-risale, Beyrut, 1985.

.....*Tezkiretü'l-Huffâz* (I-IV), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1419/1998. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)

.....*Tarihu'l-İslâm ve Vefeyâtu'l-Meşâhir ve'l-A'lâm* (I-XV), (thk: Dr. Beşşâr Avad Maruf), Dâru'l-Ġarbu'l-İslâmî, 1424/2003. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)

.....*el-Muktena fî Serdi'l-Kuna* (I-II), (thk: Muhammed Salih Abdulaziz), Camietü'l-İslamiyye, Medine, Suud, 1408/1988. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)

ZİRİKLÎ, Ebû Gays Muhammed Hayrüddîn b. Mahmûd b. Muhammed b. Alî b. Fâris ez-Ziriklî ed-Dımaşkî (ö.1396-1976), *el-A'lâm* (I-VIII), Dâru'l-İlm, XV.bsk., 2002. (el-Mektebetü's-Şâmile Programı)

EKLER

Ek 1. Orjinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Mustafa GÖKMEN
Öğrenci Numarası	122212112
Enstitü Anabilim Dalı	Temel İslam Bilimleri
Programı	İlahiyat
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Veli ATMACA
Tez Başlığı (Türkçe)	Müselmel Hadîslerin Tesbîti Ve Değerlendirilmesi

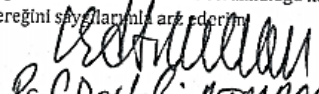
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

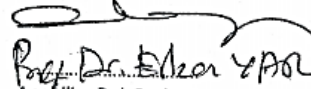
Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 193 sayfalık kısmına ilişkin, 23/11/2017 tarihinde Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orjinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %28 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin yüksek lisans tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Veli ATMACA
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Elvan YAPOL
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

F.Ü. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde intihal program raporu ve ilgili makale şartını sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

ÖZ GEÇMİŞ

Mustafa Gökmen, 1991 yılında Elazığ ili Arıcak ilçesinin Ormanpınar Köyünde doğdu. İlköğrenimini Arıcakta, Orta Öğrenimini Kovancılarda tamamladı. 2012 yılında Elazığ Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Hali hazırda Milli Eğitim Bakanlığında Din Kültürü Öğretmeni olarak görevine devam etmektedir.

